

Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että koulutusta koskeva lainsäädäntö uudistetaan. Voimassa oleva oppilaitosmuotoihin perustuva runsas ja hajanainen lainsäädäntö ehdotetaan korvattavaksi koulutuksen tavoitteisiin ja sisältöihin, koulutusasteisiin ja -muotoihin sekä opiskelijoiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin perustuvalla nykyistä suppeammalla ja keskitetyimmällä lainsäädännöllä. Koulutuksen järjestäjien toimivaltaa päättää koulutuksen järjestämistavoista lisätään olennaisesti.

Esitys sisältää ehdotukset perusopetuslaiksi, lukiolaiksi, laiksi ammatillisesta koulutuksesta, laiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta, laiksi vapaasta sivistystyöstä, laiksi taiteen perusopetuksesta, laiksi valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta sekä laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta. Ehdotetut lait kattavat yliopistoissa ja korkeakouluissa sekä ammattikorkeakouluissa järjestettävää koulutusta lukuun ottamatta opetusministeriön alaisen koulutuksen perusopetusta edeltävästä esiopetuksesta aikuiskoulutukseen. Ehdotetut kahdeksan lakia korvaisivat mainittua koulutusta koskevat nykyiset yhteensä 26 lakia.

Lainsäädännössä ehdotetaan eräitä vapaata sivistystyötä koskevia poikkeuksia lukuun ottamatta luovuttavaksi oppilaitosmuotojen ja -ryhmien mukaisesta institutionaalisesta sääntelystä. Ehdotetut lait koskisivat samalla tavalla valtion, kunnan, kuntayhtymän, yksityisen yhteisön tai säätiön järjestämää koulutusta. Kunkin lain soveltamisala kattaisi kaiken asianomaisessa laissa tarkoitetun koulutuksen oppilaiden iästä ja koulutuksen järjestämistavasta tai -paikasta riippumatta. Koulutusta koskeviin lakeihin ei sisällytettäisi hallintoa eikä virka- ja tehtäväjärkennettä koskevia säännöksiä. Oppilaitoksen johtajana

toimivan rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista ehdotetaan lakien nojalla säädettäväksi asetuksella.

Koulutuksen tavoitteita ja keskeistä sisältöä koskevat säännökset säilyisivät pääosin nykyisellään. Opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi. Lukiolakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaan lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta olla yhteistyössä muiden alueella toimivien lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja muun koulutuksen järjestäjien kanssa sekä säännökset opiskelijoiden oikeudesta lukea hyväksi muualla suoritettuja opintoja.

Rehtorien, opettajien ja muun opetus-toimen henkilöstön oikeudellinen asema määräytyisi palvelussuhdelajin mukaan kuntalain, kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain, valtion virkamieslain tai työsopimuslain mukaan.

Lukiolakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaan lakiin ja taiteen perusopetuksesta annettavaan lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset koulutuksen järjestäjän mahdollisuudesta hankkia koulutuspalvelut osittain muilta koulutuksen järjestäjiltä taikka myös muilta kuin koulutuksen järjestämisluvan saaneilta yhteisöiltä tai säätiöiltä. Koulutuksen järjestäjä vastaa, että sen hankkimat palvelut järjestetään lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Koulutuksen laadun ja valtakunnallisen yhtenäisyyden turvaamiseksi lakeihin ehdotetaan otettaviksi säännökset koulutukselle säädettyjen ja määrättyjen tavoitteiden toteutumisen arvioinnista.

Perusopetuslaissa säädettäisiin oppivelvollisuudesta ja hallitusmuodon 13 §:ssä tarkoitettua maksuttoman perusopetuksen järjestämisestä. Laki sisältäisi myös säännökset perusopetuslain soveltamisalasta ja tavoitteista, kunnan velvollisuudesta järjestää maksutonta perusopetusta, muista perusopetuksen järjestäjistä, opetuksesta, arvioinnista, työajasta sekä oppilaan oikeuksista ja velvollisuuksista. Lain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi verrattuna nykyisen peruskoululain soveltamisalaan. Lain soveltamisalan piiriin ehdotetaan otettavaksi nykyisin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle kuuluva koulukodeissa järjestettävä opetus. Lakia sovellettaisiin myös niihin yksityisiin ja valtion kouluhin sekä kansalaisopistoihin ja kansanopistoihin, joissa nykyään järjestetään perusopetusta tai sitä vastaavaa opetusta mainittuja kouluja koskevien ja nyt kumottavaksi ehdotettujen erityislakien nojalla. Koulun määräytymistä ja oppilaaksiottoa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi ja oppilaiden huoltajien mahdollisuuksia valita lapselleen haluamansa koulu lisättäväksi. Laissa ehdotetaan luovuttavaksi peruskoulun hallinnollisesta jaosta ala-asteeseen ja yläasteeseen. Muille kuin oppivelvollisille järjestettävässä opetuksessa koulutuksen järjestämistapa ehdotetaan jätettäväksi koulutuksen järjestäjän päätettäväksi.

Lukiolaissa säädettäisiin lain soveltamisalasta ja tavoitteista, koulutuksen järjestämisestä, opetuksesta, arvioinnista, ylioppilastutkinnosta sekä opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Lakia sovellettaisiin myös niihin valtion ja yksityisiin lukiokoulutusta järjestäviin oppilaitoksiin sekä kansanopistoihin, joissa nykyään järjestetään lukiokoulutusta tai sitä vastaavaa opetusta mainittuja oppilaitoksia koskevien ja nyt kumottavaksi ehdotettujen erityislakien nojalla. Lukiokoulutuksen järjestäjä saisi päättää opetukseen käytettävästä työajasta ja koulutuksen järjestämistavasta nykyistä vapaammin.

Ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa säädettäisiin lain soveltamisalasta ja tavoitteista, koulutuksen järjestämisestä, opetuksesta, arvioinnista sekä opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Lakia sovellettaisiin nuorille ja aikuisille annettavaan ammatilliseen peruskoulutukseen sekä vammaisille järjestettävään valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen. Lakia sovellettaisiin myös oppisopimuskoulutukseen. Lakia

sovellettaisiin ammatillisten oppilaitosten lisäksi nykyisin ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, musiikkioppilaitoksissa, kansanopistoissa, kansalaisopistoissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja opintokeskuksissa mainittuja oppilaitoksia koskevien erityislakien nojalla järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen. Myös ammatillisen koulutuksen järjestäjä päättäisi opetukseen käytettävästä työajasta ja koulutuksen järjestämistavoista nykyistä vapaammin. Ammatillisten oppilaitosten jaosta useaan eri oppilaitosmuotoon ehdotetaan luovuttavaksi.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa ehdotetaan säädettäväksi lain soveltamisalasta ja tarkoituksesta, koulutuksen ja tutkintojen järjestämisestä, opetuksesta, arvioinnista sekä ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomista näyttötutkinnoista. Lain soveltamisala kattaisi kumottavaksi ehdotetun ammatitutkintolain nojalla nykyisin järjestettävät ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomat tutkinnot ja niihin valmistavan koulutuksen. Laissa säädettäisiin myös muusta kuin näyttötutkintoihin valmistavasta ammatillisesta lisäkoulutuksesta mukaan lukien oppisopimuskoulutuksena järjestettävä lisäkoulutus.

Vapaasta sivistystyöstä annettavassa laissa säädettäisiin toiminnan tarkoituksesta ja tehtävästä, henkilöstöstä, opetuksesta, arvioinnista ja rahoituksesta. Vapaasta sivistystyöstä voitaisiin järjestää kansalaisopistoissa, kansanopistoissa, opintokeskuksissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja kesäyliopistoissa. Kunta voisi kuitenkin yhdistää ylläpitämänsä vapaan sivistystyön oppilaitoksen kunnan muuhun oppilaitokseen. Kesäyliopistot otettaisiin lakisääteisen rahoituksen piiriin.

Taiteen perusopetuksesta annettavassa laissa säädettäisiin koulutuksen tehtävästä ja tavoitteesta, koulutuksen järjestämisestä, opetussuunnitelmasta, opetuksesta, arvioinnista, henkilöstöstä ja valtionosuudesta. Lain soveltamisala kattaisi voimassa olevassa taiteen perusopetuksesta annettussa laissa säädetyn opetuksen ja musiikkioppilaitoksissa nykyisin annettavan muun kuin ammatillisen koulutuksen.

Valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annettavassa laissa ehdotetaan säädettäväksi valtion ja yksityisen koulutuksen järjestäjän hallinnon perusteista. Laki sisältäisi muun muassa säännökset johtokunnasta, rehtorista, johtosäännöstä ja lailisuusvalvonnasta. Yliopistojen yhteydessä

toimivien harjoittelukoulujen hallintoon sovellettaisiin yliopistolakia, josta on erikseen annettu eduskunnalle hallituksen esitys. Kuntien ja kuntayhtymien järjestämän koulutuksen hallinto perustuisi kokonaan kuntalakiin.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaksi ehdotetun lain mukaan koulutuksen rahoitus määräytyisi pääosin voimassa olevien perusteiden mukaisesti oppilas- ja opiskelijamäärien, opetustuntimäärien sekä muiden vastaavien toiminnan laajuutta kuvaavien tekijöiden sekä niitä kohden ennalta seuraavaa vuotta varten määrättyjen laskennallisten yksikköhintojen perusteella. Rahoitusjärjestelmään tehtäisiin ehdotettujen uuden rahoitettavaa toimintaa koskevien lakien uudistamisen edellyttämät muutokset. Rahoitusta koskevissa säännöksissä otettaisiin esimerkiksi huomioon luopuminen peruskou-

lun hallinnollisesta jaosta ala- ja yläasteeseen ja koulukodissa annettavaa opetusta koskevat säännökset ehdotetussa perusopetuslaissa sekä luopuminen ammatillisen koulutuksen jakamisesta oppilaitosmuotoihin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 1998. Lain voimaantullessa toimivien koulujen ja oppilaitosten sekä muiden laitosten ylläpitäjät jatkaisivat ilman eri toimenpiteitä ehdotetuissa laeissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjinä. Nykyisten lakien nojalla asetetut hallintoelimet ja muut toimeilimet jatkaisivat toimikautensa loppuun. Myös rehtoreiden, opettajien ja muun opetustoimen henkilöstön sekä oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä vastaavien koulutustarkastajien palvelussuhteet jatkuisivat lain voimaan tullessa entisen sisältöisinä.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	7
1. Johdanto	7
2. Nykytila	8
2.1. Koulujärjestelmä	8
2.2. Koulutuksen sääntelyjärjestelmän kehitys	11
2.3. Lainsäädäntö ja käytäntö	13
Kansainväliset sitoumukset	13
Hallitusmuoto	13
Peruskoulu	14
Lukio	16
Ammatillinen koulutus	16
Vapaa sivistystyö	18
Taiteen perusopetus	19
Oppilaitosten yhteistyö	20
Rahoitus	21
2.4. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	23
Koulutuksen sääntelyjärjestelmät eräissä muissa maissa. Yleistä	23
2.5. Nykytilan arviointi	29
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	30
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	30
3.2. Uusi lainsäädäntörakenne	32
3.3. Merkittävimmät toiminnalliset uudistukset	34
Yleistä	34
Koulun määräytyminen ja mahdollisuus koulun valintaan	34
Luopuminen peruskoulun jaosta ala- ja yläasteeseen	36
Perusopetusta antavia yksityisiä kouluja koskevan sääntelyn uudistaminen	37
Koulukodeissa annettavan opetuksen siirtäminen opetustoimeen	39
Vähemmistökielten asema opetuskielenä ja äidinkielenä	40
Koulutuksen järjestäjien yhteistyö	41
Opiskelijan työaika koskevasta sääntelystä luopuminen muussa kuin oppivelvollisuusikäisten koulutuksessa	42
Mahdollisuus koulutuspalveluiden hankkimiseen muilta kuin koulutuksen järjestämisluvan saaneilta yhteisöiltä ja säätiöiltä	43
Opettajia koskevan sääntelyn uudistaminen	44
Koulutuksen arviointi ja laadun varmistaminen	46
4. Esityksen vaikutukset	48
4.1. Taloudelliset vaikutukset	48
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	50
5. Asian valmistelu	50
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	51

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	52
1. Lakiehdotusten perustelut	52
1.1. Perusopetuslaki	52
1 luku. Soveltamisala ja tavoitteet	52
2 luku. Kunta opetuksen järjestäjänä	54
3 luku. Muut opetuksen järjestäjät	55
4 luku. Opetus	58
5 luku. Arviointi	62
6 luku. Työaika	63
7 luku. Oppivelvollisuus sekä oppilaan oikeudet ja velvollisuudet	63
8 luku. Erinäiset säännökset	66
9 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	68
1.2. Lukiolaki	70
1 luku. Soveltamisala ja tavoitteet	70
2 luku. Koulutuksen järjestäminen	71
3 luku. Opetus	72
4 luku. Arviointi ja ylioppilastutkinto	74
5 luku. Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet	75
6 luku. Erinäiset säännökset	77
7 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	78
1.3. Laki ammatillisesta koulutuksesta	79
1 luku. Soveltamisala ja tavoitteet	80
2 luku. Koulutuksen järjestäminen	81
3 luku. Opetus	84
4 luku. Arviointi	87
5 luku. Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet	88
6 luku. Erinäiset säännökset	91
7 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	92
1.4. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta	93
1 luku. Soveltamisala ja tarkoitus	94
2 luku. Koulutuksen ja tutkintojen järjestäminen	94
3 luku. Opetus	95
4 luku. Ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomat tutkinnot	96
5 luku. Erinäiset säännökset	96
6 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	97
1.5. Laki vapaasta sivistystyöstä	98
1 luku. Yleiset säännökset	98
2 luku. Henkilöstö	99
3 luku. Opetus	100
4 luku. Käyttökustannusten valtionosuus	100
5 luku. Valtionavustukset	101
6 luku. Muut rahoitusta koskevat säännökset	102
7 luku. Erinäiset säännökset	102
8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	103
1.6. Laki taiteen perusopetuksesta	103
1.7. Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta	106
1.8. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta	108
1 luku. Yleiset säännökset	108
2 luku. Käyttökustannusten rahoitus	109
3 luku. Opetustoimen yksikköhinnat	113
4 luku. Kulttuuritoimen yksikköhinnat	120
5 luku. Perustamishankkeen valtionosuus ja -avustus	121
6 luku. Erityiset valtionavustukset	121
7 luku. Erinäiset säännökset	122
8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	126

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	129
3. Voimaantulo	129

LAKIEHDOTUKSEST

1. Perusopetuslaki	130
2. Lukiolaki	141
3. Laki ammatillisesta koulutuksesta	149
4. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta	159
5. Laki vapaasta sivistystyöstä	164
6. Laki taiteen perusopetuksesta	171
7. Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta	174
8. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta	176

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Koulutusta koskevaa lainsäädäntöä on muutettu useaan otteeseen viime vuosien aikana. Yhteistä muutoksille on ollut, että valtakunnallista ohjausta on kevennetty ja paikallista päätösvaltaa on lisätty. Muutokset ovat koskeneet sekä säännös- että resurssiohjausta. Toiminnan järjestämistä koskevaa sääntelyä on purettu sekä lainsäädännössä että alemmanasteisissa normipäätöksissä. Hallintopäätösten määrää on lisäksi vähennetty. Erillisiä rahoitusjärjestelmiä on koottu yhteen ja muutettu menoperusteisista laskennallisiksi. Uusien säännösten ja määräysten perusteella oppilaitokset ja niiden ylläpitäjät voivat entistä itsenäisemmin päättää toiminnastaan kansallisten tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi op^aGilaitoksia kannustetaan profiloitumaan omaleimaiseen toimintaan.

Muutoksilla ei ole kuitenkaan puututtu koulutusta koskevan lainsäädännön perusrakenteeseen. Koulutusta koskevan lainsäädännön määrä on suuri ja se on hajanaista. Lainsäädäntö rakentuu erilaisten oppilaitosmuotojen varaan. Suuri osa sääntelystä koskee edelleen oppilaitosten hallintoa, henkilöstörakennetta ja muita koulutuksen järjestämistapaan liittyviä asioita. Uusi ohjauskulttuuri edellyttää koulutuksen lainsäädännön kokonaistarkastelua. Sääntelyssä tulee keskittyä vastedes sellaisiin koulutuksen tuloksellisuuden kannalta olennaisiin asioihin, jotka edellyttävät valtakunnallista yhdenmukaisuutta. Lainsäädännössä tulee koulutusprosessin ennakkollisen ohjauksen sijasta keskittyä enemmän koulutuksen laadun varmistamiseen ja arviointiin. Tämä edellyttää kansallisten koulutusta koskevien tavoitteiden selkeyttämistä ja täsmentämistä. Samalla tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maan alueella. Lainsäädännön tulee myös edistää elinikäisen oppimisen periaatteen käytännön toteutusta.

Opetustoimen hajanaisen lainsäädännön kokoamisen valmistelu käynnistettiin vuonna 1993 valtioneuvoston aiemmin mainittuna vuonna hyväksymän koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelman perusteella. Uudistuksen tavoitteeksi asetettiin selkeyttää ja pelkistää

hallinnonalan ohjaussuhteita sekä purkaa yksittäisiä hallintomenettelyjä. Lisäksi tavoitteeksi asetettiin lisätä korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten liikkumavaraa toimintansa ja hallintonsa järjestämisessä. Uudistus päätettiin valmistella pitäen silmällä opetus-toimialan toiminnallisia lähtökohtia ja ottamalla huomioon lainsäädännön soveltajien näkökulma.

Pääministeri Paavo Lipposen hallituksen ohjelman mukaan koulutuksen perusturva taataan kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Hallitus takaa koko ikäluokalle maksuttoman peruskoulun ja sen jälkeisen lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen. Koulutuksen laadusta ja reagointiherkkyydestä yhteiskunnan muutoksiin huolehditaan muun ohella jatkuvalla arvioinnilla ja uudistamalla koulutuksen määrällinen säätelyjärjestelmä. Koulutuksen lainsäädäntö koetaan hallituskaudella. Valtioneuvoston joulukuussa 1995 vuosille 1995—2000 hyväksymässä koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa mainittua hallitusohjelmaa täsmennetään. Lainsäädännön osalta siinä todetaan, että koulutuksen lainsäädäntö uudistetaan kokonaisuudessaan.

Osana koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistusta eduskunnalle on annettu hallituksen esitys yliopistolaki ja laki yliopistolain voimaannpanosta (HE 263/1996 vp). Uusi yliopistolaki korvaisi voimassa olevat opetusministeriön toimialaan kuuluvista yliopistoista ja muista korkeakouluista annetut 20 lakia. Ammatillisten oppilaitosten ylläpitämisilupaa ja koulutustehtävää sekä ammatillisen koulutuksen mitoittamista koskevat säännökset on uudistettu ammatillisista oppilaitoksista annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (612/1996). Laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998. Ammatillisten oppilaitosten ylläpitäjien itsenäistä päätösvaltaa koulutuksen suuntaamisessa on lisätty sekä hallinto- ja päätöksentekojärjestelmää on yksinkertaistettu. Peruskoululaki (476/1983) on muutettu 1 päivästä elokuuta 1997 voimaan tulevalla lailla (1368/1996) siten, että vaikeimmin kehitysvammaisten oppivelvollisuusikäisten opetus siirtyy mainitusta ajankohdasta lukien sosiaalitoimesta

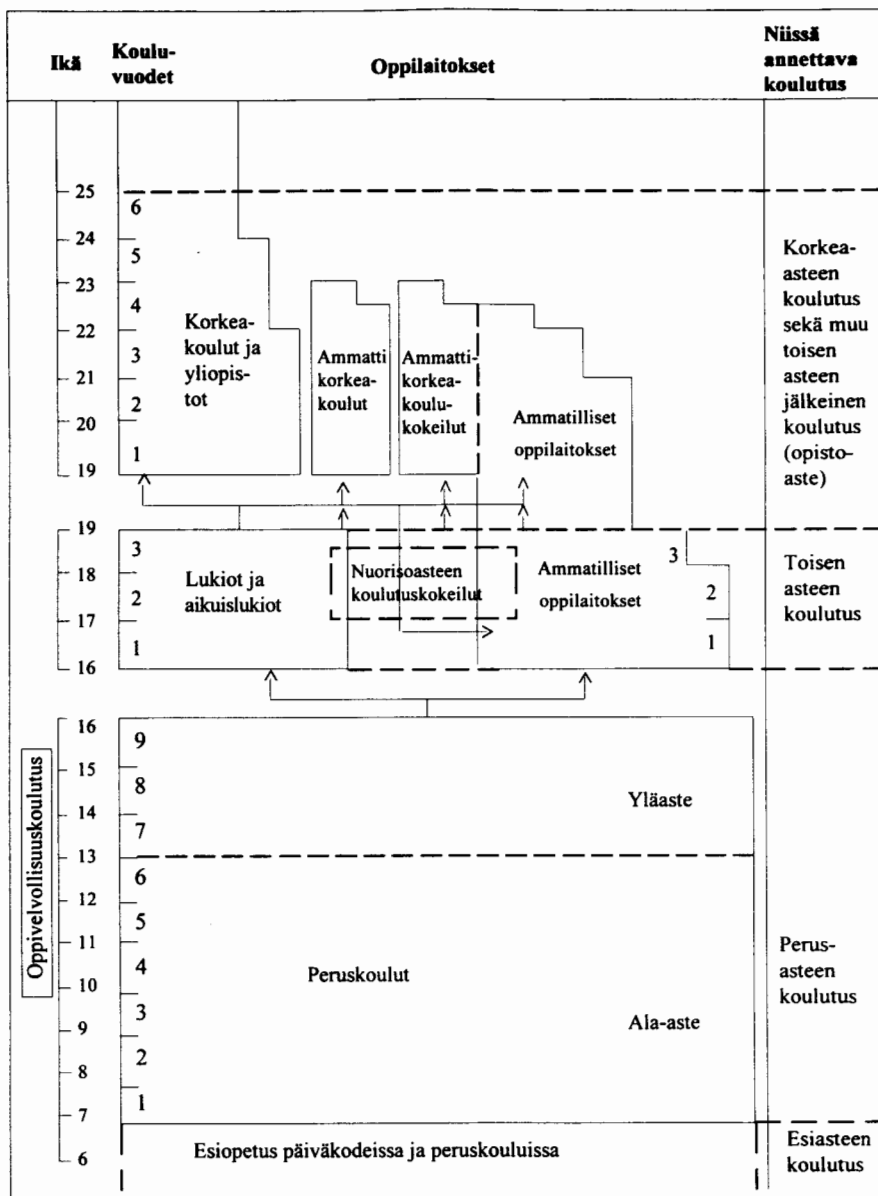
osaksi peruskoululaissa tarkoitettua peruskouluopetusta. Lukion ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkojen tukemista koskevat säännökset on uudistettu 1 päivästä heinäkuuta 1997 lukioden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuesta annetulla lailla (48/1997).

2. Nykytila

2.1. Koulujärjestelmä

Voimassa oleva koulujärjestelmän rakenne ilmenee pääpiirteittäin kuvioista 1.

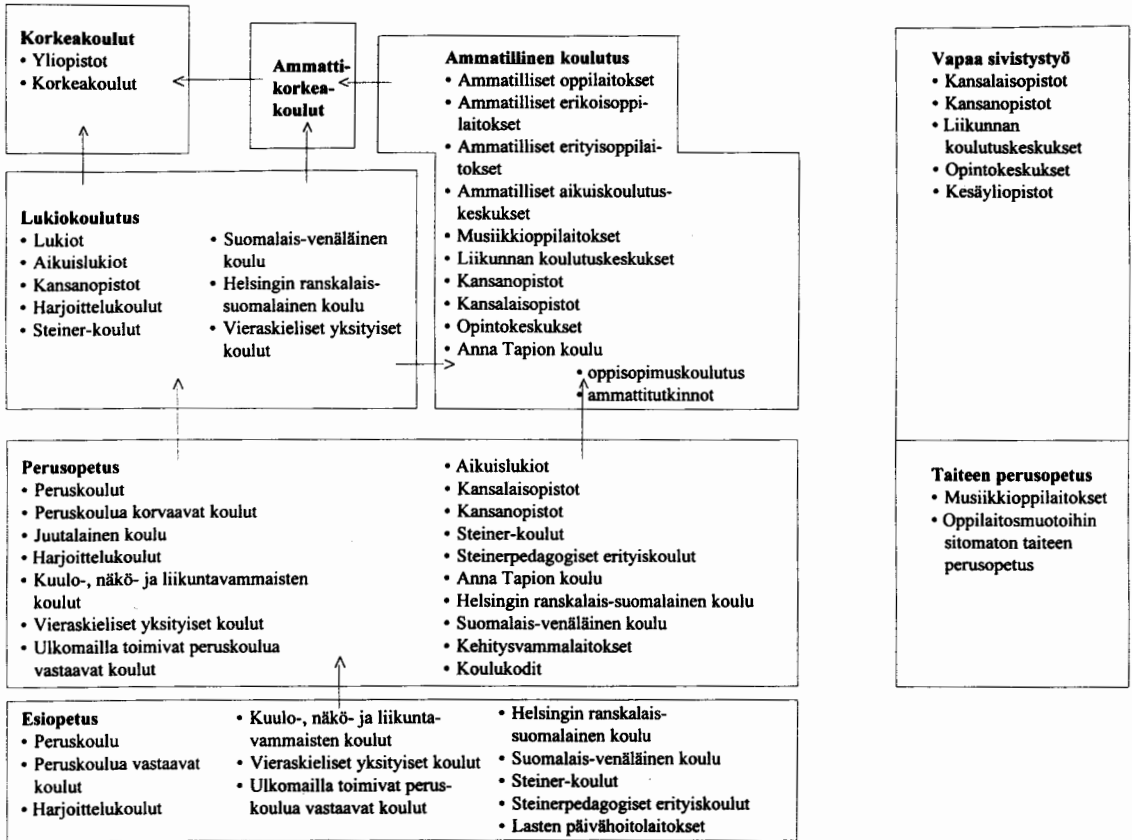
Kuvio 1. Koulujärjestelmän rakenne

Oppilaitosten asema koulujärjestelmässä ilmenee kuviosta 2. Ammatillisia oppilaitoksia on käsitelty yhtenä kokonaisuutena, vaika

amatilliset oppilaitokset on lainsäädännössä jaettu koulutuksen sisällön mukaan 14 eri oppilaitosmuotoon.

Kuvio 2. Oppilaitosten asema koulujärjestelmässä

Eri lakien nojalla toimivat oppilaitokset järjestävät usein tavoitteiltaan ja sisällöltään samanlaista koulutusta. Esimerkiksi tutkinto-tavoitteista ammatillista koulutusta järjestetään ammatillisten oppilaitosten lisäksi ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, musiikkioppilaitoksissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja kansanopistoissa.

Koulutusta järjestetään myös edellä kuvattun virallisen koulujärjestelmän ulkopuolella. Hallitusmuodon 82 §:n mukaan oikeudesta perustaa yksityiskouluja ja muita yksityisiä kasvatuslaitoksia sekä niissä järjestää opetus säädetään lailla. Kotiopetus ei mainitun säännöksen mukaan ole viranomaisten valvonnan alaista. Peruskoululain mukaan kunta on kuitenkin velvollinen valvomaan kotiope-tuksessa olevan oppivelvollisen opintojen edistymistä.

Yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain (26/1919) mukaan Suomen kansalaisella on eräin mainitussa laissa säädettyin rajoituk-

sin oikeus perustaa yksityinen koulu tai kasvatuslaitos, jollei sen tarkoituksena ole vastoin lakia ja hyviä tapoja. Tällainen laitos voidaan säädetyin edellytyksin ottaa osaksi virallista koulujärjestelmää, jolloin oppilaitos saa oikeuden antaa todistuksia säädettyjen oppimäärien suorittamisesta ja saada tukea julkisista varoista. Virallisen koulujärjestelmän ulkopuolella oppivelvollisille annettava perusopetus katsotaan kotiopetuksiksi, vaikka se olisi organisoitu koulumuotoiseksi ja vastaisi peruskoulun opetussisältöjä. Tällainen koulu ei myöskään saa käyttää nimeä peruskoulu. Koulutuspalveluja tuottavat yritykset tarjoavat myös runsaasti erilaisia mahdollisia viralliseen koulujärjestelmään kuuluttomia koulutuspalveluja.

Koulutusta järjestetään kuntien, kuntayhtymien, valtion, yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden ylläpitämissä oppilaitoksissa. Taulukosta 1 ilmenevät oppilaitosten ja oppilaiden määrät koulutuksen järjestäjätahon mukaisesti.

Taulukko 1. Koulutuksen järjestäjätahot vuonna 1996

Oppilaitostyyppi	Valtio lukumäärä	Opiskelija- määrä	Kunta lukumäärä	Opiskelija- määrä	Yksityinen lukumäärä	Opiskelija- määrä	Kuntayhtymä lukumäärä	Opiskelija- määrä	Yhteensä lukumäärä	Opiskelija- määrä
Peruskoulu										
ala-asteet	0	0	3 398	369 407	0	0	0	0	3 398	369 407
yläasteet	0	0	622	187 870	0	0	0	0	622	187 870
Perusasteen erityiskoulu	14	618	268	10 495	4	168	0	0	286	11 281
Peruskoulua korvaavat koulut	0	0	0	0	34	7 952	0	0	34	7 952
Lukiot	0	0	408	100 709	22	5 440	0	0	430	106 149
Joissa lukion aikuistlinjoja	0	0	27	8 520	1	987	0	0	28	9 507
Aikuelukiot sisältää aineopiskelijat	0	0	21	12 483	2	3 425	0	0	23	15 908
Harjoittelukoulu (yhteensä)	13	7 956	0	0	0	0	0	0	13	7956
Joissa perusasteen koulutusta	13	5 810	0	0	0	0	0	0	13	5 810
Joissa lukioasteen koulutusta	8	2 146	0	0	0	0	0	0	8	2 146
Muut peruskoulu- ja/tai lukioasteet (yhteensä)	2	1 525	0	0	9	3 707	0	0	11	5 232
Joissa perusasteen koulutusta	2	1 242	0	0	9	2 791	0	0	11	4 033
Joissa lukioasteen koulutusta	2	283	0	0	7	916	0	0	9	1 199
Ammatilliset oppilaitokset sisältää ammatilliset erityisoppilaitokset	33	8 143	103	60 930	63	24 622	169	91 730	368	185 425
Ammattikorkeakoulu	0	0	2	3 182	2	3 085	5	11 597	9	17 864
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset	0	0	14	6 100	15	9 043	15	7 625	44	22 768
Ammatilliset erikoisoppilaitokset			1	54	44	12 965	0	0	45	13 019
Kansanopistot	0	0	1	1000	84	8 490	5	584	90	90 000
Liikunnan koulutuskeskukset	0	0	0	0	14	1 252	0	0	14	1 252
Musiikkioppilaitokset	0	0	50	26 461	35	29 496	4	1 810	89	57 767
Joista konservatoriot	0	0	3	277	7	922	1	163	11	1 362
Kansalaisopistot	0	0	249	420 858	26	56 887	1	3 000	276	480 745
Opintokeskukset	0	0	0	0	11	590 000	0	0	11	590 000

Valtaosa peruskouluopetuksesta annetaan kuntien peruskouluissa. Myös yksityiset peruskoulua korvaavat koulut ovat sidoksissa kuntiin. Lupa peruskoulua korvaavan koulun perustamiseen voidaan myöntää vain, jos koulu kunnan ja koulun ylläpitäjän sopimuksen perusteella korvaa kunnan peruskoulua. Valtioneuvosto on myöntänyt osalle peruskoulua korvaavista kouluista luvan laatia kunnan muusta opetussuunnitelmasta poikkeavan opetussuunnitelman.

Kunnasta riippumattomasti yksityistä peruskouluopetusta vastaavaa opetusta annetaan kolmessa Steiner-koulussa, kahdessa steinerpedagogisessa erityiskoulussa, kolmessa vieraskielisessä yksityisessä koulussa, 11 ulkomailla toimivassa peruskoulua vastaavassa koulussa, Juutalaisessa koulussa (peruskoulua vastaavaksi järjestetty yksityinen koulu), Toivonlinnan koulussa (yksityinen lukio, jossa on peruskoulua vastaavia luokkia) sekä Anna Tapion koulussa. Steiner-kouluissa, vieraskielisissä yksityisissä kouluissa ja Toivonlinnan koulussa järjestetään myös lukiokoulutusta tai sitä vastaavaa koulutusta. Anna Tapion koulussa järjestetään myös ammatillista koulutusta. Lisäksi peruskouluopetusta voidaan oppivelvollisuusiän ohittaneille antaa kansalaisopistoissa ja kansanopistoissa. Osa kansalaisopistoista ja valtaosa kansanopistoista on yksityisiä.

Valtion ylläpitämiä peruskouluopetusta antavia kouluja ovat yliopistojen opettajan-koulutusyksiköiden yhteydessä toimivat harjoittelukoulut, kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten koulut, Helsingin ranskalais-suomalainen koulu ja Suomalais-venäläinen koulu. Kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluja lukuun ottamatta koulut järjestävät myös lukio-opetusta.

Lukiokoulutusta annetaan lukioissa ja aikuislukioissa. Lukiot ja aikuislukiot ovat pääosin kuntien ylläpitämiä. Yksityisten lukioiden asema poikkeaa peruskoulua korvaavista kouluista siten, että yksityisillä lukioilla on oikeus itsenäisesti kunnista riippumattomasti järjestää lukiokoulutusta. Yksityisten lukioiden rahoitus on kuitenkin osittain sidottu sijaintikunnan rahoitusperusteisiin. Yksityisiä lukioita on maassamme suhteellisen vähän. Lukiokoulutusta voidaan antaa myös kansanopistoissa sekä edellä mainituissa erityislakien nojalla toimivissa yksityisissä ja valtion oppilaitoksissa.

Ammatillisia oppilaitoksia oli vuoden

1997 alussa yhteensä 355. Näiden lisäksi Ahvenanmaalla on 7 ammatillista oppilaitosta. Ammatillisesta koulutuksesta annetaan pääosa kuntien (112 oppilaitosta) tai kuntayhtymien (152 oppilaitosta) ylläpitämissä ammatillisissa oppilaitoksissa. Yksityisten (65 oppilaitosta) ja valtion oppilaitosten (26 oppilaitosta) osuus ammatillisessa koulutuksessa on ollut kuitenkin merkittävä. Valtio on viime vuosina laajasti luopunut ammatillisten oppilaitosten ylläpitämisestä. Valtion ammatilliset oppilaitokset on eräitä lähinnä vammaisille koulutusta antavia ammatillisia erityisoppilaitoksia lukuun ottamatta 1990-luvun aikana siirretty joko kunnille tai kuntayhtymille.

Ammatillista koulutusta järjestetään myös kansanopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa, jotka ovat eräitä kansanopistoja lukuun ottamatta yksityisiä. Ammatillista koulutusta järjestetään myös ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa (45 oppilaitosta), ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa (45 oppilaitosta) ja musiikkioppilaitoksissa, jotka ovat joko kunnallisia tai yksityisiä, sekä yksityisissä opintokeskuksissa ja valtion ylläpitämässä saamelaisalueen koulutuskeskuksessa.

Vapaaseen sivistystyöhön luettavaa koulutusta järjestetään kansalaisopistoissa, kansanopistoissa ja opintokeskuksissa sekä liikunnan koulutuskeskuksissa. Musiikin perusopetusta ja ammatillista koulutusta järjestetään musiikkioppilaitoksissa. Muuta taiteen perusopetusta järjestetään kuntien valvonnassa ja vastuulla eri oppilaitoksissa ja yhteisöissä. Viimeksi mainittua opetusta ei ole lainsäädännössä sidottu määrättyihin oppilaitosmuotoihin.

2.2. Koulutuksen sääntelyjärjestelmän kehitys

Voimassa olevaa koulujärjestelmää edelsi jako kansakouluun, oppikouluun (keskikoulu ja lukio) sekä ammatilliseen koulutukseen, joka sijoittui hallinnollisesti useiden ministeriöiden alaisuuteen koulutuksen sisällön mukaisesti. Lisäksi vapaan sivistystyön eri toimintamuodoilla oli omat lakinsa. Koulutusjärjestelmämme eli 1960- ja 1970-luvulla voimakasta murroskautta. Koulutus nähtiin selkeämmin kuin ennen keinona lisätä kansallista hyvinvointia. Toteutettiin peruskoulu-uudistus. Ammatillisen koulutuksen keskushallinto keskitettiin opetusministeriön

alaisuuteen. Koulutuksen avulla pyrittiin toteuttamaan ihmisten taloudelliseen ja sosiaaliseen tasa-arvoisuuteen perustuvaa yhteiskuntajärjestystä. Lasten ja nuorten mahdollisuudet koulutukseen tuli turvata asuinpaikasta ja perheen sosiaalisesta asemasta riippumatta.

Koulujärjestelmäämme 1960-luvulta lähtien toteutettuja suuria muutoksia kohtaan esitettiin aluksi usealta taholta epäilyksiä. Muutosten toteuttamisen ja muutosta vastustavien asenteiden voittamisen katsottiin siksi edellyttävän tehokasta täytäntöönpanon turvaavaa lainsäädäntöä.

Lainsäädännössä määriteltiin tarkasti kansalaisille tarjottavat koulutuspalvelut. Lähtökohtana oli koulutustason nostaminen ja yksilöiden koulutusmahdollisuuksien parantaminen. Lainsäädännössä määriteltiin myös se, millä tavalla koulutuspalvelut piti tuottaa. Näistä lähtökohdista syntyi yksityiskohtainen ja toimintojen keskitettyyn ennakolliseen ohjaukseen perustuva lainsäädäntö. Laeissa, asetuksissa ja valtion keskushallinnon antamissa normipäätöksissä määriteltiin keskitetysti opetetavat aineet, opetussuunnitelmien sisältö, koulutuksen järjestämis muodot, opettajien kelpoisuusvaatimukset, oppikirjat, opiskelijoiden ja koulun henkilökunnan oikeudet ja velvollisuudet, koulutuksen paikallisen hallinnon rakenteet ja menettelytavat sekä koulutuksen järjestämisen fyysiset puitteet.

Keskitettyä normiohjausta täydensi usein menettely, jossa paikallisen päätöksentekijän oli joko alistettava päätöksensä lääninhallituksen tai keskusviraston vahvistettavaksi taikka hankittava mainituilta tahoilta lupa ennen toimenpiteisiin ryhtymistä. Lääninhallitukset ja keskusvirastot valvoivat ja ohjasivat aktiivisesti koulutuksen käytännön järjestämistä. Oman suhteellisen itsenäisen sääntely- ja valvontamekanisminsa muodosti todellisiin kustannuksiin perustunut valtionosuusjärjestelmä, jota myös käytettiin keino koulutuspoliittisten tavoitteiden toteuttamisessa. Keskusvirastot pitkälti määrittivät, minkälaisia kustannuksia oli pidettävä palvelujen järjestämisen kannalta tarpeellisina ja kohtuullisina.

Koulutuksen eri alojen sääntelyjärjestelmät olivat itsenäisiä ja koululainsäädäntö pirstaleista. Kullakin koulutus alalla oli oma lainsäädäntönsä, joka kattoi sekä toiminnan että talouden. Lait oli valmisteltu eri aikoina osittain toisistaan poikkeavin perustein, ja

koulutusjärjestelmän kokonaisuuden hahmottaminen oli vaikeaa. Sektoroituneisuutta vahvisti kuhunkin koulutusalaan erikoistunut oma virkamieskuntansa.

Koulutuksen sääntelyjärjestelmä joutui muiden hallinnonalojen mukana uudelleenarvioinnin kohteeksi 1980-luvulla. Lähtökohtana oli kunnallisen itsehallinnon vahvistaminen suhteessa keskushallintoon sekä hallinnon rationalisoiminen. Katsottiin, että hallinto oli keskusjohtoisuudessaan joutunut sellaiseen tasapainottomuuden tilaan, joka haittasi tehokasta, taloudellista ja kansalaisten tarpeet huomioon ottavaa palvelutuotantoa.

Ensimmäinen merkittävä uudistus oli vuoden 1985 alusta voimaan tullut uusi peruskoulu- ja lukiolainsäädäntö. Paikallinen päätösvalta lisääntyi, kun ryhmäjakosäännökset korvattiin tuntikehysjärjestelmällä. Myös opetussuunnitelma järjestelmää muutettiin vuosina 1985 ja 1994 toteutetuilla uudistuksilla paikallisen tason tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Valtionhallinnossa käynnistettiin 1980-luvulla lisäksi lukuisia yleisiä hallinnon kehittämishankkeita, jotka muuttivat myös koulutuksen sääntelymekanismeja. Käynnistettiin vapaakuntakokeilu, jonka nojalla kunnat saivat lisää päätösvaltaa erityisesti hallintonsa järjestämisessä. Samanaikaisesti purettiin ministeriöiden ja keskusvirastojen valtuuksia antaa paikallista tasoa sitovia normeja. Samalla käynnistettiin myös mittava hallinnollisten lupa- ja alustusmenettelyiden perkaus. Nämä hankkeet toteutettiin opetusministeriön hallinnonalalla pääosin vuonna 1991 voimaan tulleella lainsäädännöllä. Samaan aikaan laeista ja asetuksista kumottiin suuri määrä kuntia ja muita koulutuksen järjestäjiä sitovia säännöksiä. Etenkin hallintoa, henkilöstöä ja koulutuksen järjestämistapaa koskevia säännöksiä kumottiin.

Suurta muutosta hallintokulttuuriin merkitsi vuosien 1993 ja 1994 alusta voimaan tullut uusi valtionosuusjärjestelmä. Kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien päätösvalta on lisääntynyt olennaisesti, kun valtionosuuden laskentaperusteet eivät enää sitovasti määrää valtionosuuden käyttöä. Koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden aikana tekemät ratkaisut eivät enää myöskään vaikuta mainitun vuoden valtionosuuden määrään. Järjestelmä kannustaa koulutuksen järjestäjiä toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin.

Valtionosuusuudistus oli lähtökohdiltaan

toimintoja kokoava. Siinä pyrittiin etsimään yhteisiä nimittäjiä opetus- ja kulttuurihallinnon eri toiminta-alueille ja käyttämään niitä valtionosuuksien mitoitusperusteina. Kuntien ja muiden palveluiden järjestäjien kannalta mainittu näkökulma korostuu, koska valtionosuuksien käytössä on mahdollista ylittää hallintokuntarajat. Järjestelmä mahdollistaa siten kuntien palvelurakenteen tasapainottamisen niiden erityispiirteiden ja kulloistenkin tarpeiden edellyttämällä tavalla. Paikallisilla arvostuksilla on uudessa järjestelmässä huomattavasti aikaista enemmän merkitystä.

Koulutusta koskevaan lainsäädäntöön vuoden 1985 jälkeen tehdyt uudistukset ovat uutta valtionosuuslainsäädäntöä lukuun ottamatta olleet osittaisuudistuksia. Toiminnallisen lainsäädännön pirstoutunut ja sektoroitunut perusrakenne on pääosin säilynyt ennallaan. Peruskouluopetusta koskevia säännöksiä on peruskoululain lisäksi edelleen yli kymmenessä laissa. Ammatillisista koulutusta järjestetään niin ikään usean eri lain nojalla. Kansalaisopistoilla, kansanopistoilla ja opintokeskuksilla on omat lakinsa. Huolimatta siitä, että lait ovat uusia, ne ovat soveltamisalaltaan kapeita ja sitoutuvat pelkästään niissä tarkoitettuihin oppilaitosmuotoihin.

2.3. Lainsäädäntö ja käytäntö

Kansainväliset sitoumukset

Suomi on sitoutunut useisiin koulutusta koskeviin kansainvälisiin sopimuksiin. Nämä ovat muun muassa vuonna 1976 voimaan tulleet kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 8/1976) sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 6/1976). Vuonna 1990 on ratifioitu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus (SopS 19/1990). Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 60/1991) ratifioitiin vuonna 1991. Sopimukset on saatettu lain-tasoisesti voimaan, joten niillä on sama sitovuus kuin lainsäädännöllä yleisesti. Sopimukset ovat sisällöltään osittain kuitenkin julistuksenomaisia. Ne eivät edellytä, että niissä mainitut oikeudet taataan kansallisesti perustuslain tai edes tavallisen lain tasolla.

Keskeisiä sopimuksissa mainittuja sivistyksellisiä oikeuksia ovat:

1) oikeus opetukseen, joka on perusas-

teella maksutonta ja pakollista, ja ylemmässä opetuksessa on vähintään pyrkimyksenä maksuttomuus,

2) oikeus valita vakaumuksen mukainen opetuksen laatu,

3) oikeus valita koulu ja perustaa koulu sekä erityisenä tapauksena (kansallisen) vähemmistön mainitut oikeudet,

4) opetuksen sisällölle asetetut vaatimukset,

5) tieteen ja taiteen harjoittamisen vapaus sekä oikeus nauttia niiden tuloksista, sekä

6) oikeus omaan kulttuuriin ja kieleen varsinkin vähemmistön oikeutena.

Euroopan talousaluetta ja Euroopan yhteisöjä koskevat säädökset eivät lähtökohtaisesti koske koulutusta. Yhdentyvässä Euroopassa koulutusjärjestelmät katsotaan kansallisesti päätettäviksi asioiksi. Välillisesti yhdentyvää Eurooppaa koskeva sääntely koskee myös koulutusta. Työvoiman vapaa liikkuvuus edellyttää yhtenäistä tutkintojen tunnistamisjärjestelmää Euroopassa. Euroopan talousalueen valtion kansalaisen muualla kuin Suomessa suorittama koulutus ja ammatillinen harjoittelu tuottaa kelpoisuuden virkaan tai tehtävään Suomessa ja oikeuden harjoittaa ammattia Suomessa siten kuin Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisten koulutuksen ja ammatillisen harjoittelun tunnistamisesta annetussa laissa (1597/1992) ja asetuksessa (580/1994) säädetään. Muilta osin kelpoisuudesta säädetään ulkomailta suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetussa laissa (531/1986) ja asetuksessa (889/1986).

Euroopan yhdentymiskehitys liittyy koulutukseen myös siten, että ammatillinen koulutus on osa eurooppalaista työvoima- ja työllisyyspolitiikka. Lisäksi on käynnistetty useita eurooppalaisia koulutusyhteistyö- ja opiskelijavaihto-ohjelmia.

Hallitusmuoto

Perustuslain tasolla olevat opetus- ja sivistystoiminta koskevat säännökset sisältyvät vuonna 1995 voimaan tulleen hallitusmuodon perusoikeuksia koskevan II luvun 13 §:ään, 14 §:n 2 momenttiin ja 15 §:n 2 momenttiin sekä VIII lukuun, joka sisältää 77 ja 82 §:n.

Hallitusmuodon 13 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta sääde-

tään lailla. Oikeus maksuttomaan perusopetukseen on yksilön subjektiivinen oikeus. Perusopetuksen maksuttomuus merkitsee, että opetusta on voitava saada ilman opiskelijalle aiheutuvia kustannuksia. Opetuksen ohella myös välttämättömien opetusvälineiden kuten oppikirjojen on oltava oppilaalle ilmaisia. Maksuton opetus kattaa myös tarpeelliset koulukuljetukset ja riittävän ravinnon.

Hallitusmuodon 13 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kypänsä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Mainittu säännös opetuksesta koskee erityisesti peruskoulun jälkeistä koulutusta eli lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta sekä ammattikorkeakouluissa, yliopistoissa ja muissa tiede- ja taidekorkeakouluissa järjestettävää koulutusta. Mainituissa säännöksissä on tunnistettu elinikäisen koulutuksen periaate ja se kattaa siten myös aikuiskoulutuksen. Koska kysymys on laajakantoisemmasta oikeudesta kuin oikeudesta perusopetukseen, hallitusmuodon 13 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutusta ei ole turvattu yksilön subjektiivisena oikeutena, vaan oikeudesta säädetään tarkemmin lailla. Voimassa olevaan lainsäädäntöön sisältyy runsaasti tätä oikeutta turvaavia säännöksiä. Ehdotettu säännös ei kuitenkaan sido lainsäätäjää voimassa oleviin järjestelyihin eikä velvoita nykyisten opetuslaitosten ylläpitämiseen, vaan asettaa yleisen velvollisuuden huolehtia muun muassa siitä, että varattomuus ei estä opetuksen saamista.

Oikeudella kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä viitataan esimerkiksi vapaaseen sivistystyöhön ja kirjastopalveluihin sekä opintotukijärjestelmään. Säännös ei edellytä palvelujen olemassaoloa nykyisessä muodossaan vaan sitä, että tällaisia palveluita tulee olla tarjolla.

Hallitusmuodon 13 §:n 3 momentin mukaan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.

Hallitusmuodon 14 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan. Saman pykälän 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa

kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisen oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla. Hallitusmuodon 15 §:n 2 momentin mukaan oikeudesta työllistävään koulutukseen säädetään lailla. Nykyään työllistävästä koulutuksesta säädetään työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (763/1990).

Hallitusmuodon 77 §:n mukaan Helsingin yliopistolle pysytetään itsehallinto-oikeus. Uusia säännöksiä yliopiston järjestysmuodon perusteista annetaan lailla, mutta tarkemmat yliopistoa koskevat säännökset annetaan asetuksella, sitten kun kummassakin tapauksessa konsistori on asiasta antanut lausuntonsa. Lisäksi hallitusmuodon 82 §:n mukaan oikeudesta perustaa yksityiskouluja ja muita yksityisiä kasvatuslaitoksia sekä niissä järjestää opetusta säädetään lailla. Kotiopetus ei ole viranomaisten valvonnan alainen. Koulutuksen kannalta erityistä merkitystä on lisäksi hallitusmuodon 5 §:n säännöksillä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta ja tasa-arvoisuudesta sekä syrjinnän kieltämisestä ja 10 §:n säännöksillä sananvapaudesta.

Peruskoulu

Hallitusmuodon 13 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta järjestetään peruskoulussa. Peruskouluopetuksesta säädetään nykyisin kymmenessä opetusministeriön hallinnonalan laissa ja niiden nojalla annetuissa asetuksissa. Lait ja asetukset ovat:

- peruskoululaki ja -asetus (718/1984) sekä asetus peruskoulua korvaavasta koulusta ja yksityisestä lukiosta (720/1984),
- kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista annettu laki (481/1983) ja asetus (724/1984),
- Suomalais-venäläisestä koulusta annettu laki (412/1976) ja asetus (314/1977),
- Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta annettu laki (33/1977) ja asetus (373/1977),
- harjoittelukoululaki (143/1985) ja -asetus (336/1985),
- Steiner-koulusta annettu laki (417/1977) ja asetus (625/1977),
- steinerpedagogisista erityiskouluista annettu laki (932/1986) ja asetus (688/1987),
- vieraskielisistä yksityisistä kouluista an-

nettu laki (373/1963) ja asetus (460/1963),
 - ulkomailla toimivasta peruskoulua vastaavasta yksityiskoulusta annettu laki (379/1981) ja asetus (380/1981) sekä
 - Anna Tapion koulusta annettu laki (1197/1988) ja asetus (1466/1993).

Peruskoulun oppimäärän tai sen osan suorittamiseen tähtääviä opintoja voidaan lisäksi järjestää kansalaisopistoissa ja kansanopistoissa, joiden toiminnasta säädetään kansalaisopistolaissa (722/1992) ja valtionosuutta saavista kansanopistoista annetussa laissa (1218/1993) sekä kansanopistojen ja kansalaisopistojen oikeudesta antaa todistuksia peruskoulun ja lukion oppimäärien suorittamisesta annetussa asetuksessa (486/1994).

Peruskouluopetusta vastaavaa opetusta annetaan lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluvissa koulukodeissa, joiden toiminnasta säädetään lastensuojelulaissa (683/1983) ja -asetuksessa (1010/1983) sekä valtion koulukodeista annetussa asetuksessa (769/1978), sekä vaikeimmin kehitysvammaisille lapsille kehitysvammaisten erityishuoltoyksiköissä, joista säädetään kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977) ja asetuksessa (988/1977). Peruskoululain muuttamisesta annetun lain (1368/1996) ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta annetun lain (1369/1996) mukaan vaikeimmin kehitysvammaisten oppivelvollisuusikäisten lasten opetus siirtyy elokuun 1997 alusta opetustoimen piiriin peruskouluopetuksena annettavaksi.

Peruskoululaki koskee kunnan peruskoululaitosta, yksityisiä kunnan kanssa sopimuksen tehneitä peruskoulua korvaavia kouluja ja yhtä peruskoulua vastaavaksi järjestettyä koulua (Juutalainen koulu). Edellä mainitun peruskoululain muuttamisesta annetun lain 82 a §:n mukaan opetusministeriö voi myöntää myös kuntayhtymälle luvan peruskoulun perustamiseen. Lain 84 §:n mukaan muusta kuin edellä todetusta peruskouluopetusta vastaavaa opetusta antavasta oppilaitoksesta ja tällaisen oppilaitoksen perustamisesta ja ylläpitämisestä on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

Kunnan peruskouluja oli lukuvuonna 1995—1996 yhteensä 4 288. Näistä on alasteen kouluja 3 398, yläasteen kouluja 622 ja erityiskouluja 268.

Peruskoululain 1 §:n mukaan peruskoulu on yhtenäiskoulu, joka antaa kansalaisille tarpeellista yleissivistävää peruskouluopetus-

ta. Laissa säädetään peruskoulun opetuksen ja kasvatuksen tavoitteista ja peruskoulun rakenteesta, peruskoulun järjestämisvelvollisuudesta ja piirijaosta, peruskoulun hallinnosta, peruskoulun työajasta ja opetuksesta, oppivelvollisuudesta ja koulunkäyntioikeudesta, peruskoulun oppilashuollosta, peruskoulun viroista, viranhaltijoista ja tuntiopettajista, muutoksenhausta ja rahoituksesta.

Laki kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista koskee kahdeksaa valtion ylläpitämää vammaisille oppivelvollisuusikäisille lapsille tarkoitettua koulua. Lain mukaan koulujen kasvatuksessa ja opetuksessa toteutetaan peruskoulun opetus- ja kasvatustavoitteita. Samalla koulujen tarkoituksena on edistää oppilaan kokonais-kuntoutusta sekä antaa oppilaalle hänen vajuuttaan korvaavat taidot.

Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu ovat Helsingin kaupungissa toimivia valtion ylläpitämiä kouluja, joissa opetus annetaan osittain venäjän ja ranskan kielellä ja joissa oppilaat perehdytetään Venäjän ja Ranskan kulttuuriin. Kouluihin kuuluu myös lukioaste.

Harjoittelukoulut ovat yliopistojen opettajankoulutusyksiköiden yhteydessä toimivia peruskoulu- ja lukio-opetusta antavia valtion kouluja, joissa opettajankoulutuksessa olevat opiskelijat suorittavat opintoihin sisältyvän opetusharjoittelun. Harjoittelukouluja on 12.

Steiner-koulusta annettu laki koskee kolmea steinerpedagogiikkaa opetuksessaan noudattavaa yksityistä koulua. Koulut ovat kaksitoistavuotisia ja niiden suorittaminen vastaa peruskoulun ja lukion suorittamista. Lisäksi kouluissa on kolmastoista luokkaa, jolla oppilaat valmistautuvat ylioppilastutkintoon. Koulut sijaitsevat Helsingissä, Lahdessa ja Tampereella. Kouluihin kuuluu lisäksi muissa kunnissa sijaitsevia erillisiä toimintayksiköitä, joissa annetaan opetusta 10—13 luokalla. Erillisiä toimintayksiköitä on yhteensä seitsemän.

Steinerpedagogisista erityiskouluista annettu laki koskee kahta kehitysvammaisille oppivelvollisuusikäisille lapsille peruskouluopetusta antavaa yksityistä koulua. Koulut sijaitsevat Helsingissä ja Lahdessa.

Vieraskielisistä yksityistä kouluista annetun lain nojalla toimii kolme yksityistä peruskoulu- ja lukio-opetusta antavaa koulua. Koulut ovat Helsingissä toimivat Englantilainen koulu, Helsingin Saksalainen koulu ja Helsingin kansainvälinen koulu. Opetus kou-

luissa annetaan pääosin englannin ja saksan kielellä.

Ulkomailla toimivasta peruskoulua vastaavasta yksityiskoulusta annetun lain mukaisia kouluja on yhteensä 11. Koulut toimivat eri puolilla maailmaa ja ne ovat tarkoitettut etupäässä ulkomailla tilapäisesti oleskelevien Suomen kansalaisten oppivelvollisuusikäisille lapsille.

Anna Tapion koulu on peruskoulun yläasteen käsittävä yksityinen koulu, joka antaa myös koti- ja laitostalouden ammatillista opetusta ja siihen liittyvää yleissivistävää opetusta. Koulun oppimäärän suorittaminen tuottaa samat oikeudet kuin peruskoulun oppimäärän suorittaminen sekä antaa kelpoisuuden koti- ja laitostalouden ammatillisiin erikoistumisopintoihin.

Lukio

Lukio-opetuksesta säädetään:

- lukioissa ja -asetuksessa (719/1984),
 - aikuislukioissa (439/1994) ja -asetuksessa (660/1994),
 - harjoittelukoululaissa ja -asetuksessa,
 - Suomalais-venäläisestä koulusta annettussa laissa ja asetuksessa,
 - Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta annettussa laissa ja asetuksessa,
 - Steiner-koulusta annettussa laissa ja asetuksessa,
 - vieraskielisistä yksityisistä kouluista annettussa laissa ja asetuksessa sekä
 - valtionosuutta saavista kansanopistoista annettussa laissa ja asetuksessa (1219/1993).
- Lukiolain 1 §:n mukaan lukio on keskiasteen oppilaitos, joka jatkaa peruskoulun kasvatus tehtävää. Lukio antaa yleissivistävää opetuksen, joka on tarpeen korkeakouluopintojen ja muiden lukiopohjaiseen ammatillisesti eriytyvään koulutukseen kuuluvien opintojen aloittamiseksi.

Lukiolaki koskee kuntien ja yksityisten yhteisöjen ylläpitämiä lukioita. Kunnan ylläpitämiä lukioita on 408 ja yksityisen ylläpitämiä lukioita 22. Lukiolaki sisältää säännökset lukion tehtävästä, rakenteesta ja perustamisesta, hallinnosta, työajasta ja opetuksesta, oppilaista, viroista, viranhaltijoista ja tuntiopettajista, muutoksenhausta sekä rahoituksesta.

Aikuislukio on tutkintotavoitteista yleissivistävää opetusta antava oppilaitos, jossa erityisesti aikuiset voivat saada lukion tai peruskoulun oppimääriin kuuluvaa eri oppi-

aineiden opetusta. Kunnan ylläpitämiä aikuislukioita on 21 ja yksityisten ylläpitämiä lukioita 2. Kunnan ylläpitämiä lukioiden aikuislinjoja on 27 ja yksityisiä lukioiden aikuislinjoja 1. Aikuislukiolaki sisältää pääosin vastaavat säännökset kuin lukiolaki. Edellä todettujen muiden lukiokoulutusta koskevien lakien säännökset vastaavat pitkälti lukiolain säännöksiä tai niihin sisältyy viittaus lukiolakiin.

Lukiossa ja aikuislukiossa toimeenpannaan ylioppilastutkinto, jonka tarkoituksena on saada selville, ovatko oppilaat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukion tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyys. Ylioppilastutkintoon voi osallistua säädettyillä edellytyksillä myös muu kuin lukion tai aikuislukion oppilas. Vuonna 1996 ylioppilastutkinnon suoritti runsaat 34 000 kokeilasta. Ylioppilastutkinnosta säädetään ylioppilastutkintoasetuksessa (1000/1994). Opetusministeriö ja ylioppilastutkintolautakunta antavat tarkempia tutkintoa koskevia määräyksiä.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisesta koulutuksesta säädetään viidessä eri laissa. Lainsäädäntörakenne perustuu pitkälti ennen vuotta 1991 valintaseen keskusvirastojaon mukaiseen koulutuksen jaotteluun, joka erotteli ammattikasvatustahallituksen alaisen ammatillisen koulutuksen ja kouluhallituksen alaisen ammatillisen koulutuksen. Lait ja asetukset ovat:

- ammatillisista oppilaitoksista annettu laki (487/1987) ja lain nojalla annetut 14 eri oppilaitosmuotoa koskevaa asetusta,
- ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista annettu laki (760/1990) ja asetus (762/1990),
- ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu asetus (1314/1992),
- oppisopimuskoulutuksesta annettu laki (1605/1992) ja asetus (1606/1992),
- ammattitutkintolaki (306/1994) ja -asetus (308/1994) sekä
- ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista (498/1983) annettu laki ja asetus (967/1985).

Lisäksi ammatillista koulutusta voidaan järjestää musiikkioppilaitoksista annetun lain (516/1995) nojalla toimivissa konservatorioissa, valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetun lain (801/1992) nojalla toimivissa liikunnan koulutuskeskuk-

sisä, kansanopistoissa, kansalaisopistoissa ja opintokeskuslain (1215/1993) nojalla toimivissa opintokeskuksissa. Ammatikorkeakouluista säädetään ammatikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/1995).

Ammatillisista oppilaitoksista annettu laki koskee 14 eri oppilaitosmuotoon kuuluvia oppilaitoksia. Oppilaitosmuodot luetellaan koulutuksen pääsisältöalueiden mukaisesti lain 1 §:ssä. Vammaisille ammatillista koulutusta järjestävät ammatilliset erityisoppilaitokset ja elinkeinoelämän ylläpitämät pääasiassa ammatillista lisäkoulutusta järjestävät ammatilliset erikoisoppilaitokset muodostavat myös kumpikin oman oppilaitosmuotonsa. Ammatilliset oppilaitokset ovat valtion, kuntien ja kuntayhtymien sekä yksityisten yhteisöjen ylläpitämiä. Lain 2 §:n mukaan ammatillisen oppilaitoksen tehtävänä on järjestää sille määrättyä ammatillista peruskoulutusta, lisäkoulutusta ja muuta koulutustoimintaa. Lain 3 §:n mukaan ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on peruskoulun ja lukion kasvatustehtävää jatkaen tai työökemukseen perustuen antaa yhteiskunnan ja työelämän sekä niiden kehittymisen edellyttämiä, ammattitaidon saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä jatko-opintojen harjoittamiseksi tarpeellisia valmiuksia. Ammatillisen lisäkoulutuksen tavoitteena on antaa ammatillisessa peruskoulutuksessa tai työssä hankitun ammattitaidon ylläpitämisen ja kehittämisen edellyttämiä valmiuksia.

Ammatillisista oppilaitoksista annettu laki sisältää lisäksi säännökset oppilaitoksen ylläpitämisestä, hallinnosta, työajasta ja opetuksesta, opiskelijoista, viroista ja toimista sekä henkilöstöstä, ammatillisen koulutuksen mitoittamisesta, kelpoisuudesta korkeakouluopintoihin sekä rahoituksesta.

Ammatillisia oppilaitoksia oli vuoden 1997 alussa yhteensä 355. Näiden lisäksi Ahvenanmaalla on 7 ammatillista oppilaitosta. Kunnat ylläpitävät 112, kuntayhtymät 152, yksityiset 65 ja valtio 26 oppilaitosta.

Ammatillista koulutusta järjestetään myös kansanopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa, jotka ovat eräitä kansanopistoja lukuun ottamatta yksityisiä. Ammatillista koulutusta järjestetään myös ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa (45 oppilaitosta), ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa (45 oppilaitosta), kansalaisopistoissa ja musiikkioppilaitoksissa, jotka ovat joko kunnallisia tai yksityisiä, sekä yksityisissä opintokeskuksissa ja valtion ylläpitämässä saamelaisalu-

een koulutuskeskuksessa.

Ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten tehtävänä on tarjota ja järjestää ammatillista aikuiskoulutusta ja sitä tukevaa muuta koulutusta. Ammatillinen aikuiskoulutus on aikuiskoulutuksena annettavaa ammatillista peruskoulutusta sekä jatkokoulutusta ja täydennyskoulutusta. Merkittävä osa aikuiskoulutuskeskusten järjestämästä koulutuksesta on työvoimaviranomaisten ostamaa työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta. Viimeksi mainitusta koulutuksesta säädetään työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa ja asetuksessa (912/1990). Ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista annettu laki sisältää säännökset hallinnosta, henkilöstöstä ja opiskelijoista sekä valtion rahoituksesta. Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ovat kuntien ja kuntayhtymien sekä yksityisten yhteisöjen ylläpitämiä.

Oppisopimuskoulutuksesta annetun lain 1 §:n mukaan oppisopimuskoulutuksella tarkoitetaan työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä harjoitettavia ammatillisia opintoja, joita täydennetään tietopuolisilla opinnoilla. Koulutusta järjestetään nuorisostaen ja aikuisten ammatillisena peruskoulutuksena sekä lisäkoulutuksena. Oppisopimus on opiskelijan ja työnantajan välinen työsopimus, jonka oppisopimuskoulutuksesta vastaava paikallishallintoviranomainen hyväksyy. Oppisopimuksen tarkoituksena on, että opiskelija työstä maksettavan korvauksen lisäksi saavuttaa ammattitaidon tietyssä ammatissa tai ammatin osa-alueella. Oppisopimuskoulutuksesta huolehtiva paikallishallintoviranomainen ostaa tietopuolisen koulutuksen ammatilliselta oppilaitokselta, ammatilliselta aikuiskoulutuskeskukselta tai muulta koulutuksen järjestäjältä. Vuoden 1996 lopussa oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä peruskoulutuksessa oli yli 14 000 opiskelijaa ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä lisäkoulutuksessa noin 5 000 opiskelijaa. Oppisopimuskoulutuksessa aloittavien opiskelijoiden määrä on tarkoitus vuosituhaten loppuun mennessä nostaa noin 20 prosenttiin nuorten toisen asteen ammatillisen koulutuksen aloittavien opiskelijoiden määrästä.

Ammattitutkintolain 1 §:n mukaan ammatitaito voidaan osoittaa sen hankkimistavasta riippumattomissa tutkinnoissa. Tutkinnot ovat ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Tut-

kintorakenteesta päättää opetusministeriö. Näyttötutkintona suoritettavat ammatilliset perustutkinnot vastaavat ammatillisista oppilaitoksista annetun lain mukaan ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettavia tutkintoja. Lisäksi näyttötutkintoina voidaan järjestää sellaisia ammatillisia perustutkintoja, joita ei voida suorittaa ammatillisista oppilaitoksista annetun lain mukaan ammatillisena peruskoulutuksena. Opetushallitus hyväksyy ja laatii tutkintovaatimukset. Tutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta vastaavat opetushallituksen asettamat tutkintotoimikunnat. Tutkintoja voivat järjestää ammatillista koulutusta järjestävät oppilaitokset ja muut tarvittavan asiantuntemuksen omaavien yhteisöjen tai säätiöiden ylläpitämät laitokset. Tutkintotodistuksen antaa tutkintotoimikunta.

Ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista annettuun lakiin ja sen nojalla annettuun asetukseen on koottu säännökset opetuksen, ruokailun ja majoituksen maksuttomuudesta sekä eräistä muista eduista ammatillisissa oppilaitoksissa järjestävässä koulutuksessa.

Vapaa sivistystyö

Vapaaseen sivistystyöhön on perinteisesti luettu kuuluvaksi kansanpistojen, kansalaisopistojen sekä opintokeskusten toiminta. Niitä lähellä on myös urheiluopistojen toiminta. Lainsäädäntö rakentuu pääosin oppilaitosmuotokehtaisille laeille. Lait on valtionosuusudistukseen liittyen uudistettu vuosien 1993 ja 1994 alusta. Lainsäädännön aikaisempi perusrakenne on kuitenkin säilytetty. Lait ja niiden nojalla annetut asetukset ovat:

- kansalaisopistolaki ja -asetus (1313/1992),
- valtionosuutta saavista kansanopistoista annettu laki ja asetus,
- opintokeskuslaki ja -asetus (1216/1993), sekä
- valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskuskuksista annettu laki ja asetus (1019/1992).

Lisäksi vapaaseen sivistystyöhön on tässä luettu kuuluviksi yleisistä kielitutkinnoista annetun lain (668/1994) mukaiset kielitutkinnot sekä kesäyliopistojen toiminta.

Kansalaisopisto on kansalaisopistolain 1 §:n mukaan yleissivistävää aikuiskoulutusta antava oppilaitos. Kansalaisopisto voi järjestää myös ammatillista aikuiskoulutusta,

muuta koulutustoimintaa sekä koulutusta tukevaa tai siihen läheisesti liittyvää tutkimus- ja palvelutoimintaa. Opetusministeriö voi myöntää kansalaisopistolle oikeuden antaa peruskoulun päästötodistusta tai sen osaa vastaavia todistuksia. Kansalaisopistoja on maassamme 276. Ne ovat eräitä yksityisiä kansalaisopistoja lukuun ottamatta kuntien tai kuntayhtymien ylläpitämiä. Kansalaisopistolaki sisältää toiminnan tarkoitusta ja järjestämistä koskevien säännösten lisäksi säännökset hallinnosta, henkilöstöstä ja opiskelijoiista. Kansalaisopistojen rahoituksesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa.

Kansanopisto on valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain 1 §:n mukaan yleissivistävää aikuiskoulutusta antava sisäoppilaitos, jonka tarkoitus on edistää kansalaisten omaehtoista opiskelua siten, että kukin kansanopisto voi samalla painottaa arvoja ja aatetaustaansa ja kasvatustavoitteitaan. Kansanopisto voi antaa myös ammatillista perus- ja lisäkoulutusta. Lisäksi kansanopisto voi järjestää peruskoulu- ja lukio-opetusta sekä antaa opetusministeriön luvalla peruskoulun ja lukion päästötodistusta ja niiden osaa vastaavia todistuksia. Kansanopistoja on maassamme 90. Ne ovat eräitä kunnallisia kansanopistoja lukuun ottamatta yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden ylläpitämiä. Toiminnan tarkoitusta ja järjestämistä koskevien säännösten lisäksi valtionosuutta saavista kansanopistoista annetussa laissa säädetään hallinnosta ja henkilöstöstä, opetuksesta ja opiskelijoiista sekä rahoituksesta.

Opintokeskuslain 1 §:n mukaan opintokeskuksen tarkoituksena on edistää ja toteuttaa sivistystyötä järjestöissä ja yhteisöissä tavoitteena moniarvoisuuden turvaaminen suomalaisessa yhteiskunnassa. Opintokeskus toteuttaa tarkoitustaan sivistystyön valtakunnallisenä aikuisoppilaitoksena järjestämällä itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa aikuisten perussivistystä täydentäviä opintoja, yhteiskunnallista sekä kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan aikuisopiskelua sekä vapaa-aikaan, kulttuuriin ja persoonalliseen kasvuun liittyvää aikuiskoulutusta. Opintokeskus voi järjestää myös ammatillista perus- ja lisäkoulutusta sekä tutkimus-, palvelu- ja kokeilutoimintaa. Opintokeskuksia on maassamme 11. Ne ovat yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden ylläpitämiä. Toiminnan tarkoitusta ja järjestämistä koskevien säännösten lisäksi opintokeskuslaissa säädetään

hallinnosta ja henkilöstöstä sekä rahoitukselta.

Liikunnan koulutuskeskus on valtakunnallinen sisäoppilaitos tai alueellinen oppilaitos, joka antaa liikunnan opetusta ja liikunta-alan koulutusta sekä järjestää valmennustoimintaa. Liikunnan koulutuskeskuksen tehtävänä on myös antaa edellä mainittua toimintaa täydentävää yleissivistävää ja yhteiskunnallista opetusta. Valtakunnallinen liikunnan koulutuskeskus voi antaa myös ammatillista peruskoulutusta ja lisäkoulutusta. Valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetussa laissa säädetään lisäksi oppilaitoksen ylläpitämisluvasta, hallinnosta ja henkilöstöstä, opetuksesta ja opiskelijoista sekä rahoituksesta. Liikunnan koulutuskeskuksia on yhteensä 14, joista valtakunnallisia on 11 ja alueellisia 3. Liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjänä voi olla rekisteröity suomalainen yhteisö tai säätiö.

Yleisessä kielitutkinnossa opiskelija voi kielitaidon hankkimistavasta riippumatta osoittaa tason, jolla hän hallitsee kielen. Kielitutkintojen arvostelun tulee perustua kansainvälisesti tunnettuun taitotasoasteikkoon. Yleisiä kielitutkintoja voivat opetushallituksen luvalla järjestää julkisen valvonnan alaiset oppilaitokset, valtion virastot ja laitokset, rekisteröidyt suomalaiset yhteisöt ja säätiöt sekä muut Euroopan talousalueen valtion lainsäädännön mukaisesti perustetut Suomeen sijoittuneet yhteisöt. Korkeakoulut voivat järjestää tutkintoja ilman opetushallituksen lupaa. Tutkintosuorituksia voivat arvostella vain opetushallituksen auktorisoimat henkilöt. Opetushallitus vastaa kielitutkintojen ylläpitämisestä ja kehittämisestä sekä niiden järjestämisen valvomisesta.

Vapaaseen sivistystyöhön luettavaa koulutusta järjestävät myös kesäyliopistot. Kesäyliopistoja on yhteensä 21. Kesäyliopistojen ylläpitäjinä ovat pääsääntöisesti tätä toimintaa varten perustetut yhdistykset. Lisäksi muutaman kesäyliopiston ylläpitäjä on kunta, kuntayhtymä ja säätiö. Kesäyliopistoissa annettiin vuonna 1996 opetusta yhteensä noin 90 000 tuntia. Opetus jakaantui avoimeen yliopisto-opetukseen (noin 40 prosenttia opetustunneista), omaehtoiseen ammatilliseen täydennyskoulutukseen (noin 20 prosenttia), harrastustavoitteisiin kieli- ja lukiolaiskursseihin ja muihin kursseihin (noin 26 prosenttia) sekä työvoimapolitiittiseen koulutukseen ja työnantajien tilaamaan koulutukseen (14 prosenttia). Kesäyliopistojen toi-

mina on ympärivuotista. Pääosa opetuksesta järjestetään kuitenkin kesällä touko-syyskuussa. Kesäyliopistotoiminnasta ei ole säädetty. Toiminnan menoista noin puolet rahoitetaan opiskelijoilta perittävillä maksuilla. Toimintaa tuetaan harkinnanvaraisella valtionavustuksella, joka perustuu kesäyliopistojen valtionavustuksista annettuun valtioneuvoston päätökseen (822/1968). Lisäksi kuntien avustukset kattavat noin neljänneksen kesäyliopistojen kustannuksista.

Taiteen perusopetus

Musiikin opetuksessa ja muussa taiteen perusopetuksessa opetus perustuu opetussuunnitelmiin, jotka laaditaan valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Mainittu opetus poikkeaa siten vapaasta sivistystyöstä siinä, että koulutuksen järjestäjien päätösvalta on rajoitetumpi.

Taiteen perusopetuksesta säädetään seuraavissa säädöksissä:

- musiikkioppilaitoksista annettu laki ja asetus (880/1995), sekä

- taiteen perusopetuksesta annettu laki (424/1992) ja asetus (463/1992).

Musiikkioppilaitosten tehtävänä on antaa säveltaiteen ja siihen liittyvien muiden taide- muotojen perusopetusta, valmennusta alan ammattiopintoihin ja musiikin ammatillista koulutusta sekä järjestää muuta musiikkikulttuurin kehittämiseen liittyvää toimintaa. Musiikkioppilaitokset ovat musiikkiopistoja tai konservatorioita. Molemmissa annetaan ammattiopintoihin valmentavaa sekä muuta tavoitteellista ja opetussuunnitelmiin perustuvaa musiikin perusopetusta, joka päättyy opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen perusasteen tai musiikkiopiston tutkintoon. Musiikin ammatillista koulutusta annetaan konservatoriossa. Muu kuin ammatillinen koulutus muodostaa määrällisesti suurimman osan musiikkioppilaitosten toiminnasta. Musiikkioppilaitoksista annetussa laissa säädetään edellä todettujen tehtävien lisäksi hallinnosta ja opetuksesta, henkilöstöstä, opiskelijoista, muutoksenhausta ja rahoituksesta. Musiikkioppilaitoksia on yhteensä 89, joista 11 on konservatorioita.

Musiikkioppilaitokset ovat kuntien, kuntayhtymien ja yksityisten yhteisöjen ylläpitämiä.

Taiteen perusopetus on taiteen perusopetuksesta annetun lain 1 §:n mukaan tavoitteellista ja vuosittain etenevää eri taiteen

alojen opetusta, jota järjestetään ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Taiteen perusopetuksen tulee tukea oppilaiden persoonallisuuden kehitystä sekä antaa oppilaille opetettavan taiteen alan tietoja ja taitoja samoin kuin valmiuksia ilmaista itseään. Taiteen perusopetus järjestetään siten, että se luo oppilaille edellytykset hakeutua taiteenalan ammatilliseen ja korkeasteen koulutukseen. Taiteen perusopetuksen järjestämisestä päättää kunta. Kunta voi käyttää hyväksi myös ulkopuolisia palveluita. Taiteen perusopetusta järjestetään miltei kaikissa kunnissa. Taiteen perusopetusta ei ole sidottu mihinkään oppilaitosmuotoon, vaan opetusta voidaan antaa kunnan harkinnan mukaan kaikissa oppilaitosmuodoissa. Taiteen perusopetuksesta annetussa laissa säädetään edellä mainittujen asioiden lisäksi opetussuunnitelmasta, todistuksista, opettajien pätevydestä ja rahoituksesta.

Oppilaitosten yhteistyö

Koulutusjärjestelmää on viime vuosina joustavoitettu siten, että opiskelijat voivat omassa oppilaitoksessaan järjestettävän koulutuksen lisäksi sisällyttää opintoihinsa ja tutkintoihinsa myös muissa oppilaitoksissa järjestettäviä opintoja. Esimerkiksi ammatillisen oppilaitoksen opiskelija voi täydentää tutkintoaan lukion kieliopinnoilla ja lukion oppilas käytännöllisillä ammatillisesti suuntautuvilla opinnoilla. Lisäksi opiskelija voi korvata muualla suoritetuilla opinnoilla oman oppilaitoksensa opintoja. Menettelyn mahdollistavat säännökset lisättiin lukiolakiin ja ammatillisista oppilaitoksista annettuun lakiin sekä iltalukiolakiin (478/1983) (nykyään aikuislukiolaki) vuonna 1992. Musiikkioppilaitosten, kansalaisopistojen, kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten osalta opintojen täydentäminen muualla suoritetuilla opinnoilla oli mahdollista toteuttaa ilman lainmuutoksia.

Eri oppilaitosten ylläpitäjät sopivat keskenään yhteistyön järjestämistavasta ja kustannusten jaosta. Toisessa oppilaitoksessa suoritettua opintoja voidaan hyväksyä opiskelijan oman oppilaitoksen oppimäärän osaksi, jos opinnot tavoitteiltaan vastaavat korvattavia opiskelijan oman oppilaitoksen opetussuunnitelman mukaisia opintoja. Tarvittaessa opiskelijalta voidaan edellyttää lisäsuorituksia. Opiskelijan oman oppilaitoksen tulee pyynnöstä tehdä päätös muualla suoritettujen

opintojen hyväksymisestä ennen mainittujen opintojen aloittamista.

Ammatillisen koulutuksen ja lukio-opetuksen yhteistoimintaa selvitetään käynnissä olevissa nuorisosteiden koulutuskokeiluissa. Kokeilut perustuvat nuorisosteiden koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annettuun lakiin (391/1991), joka tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1991. Laki on määräaikainen ja se on voimassa vuoden 1999 loppuun. Lakia sovelletaan lain voimassa ollessa aloitetun koulutuksen järjestämiseen sen päättymiseen saakka.

Nuorisosteiden koulutuskokeiluissa yksi tai useampi ammatillinen oppilaitos ja lukio järjestävät opetusta yhteistyössä siten, että oppilaitosten opiskelijoilla on mahdollisuus saada useamman oppilaitoksen opetusta. Kokeiluissa opiskelija voi suorittaa ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkintoon johtavan lukion oppimäärän siten, että kumpaankin voi määrätyissä rajoissa kuulua myös toisen oppilaitosmuodon opintoja. Kokeiluissa on mahdollista suorittaa myös ammatillisista opinnoista ja lukio-opinnoista sekä mahdollisesta työharjoittelusta muodostuva erillinen nuorisosteiden tutkinto (yhdistelmäopinnot). Ammatillisen peruskoulutuksen osalta kokeiluissa voi olla mukana myös kansanopistoja, musiikkioppilaitoksia ja liikunnan koulutuskeskuksia sekä lukiokoulutuksen osalta myös aikuislukioita.

Kokeiluyksikössä suoritettu ammatillinen tutkinto ja yhdistelmäopinnot antavat opistoasteen ja ammattikorkeakouluopintoihin saman kelpoisuuden kuin kouluasteen ammatillinen tutkinto. Ammatillinen tutkinto ja yhdistelmäopinnot antavat myös saman jatko-opintokelpoisuuden kuin lukion oppimäärä edellyttäen, että opintoihin sisältyy lukion vähimmäisoppimäärään rinnastettavat opinnot jatko-opintojen kannalta keskeisissä aineissa. Ammatillinen tutkinto ja yhdistelmäopinnot tuottavat yleisen korkeakoulukelpoisuuden, jos niitä täydennetään ylioppilastutkinnon kokeita vastaavilla aineilla.

Kokeilujen tarkoituksena on selvittää, miten voitaisiin lisätä opiskelijoiden mahdollisuuksia valita yksilöllisiä ja laaja-alaisempia koulutusohjelmia, jotka luovat edellytyksiä itsenäiseen tiedonhankintaan ja ammatilliseen joustavuuteen.

Nuorisosteiden koulutuskokeiluja on käynnissä 16. Kokeiluissa on mukana 134 oppilaitosta, joista on ammatillisia oppilaitoksia 71, lukioita ja lukiodien aikuislinjoja 60,

kansanopistoja yksi ja konservatorioita kaksi. Yhteen kokeiluyksikköön kuuluvien oppilaitosten määrä vaihtelee kahdesta kahteenkymmeneenseitsemään ja opiskelijamäärä muutamasta sadasta kuuteen tuhanteen. Kokeilussa on mukana yhteensä noin 34 600 opiskelijaa.

Lukuvuonna 1995—1996 kokeiluoppilaitoksista valmistui sekä lukion että ylioppilastutkinnon suorittaneita 4 400 ja ammatillisen tutkinnon suorittaneita 6 100 opiskelijaa. Kaksivuotisia ammatillisia tutkintoja näistä oli 2 600, kaksi ja puolivuotisia 1 100 ja kolmivuotisia tutkintoja 2 000. Kokeilulainsäädännön mahdollistaman yhdistelmäopinnot-tutkinnon suoritti vain viisi opiskelijaa. Kokeiluissa mukana olleiden oppilaitosten opiskelijoista lähes 30 prosenttia sisällytti opintoihinsa opintoja muista oppilaitoksista. Toisaalta myös muissa kuin kokeiluoppilaitoksissa osa opiskelijoista on valinnut opintoja muista oppilaitoksista.

Kokeilun perusteella voidaan arvioida, että laajat opintokokonaisuudet tai kahden tutkinnon suorittaminen ovat selvästi harvojen valinta. Lukion ja ylioppilastutkinnon suorittaneista opiskelijoista 103 suoritti myös ammatillisen tutkinnon lukuvuonna 1995—1996. Ammatillisen tutkinnon suorittaneista 139 opiskelijaa suoritti myös ylioppilastutkinnon lukuvuoden aikana. Muiden valintojen osalta voidaan todeta, että lukiolaiset ovat valinneet enemmän harrastepohjaisia opintoja ja ammattiin opiskelevat enemmän koulutuksen tavoitteisuutta laajentavia opintoja, kuten eri ammattialojen opintoja ja kahta ammatillista tutkintoa yhdistäviä opintoja.

Rahoitus

Koulutuksen rahoitusjärjestelmä kattaa käyttökustannuksiin ja perustamishankkeisiin myönnettävän lakisääteisen valtionosuuden ja harkinnanvaraisen valtionavustuksen sekä muun rahoituksen. Rahoitusta voidaan myöntää ja maksaa kunnille, kuntayhtymille sekä yksityisille yhteisöille ja säätiöille. Rahoitusjärjestelmään kuuluu myös kunnan asukasta kohden laskettu rahoitusosuus opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannuksiin. Kunnan rahoitusosuus asukasta kohden on kaikissa kunnissa yhtä suuri.

Koulutuksen rahoitusta koskevat keskeiset säädökset ovat:

- opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

annettu laki (705/1992), jäljempänä *rahoituslaki*; ja asetus (820/1992),

- ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista annettu laki ja asetus,

- oppisopimuskoulutuksesta annettu laki ja asetus,

- ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annettu laki (1138/1996) ja -asetus (1142/1996),

- valtionosuutta saavista kansanopistoissa annettu laki ja asetus,

- valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annettu laki ja asetus sekä

- opintokeskuslaki ja -asetus.

Koulutusta koskeva rahoituslainsäädäntö uudistettiin vuosien 1993 ja 1994 alusta. Aikaisemmasta todellisiin kustannuksiin perustuneesta käyttökustannusten valtionosuudesta siirryttiin laskennallisiin yksikköhintoihin perustuvaan rahoitusjärjestelmään. Yksikköhinnat määrätään ennalta seuraavaa vuotta varten, eikä kunnan tai muun rahoitusta saavan laitoksen ylläpitäjän varainhoitovuoden aikana tekemät koulutuksen järjestämisestä koskevat ratkaisut vaikuta yksikköhintojen suuruuteen.

Laskennallisiin yksikköhintoihin perustavassa rahoitusjärjestelmässä myönnetyn rahoituksen käyttö ei ole sidottu rahoituksen myöntämis- ja laskentaperusteisiin. Laskennallisen rahoitusjärjestelmän myötä kuntien ja muiden palvelujen järjestäjien itsenäinen päätösvalta on siten olennaisesti lisääntynyt.

Peruskoulun, lukion, aikuislukion, ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen, kansalaisopistojen, musiikkioppilaitosten ja taiteen perusopetuksen rahoitus perustuu vuoden 1993 alusta voimaan tulleeseen rahoituslakiin. Mainittuja oppilaitosten toimintaa koskevissa laeissa viitataan rahoituksen osalta rahoituslakiin. Rahoituslaki muodostaa osan kuntien valtionosuusjärjestelmää, jonka muut osat ovat sisäasiainministeriön hallinnonalaa koskeva kuntien valtionosuuslaki (1147/1996) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettu laki (733/1992).

Rahoituslakiin ja laskennalliseen rahoitusjärjestelmään on tehty sen voimaantulon jälkeen muutoksia vuosittain. Merkittävimmät muutokset tehtiin vuosien 1996 ja 1997 alusta. Vuoden 1996 alusta luovuttiin kuntien kantokykyluokituksesta ja valtionosuuden myöntämisestä yksikköhintojen perusteella laskettuun markkamäärään kuntien

kantokykyluokkien mukaisten prosenttiosuuksien perusteella. Tämän sijasta kuntien väliset taloudelliset erot otetaan rahoitusjärjestelmässä huomioon tasaamalla kuntien välisiä laskennallisia verotuloja siten kuin kuntien valtionosuuslaissa säädetään.

Vuoden 1997 alusta opetustoimen rahoitusjärjestelmässä luovuttiin erillisistä opiskelijoiden kotikuntien maksuosuuksista koulutuksen kustannuksiin. Kotikuntien maksosuudet korvattiin ja kuntien keskinäistä räsitusta opetus- ja kulttuuritoimen kustannuksiin tasattiin asukasta kohden laskettavalla kunnan rahoitusosuudella opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannuksiin. Kunnan valtionosuus lasketaan siten, että yksikköhintojen perusteella laskettavasta kunnan valtionosuuden perusteesta vähennetään kunnan rahoitusosuudet opetus- ja kulttuuritoimen kustannuksiin. Kuntayhtymille ja yksityisille oppilaitoksille myönnetään rahoituksena yksikköhintojen mukaan laskettu rahoituksen peruste kokonaisuudessaan. Koulutukseen, jonka kustannuksiin opiskelijan kotikunnalla ei ole ollut velvollisuutta osallistua, myönnetään valtionosuutta kiinteän valtionosuusprosentin mukaisesti. Tällaista koulutusta on esimerkiksi kansalaisopistoissa järjestettävä koulutus sekä musiikkioppilaitoksissa järjestettävä muu koulutus kuin ammatillinen peruskoulutus.

Kansanopistojen, opintokeskusten ja liikunnan koulutuskeskusten rahoituksesta säädetään kunkin oppilaitosmuodon osalta omassa lainsäädännössään. Lainsäädäntö sisältää rahoitusta koskevien säännösten lisäksi oppilaitosten toimintaa koskevat säännökset. Mainitut oppilaitokset ovat eräitä kansanopistoja lukuun ottamatta yksityisiä. Myös kansanopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa järjestettävä ammatillinen koulutus sekä kansanopistoissa järjestettävä peruskoulu- ja lukio-opetus otetaan huomioon rahoituslain mukaisessa kunnan rahoitusosuudessa opetustoimen kustannuksiin.

Oppisopimuskoulutuksesta annetun lain mukaan oppisopimuskoulutukseen myönnetään valtionosuutta 97 prosenttia opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tulosta. Opetusministeriö määrää oppisopimuskoulutuksen yksikköhinnat erikseen ammatillista peruskoulutusta ja erikseen ammatillista lisäkoulutusta varten.

Vuoden 1997 alusta voimaan tulleen ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annetun lain mukaan lain soveltamisalaan kuu-

luua ammatillista lisäkoulutusta rahoitetaan siten, että lääninhallitukset hankkivat koulutusta oppilaitosten ylläpitäjiltä ja muilta koulutuspalveluita tuottavilta organisaatioilta valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetujen määrärahojen rajoissa. Ammattikorkeakouluissa järjestettäviä ammatillisia erikoistumisopintoja ja ammatillisia erikoisoppilaitoksia rahoitetaan kuitenkin rahoituslain nojalla. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävää ammatillista lisäkoulutusta rahoitetaan edellä todetulla tavalla oppisopimuskoulutuksesta annetun lain nojalla.

Käyttökustannusten valtionosuuden perusteena olevat yksikköhinnat lasketaan peruskoulussa, lukiossa, aikuislukiossa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammattikorkeakoulussa oppilasta tai opiskelijaa kohden. Yksikköhinnat lasketaan joka toinen vuosi toteutuneiden kustannusten perusteella. Peruskoulujen oppilaskohtaisia yksikköhintoja porrastetaan kunnan asukastiheyden sekä kunnan kouluverkon rakennetta ja opetuksen järjestämistapaa kuvaavan tunnusluvun perusteella. Tunnusluku puolestaan määräytyy keskeisiltä osin kunnan peruskoulujen koon perusteella. Lukion oppilaskohtaisia yksikköhintoja porrastetaan kunnan lukiodien kokonaisoppilasmäärän perusteella. Ammatillisten oppilaitosten yksikköhintoja porrastetaan oppilaitosmuodoittain ja oppilaitosmuodon sisällä keskimääräistä kalliimassa koulutuksessa sekä erityisopetuksessa. Ammattikorkeakouluissa yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan tutkinnoittain ja yksikköhintoja porrastetaan tutkintoon johtavien koulutusohjelmien ja muiden opetusjärjestelyiden kustannuksissa olevien olennaisten erojen perusteella.

Elinkeinoelämän ylläpitämissä ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa yksikköhinnat lasketaan edellä selostetusta poiketen opetustuntia tai opintoviikkoa kohden.

Kansalaisopistoissa ja musiikkioppilaitoksissa yksikköhinnat lasketaan opetustuntia kohden. Kansanopistoissa yksikköhinnat lasketaan opiskelijaviikkoa kohden ja liikunnan koulutuskeskuksissa opiskelijavuorokautta tai opiskelijapäivää kohden. Yksikköhinnat lasketaan joka toinen vuosi toteutuneiden kustannusten perusteella. Kansanopistojen opiskelijaviikkoa kohden laskettavia yksikköhintoja porrastetaan keskimääräistä kalliimmassa koulutuksessa asetuksella säädettävällä tavalla. Opintokeskusten yksikköhinnat lasketaan opetustuntia kohden. Taiteen perus-

opetuksen yksikköhinta määrätään valtion talousarvion rajoissa kunnan asukasta kohden. Mainittujen oppilaitosten toimintaa koskevien lakien mukaan opetusministeriö päättää vuosittain valtionosuuden laskennassa käytettävien opetustuntien, opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien ja opintokerhotuntien määrästä.

Edellä mainittuja yksikköhintoja on vuodesta 1993 alennettu julkisen talouden tasapainottamiseksi toteutettujen säästötoimenpiteiden takia.

Seuraavan vuoden valtionosuuden perusteena oleva markkamäärä saadaan kertomalla edellä todetut suoritteet (esimerkiksi oppilasta ja opetustuntimäärät) asianomaisia suoritteita kohden määrätyillä yksikköhinnoilla. Valtionosuuden lopullinen määrä lasketaan mainitusta markkamäärästä kuntien osalta edellä selostetulla tavalla vähentämällä valtionosuuden laskennallisesta perusteesta kunnan rahoitusosuudet. Yksityisten oppilaitosten ylläpitäjälle maksetaan valtionosuuden perustetta vastaava markkamäärä kokonaisuudessaan. Kansalaisopistoissa järjestettävän koulutuksen ja musiikkioppilaitoksissa järjestettävän muun koulutuksen kuin ammatillisen peruskoulutuksen valtionosuusprosentti on 57. Kansanopistojen muuhun kuin ammatilliseen peruskoulutukseen sekä peruskoulu- ja lukio-opetukseen myönnetään valtionosuutta 55 prosenttia valtionosuuden perusteena olevasta markkamäärästä. Liikunnan koulutuskeskuksissa valtionosuus muuhun kuin ammatilliseen peruskoulutukseen on 65 prosenttia. Opintokeskusten valtionosuusprosentti muuhun kuin opintokerhotoimintaan on 64.

Rahoituslain mukaisiin perustamishankkeisiin myönnetään valtionosuutta 25—50 prosenttia markkamäärästä, joka lasketaan hankkeelle vahvistetun laajuuden ja tilakohtaisten yksikköhintojen perusteella. Valtionosuusprosentti määräytyy hankkeen sijaintikunnan asukasta kohden lasketun tasatun laskennallisen verotulon perusteella. Kansanopistoille, liikunnan koulutuskeskuksille ja opintokeskuksille voidaan myöntää perustamiskustannuksiin sekä myöntämisedellytyksiltään että määrältään harkinnanvaraista valtionavustusta.

2.4. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Koulutuksen sääntelyjärjestelmät eräissä muissa maissa. Yleistä

Eri maiden koulutusjärjestelmät ja niitä koskeva lainsäädäntö ovat muotoutuneet kunkin maan omista kulttuurillisista ja historiallisista lähtökohdista. Koulutus on kansainvälisen yhteistyön lisääntymisestä huolimatta säilynyt pääosin kansallisena asiana. Euroopan integraatio ei ole muuttanut tätä peruslähtökohtaa. Euroopassa ei ole yhtenäistä koulutuksen sääntelyn perinnettä.

Eri maiden koulutusjärjestelmien keskinäinen vertailu on edellä mainituista syistä vaikeaa. Lisäksi samoilla koulutusta koskevilla käsitteillä, kuten opetussuunnitelmalla, on usein eri maissa toisistaan poikkeava sisältö. Koulutusjärjestelmien kansainvälisessä vertailussa yhdessä maassa tehdyistä ratkaisuista ei voi tehdä suoria johtopäätöksiä niiden soveltuvuudesta toisiin maihin.

Esitystä valmisteltaessa on selvitetty Ruotsin, Tanskan, Saksan, Itävallan, Hollannin ja Englannin koulutuksen sääntelyjärjestelmiä. Tarkoituksena on antaa yleiskuva näiden maiden koulutuksen sääntelyjärjestelmien peruslähtökohdista ja kehityssuunnista.

Yleisenä kehityssuuntana mainituissa maissa on kahtena viimeisenä vuosikymmenenä ollut sääntelyn keventäminen ja hallinnon hajauttaminen. Poikkeuksena on kuitenkin Englannissa 1980-luvun lopulla toteutettu uudistus, joka toi oppivelvollisuuskoulutukseen keskitetyt kansalliset opetussuunnitelmat ensimmäisen kerran toisen maailmansodan jälkeen. Keskushallinnon tehtävät ovat mainituissa maissa muutoin aikaisempaa enemmän painottuneet tavoitteiden asettamiseen samalla, kun käytännön toiminnassa päätösvaltaa on hajautettu paikalliselle tasolle. Opetustoimessa tämä on merkinnyt sitä, että opetusmenetelmien lisäksi myös opetuksen sisällöstä päätetään aikaisempaa enemmän paikallisesti. Tähän liittyen monissa maissa on kehitetty koulutuksen tuloksellisuuden arviointijärjestelmiä.

Ruotsi

Ruotsissa koulutusjärjestelmään kuuluu esiopetus, yhdeksänvuotinen peruskoulu, toinen aste (kolmivuotinen lukiokoulu ja opipopolimuskoulutus) ja korkea-aste (yliopistot

ja erityiskorkeakoulut sekä aluekorkeakoulut ja kunnalliset korkeakoulut). Lisäksi Ruotsissa järjestetään monimuotoista aikuiskoulutusta.

Ennen pakollisen peruskoulun alkamista kunnan on tarjottava jokaiselle kuusivuotiaalle mahdollisuus esiopetukseen, joka on vuonna 1996 siirretty sosiaalishallinnosta opetusministeriön alaisuuteen. Esikoulu on oppilaalle vapaaehtoinen. Suurin osa lapsista osallistuu esiopetukseen. Lukiokoulussa voi suorittaa ammatillisen tutkinnon tai valmentautua korkea-asteen opintoihin. Aikuiskoulutuksena annettava peruskoulu- ja lukio-opetus järjestetään kunnallisena aikuiskoulutuksena (komvux). Kansansivistuksen alueella Ruotsissa toimii voimakkaita opintoliitoja. Maassa on runsas kansanopistoverkosto.

Perustuslakina säädetyn Ruotsin hallitusmuodon mukaan julkisen vallan tulee ensinnäkin tarjota koulutuspalveluja ja näin luoda kansalaisille edellytyksiä osallistua koulutukseen. Hallitusmuodon mukaan jokaisella oppivelvollisella on lisäksi oikeus julkisen vallan järjestämään maksuttomaan perusopetukseen. Oikeus maksuttomaan peruskouluopetukseen pitää opetuksen lisäksi sisällään maksuttomat oppikirjat ja muut koulutarvikkeet. Muilta osin koulutuksesta säädetään tavallisella lailla ja sen nojalla annetuissa alemmanasteisissa säännöksissä ja määräyksissä.

Ruotsissa koulutoimi on ollut yksityiskohtaisesti säänneltyä ja keskushallinnon ohjaus on ollut voimakasta. Koulutusta koskevassa lainsäädännössä on kuitenkin viime vuosina siirrytty yksityiskohtaisesta normiohjauksesta enemmän koulutuksen (tulos)tavoitteista sääntämiseen. Peruskoulussa koulutuksen valtakunnallista yhtenäisyyttä turvaa yhtenäinen kansallinen opetussuunnitelma, jossa määritellään kunkin aineen kansalliset tavoitteet ja sisällölliset suuntaviivat sekä oppilasarvioinnin kriteeristö. Kansallisen opetussuunnitelman vahvistaa opetusministeriö tai sen valtuuttamana opetusministeriön alainen valtakunnallinen kouluvirasto. Pakolliset ja hyväksyttävät valinnaiset oppiaineet määritellään joko lainsäädännössä tai kansallisessa opetussuunnitelmassa. Kunnilla on laajat valtuudet päättää kansallista opetussuunnitelmaa täydentävistä paikallisista suunnitelmista. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisista keinoista ja opetusmenetelmistä päätetään paikallisella tasolla. Kunnat ovat toisaalta

velvolliset huolehtimaan suunnitelmien edellyttämistä resursseista.

Lukiossa opetussuunnitelmasta ja kansallisista koulutusohjelmista ja niihin sisältyvistä linjoista päättää hallitus. Mainituissa asiakirjoissa määrätään koulutuksen tavoitteista ja suuntaviivoista.

Peruskoulussa oppilaiden saavuttamia tuloksia arvioidaan eräissä oppiaineissa (ruotsin kieli, englannin kieli, matematiikka) valtakunnallisilla arviointitesteillä, joita pidetään 5. ja 9. luokalla. Henkilökohtaisen arvioinnin oppilaat saavat 8. ja 9. luokalla. Peruskoulu ei kuitenkaan pääty loppukokeeseen. Myöskään lukiossa ei ole kansallista päättökoetta. Lukion aikana voidaan suorittaa valtakunnallisia kokeita, joista määrää kouluvirasto. Niiden avulla koulut voivat yhtenäistää lukion arviointiperusteita. Ruotsissa on toimeenpantu otantaan perustuva valtakunnallinen peruskoulun arviointiohjelma.

Peruskoulun ja lukiokoulun rahoitukseen osallistuvat sekä kunnat että valtio. Rahoitus annetaan kokonaissummana, jonka jakamisesta kouluille päättävät kunnat. Paikallinen päätösvalta varojen käytössä on suuri. Yksityiset peruskouluopetusta antavat koulut ovat oikeutettuja saamaan rahoitusta 75 prosenttia kunnan peruskoulun oppilasta kohti laskevista menoista. Yksityisillä kouluilla on kuitenkin Ruotsissa kansainvälisesti katsottuna vähäinen merkitys.

Tanska

Tanskan koulujärjestelmään kuuluu:

- esiopetus,
- kansakoulu (vapaaehtoinen esiluokka, 9-vuotinen peruskoulu ja vapaaehtoinen 10. luokka),
- toisen asteen koulutus (3-vuotinen lukio, 2-vuotiset yleissivistävä ylempi valmennus-tutkinto, ylempi kaupallinen tutkinto ja ylempi tekninen tutkinto sekä oppisopimus-koulutus ja muu ammatillinen koulutus),
- yliopistotasoinen koulutus ja muu korkea-asteen koulutus sekä
- aikuiskoulutus (jakaantuu koulutukseen, joka antaa pätevyyskatsausta ja koulutukseen, joka ei anna pätevyyskatsausta).

Kunnat ovat velvollisia perustamaan esiopetusluokkia. Lapsella on oikeus päästä kuusivuotiaana esiopetusluokalle, jos vanhemmat sitä vaativat. Oppivelvollisuus alkaa seitsemänvuotiaana ja päättyy 16-vuotiaana.

Oppivelvollisten oikeudesta maksuttomaan

peruskouluopetukseen säädetään perustuslain tasolla. Perustuslaissa on myös turvattu oikeus perustaa yksityisiä kouluja, jos opetus täyttää säädetyt vaatimukset. Noin 10 prosenttia oppivelvollisista käy yksityistä koulua ja noin viidesosa lukioista on yksityisiä. Tutkintoon johtava aikuiskoulutus on pääosin kuntien vastuulla ja sitä koskee yleinen aikuiskoulutuslaki. Lisäksi kansansivistystyötä järjestävät erilaiset oppilaitokset kuten kansanyliopistot ja kansanopistot.

Tanskan koulutusjärjestelmä ja sitä koskeva lainsäädäntö on varsin monimuotoinen ja pirstoutunut. Korkeakouluja edeltävää koulutusta yhteensovittavaa lainsäädäntöä ei ole. Lainsäädännössä tavoitteiden asettelulla on korostunut asema. Ammatillisessa koulutuksessa oppisopimuskoulutuksella on Tanskassa merkittävä asema.

Tanskassa kansakoulun yhtenäisyys pyritään turvaamaan opetusministeriön antamiin asetuksiin sisältyvillä pakollisten oppiaineiden tavoitesäännöksillä. Peruskoulun pakollisista oppiaineista ja opiskelijoille tarjottavista valinnaisaineista sekä eräistä opetusaiheista (esimerkiksi liikennekasvatus, terveyskasvatus ja seksuaalikasvatus) säädetään kansakoululaissa. Opetusministeriö antaa myös eri oppiaineita koskevia opetusohjeita, joiden noudattaminen on vapaaehtoista. Paikallisen tason liikkumavara on suuri. Koulut toimivat kuntien niille asettamien raamien puitteissa.

Opetusministeriö päättää lukiokoulutuksen sisällöstä huomattavan yksityiskohtaisesti. Päätökset koskevat yksittäisten aineiden tavoitteita, sisältöjä ja laajuutta. Suunnittelu- ja täytäntöönpanovastuu on kouluilla ja oppilailla.

Vaikka kansakoulujärjestelmä on varsin hajautettu ja vähän normiohjattu, keskitetty arviointi on vähäistä. Oppilaat voivat kuitenkin oppivelvollisuuskoulun päätteeksi osallistua vapaaehtoiisiin oppiaineittain laadittuihin päättökokeisiin. Lisäksi on käynnistetty laadunkehittämisprojekteja, jotka kannustavat kouluja itsearviointiin. Varsinaista keskitettyä arviointijärjestelmää ei kuitenkaan ole.

Lukio ja ylempään valmennustutkintoon johtava koulutus sekä ylempi toisen asteen kaupallinen ja tekninen koulutus päättyy opetusministeriön laatimiin päättökokeisiin. Opetusministeriö on käynnistänyt mainittua koulutusta koskevia laadunkehittämisprojekteja, jotka koostuvat keskitetyistä arvioinneista ja oppilaitosten itsearviointeista.

Valtio maksaa kaikesta koulutuksesta noin

40 prosenttia, maakunnat noin 10 prosenttia ja kunnat noin 50 prosenttia. Kansakoulun rahoittamisesta vastaavat valtio ja kunnat. Yleissivistävän ylempään toisen asteen koulutuksen rahoituksesta vastaavat maakunnat. Yksityisten lukioiden rahoituksesta vastaa pääosin valtio. Yksityisillä lukioilla on oikeus periä oppilasmaksuja. Ammatillisen koulutuksen osalta rahoitusvastuu kuuluu valtiolle. Rahoitus annetaan kokonaissummana kunnille ja kouluille. Määrärahojen käytöstä päätetään paikallisella tasolla. Kunnat päättävät määrärahojen jakamisesta kansakouluille. Opetusministeriö antaa määräyksiä oppilaskohtaisista käyttömenoina sekä kansakoulun että toisen asteen koulutuksen osalta. Valtio rahoittaa yksityisiä kansakouluja käyttäen pohjana kunnan kansakoulun oppilasta kohti laskettuja kustannuksia. Kansakouluista yksityisiä on noin 25 prosenttia ja lukioista 15 prosenttia. Yksityisillä kansakouluilla on oikeus periä oppilasmaksuja.

Saksa

Saksassa koulutuksen sääntelyjärjestelmään vaikuttaa lähtökohtaisesti maan liittovaltiokerro. Lainsäädäntövalta koulutusta ja kouluja koskevista asioista kuuluu osavaltioille. Ammatillista koulutusta koskevista asioista liittovaltiolla yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa on osavaltion ohella keskeinen rooli. Koulutusta koskevaa lainsäädäntöä liittovaltion tasolla koordinoivat osavaltioiden keskinäiset kulttuuriministerikokouksissa tehtävät sopimukset.

Tyypilliseen koulutusjärjestelmään Saksassa kuuluu:

- vapaaehtoinen esiopetus (3—6 vuotiaat), jota annetaan lastentarhoissa,
- nelivuotinen peruskoulutus,
- toisen asteen koulutus (5-vuotinen alempi toinen aste ja 3-vuotinen ylempi toinen aste) sekä
- korkea-asteen koulutus (yliopistotason korkeakoulu ja ammattikorkeakoulu).

Saksassa perustuslain tasoisella lainsäädännöllä on koulutuksessa vahva asema. Perustuslaissa turvataan tutkimuksen ja opetuksen vapaus. Perustuslain mukaan koko koululaitos on valtion valvonnan alla. Perustuslaissa turvataan jokaiselle saksalaiselle oikeus valita koulutuspaikkansa vapaasti. Tämän ei kuitenkaan ole katsottu koskevan peruskoulua. Perustuslaki antaa oikeuden perustaa yksityisiä kouluja, jos opetuksen tasolle säädetyt

kriteerit täyttyvät.

Oppivelvollisuus alkaa kuusivuotiaana, mutta koulu voidaan aloittaa vanhempien hakemuksesta aikaisemminkin. Oppivelvollisuus kestää 12 vuotta, josta 9—10 vuotta on täysipäiväistä ja 2—3 vuotta osapäiväistä tai osa-aikaista koulutusta. Alempi toinen aste koostuu ensisijaisesti ammattikouluihin tai duaaliammattikoulutukseen (oppisopimuskoulutukseen) johtavasta pääkoulusta, vaativampaan ammatilliseen tai opistotasoiseen koulutukseen johtavasta reaalikoulusta, osasta lukiokoulua ja yhtenäiskoulusta, joka sisältää edellä mainituissa koulumuodoissa annettavaa opintoja. Alempi toinen aste alkaa usein kaksivuotisella suuntautumisasteella, jonka aikana on vielä mahdollista harkita koulutyypin valintaa. Ylempi toinen aste koostuu lukion kolmesta viimeisestä luokasta, ammattilukiosta ja erilaisista ammatillisen koulutuksen muodoista.

Alemman toisen asteen suorittaneista valtaosa siirtyy ammatilliseen koulutukseen, jossa on valittavana ammattikoulun ja yritysten yhteistyöhön perustuva dualikoulutus tai kokopäiväinen koulutus ammattikoulussa. Lukio kokonaisuutena käsittää tavallisesti luokka-asteet 5—13. Lukion kolmelle viimeiselle luokalle voi tietyin edellytyksin siirtyä myös reaalikoulusta. Lukio tuottaa yleisen korkeakoulukelpoisuuden.

Saksan koulutusjärjestelmästä säädetään yksityiskohtaisesti laeissa ja muissa sitovissa normipäätöksissä. Korkeakouluja edeltävää koulutusta yhteensovitetaan lainsäädännössä. Oppisopimuskoulutusta koskeva lainsäädäntö on pitkälle kehittynyttä.

Yleisistä koulutustavoitteista säädetään osavaltion perustuslaissa tai tavallisessa laissa. Saksassa on keskitetyt osavaltiokohtaiset opetussuunnitelmat sekä peruskoulutuksesta että toisella asteella lukuun ottamatta yksityisiä perus- ja alemman toisen asteen kouluja. Ministeriön valta on suuri. Kulttuuriministerikokous määrittelee oppivelvollisuusopetuksen pakolliset ja valinnaiset aineet osavaltioiden välisellä sopimuksella. Peruskoulutuksen opetussuunnitelma on hyvin yksityiskohtainen. Esimerkiksi saksan kielen opetussuunnitelmassa luetellaan kattavasti opetettava perussanasto. Oppivelvollisuus-koulutuksessa on käytössä oppikirjojen ennakotarkastus. Myös suosituksia opetusmenetelmistä annetaan, vaikka lopullinen päätösvalta menetelmistä on opettajilla.

Saksassa ei ole yleistä koulutuksen arvi-

ointijärjestelmää, koska sääntely perustuu pitkälti ennakolta annettuihin normeihin. Toisen asteen koulutus päättyy valtakunnallisesti määriteltujen standardien mukaan laadittuihin, ylioppilaskokeeseen ja ammatillisen koulutuksen päättökokeisiin.

Saksassa rahoitusjärjestelmä on olennainen toiminnan ohjauksen väline. Rahoitusvastuu jakaantuu osavaltion ja kunnallisten yhteisöjen kesken. Osavaltio osallistuu yleensä opetushenkilöstömenojen rahoittamiseen vastuun ollessa muista koulumenoina kunnallisilla yhteisöillä. Osavaltiolla on päävastuu yksityisten koulujen kustannuksista. Yksityisillä kouluilla on oikeus periä oppilasmaksuja.

Itävalta

Itävallassa koulutuksen sääntelyyn vaikuttaa Saksan tavoin maan liittovaltorakenne. Liittovaltion tasolla säädetään koulutusta koskevat yhteiset periaatteet. Muilta osin lainsäädäntövalta on jaettu monimutkaisella tavalla kouluittain ja asioittain liittovaltion ja osavaltioiden kesken.

Itävallassa esiopetus on vapaaehtoista. Oppivelvollisuus alkaa kuusivuotiaana ja kestää yhdeksän vuotta. Neljä vuotta kestävä kansakoulun jälkeen oppilas siirtyy joko neljä vuotta kestävään pääkouluun tai tämän kanssa rinnakkaiseen ylempään yleissivistävään kouluun (lukioon), jonka kokonaispituus on kahdeksan vuotta. Pääkoulusta siirrytään etupäässä ammatilliseen koulutukseen, mutta se antaa myös mahdollisuuden edetä jatko-opintoihin.

Ylempi yleissivistävä koulu jakaantuu kielipainotteiseen lukioon, reaalilukioon, erityislukioon ja talousreaalilukioon. Lukiokoulutus päättyy ylioppilastutkintoon. Pääkoulun jälkeinen ammatillinen koulutus on monimuotoista. Dualikoulutus (oppisopimuskoulutus) on merkittävässä asemassa. Noin puolet 15-vuotiaista solmii oppisopimuksen jonkun liikeyrityksen kanssa. Ammatillinen koulutus käsittää myös alemmat ammatilliset koulut, opetusalan koulut ja ylemmät ammatilliset koulut. Korkeakouluja ovat yliopistot ja taidekorkeakoulut sekä ammattikorkeakoulut.

Itävallassa on perustuslain tasolla säädetty muun ohella tieteen ja opetuksen vapaudesta, yksityisopetuksen vapaudesta sekä oikeudesta säädettyjen kriteereiden täyttyessä perustaa yksityisiä kouluja. Käytännössä yksi-

tyisten koulujen merkitys on vähäinen. Itävallassa kansainvälisille ihmisoikeussopimuksille on annettu perustuslain asema. Koulutuksen sääntely laeissa ja sitä alemmanasteisissa normeissa on yksityiskohtaista. Korkeakouluja edeltävää koulutusta yhteensovitetaan lainsäädännössä.

Itävallassa on yhtenäinen kansallinen opetussuunnitelma. Päätösvalta opetussuunnitelma-asioissa on ministeriökeskeistä. Oppiaineet määritellään joko lainsäädännössä tai kansallisessa opetussuunnitelmassa. Oppikirjat ja muu oppimateriaali ennakkotarkastetaan. Itävallassa ei ole koulujen ja korkeakoulujen tuloksellisuutta tutkivaa arviointijärjestelmää. Lukio ja ylemmät ammatilliset koulut päättyvät keskitetysti säänneltyyn ylioppilastutkintoon (Reifeprüfung). Teollisissa, teknisissä ja taideteollisissa ammattikouluissa on omat loppukokeensa. Duaalikoulutus päättyy loppukokeeseen. Kokeen järjestää tutkintolautakunta, jossa on työnantajien ja työtekijöiden edustajia.

Itävallassa on Saksan tavoin säilynyt toiminnan suora rahoituksellinen ohjaus. Oppivelvollisuuskoulun rahoituksesta vastaavat osavaltiot ja kunnat yhdessä. Yksityisten oppivelvollisuuskoulujen rahoituksellinen asema on heikompi ja oppilailta peritään maksuja. Uskonnolliset yksityiset koulut saavat tukea ainakin henkilöstömenoihinsa. Liittovaltio vastaa oppivelvollisuuskoulutuksen jälkeisen julkisen yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen rahoituksesta.

Hollanti

Hollannin koulujärjestelmään kuuluu kahdeksanvuotinen kaikille yhtenäinen perusopetus (4—12 -vuotiaille), toinen aste (yleinen ja yliopistoon johtava ylempi toinen aste, esiammatillinen ja ylempi ammatillinen koulutus sekä aikuisten yleinen toisen asteen koulutus) sekä yliopistot ja ammattikorkeakoulut käsittävä korkea-aste. Oppivelvollisuus alkaa viisivuotiaana, mutta lähes kaikki lapset menevät peruskouluun jo nelivuotiaana. Erillistä esiopetusta ei ole. Oppivelvollisuus kestää 16-vuotiaaksi, jonka jälkeen on vielä käytävä ainakin osa-aikaisesti koulua 18-vuotiaaksi. Oppivelvollisuus ulottuu siten myös ylemmälle toiselle asteelle.

Kaksitoistavuotiaana aloitettava toisen asteen koulutus muodostuu neljästä rinnakkaisesta väylästä. Ensisijaisesti yliopistoon johtava koulutus (VVO) kestää kuusi vuotta,

ammattikorkeakouluun (HBO) suuntaava yleissivistävä koulutus (HAVO) viisi vuotta ja ylempään ammatilliseen koulutukseen tähtäävä yleissivistävä koulutus (MAVO) neljä vuotta. Neljäs väylä on esiammatillinen nelivuotinen väylä (VBO), josta myös voi edetä ylempään ammatilliseen koulutukseen. Toisen asteen ylempi ammatillinen koulutus (MBO), johon tullaan edellä mainittujen MAVO:n tai VBO:n kautta, kestää kahdesta neljään vuotta ja valmistaa lähinnä työnjohd- ja esimiestehtäviin. Lisäksi oppilaitosmuotoisen koulutuksen rinnalla on oppisopimustyyppinen järjestelmä, joka on tarkoitettu 16 vuotta täyttäneille, joilla on joko kahdeksanvuotinen perusopetus taikka sen lisäksi VBO- tai MBO-tutkinto. Tätä ylläpitävät oppilaitokset, valtio ja työmarkkinaosapuolet yhdessä.

Koulutuksellisilla perusoikeuksilla on Hollannissa vahva asema. Perustuslaissa säädetään myös yksityisopetuksen vapaudesta sekä oikeudesta säädetyin edellytyksin perustaa yksityisiä kouluja. Perustuslaissa säädetään myös yksityisten koulujen rahoituksesta, joka määrätään samansuuruisiksi kuin julkisten koulujen rahoitus. Vanhemmilla on oikeus koulun valitsemiseen. Kansainväliset ihmisoikeussopimukset on liitetty suoraan osaksi maan oikeusjärjestystä.

Opetusta koskevat perustuslain tasoiset säännökset heijastavat yksityisten koulujen vahvaa asemaa Hollannissa. Peruskouluista 35 prosenttia on julkisia ja 65 prosenttia yksityisiä. Toisen asteen koulutuksessa valtaosa oppilaista käy yksityistä koulua.

Koulutuksen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi perusopetuksen pakolliset ja hyväksytyt valinnaiset oppiaineet määritellään keskitetysti lainsäädännössä. Perusopetuksessa ei ole keskushallinnon laatimaa kansallista opetussuunnitelmaa. Lainsäädäntö sisältää opetusta koskevia tavoitteita. Lainsäädännössä myös edellytetään, että koulut laativat koulukohtaiset opetussuunnitelmat. Laissa on säännöksiä koulukohtaisten suunnitelmien laadinnasta. Opetussuunnitelmat ja muut suunnitelmat on määrättyissä tapauksissa alistettava tarkastuslaitoksen hyväksyttäväksi. Toisen asteen yhtenäisellä kolmivuotisella peruskoulutusjaksolla on yhtenäinen kansallinen opetussuunnitelma (ydinopetussuunnitelma). Toisen asteen koulutuksessa ollaan siirtymässä tutkintojen kautta tapahtuvaan ohjaukseen.

Hollannissa perusopetuksen ja toisen as-

teen koulutuksen laatua arvioidaan kansallisilla koulusaavutustesteillä, jotka eivät kuitenkaan ole kouluille pakollisia. Arvioinnit rakentuvat pitkälti koulujen omille arvioinneille. Opetusministeriön perustama kansallinen koulutuksen arviointi-instituutti laatii ja tarjoaa kouluille erilaisia arviointimenetelmiä ja -välineitä sekä opiskelijatason arviointia että koulutuksen kansallisen tason seurantaa ja arviointia varten. Lisäksi Hollannissa on koulutuksen tarkastusjärjestelmä, jossa tarkastuksesta vastaava viranomainen raportoi opetusministeriölle kouluissa suorittamistaan tarkastuksista.

Perusopetuksen (4—12-vuotiaat) päätteeksi on vapaaehtoinen päättökoe eräissä aineissa. Päättökoeita käytetään noin 60 prosenttia kouluista. Toisen asteen koulutuksessa on pakolliset kansalliset päättökokeet.

Hollannissa valtio vastaa koulutuksen rahoituksesta. Rahoitus mitoitetaan oppilasmäärien, luokkien koon ja opettajien palkka-asteikkojen perusteella. Rahoituksella ei pyritä suoraan ohjaamaan toimintaa kouluissa. Rahoitus annetaan kokonaissummana ja paikallisella tasolla on suuri päätösvalta varojen käytössä. Yksityisten koulujen rahoitusperusteet ovat samat kuin julkisissa kouluissa, eikä oppilailta peritä yksityisissä kouluissa oppilasmaksuja.

Englanti

Englannissa koulujärjestelmään kuuluu 3—5-vuotiaille lapsille tarkoitettu vapaaehtoinen esikoulu, ensimmäinen aste (jakaantuu kahteen ikäryhmittäin määriteltyyn portaaseen), toinen aste (11—18-vuotiaat), jatkokoulutus (yleissivistävä ja ammatillinen koulutus) sekä korkeakoulut. Yleinen oppivelvollisuus alkaa viiden vuoden iässä ja päättyy 16-vuotiaana. Näin ollen viisi ensimmäistä vuotta toisen asteen koulutuksesta kuuluu oppivelvollisuuteen.

Oppivelvollisuusikäisille tarjotaan koulutusta useissa erilaisissa koulutyypeissä. Osa kouluista on julkisesti rahoitettuja maksuttomia ja osa itsenäisiä maksullisia kouluja. Julkisesti rahoitetut koulut ovat joko paikallisten kouluviranomaisten alaisia tai niiden valvonnasta irtautuneita itsehallinnollisia valtion rahoittamia kouluja. Jatkokoulutusta, joka käsittää myös aikuiskoulutuksen, voi saada erilaisissa ammatillisista tai yleissivistävässä koulutusta tarjoavissa collegeissa ja aikuiskoulutuskeskuksissa. Ammatillisesti voi

kouluttautua myös työharjoittelun muodossa.

Englannissa ei ole lainkaan kirjoitettua perustuslakia. Oikeusjärjestys perustuu alkuun kirjoittamattomaan tavanomaiseen oikeuteen. Valtiosääntöä ja yksilön oikeuksia voidaan muuttaa tavallisella parlamentin säätämällä lailla. Koulutusta koskeva sääntely perustuu näin ollen tavalliseen lakiin.

Ensimmäiselle ja toiselle asteelle on hyväksytty yhtenäinen kansallinen opetussuunnitelma, joka sisältää ydin- ja perusoppiaineet, opetusohjelmat, tavoitetasot ja arviointijärjestelmät. Opetussuunnitelman toteuttamisesta vastaa opetussuunnitelmasta ja arvioinnista vastaava viranomainen (SCAA). Englannissa on vuodesta 1988 lukien tiuennettu opetussuunnitelmallista sääntelyä merkittävästi. Oppiaineet määritellään keskitetysti lainsäädännössä tai kansallisessa opetussuunnitelmassa. Yksityiset koulut eivät ole velvollisia noudattamaan kansallista opetussuunnitelmaa. Oppikirjat ja opetusmenetelmät ovat opettajien päätettävissä. Oppivelvollisuuskoulutuksessa on kansalliset opetussuunnitelmatestit eri oppiaineissa 7-, 11-, 14- ja 16-vuotiailla. 16-vuotiailla se on myös loppututkinto.

Jatkokoulutuksen sisällöllinen ohjaus perustuu ensisijaisesti tutkintoihin ja niiden perusteisiin.

Kansallisen tarkastusviranomaisen (OFSTED) rekisteröimät tarkastajat ja sopimuksen varaisesti toimivat itsenäiset tarkastajat suorittavat jokaisen koulun tarkastuksen ainakin kerran neljässä vuodessa. Tarkastus painottuu etenkin tuloksellisuusindikaattoreihin ja se pohjautuu yleensä koulujen itsensä suorittamaan arviointiin.

Jatkokoulutuksessa (further education), joka kattaa kaiken peruskoulutuksen jälkeisen koulutuksen lukuun ottamatta yliopistoissa annettavaa vastaavaa koulutusta, opetusministeriön alainen rahoitusneuvosto (FEFC) arvioi oppilaitoksia suorituskypyyndikaattorein ja oppilaitostarkastuksin. Jatkokoulutus päättyy kansallisiin loppukokeisiin.

Ensimmäisen ja toisen asteen koulutuksen rahoituksesta vastaavat valtio ja paikallishallinto yhdessä. Koulu voi hakea itsehallinnollisen koulun statusta (GMS), jolloin rahoitusvastuu siirtyy kokonaan keskushallinnolle. Rahoitus annetaan paikalliselle kouluviranomaiselle kokonaissummana ja paikallinen päätösvalta varojen käytössä on suuri. Yli 200 oppilaan koululla tulee olla itsenäinen päätösvalta varojen käytössä. Koulujen

rahoituksesta määräytyy 75 prosenttia oppilasmäärän ja oppilaiden iän perusteella ja 25 prosenttia tarveharkinnan perusteella. Yksityisten itsenäisten koulujen rahoitus perustuu suurelta osin koulumaksuihin ja lahjoi-
tuksiin. Jatkokoulutuksen rahoituksesta vastaa valtio. Rahoituksen määrä perustuu oppilaitosten ja rahoitusneuvoston välisiin sopimuksiin.

2.5. Nykytilan arviointi

Koulutusta koskevia lakeja on muutettu viime vuosien aikana lukuisia kertoja. Muutokset ovat kuitenkin olleet tiettyjä oppilaitosmuotoja koskevia osittaisuudistuksia, eikä koulutusta koskevaa lainsäädäntöä ole tarkasteltu niissä kokonaisuutena. Eri aikoina annetut lait kuvastavat kunakin aikana voimassa olleita koulutuspoliittisia painotuksia.

Koulutusta koskevien lakien määrä on suuri. Erityisesti useat samaa koulutusmuotoa tai muutoin tavoitteiltaan samansisältöistä koulutusta koskevat lait tekevät lainsäädännöstä hajanaisen. Esimerkiksi peruskoulupetuksesta ja sitä vastaavasta opetuksesta säädetään 12 eri laissa, joissa on kuitenkin useita viittauksia peruskoululakiin. Eräät mainituista laeista koskevat vain yhtä tai muutamaa oppilaitosta. Osa peruskoulupetuksesta annetaan myös sosiaalitoimen piiriin kuuluvana toimintana. Lainsäädännön soveltajien kannalta runsas säädösten määrä sekä lukuisat viittaussäännökset ovat aiheuttaneet epätietoisuutta sovellettavasta laista.

Erillisten lakien tarpeeseen saman koulutusmuodon sisällä on useimmiten ollut syynä se, että toimintaa koskevan päälain, kuten peruskoululain, säännösten rajoissa ole ollut mahdollista toteuttaa tarvittavia koulutusjärjestelyitä. Aikuiskoulutusta koskevien säännösten erottaminen omaksi kokonaisuudekseen on olennaisilta osin johtunut siitä, että toimintaa säätelevät peruslait on laadittu lähinnä lasten ja nuorten koulutustarpeita silmällä pitäen. Elinikäisen oppimisen periaatteen toteuttaminen edellyttää, että kaikki koulutusta koskeva lainsäädäntö mahdollistaa eri ikäryhmien toisistaan poikkeavien koulutustarpeiden huomioon ottamisen.

Eri oppilaitosmuotoihin kuuluvien oppilaitosten koulutustehtävien erilaisuus on alunperin ollut perusteena erillisille oppilaitosmuotokohtaisille laeille. Kun lainsäädäntöä on 1980-luvulta lähtien moneen otteeseen väljennetty ja uudistettu hallinnon hajautta-

misen ja sääntelyn purun periaatteiden mukaisesti, erot eri oppilaitosmuotojen koulutustehtävissä ovat vähentyneet ja eräiltä osin lähes poistuneet. Koulutustehtävään perustuvaa tarvetta erillisille laeille ei enää ole. Lainsäädäntöä ei ole kuitenkaan koottu yhteen, vaan jokaisella oppilaitosmuodolla ja eräissä tapauksissa yksittäisillä oppilaitoksilla on säilytetty oma lainsäädäntönsä. Eri oppilaitosmuotojen erottelu lainsäädännössä perustuu nykyään koulutuksellisten tarpeiden sijasta enenevässä määrin historiallisiin ja institutionaalisiin syihin.

Lakiin perustuvat eri oppilaitosten väliset hallinnolliset rajat vaikeuttavat oppilaitosten yhteistyötä ja paikallisesti tarkoituksenmukaisen oppilaitosyksiköiden muodostamista. Tämä johtaa usein opetuksen järjestelyiden ja opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksien kannalta epätarkoituksenmukaisen pieniin oppilaitoksiin sekä päällekkäisiin ja epätaloudellisiin opetusjärjestelyihin. Varsinkin kunnissa on ilmennyt tarpeita saada nykyistä vapaammin päättää kunnan ylläpitämien eri oppilaitosten yhdistämisestä tai oppilaitosten nykyisestä poikkeavasta työnjaosta.

Koulutusta koskevaa lainsäädäntöä uudistettaessa on lisätty merkittävästi paikallista päätösvaltaa. Päätösvaltaa on edellä kuvatulla tavalla lisännyt erityisesti ryhmäjakosäännösten purkaminen ja tuntikehysjärjestelmän käyttöönotto peruskouluissa ja lukioissa vuonna 1985, valtionosuuksien käyttötarkoitussidonnaisuuden poistaminen valtionosuusuudistuksen yhteydessä vuoden 1993 alusta sekä vastikään toteutettu peruskoulun ja lukion sekä ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän uudistaminen. Samaan aikaan opetustoimen resurssit ovat kuitenkin merkittävästi vähentyneet. Koulutuksen tason turvaaminen ja toimivan koulutuksen laadun ja tuloksellisuuden arviointijärjestelmän luominen muuttuneessa toimintaympäristössä on muodostunut keskeiseksi koulutuspoliittiseksi kysymykseksi. Vaikka koulutuksen sääntelyssä on siirrytty yhä enemmän tuloksellisuuteen perustuvaan järjestelmään, ei tulosten mittaamiseen ja laadun arviointiin ole voimassa olevissa säännöksissä riittävästi kiinnitetty huomiota. Arviointijärjestelmien kehittämistyö on käynnissä ja opetushallitus on tehnyt ensimmäiset laajat arvioinnit peruskoulun ja lukion tilasta.

Sääntelyn purkamisesta huolimatta koulutusta koskevassa lainsäädännössä on edelleen

paljon sellaisia koulutuksen järjestämistapaa sääteleviä normeja, jotka haittaavat joustavien opetusjärjestelyiden käyttöönottoa ja eri oppilaitosten yhteistoimintaa. Peruskoulun jälkeisessä koulutuksessa esimerkiksi oppilaitosten työaikaa koskevat säännökset estävät ympärivuotisen opetuksen antamisen ja siten opetustilojen tehokkaan käytön. Oppilaiden työaikaa koskevat säännökset eivät myöskään enää vastaa oppilaitoksissa jo käytössä olevia joustavia opetusjärjestelyitä, kuten esimerkiksi luokatonta kurssimuotoista lukiota ja erilaisia etä- ja monimuoto-opetuksen sovellutuksia lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Opettajien oppilaitosmuotokohtainen virka-, tehtävä- ja palkkaus-rakenne sekä erilaiset kelpoisuussäännökset haittaavat puolestaan opettajien joustavaa käyttöä eri oppilaitosten opetustehtävissä. Koulutuksen järjestämistapaa koskevilla normeilla on myös heijastusvaikutuksia opetusalan virka- ja työehtosopimuksiin.

Koulutusta koskevassa lainsäädännössä on edelleen runsaasti säännöksiä oppilaitosten hallinnosta. Näiden säännösten soveltaminen on kunnallisten oppilaitosten osalta kuitenkin kuntien harkinnassa. Opetustoimen hallintoa koskevat erityissäännökset ovat kuntalain (365/1995) voimaantulon jälkeen tulleet pääosin tarpeettomiksi.

Kuntalaki tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1995. Kuntalaki on yleislaki, joka on pohjana muulle lainsäädännölle. Hallituksen esityksen kuntalaiksi (HE 192/1994 vp) mukaan tavoitteena on, ettei kuntia koskevassa erityislainsäädännössä olisi kuntien hallintoa ja toimintatapaa koskevia säännöksiä, vaan niiden osalta noudatettaisiin kuntalakia. Kuntalakia valmisteltaessa pyrittiin ottamaan huomioon voimassa oleviin erityislakeihin sisältyvät kunnan hallintoa koskevat erityiset tarpeet ja ratkaisemaan ne kuntalaissa. Eri-tyislainsäädännössä ei siten tulisi ilman painavia perusteita säätää kunnan hallinnosta.

Kuntalaki sisältää useita sellaisia kunnan hallinnon järjestämistä koskevia säännöksiä, joiden mukainen menettely on aikaisemmin ollut mahdollista ainoastaan koulutusta koskevan erityislainsäädännön nojalla. Lain 16 §:n 2 momentin mukaan kaksikielisessä kunnassa asetetaan opetustoimen hallintoon erillinen toimielin kumpaakin kieliryhmää varten taikka yhteinen toimielin, joka jakautuu kieliryhmiä varten jaostoihin. Toimieli-
men tai jaoston jäsenet on valittava asianomaiseen kieliryhmään kuuluvista henkilöis-

tä. Vastaavat säännökset sisältyvät voimassa olevaan kunnan opetustoimen hallinnosta annettuun lakiin (706/1992).

Kuntalain 18 §:n 2 momentin mukaan kunnanvaltuusto voi päättää, että muu toimielin kuin valtuusto valitsee johtokunnan jäsenet tai osan jäsenistä. Valtuusto voi mainitun säännöksen nojalla päättää myös, että johtokunnan jäsenet tai osa jäsenistä valitaan valtuuston määrittämien perusteiden mukaisesti kunnan asukkaiden, kunnan henkilöstön tai palveluiden käyttäjien esityksestä. Lain 36 §:n 3 momentin mukaan johtokuntaan voidaan valita sellainenkin henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen kunnanhallitukseen ja lautakuntaan tai jonka kotikunta kunta ei ole. Säännös mahdollistaa esimerkiksi opettajien ja oppilaiden vanhempien edustajien valinnan koulun johtokuntaan heidän asuinpaikastaan riippumatta. Lain 50 §:n 3 momentin mukaan valtuuston hyväksymässä hallintosäännössä voidaan myös määrätä, että 15 vuotta täyttäneellä henkilöllä on läsnäolo- ja puheoikeus johtokunnan kokouksissa. Mainitut säännökset pitkälti mahdollistavat kokoonpanoltaan koulutusta koskevassa erityislainsäädännössä säädettyjä johtokuntia vastaavien johtokuntien asettamisen.

Kuntalaki on tehnyt voimassa olevat erilliset koulutusta koskevaan lainsäädäntöön sisältyvät kuntien opetustoimen hallintoa koskevat säännökset tarpeettomiksi.

Edellä mainituista syistä on tullut ajankoh-
taiseksi uudistaa koulutusta koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen tavoitteena on koota ja selkeyttää nykyinen hajanainen ja osittain vanhentunut koulutusta koskeva lainsäädäntö yhtenäisten periaatteiden mukaisesti. Esitys lisää mahdollisuuksia joustaviin koulutusjärjestelyihin. Esitys kattaa perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, vapaan sivistystyön ja taiteen perusopetuksen sekä niiden rahoituksen. Opetustoimen lainsäädännön määrä tältä osin vähenisi 26:sta kahdeksaan lakiin.

Lainsäädäntö ehdotetaan koottavaksi koulutuksen tavoitteiden, koulutusasteiden

ja -muotojen sekä koulutuksen sisällön mukaan. Lainsäädäntö ei vapaata sivistystyötä lukuun ottamatta enää sitoutuisi eri oppilaitosmuotoihin tai laissa määriteltyihin oppilaitoksiin. Oppilaitoksista sekä niiden ryhmittelystä, työnjaosta ja organisaatiosta päätäisi koulutuksen järjestäjä. Koulutuksen järjestäminen olisi kunnissa järjestettävää perusopetusta ja taiteen perusopetusta lukuun ottamatta, kuten nykyäänkin, luvanvaraista.

Määrättyä koulutusta koskevaa lakia sovellettaisiin kaikkeen lain soveltamisalaan kuuluvaa koulutukseen riippumatta siitä, missä oppilaitoksessa koulutusta järjestetään. Esimerkiksi ehdotettua lukiolakia sovellettaisiin nykyisin lukioissa, aikuislukioissa ja kansanopistoissa järjestettävään lukiokoulutukseen. Ammatillisesta koulutuksesta annettavaa lakia puolestaan sovellettaisiin nykyisin ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, kansanopistoissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja musiikkioppilaitoksissa järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen. Myös koulutuksen rahoitus määräytyisi yhtenäisten perusteiden mukaan riippumatta siitä, missä koulutusta järjestetään. Vapaata sivistystyötä koskevassa lakiehdotuksessa sen sijaan säädettäisiin oppilaitosmuodot, joissa lakiehdotuksen mukaista koulutusta voidaan järjestää.

Ehdotuksen mukaan tavoitteiltaan ja sisällöltään samanlaiseen koulutukseen sovellettaisiin samaa lakia riippumatta siitä, minkä ikäisille koulutusta annetaan. Esimerkiksi lukiolakia sovellettaisiin sekä nuorille että aikuisille annettavaan lukiokoulutukseen. Ammatillisesta koulutuksesta annettavaa lakia puolestaan sovellettaisiin sekä nuorille että aikuisille annettavaan opetussuunnitelmajärjestelmän piirissä olevaan ammatilliseen peruskoulutukseen. Erillisistä ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomista näyttötutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta sekä muusta ammatillisesta lisäkoulutuksesta säädettäisiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa. Laki sääntelisi kattavasti näyttötutkinnon ja niihin valmistavan koulutuksen, mukaan lukien näyttötutkintona suoritettavat ammatilliset perustutkinnot ja niihin valmistavan koulutuksen. Koulutuksen järjestäjä päättäisi lainsäädännön, tutkintojen ja opetussuunnitelmiin perusteiden asettamisissa rajoissa niistä koulutuksen sisältöön ja koulutuksen järjestämistapaan liittyvistä toimenpiteistä, jotka tulee ottaa huomioon eri ikäisten opiskelijo-

den koulutustarpeita arvioitaessa.

Kutakin ehdotettua lakia sovellettaisiin sen soveltamisalaan kuuluvaa koulutukseen riippumatta tavasta, jolla koulutusta järjestetään. Kunkin ehdotetun lain soveltamisala kattaisi siten luokkamutoisen opetuksen, etäopetuksen ja monimuoto-opetuksen, erityisopetuksen sekä ammatillisen koulutuksen osalta oppisopimuskoulutuksen.

Ehdotetut lait koskisivat yhtäläisesti valtion, kunnan, kuntayhtymän, yksityisen yhteisön tai säätiön järjestämää koulutusta. Lait olisivat siten neutraaleja suhteessa siihen, missä oikeudellisessa muodossa koulutus organisoidaan.

Lakiehdotusten tarkoituksena on jatkaa päätösvallan hajauttamista kuntiin ja kouluihin. Tavoitteena on lisätä joustavuutta ja tehokkuutta opetustoimessa. Nykyistä väljempi lainsäädäntö korostaa koulutuksen järjestäjien vastuuta ja mahdollisuutta itse päättää lainsäädännön asettamisissa rajoissa koulutuksen tavoitteiden toteuttamisessa käytettävistä keinoista.

Esityksellä pyritään turvaamaan koulutuksellinen yhdenvertaisuus maan eri osissa. Opetuksen laadun varmistamiseksi koulutusta koskeviin lakeihin ehdotetaan otettavaksi säännökset koulutuksen arvioinnista. Arviointi tapahtuisi sekä koulutuksen järjestäjän suorittamana itsearviointina että ulkopuolisen arviointina.

Koulutuksen perusturvaa pyritään täsmentämään. Opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä ehdotetaan selkeytettäväksi ja koottavaksi ne kussakin laissa omaksi kokonaisuudeksi. Esityksen tavoitteena olisi myös lisätä oppilaiden ja huoltajien valinnanmahdollisuuksia koulutusta koskevissa asioissa.

Tarkoituksena on, että kuntalaki toimisi jatkossa kunnan opetushallinnon peruslakina. Koulutusta koskevaan lainsäädäntöön ei ehdoteta otettavaksi kuntien eikä kuntayhtymien hallintoa koskevia säännöksiä. Jokaiselle koulutuksen järjestäjän päätöksen mukaan toimivalle oppilaitokselle tulee kuitenkin nimetä toiminnasta vastaava rehtori. Rehtoreita koskevan sääntelyn tarkoituksena on selkeyttää ja varmistaa vastuusuhteet tulosohjaukseen perustuvassa järjestelmässä.

Opetushenkilöstön virka- ja tehtäväraKENNETTA koskevasta sääntelystä ehdotetaan pääosin luovuttavaksi. Uusien lakien mukaan koulutuksen järjestäjällä tulisi kuitenkin olla koulutuksen järjestämisuoto huomioon ot-

taen riittävä määrä opettajan virkoja tai työ-sopimussuhteisia opettajia. Lisäksi voisi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä. Uusissa laeissa säädettäisiin lisäksi nykyiseen tapaan valtuudesta asetuksella säätää rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista.

Mainitun henkilöstön oikeudellinen asema ja edut määräytyvät ehdotuksen mukaan vastaisuudessa kutakin palvelussuhtelajia eli virka- tai työsopimussuhdetta koskevan yleisen lainsäädännön mukaan. Peruskoulun ja lukion sekä eräiden muiden oppilaitosten opettajien oikeudesta valtion varoista maksettaviin eläkkeisiin on tarkoitus siirtymäkauden järjestelyinä säätää erikseen. Eläkejärjestelmän uudistamisesta annetaan erillinen hallituksen esitys.

3.2. Uusi lainsäädäntörakenne

Uudet koulutusta koskevat lait olisivat:

- perusopetuslaki,
- lukiolaki,
- laki ammatillisesta koulutuksesta,
- laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta,
- laki vapaasta sivistystyöstä,
- laki taiteen perusopetuksesta,
- laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta sekä
- laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Ammattikorkeakouluja koskeva ammattikorkeakouluopinnoista annettu laki ja eräät siihen liittyvät lait tulivat voimaan 8 päivänä maaliskuuta 1995. Niitä ei tässä yhteydessä ehdoteta muutettaviksi. Mainitun lainsäädännön mukaiset ensimmäiset vakinaiset ammattikorkeakoulut aloittivat toimintansa 1 päivänä elokuuta 1996. Laki yleisistä kielitutkinnoista jäisi erillisenä voimaan. Yleiset kielitutkinnot muodostavat koulutusjärjestelmässä oman selkeän koulutuksen sisältöihin perustuvan kokonaisuutensa. Yleisten kielitutkintojen suorittaminen ei ole sidottu määrättyihin oppilaitosmuotoihin. Myös ammatillisesta lisäkoulutuksen rahoituksesta annettu laki ja saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annettu laki (545/1993) jäisivät voimaan.

Eduskunnalle on erikseen annettu hallituksen esitys yliopistolaiksi ja laiksi yliopistolain voimaannpanosta. Yliopistolakia sovellettaisiin kaikkiin opetusministeriön toimialaan kuuluviin yliopistoihin sekä tiede- ja taidekorkeakouluihin.

Jotta samaa lakia voitaisiin soveltaa kaik-

keen saman oppimäärän tai tutkinnon suorittamiseen tähtäävään koulutukseen, perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa säädettäisiin lähinnä kunkin lain soveltamisalaan kuuluvan koulutuksen keskeisistä tavoitteista ja pääasiallisesta sisällöstä sekä opiskelijoiden keskeisistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Perusopetuslaki sisältäisi myös säännökset oppivelvollisuudesta ja kuntien velvollisuudesta järjestää perusopetusta. Perusopetuslaissa säädettäisiin myös opetusministeriön luvalla järjestettävästä esiopetuksesta sekä lisäopetuksesta ja maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Perusopetuslakia sovellettaisiin suoraan koulukodeissa annettavaan perusopetukseen. Oppivelvollisuusikäisten osalta säädettäisiin myös työajasta.

Esityksen mukaan lukiokoulutukselle ja ammatilliselle koulutukselle säädettäisiin kummallekin omat lakinsa. Oma laki, laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta, ehdotetaan säädettäväksi myös erityisesti aikuisille suunnatuille, ammatitaidon hankkimistavasta riippumattomille näyttötutkinnoille ja niihin valmistavalle koulutukselle sekä näyttötutkintoihin valmistavan lisäkoulutuksen lisäksi muulle ammatilliselle lisäkoulutukselle. Lukiolakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaan lakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset, joilla pyritään edistämään mainittujen koulutusmuotojen yhteistyötä ja tukemaan opiskelijoiden yksilöllisiä valintoja.

Kullakin vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuodolla olisi nykyiseen tapaan oma rahoitusperusteensa. Lakiehdotus vapaasta sivistystyöstä kattaisi nykyisin kansanopistoissa, kansalaisopistoissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja opintokeskuksissa annettavan yleissivistävän ja yhteiskunnallisen koulutuksen, taiteisiin, liikuntaan ja käden taitoihin liittyvän koulutuksen sekä koulutuksen lisäksi näissä oppilaitoksissa järjestettävän muun toiminnan. Mainituilla oppilaitosmuodoilla on nykyään kullakin omat lakinsa. Esityksessä ehdotetaan, että vapaasta sivistystyöstä annettavassa laissa luetellaan edellä mainitut oppilaitosmuodot, joissa voidaan järjestää lain mukaista toimintaa. Kunta tai kuntayhtymä voisi kuitenkin omalla päätöksellään yhdistää vapaan sivistystyön oppilaitoksia toisiinsa tai muihin kunnan ylläpitä-

miin oppilaitoksiin.

Edellä mainittujen oppilaitosmuotojen lisäksi vapaata sivistystyötä voidaan ehdotuksen mukaan järjestää myös kesäyliopistoissa. Näin ollen kesäyliopistot saisivat nykyisestä poiketen lakisääteisen aseman ja mahdollisuuden saada lakiin perustuvaa valtionosuutta. Mainittujen vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämään perusopetukseen, lukio-koulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen sovellettaisiin suoraan perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettavaa lakia ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaa lakia.

Vapaasta sivistystyöstä annettavan lain muusta ehdotetusta lainsäädännöstä osittain poikkeava rakenne on perusteltu siksi, että vapaa sivistystyö tarjoaa laajan kirjon hyvin erilaisia opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksia. Oppilaitosten ylläpitäjät päättävät koulutuksen tavoitteista ja sisällöistä itsenäisesti. Toiminnan järjestäminen on lisäksi kiinteästi sidoksissa oppilaitosten taustalla oleviin sivistysliikkeisiin. Oppilaitokset ovat kansalaisopistoja lukuun ottamatta lisäksi pääosin yksityisiä. Vapaan sivistystyön oppilaitosmuodot edustavat vakiintuneita toimintamuotoja, jotka helpottavat vapaan sivistystyön koulutuksen ja muun vapaaksi sivistystyöksi luettavan toiminnan erottelun niiden taustalla olevien yhteisöjen muusta toiminnasta.

Taiteen perusopetuksesta ehdotetaan säädettäväksi oma lakinsa. Voimassa olevan lain mukaan taiteen perusopetus on tavoitteellista ja vuosittain etenevää opetus suunnitelmaan perustuvaa eri taiteenalojen opetusta. Taiteen perusopetuksesta annettava laki perustuu koulutuksen tavoitteisiin ja sisältöihin, eikä sen soveltaminen ole sidottu määrättyihin oppilaitosmuotoihin. Taiteen perusopetuksesta annettavan uuden lain soveltamisala kattaisi voimassa olevan musiikkioppilaitoksista annetun lain mukaisen musiikin perusopetuksen ja voimassa olevan taiteen perusopetuksesta annetun lain mukaisen opetuksen. Ehdotuksen mukaan nykyisin musiikkioppilaitoksissa annettavan musiikin perusopetuksen opetussuunnitelmallinen asema turvattaisiin. Musiikkioppilaitoksissa nykyisin järjestettävästä ammatillisesta peruskoulutuksesta säädettäisiin ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa ja ammatillisesta lisäkoulutuksesta säädettäisiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa.

Ehdotetut uudet lait on ryhmitelty pääosin koulutuksen tavoitteiden ja sisältöjen perusteella sen sijaan, että pääasiallisena ryhmitteilyperusteena olisi ollut koulutuspalveluiden eri käyttäjäryhmät. Ehdotettujen uusien lakien soveltamisalaan kuuluu siten lähtökohtaisesti kaikki niissä tarkoitettu koulutus opiskelijoiden iästä riippumatta. Myöskään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavan lain soveltamisala ei ole oikeudellisesti sidottu ikään, vaikka mainitussa laissa tarkoitettut tutkinnot ja koulutus sisällöltään ja järjestämistavaltaan soveltuvatkin pääasiassa aikuisväestölle. Erottelu ei ole tarpeen, koska ehdotetut lait soveltuvat eräitä erikseen säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta sekä lasten, nuorten että aikuisten koulutukseen. Eri ikäryhmien toisistaan poikkeavat koulutustarpeet tulee ottaa huomioon opetussuunnitelmissa ja käytännön koulutusjärjestelyissä. Ehdotettu lainsäädäntörakenne korostaa, että kaikki edellä mainittujen lakien mukainen koulutus tulee olla joustavasti käytettävissä toteutettaessa yksilön elinikäisen oppimisen periaatetta.

Koska ehdotus kattaa vain opetusministeriön hallinnonalan koulutuksen, jäisi muun muassa työministeriön toimialaan kuuluva työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki edelleen voimaan. Ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa tarkoitetut koulutuksen järjestäjät voisivat tarjota mainittua työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta. Tällöin opiskelijaksi ottamisesta, opiskelijan asemasta ja muista mahdollisista koulutusta koskevista erityisjärjestelyistä päättäisivät kuitenkin työvoimaviranomaiset työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti.

Lakiehdotusta valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta sovellettaisiin kaikkeen valtion tai yksityisten yhteisöjen järjestämään koulutukseen. Poikkeuksena olisivat kuitenkin yliopistojen yhteydessä toimivat harjoittelukoulut, joiden hallintoon sovellettaisiin yliopistolainsäädäntöä. Laissa ehdotetaan säädettäväksi koulutuksen järjestäjän hallinnon minimivaatimuksista. Lakiehdotus sisältää säännökset muun ohella johtokunnasta, rehtorista, johtosäännöstä ja laillisuusvalvonnasta. Kuntien ja kuntayhtymien järjestämän koulutuksen hallinto määräytyisi kuntalain nojalla.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavassa uudessa laissa säädettäisiin

kunnille ja kuntayhtymille sekä yksityisille yhteisöille ja säätiöille opetus- ja kulttuuri-toimen käyttökustannuksiin ja perustamishankkeisiin myönnettävästä valtionosuudesta ja -avustuksesta sekä muusta rahoituksesta. Rahoitusjärjestelmä säilyy periaatteiltaan ja rakenteeltaan nykyisellään. Uuteen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaan lakiin ehdotetaan tehtäväksi ehdotettujen uusien rahoitettavaa toimintaa koskevien lakien edellyttämät muutokset. Ehdotetut muutokset eivät miltään osin vaikuta kulttuuritoiminnan ja perustamishankkeiden rahoitusjärjestelmään. Vapaasta sivistystyöstä annettavan lain nojalla järjestettävän koulutuksen rahoituksesta säädettäisiin kaikilta osin mainitussa laissa.

3.3. Merkittävimmät toiminnalliset uudistukset

Yleistä

Esitykseen sisältyvät merkittävimmät toiminnalliset uudistukset ovat seuraavat:

- 1) annetaan huoltajalle nykyistä laajempi mahdollisuus valita koulu, jossa oppivelvollisen lapsen perusopetus annetaan,
- 2) luovutaan peruskoulun jakamisesta alaja yläasteeseen,
- 3) uudistetaan perusopetusta antavien yksityisten koulujen sääntely,
- 4) otetaan koulukodeissa annettava opetus perusopetuslain soveltamisalan piiriin,
- 5) vahvistetaan vähemmistökielten asemaa opetuskielenä ja äidinkielenä,
- 6) lisätään koulutuksen järjestäjien yhteistyötä,
- 7) luovutaan opiskelijoiden työaikaa koskevasta sääntelystä muiden kuin oppivelvollisuusikäisten opetuksessa,
- 8) annetaan mahdollisuus koulutuspalveluiden hankkimiseen muilta kuin koulutuksen järjestämisluvan saaneilta yhteisöiltä ja säätiöiltä perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa,
- 9) uudistetaan opettajia koskeva sääntely sekä
- 10) otetaan koulutuksen arviointia koskevat perussäännökset lainsäädäntöön.

Koulun määräytyminen ja mahdollisuus koulun valintaan

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi lapsen huoltajien mahdollisuuksia valita koulu, jos-

sa oppivelvollisuusikäinen lapsi suorittaa oppivelvollisuuttaan.

Peruskoulun jälkeisessä koulutuksessa nykyinen lainsäädäntö turvaa vapaan hakeutumisoikeuden mihin tahansa lukioon, ammatilliseen oppilaitokseen tai muuhun ammatillista koulutusta järjestävään oppilaitokseen. Lukioon ja ammatilliseen koulutukseen pyrkiviä ei saa asettaa eri asemaan oppilaan kotikunnan perusteella. Myös uudessa lainsäädännössä on vapaa hakeutumisoikeus tar-koitus säilyttää nykyisellään.

Peruskoulussa oikeus koulun valintaan on nykyisessä lainsäädännössä säädetty huomattavasti suppeammin. Oppilas kuuluu peruskoululain 37 §:n mukaan siihen peruskoulu-piiriin, jonka alueella hän asuu. Oppilas kuuluu joko suomen- tai ruotsinkieliseen piiriin sen mukaan, kumpaa kieltä hän yksinomaan tai paremmin osaa oppivelvollisuusikänsä tullessaan. Oppilaalla on peruskoululain 38 §:n mukaan oikeus käydä peruskoulua sen piirin koulussa, johon hän kuuluu. Oppilaalla on kuitenkin saman pykälän 2 momentin mukaan oikeus päästä muuhun lähimpään tarkoituksenmukaiseen, hänelle soveltuvaan kouluun, jos oppilaan omassa piirissä ei ole hänen omakielistä koulua, oppilas ei voi jatkaa koulussa aikaisemmin opiskelemaansa vieraan kielen tai toisen kotimaisen kielen opiskelua tai oman piirin koulu ei oppilaalle tämän terveydentilaan liittyvän syyn takia sovelias. Lisäksi oppilaalla, jonka asuinpaikka vaihtuu, on saman pykälän 3 momentin mukaan oikeus jatkaa koulunkäyntiään lukuvuoden loppuun sen piirin koulussa, johon hän lukuvuoden alussa kuului, jos oppilaan kuljetus on tarkoituksenmukaisesti järjestettävissä.

Peruskoululaissa ei ole nimenomaista säännöstä oppilaan hakeutumisesta muilla kuin 38 §:ssä mainituilla perusteilla muuhun kuin oman piirinsä kouluun. Oppilaan koulumatkaetua koskevassa 47 §:ssä kuitenkin säädetään, että jos oppilas otetaan muun kuin oman piirinsä peruskouluun muulla kuin 38 §:ssä säädetyllä perusteella, voidaan oppilaaksi ottamisen edellytykseksi asettaa, että oppilaan huoltaja vastaa oppilaan kuljetuksesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista. Peruskoulua korvaavan koulun osalta edellytetään joko 38 §:ssä säädettyjä perusteita tai omaa opetussuunnitelmaa noudattavien koulujen osalta oppilaan kotikunnan ja koulun ylläpitäjän välistä sopimusta.

Muissa peruskouluopetusta antavia oppilai-

toksia koskevista erityislaeissa on erityisiä oppilaaksiottosäännöksiä. Niissä on pääsääntöisesti säädetty oppilaalle vapaa oikeus hakeutua kouluun.

Piirijakoa koskevat säännökset ovat viime vuosina menettäneet merkitystään. Kunnat ovat muun muassa laajentaneet koulupiirejä ja sijoittaneet samaan piiriin useita kouluja, jolloin piirijakoa koskevat säännökset eivät enää turvaa lapsen tai nuoren oikeutta päästä tiettyyn kouluun. Kunnat ovat lisäksi ottaneet oppilasvalinnassa käyttöön pääsy- ja soveltuvuuskokeita tiettyjen oppiaineiden opetukseen erikoistuneissa kouluissa tai luokissa. Toisaalta eräät kunnat ovat antaneet lasten huoltajille mahdollisuuden vapaasti hakea lapsensa valitsemaansa kouluun piirirajoista riippumatta. Rahoituslakiin vuoden 1997 alusta tehtyjen muutosten perusteella piirijaolla ja oppilaan ottamisella muun kuin oman piirinsä kouluun ei ole enää merkitystä myöskään rahoituksen määrään. Oppilaitoksen ylläpitäjä saa kaikista, myös esimerkiksi muusta kunnasta tulevista, oppilaista täyden yksikköhinnan mukaisen rahoituksen.

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi peruskoulun piirijaosta. Perusopetuslakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan kunta on velvollinen osoittamaan lapselle koulupaikan jossakin perusopetusta antavassa koulussa tai muussa sopivassa paikassa. Päätös tehtäisiin joko määräajaksi tai toistaiseksi. Kunnat voisivat edelleen soveltaa oppilaan asuinpaikkaan perustuvaa piirijakoa oppilaaksioton pohjana, mutta lainsäädäntö ei sitä enää edellyttäisi. Koulun ei enää tarvitsisi määräytyä lapsen asuinpaikan mukaan. Kuitenkin perusopetus tulisi kunnassa järjestää perusopetuslain 5 §:n mukaan siten, että koulumatkat ovat asutuksen ja koulujen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen oppilaille mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Kunnan osoittama oppilaan ensisijainen koulu voisi olla joko kunnan oma koulu tai kunnan tekemän sopimuksen perusteella toisen kunnan koulu taikka valtion ja yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämä koulutuksen järjestämisluvan saanut koulu. Kunta voisi osoittaa tarvittaessa lapsen käymään kouluun myös kotonaan tai muussa sopivassa paikassa, jos se esimerkiksi lapsen vammaisuuden tai muun syyn takia olisi perusteltua. Kysymys olisi tällöinkin kunnan järjestämästä opetuksesta eikä hallitusmuodon 82 §:ssä tarkoitettua kotiopetuksesta, jonka lapsen huoltajat ovat valinneet. Kunnan osoittaman

koulun tulisi olla lapsen omakielinen. Ensisijainen koulu ei voisi olla sellainen, joka kunnan päätöksen tai koulutuksen järjestämisluvan perusteella noudattaa erityistä maailmankatsomuksellista tai kasvatusopillista järjestelmää. Tällaisen koulun oppilasvalinta perustuisi jäljempänä todettuun vapaaehtoiseen hakeutumiseen.

Perusopetuslakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että lapsen huoltajat voivat hakea lapselle koulupaikkaa muustakin kuin kunnan hänelle osoittamasta koulusta. Koulu voi olla toinen saman kunnan koulu, muun kunnan koulu tai valtion taikka yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämä koulu. Valtion ja yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämään kouluun pyrkiminen perustuisi aina huoltajien hakemukseen, jollei koulu toimisi kunnan kanssa tehdyn sopimuksen perusteella aikaisemmin mainittuna ensisijaisena kouluna. Myös kunta voisi päättää, että johonkin, esimerkiksi tietyn oppiaineen opetusta painottavaan, kouluun tai luokalle, otetaan osa tai kaikki oppilaat hakeutumisen perusteella. Muuhun kuin kunnan osoittamaan kouluun pyrkiviin tulee oppilasvalinnassa soveltaa yhdenvertaisia valintaperusteita. Valinnassa voidaan käyttää myös pääsy- ja soveltuvuuskokeita. Mainittuja kokeita voidaan käyttää, kun koulu järjestää painotettua opetusta esimerkiksi taitoja taideaineissa, kielissä tai matemaattisissa aineissa.

Kunta voisi kuitenkin päättää, että sen järjestämään opetukseen otetaan ensisijaisesti kunnassa asuvia oppilaita. Lisäksi oppilaat, jotka kunta on mahdollisesti osoittanut kyseiseen kouluun ensisijaisesti, syrjäyttäisivät valinnassa kouluun hakeutuneet muut oppilaat, jos koulussa ei ole tilaa kaikille sinne sijoitetuille ja hakeutuneille. Huoltajien hakutoiveisiin perustuvan oppilasvalinnan toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjien tulisi valintaperusteiden lisäksi päättää etukäteen, miten paljon oppilaita kuhunkin kouluun, luokalle tai muuhun koulutuspaikkaan voidaan ottaa.

Muuhun kuin kunnan osoittamaan kouluun hakeutuvalla ei olisi oikeutta saada maksutonta koulukuljetusta tai avustusta saattamisesta aiheutuviin kustannuksiin eikä oikeutta maksuttomaan majoitukseen. Oppilaan valinneen koulun ylläpitäjä voisi kuitenkin päättää mainittujen etujen antamisesta.

Luopuminen peruskoulun jaosta ala- ja yläasteeseen

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi peruskoulun jaosta ala- ja yläasteeseen.

Peruskoululain 4 §:n mukaan peruskoulun kuusi alinta vuosiluokkaa muodostaa ala-asteen ja kolme ylintä yläasteen. Peruskoulun jaolla ala-asteeseen ja yläasteeseen on useita toiminnallisia ja hallinnollisia vaikutuksia. Ala-asteen ja yläasteen koulut toimivat yleensä erillisinä toiminnallisina ja hallinnollisina yksikköinä, joilla on omat johtokuntansa, rehtorinsa ja opettajakuntansa. Useat yläasteen koulut toimivat yhdessä lukion kanssa.

Peruskoululain 26 §:n mukaan ala-asteella kaikkien oppilaiden opetus on pääasiassa samansisältöistä. Yläasteella opetetaan sen sijaan kaikille oppilaille yhteisten aineiden lisäksi valinnaisia aineita. Valinnaisaineiden valinnasta päättää peruskoulun tarjoamien mahdollisuuksien rajoissa oppilaan huoltaja. Peruskoululain 30 §:n nojalla valtioneuvosto on päättänyt peruskoulun tuntijaosta erikseen ala-astetta ja erikseen yläastetta varten. Peruskoulun yläasteen yhteensä 90 vuosiviikkotunnista enintään 20 voi olla valinnaisia aineita. Oppilaiden päivittäinen ja viikoittainen työaika on peruskouluasetuksen 21 §:ssä säädetty erimittaiseksi ala-asteella ja yläasteella. Työaika on lisäksi porrastettu ala-asteen eri vuosiluokilla.

Peruskouluasetuksen 81 §:n mukaan peruskoulun opettajanvirat on järjestettävä siten, että ala-asteella opetustyön hoitavat pääosin luokanopettajat ja yläasteella pääosin lehtorit. Peruskouluasetuksessa opettajien kelpoisuusvaatimukset on säädetty erikseen luokanopettajia ja erikseen lehtorin virkoja varten.

Peruskoulun valtionosuus määräytyy oppilasta kohden laskettujen yksikköhintojen perusteella. Kunnan peruskoulun yksikköhinnan suuruus puolestaan määräytyy osittain kunnan kouluverkon rakennetta ja opetuksen järjestämistapaa kuvaavan kuntakohtaisen tunnusluvun perusteella. Tunnuslukua laskettaessa otetaan erikseen huomioon yksikköhintaa korottavana tekijänä, onko kunnassa yläaste sekä pienet alle 80 oppilaan ala-asteet ja kunnan ainoa samankielinen alle 180 oppilaan yläaste.

Yläasteen opetuksen järjestämiselle on säädetty eräitä rajoituksia. Peruskouluasetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan yläasteen piiri

saadaan muodostaa, jos yläasteen kullekin vuosiluokalle tulee vähintään 90 samankielistä oppilasta. Säännöksessä mainituilla erityisillä syillä yläasteen piiri saadaan muodostaa myös pienemmällä oppilasmäärällä. Lisäksi valtioneuvosto voi erityisestä syystä myöntää luvan yläasteen piirin muodostamiseen, vaikka oppilasmäärät jäisivät vielä viimeksi mainittujakin pienemmiksi. Pykälän 3 momentin mukaan sen estämättä, mitä edellä pykälässä säädetään, kunnassa voi olla kuitenkin yksi samankielinen yläasteen koulu.

Peruskoulujärjestelmään siirryttäessä 1970-luvulla valtioneuvosto määräsi koulujärjestelmän perusteista annetun lain (467/1968) nojalla peruskoulun toimeenpanosuunnitelmissa kuntien yhteistoiminnasta peruskouluopetuksen järjestämisessä. Yhteistoimintavelvoitteita määrättiin lähinnä kuntien yhteisten yläasteen piirien muodostamiseksi. Peruskoululain 107 §:n mukaan valtioneuvoston antamat määräykset ovat voimassa siihen saakka, kunnes niistä toisin määrätään. Uusia yläasteita perustettaessa on yhteistoimintavelvoitteita purettu. Edelleen on kuitenkin vielä voimassa noin 100 yhteistoimintamääräystä. Jos kunnat ovat yksimielisiä yhteistoimintavelvoitteen purkamisesta, riittää siitä pelkkä ilmoitus opetusministeriölle.

Erityisopetuksessa sekä yksityisissä peruskoulua korvaavissa ja vastaavissa kouluissa ei ole ala- ja yläastejakoa.

Peruskoulun jakautuminen ala-asteeseen ja yläasteeseen haittaa peruskoulun kokonaisvaltaista kehittämistä. Raja ala- ja yläasteen välillä on toiminnallisesti liian jyrkkä. Ala-asteen ja yläasteen koulut eivät toimi riittäväällä tavalla yhteistyössä keskenään. Siirtyminen luokanopetusvaiheesta aineenopetukseen sekä ala-asteen koulusta mahdollisesti huomattavastikin suurempaan yläasteen kouluun aiheuttaa osalle oppilaista ongelmia, jotka voivat ilmetä oppimisvaikeuksina tai häiriökäyttäytymisenä. Perusopetuksen jakaminen ala-asteeseen ja yläasteeseen ei sovellu myöskään uuteen lainsäädäntörakenteeseen, jossa samalla lailla säädettäisiin kattavasti kaikesta perusopetuksesta, myös sellaisesta, jossa jakoa ala-asteeseen ja yläasteeseen ei nykyäänkään ole.

Vuosia 1995—2000 koskevan koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan peruskoulun ala- ja yläasteen hallinnollinen raja poistetaan ja vuosiluokkiin sitomaton opetus

tehdään mahdolliseksi.

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi perusopetuksen jakamisesta toiminnallisesti ja hallinnollisesti ala-asteeseen ja yläasteeseen.

Peruskoulun ala- ja yläastejaon poistamisen vaikutus opetuksen sisältöön riippuu siitä, miten valtioneuvosto mahdollisesti muuttaa peruskoulun tuntijakoa ja minkälaiset opetussuunnitelmat perusteet tuntijaon pohjalta laaditaan. Perusopetuslaki ei asettaisi estettä määritellä peruskoulun tuntijakoa yhtenäiseksi kaikkia vuosiluokkia koskevaksi. Muutos mahdollistaisi mainittuja päätöksiä muuttamalla siirtymä perusopetuksessa yhä enemmän kokonaisopetukseen ja luokattoomuuteen. Toiminnalliset muutokset edellyttävät kuitenkin kokeilutoimintaa, jota on jo käynnistetty.

Uusissa säännöksissä ei enää määriteltäisi, miten opettajan virat tai tehtävät on järjestettävä ja millä vuosiluokilla luokanopettajan kelpoisuuden omaava henkilö voisi antaa opetusta. Opetuksen järjestäjät päättäisivät luokanopetuksen ja aineenopetuksen suhteesta ja määrästä opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Perusopetuslain perusteella opetuksen järjestäjät voisivat vapaasti päättää, mitkä vuosiluokat käsittävissä kouluissa perusopetusta annetaan. Kuntien yhteistoiminnasta ei enää sisällytettäisi säännöksiä perusopetuslakiin, vaan kuntien tulisi keskenään sopia mahdollisen yhteistoiminnan jatkamisesta. Opetuksen järjestäjät päättäisivät myös ilman lainsäädäntöön sisältyviä rajoituksia perusopetuksen kolmen ylimmän vuosiluokan opetuksen järjestämisestä.

Ala- ja yläastejaon poistaminen edellyttää muutoksia opetustoimen rahoitussäännöksiin. Perusopetuksen kolmen ylimmän vuosiluokan opetuksen järjestäminen otettaisiin edelleen huomioon valtionosuuden perusteena olevaa yksikköhintaa korottavana tekijänä.

Perusopetusta antavia yksityisiä kouluja koskevan sääntelyn uudistaminen

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi perusopetusta antavien yksityisten koulujen perustamista ja asemaa sekä rahoitusta koskevia säännöksiä.

Hallitusmuodon 82 §:ssä säädetään, että oikeudesta perustaa yksityiskouluja ja muita yksityisiä kasvatuslaitoksia sekä niissä järjestää opetus säädetään lailla. Lailla säätämisen vaatimuksen on katsottu perustuslakiva-

liokunnan tammikuussa 1983 antamassa lausunnossa (PeLV 13/1982 vp) merkitsevän sitä, "että yksityiskoulujen ja muiden yksityisten kasvatuslaitosten perustamisedellytyksistä ja opetuksen järjestämisestä niissä voidaan säätää vain lailla. Lailla määrittäminen perustamisedellytyksistä ei kuitenkaan saa supistaa oikeutta yksityiskoulun tai muun yksityisen kasvatuslaitoksen perustamiseen asiallisesti merkityksettömäksi, vaan säädettävien rajoitusten tulee olla asiallisia ja perustua yleisen kasvatus- ja sivistystarpeen vaatimuksiin sekä pyrkimykseen turvata asianmukainen opetuksen taso."

Yleissäännökset yksityisten koulujen perustamisesta sisältyvät yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annettuun lakiin. Lain mukaan Suomen kansalaisella on laissa säädetyin rajoituksin oikeus perustaa yksityinen koulu tai kasvatuslaitos, jolle sen tarkoituksena on soti lakia ja hyviä tapoja vastaan. Lain mukaan perustetulla koululla ei ole kuitenkaan oikeutta antaa todistuksia eikä saada valtionapua. Mainittujen oikeuksien saaminen edellyttää lain mukaan erillisiä säännöksiä. Yksityisen peruskouluopetusta antavan koulun perustamista koskevat tarkemmat säännökset sisältyvät peruskoululakiin sekä jäljempänä mainittuihin muihin lakeihin. Peruskoululain mukaan yksityiset koulut ovat peruskoulua korvaavia kouluja, peruskoulua vastaavaksi järjestettyjä kouluja ja peruskouluopetusta vastaavaa opetusta antavia oppilaitoksia. Viimeksi mainittujen oppilaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä on peruskoululain 84 §:n mukaan voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty. Peruskouluopetusta vastaavaa opetusta koskevat säännökset sisältyvät vieraskielisistä yksityisistä kouluista annettuun lakiin, Steiner-koulusta annettuun lakiin, Anna Tapion koulusta annettuun lakiin, ulkomailla toimivasta peruskoulusta vastaavasta yksityiskoulusta annettuun lakiin ja lastensuojelulain nojalla valtion koulukodeista annettuun asetukseen.

Peruskoulua korvaavan koulun perustaminen edellyttää, että koulun ylläpitäjä on tehnyt sopimuksen kunnan kanssa. Myös muissa mainituissa laeissa on säädetty erityisiä edellytyksiä koulun perustamiselle. Osa laeista koskee ainoastaan laeissa erikseen nimettyjä kouluja.

Peruskoululain nojalla toimii nykyisin 19 korvaavaa koulua, joissa opetus annetaan pe-

ruskoulun opetussuunnitelman mukaan, ja 15 sellaista koulua, joille on vahvistettu oma opetussuunnitelma, sekä yksi peruskoulua vastaavaksi järjestetty koulu (Helsingin juutalainen koulu). Alunperin peruskoulua vastaavaksi järjestetty Aitoon kotitalouskeskoulu toimii nykyisin Anna Tapion koulusta annetun lain nojalla. Vieraskielisistä yksityisistä kouluista annetun lain nojalla toimii kolme koulua: Englantilainen koulu, Helsingin kansainvälinen koulu ja Helsingin Saksalainen koulu. Steiner-koulusta annetun lain nojalla toimii kolme yksityistä koulua (Helsingissä, Lahdessa ja Tampereella) ja steinerpedagogisista erityiskouluista annetun lain nojalla toimii kaksi koulua (Helsingissä ja Lahdessa). Ulkomailla toimii yhteensä 11 yksityistä koulua. Edellä mainittujen koulujen lisäksi kahdessa lastensuojelulain nojalla toimivassa yksityisessä koulukodissa toimii peruskoulua vastaava koulu. Perusopetusta annetaan myös yksityisissä kansanopistoissa ja kansalaisopistoissa.

Suomessa toimivissa yksityisissä perusopetusta antavissa kouluissa on yhteensä 10 300 oppilasta. Tämä on noin 1,8 prosenttia kaikista peruskoulua käyvistä oppilaista. Ulkomailla toimivissa kouluissa oli syksyllä 1996 yhteensä 270 oppilasta.

Yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annetun lain nojalla toimii kolme koulua. Yksityisopetuksessa, kotona tai edellä tarkoitetuissa kouluissa opiskeli lukuvuonna 1995—1996 noin 380 lasta.

Yksityisiä perusopetusta antavia kouluja koskevaa sääntelyä ehdotetaan selkeytettäväksi ja yhdenmukaistettavaksi. Säännökset yksityisen koulun perustamisesta otettaisiin perusopetuslakiin. Laissa säädettäisiin kattavasti kaikista yksityisistä perusopetuksen järjestäjistä. Laissa luovuttaisiin yksityisten koulujen jakamisesta peruskoulua korvaaviin kouluihin, peruskoulua vastaavaksi järjestettyyn yksityiseen kouluun sekä peruskouluopetusta vastaavaa opetusta antaviin kouluihin. Lain soveltamisalan piiriin tulisi myös yksityisissä vapaan sivistystyön oppilaitoksissa sekä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan kuuluva yksityisissä koulukodeissa annettava peruskouluopetus.

Hallituksen tarkoituksena on säilyttää kunnan koululaitos perusopetuksen runkona. Perusopetuksen voimavarat turvataan julkisen koulutusjärjestelmän kautta. Tarkoituksena ei ole tavoitella valtion tai yksityisten

perusopetusta antavien koulujen lukumäärän lisäämistä. Lainsäädännössä turvattaisiin nykyisten valtion tai yksityisten koulujen säilyminen ja säilytettäisiin mahdollisuus antaa yksittäisille uusille kouluille järjestämislupa.

Perusopetuslain yksityisiä kouluja koskevat säännökset eivät koskisi opetusta, josta oppivelvollisen huoltajat vastaavat. Hallitusmuodon 82 §:n 2 momentin perusteella kotiopeetus ei ole viranomaisten valvonnan alaista. Kotiopetusta voidaan järjestää kotona tai kodin ulkopuolella ryhmissä ja koulumaisesti. Oppilaan huoltajat voivat päättää opetuksen antamisesta kotona tai muun kuin perusopetuslaissa tarkoitettun koulutuksen järjestäjän toimesta. Yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annettu laki kumottaisiin.

Yksityinen koulutuksen järjestäjä tarvitsisi edelleenkin luvan perusopetuslain mukaisen opetuksen järjestämiseen. Lupa myönnettäisiin nykyisestä poiketen oppilaitoksen perustamisen sijasta opetuksen järjestämiseen. Luvan myöntäminen edellyttäisi erityistä koulutus- tai sivistystarvetta. Koulutuksen tarpeellisuutta tarkasteltaisiin suhteessa asianomaisen paikkakunnan tai alueen koulutuskysyntään ja -tarjontaan. Lisäksi lähtökohtaisesti edellytetään, että kunta, jossa opetusta järjestetään eli koulun sijaintikunta, on tehnyt sopimuksen opetuksen järjestäjän kanssa. Yksityisen yhteisön ja säätiön järjestämän koulutuksen tulee olla tämän lain mukaista. Kunnan kanssa tehtävällä sopimuksella luvan myöntämisen edellytyksenä korostetaan kunnan kokonaisvastuuta asukkaidensa perusopetuksen järjestämisessä.

Lakiehdotuksen mukaan lupa voidaan kuitenkin alueellisen tai valtakunnallisen koulutus- tai sivistystarpeen perusteella myöntää myös ilman kunnan kanssa tehtyä sopimusta. Tällöin luvan myöntäminen perustuu siihen, että kunnat eivät järjestä koulutusta, joka palvelisi myös muita kuin asianomaisen kunnan koulutustarpeita. Tällöinkin lupa voitaisiin myöntää vain erityisopetuksen, vieraskielisen opetuksen, erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen tai kansanopistossa muille kuin oppivelvollisille annettavan opetuksen järjestämiseen. Perustettaessa valtakunnalliseen tai alueelliseen sivistystarpeeseen perustuvia kouluja tulisi kuulla kuntia, joissa opetusta järjestetään.

Valtioneuvoston ohjesääntöä (1522/1995) on tarkoitus muuttaa siten, että lupa-asia ja

luvan peruuttaminen ratkaistaisiin valtioneuvoston yleisistunnossa.

Koulutuksen tarpeellisuuden lisäksi lupaa myönnettäessä kiinnitettäisiin huomiota hakijan edellytyksiin järjestää opetusta. Hakijan tulisi esittää selvitys muun muassa opettushenkilöstön määrästä ja opettajien pätevyyksistä, opetustiloista ja hakijan taloudellisesta asemasta.

Toiminnallisten säännösten yhdenmukaistamisen lisäksi yksityisten opetuksen järjestäjien toiminnan rahoitusta koskevia säännöksiä yhdenmukaistettaisiin. Uusien perustettavien yksityisten koulujen rahoitus perustuisi koulun sijaintikunnan perusopetuksen yksikköhintaan siten, että yksikköhinta olisi 90 prosenttia mainitusta yksikkö hinnasta. Nykyisten yksityisten koulujen rahoituksen perusteena olisi asianomaisen sijaintikunnan perusopetuksen yksikköhinta. Säännökset otettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaan lakiin. Rahoitus myönnettäisiin ja maksettaisiin aina suoraan opetuksen järjestäjälle. Uusi menettely muuttaisi ennen kaikkea peruskoulua korvaavien koulujen, vapaan sivistystyön oppilaitosten ja koulukodeissa toimivien koulujen rahoitusjärjestelmää. Nykyisin peruskoulua korvaavien koulujen osalta rahoitus myönnetään koulun kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle ja kunta maksaa koululle sopimuksessa määritellyn korvauksen. Kansalaisopistot ja kansanopistot saavat rahoituksen puolestaan opetustuntia ja opiskelijaviikkoa kohti. Koulukodeissa annettavan opetuksen kustannukset voidaan nykyisin periä kokonaisuudessaan lastensuojelulain nojalla koulukotiin sijoitetun lapsen tai nuoren laitoshuollon kustannuksista vastaavalta kunnalta. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaan lakiin otettaisiin säännös, jonka nojalla koulukotiopetuksen järjestäjällä on oikeus laskea oppilaan kotikuntaa siltä osin kuin valtionosuus ei kata opetuksesta aiheutuvia kustannuksia.

Perusopetuslain mukaan kaikki nykyisin peruskouluopetusta järjestävät yksityiset koulut ja oppilaitokset jatkaisivat ilman eri toimenpiteitä uuden lainsäädännön mukaisina opetuksen järjestäjinä. Nykyisiä oppilaitosten perustamislupia tarkistettaisiin tarpeellisilta osiltaan.

Koulukodeissa annettavan opetuksen siirtäminen opetustoimeen

Koulukodeissa annettava perusopetus ehdotetaan siirrettäväksi opetustoimen piiriin.

Maassamme on yhteensä yhdeksän lastensuojelulaitoksena toimivaa koulukotia. Valtio ylläpitää seitsemää koulukotia ja kahta koulukotia ylläpitää yksityinen yhteisö. Koulukodit kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan. Koulukotien toiminnasta säädetään lastensuojelulaissa ja -asetuksessa ja valtion koulukodeista annetussa asetuksessa. Viimeksi mainittua asetusta sovelletaan myös yksityisiin koulukoteihin.

Valtion koulukodeista annetun asetuksen 2 §:n mukaan koulukodeissa annetaan kasvatus, hoitoa ja peruskouluopetusta ja ammatillista koulutusta sellaisille lapsille ja nuorille henkilöille, joita ei voida tarkoituksenmukaisesti kasvattaa ja hoitaa perhehoidossa, lastenkodissa tai muussa lastensuojelulaitoksessa ja jotka eivät sairautensa tai vammaisuutensa vuoksi tarvitse muualla annettavaa hoitoa. Asetuksen 9 §:n mukaan laitoksessa voi toimia peruskoululain 84 §:ssä tarkoitettu koulu, jossa annetaan peruskouluopetusta vastaavaa opetusta oppivelvollisuuskäiselle lapselle ja tarvittaessa myös oppivelvollisuusiän ylittäneelle lapselle ja nuorelle. Asetus sisältää säännöksiä opetuksen järjestämisestä, jotka eräiltä osin poikkeavat peruskoululain ja -asetuksen säännöksistä. Asetuksen 9 §:n 3 momentin mukaan opetukseen sovelletaan peruskoulun erityisopetusta koskevia säännöksiä ja määräyksiä.

Koulukodissa järjestetyn laitoshuollon kustannuksista vastaa lastensuojelulain 45 §:ssä tarkoitettu kunta. Kustannuksiin kuuluvat myös peruskouluopetuksen järjestämisestä aiheutuvat menot. Koulukotien kustannukset ovat yhteensä runsaat 80 miljoonaa markkaa vuodessa. Peruskouluopetuksen osuus kustannuksista on noin 20 miljoonaa markkaa.

Sen jälkeen kun oppivelvollisuusikäisten vaikeimmin kehitysvammaisten lasten ja nuorten opetus siirtyy elokuun 1997 alusta opetustoimen piiriin, koulukodeissa peruskouluopetusta saavat lapset ja nuoret ovat ainoa oppilasryhmä, joiden perusopetuksesta ei säädetä opetustoimen lainsäädännössä. Toiminnan rahoitus, jossa lastensuojelulain 45 §:ssä tarkoitettut kunnat vastaavat myös opetuksesta aiheutuvista kustannuksista täysimääräisesti, poikkeaa myös opetustoimessa noudatettavasta kustannustenjaosta

valtion ja kuntien välillä.

Opetustoimen lainsäädännön kokoamisen ja yhdenmukaistamisen periaatteiden mukaisesti koulukodeissa annettava opetus ehdotetaan siirrettäväksi opetustoimen piiriin ja perusopetuslakia ryhdyttäväksi soveltamaan sellaisenaan koulukodeissa annettavaan opetukseen. Perusopetusta koskevat säännökset kumottaisiin samalla tarpeettomina valtion koulukodeista annetusta asetuksesta. Koulukodeissa annettavaan opetukseen voitaisiin opetuksen tavoitteiden ja sisällön perusteella edelleen soveltaa erityisopetusta koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Opetusministeriö voisi siirron yhteydessä määrätä koulukotien antaman opetuksen erityiseksi koulutustehtäväksi, mikä voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi rahoituksen suuruutta määriteltäessä. Opetustoimen piiriin siirtyisi laitoksissa annettava perusopetus ja siihen perusopetuslain mukaan välittömästi liittyvä opetus, kuten lisäopetus. Ministeriö voisi määrätä kuitenkin koulukodille myös erityisopetukseen liittyviä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtäviä. Viimeksi mainittuihin tehtäviin voisi kuulua valtion koulukodeista annetun asetuksen mukaisen täydentävän opetuksen sekä ammattitai työopetuksen järjestäminen. Oppilaiden saamista opintososiaalisista eduista maksuttoman opetuksen ja oppimateriaalien lisäksi päivittäinen kouluateria kuuluisi opetustoimen piiriin. Laitokset ja niissä järjestettävä muu kuin edellä todettu toiminta jäisivät sen sijaan edelleen sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluviksi. Koulukodit siirtyisivät ilman eri toimenpiteitä perusopetuslaissa tarkoitetuiksi opetuksen järjestäjiksi.

Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovellettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain säännöksiä. Yksityiselle koulukodille myönnettäisiin rahoitusta samalla tavalla kuin muille yksityisille perusopetusta järjestäville oppilaitoksille. Opetusministeriö voisi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain nojalla erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa. Kun koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun edellä todetun toiminnan oppilaskohtaiset kustannukset vaihtelevat suurestikin muun muassa laitosten käyttöasteen mukaan ja kun oppilasmäärien laskeminen vain kerran vuodessa voisi johtaa laitosten toiminnan rahoituksen kannalta kohtuuttomiin menetyksiin, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun

lakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan oppilaan kotikunta vastaisi perusopetuksen kustannuksista siltä osin kuin opetustoimen valtionosuudet tai valtionosuutta vastaava valtion talousarvion mukainen toimintaa varten osoitettava rahoitus eivät niitä kata. Muilta osin esityksessä ei puututtaisi laitosten toiminnan rahoitukseen. Esityksen kustannusvaikutuksia selvitetään tarkemmin taloudellisia vaikutuksia käsittelevässä jaksossa.

Vähemmistökielten asema opetuskielenä ja äidinkielenä

Esityksessä ehdotetaan, että perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opetuskieltä ja äidinkielen opetusta koskevat säännökset yhtenäistetään eräitä perusopetusta koskevia poikkeuksia lukuun ottamatta. Ehdotuksella vahvistetaan saamen kielen, romanin kielen ja viittomakielen lainsäädännöllistä asemaa.

Ehdotukset liittyvät perusoikeusuudistukseen. Hallitusmuodon 14 §:n mukaan julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan. Saamelaisilla alkupe räiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan peruskoulun ja lukion opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin koulun opetuskielellä, milloin se on opetuksen kannalta tarkoituksenmukaista. Peruskouluun tai lukioon voi myös kuulua opetusryhmiä, joissa opetus annetaan muulla kuin peruskoulun tai lukion opetuskielellä. Oppilas voidaan ottaa vieraskieliseen opetusryhmään huoltajan suostumuksella. Ammatillisessa koulutuksessa opetuskieli on suomi tai ruotsi. Toisen kotimaisen kielen ja vieraan kielen opetuksessa saadaan käyttää tätä kieltä opetuskielenä. Tarvittaessa saadaan muunkin aineen opetuksessa käyttää muuta kuin oppilaitoksen opetuskieltä.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamenkielisten oppilaiden opetuskieli voi peruskoulussa ja lukiossa olla saamen kieli.

Ammatillisessa koulutuksessa voidaan saamelaiden kotiseutualueella opetusta antaa myös saamen kielellä. Jos peruskoulussa on saamelaiden kotiseutualueella asuvia saamenkielisiä oppilaita, näille on annettava opetusta myös saamen kielellä. Jos oppilas kykenee opiskelemaan sekä suomen että saamen kielellä, saa oppilaan huoltaja valita opetuskielen.

Peruskoulussa kuulovammaisten opetuksessa voidaan käyttää myös viittomakieltä tai tukea opetusta viittomakielellä. Ammatillisessa koulutuksessa voidaan erityisopetuksessa käyttää myös viittomakieltä, viittomia sekä muita vammaisuuden edellyttämiä viestintämenetelmiä. Viittomakieli ei voimassa olevan lainsäädännön mukaan muodollisesti ole edellä mainittuihin kieliin rinnastettava opetuskieli. Lukiolainsäädäntöön ei sisälly lainkaan viittomakieltä koskevia säännöksiä.

Peruskoulussa ja lukiossa opetetaan äidinkielenä joko suomen tai ruotsin kieltä. Saamenkieliselle, romanikieliselle ja vieraskieliselle oppilaalle voidaan opettaa äidinkielenä oppilaan omaa äidinkieltä, jolloin oppilaalle opetetaan toisena kotimaisena kielenä suomen tai ruotsin kieltä. Peruskoulun erityisopetuksessa voidaan opettaa viittomakieltä vaikeasti kuulovammaisille ja muille sitä tarvitseville oppilaille. Ammatillisessa koulutuksessa äidinkielenä opiskellaan joko suomen tai ruotsin kieltä.

Esityksessä ehdotetaan, että koulutuksen järjestäjän tulee kaikissa mainituissa koulutusmuodoissa laatia paikallinen opetussuunnitelma erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä opetusta varten. Nykyään opetussuunnitelma tulee laatia erikseen suomenkielisiä ja ruotsinkielisiä peruskouluja ja lukioita varten.

Esityksen mukaan oppilaitoksen opetuskielenä olisi kaikissa mainituissa koulutusmuodoissa joko suomi tai ruotsi taikka ammatillisessa koulutuksessa suomi tai ruotsi taikka suomi ja ruotsi. Opetuskielenä voisi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voitaisiin antaa myös muulla kuin mainitulla opiskelijan omalla kielellä, jos se ei vaaranna opiskelijan mahdollisuutta seurata opetusta. Saamelaiden kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osavien oppilaiden perusopetus tulee ehdotuksen mukaan antaa pääosin saamen kielellä. Nykyisin saamenkielisen perusopetuksen määrästä päättää kunta. Ehdotuksen mukaan viittomakielellä olisi nykyisestä poiketen

muodollisestikin opetuskielen asema. Viittomakieli mainittaisiin myös lukiolaissa. Perusopetuslakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä. Näin ollen vaikeasti kuulovammaisilla olisi oikeus saada viittomakielistä opetusta. Romanin kieli mainittaisiin nykyisestä poiketen opetuskielenä kaikissa koulutusmuodoissa.

Kun koulutusta järjestetään usealla edellä mainitulla sellaisella kielellä, jolla oppilas pystyy opiskelemaan, saa perusopetuksessa oppilaan huoltaja ja muussa opetuksessa opiskelija valita opetuskielen. Nykyiseen tapaan erillisessä opetusryhmässä opetus voitaisiin antaa pääosin tai kokonaan myös muulla kuin edellä mainituilla kielillä. Opiskelija voitaisiin suostumuksellaan ottaa tällaiseen opetusryhmään.

Äidinkielenä olisi ehdotuksen mukaan perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa joko suomen, ruotsin tai saamen kieli. Äidinkielenä opetettava kieli määräytyisi oppilaan opetuskielen mukaan. Kaikissa mainituissa koulutusmuodoissa voitaisiin opettaa äidinkielenä myös romanin kieltä, viittomakieltä tai muuta oppilaan äidinkieltä. Viimeksi mainittuja kieliä olisi mahdollista opettaa joko yksinomaan äidinkielenä tai äidinkieleen varattuja tunteja voitaisiin käyttää näiden kielten opiskeluun oppilaan muun äidinkielen opiskelun ohella.

Koulutuksen järjestäjien yhteistyö

Ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa on käynnissä nuorisooasteen koulutuskokeiluja muun muassa yhteistoiminnan kokeilemiseksi. Kokeilut perustuvat määrällä aikaiseen nuorisooasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilusta annettuun lakiin. Laki on voimassa vuoden 1999 loppuun, mutta sitä sovelletaan tämän jälkeenkin lain voimassa ollessa aloitettuun koulutukseen siihen saakka, kunnes koulutus on päättynyt. Kokeiluja on selostettu tarkemmin edellä alajakson 2.3 kohdassa. Oppilaitosten yhteistyö.

Esityksen mukaan lukiokoulutukselle, ammatilliselle koulutukselle ja ammatilliselle aikuiskoulutukselle säädettäisiin kullekin omat lakinsa. Esityksessä lainsäädäntö ehdotetaan yleensäkin koottavaksi koulutuksen tavoitteiden, koulutusasteiden ja -muotojen

sekä koulutuksen sisällön mukaan. Tämän vuoksi esityksessä ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi säätää yhteistä sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen käsitävää yhtä lakia.

Ehdotetussa lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa korostetaan eri koulutusmuotojen välistä yhteistyötä, jotta opiskelijoiden mahdollisuuksia yksilöllisiin valintoihin sekä joustaviin ja monipuolisiin koulutusohjelmiin voidaan edistää. Lukiokoulutusta, ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta järjestävien tahojen tulisi esityksen mukaan olla yhteistyössä niin toisten mainittua koulutusta järjestävien tahojen kanssa kuin muunkin koulutuksen järjestäjien, kuten yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, vapaata sivistystyötä järjestävien oppilaitosten tai perussopetusta antavien oppilaitosten, kanssa.

Lisäksi ehdotetussa lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa ehdotetaan säädettäväksi, että koulutuksen järjestäjien tulee päättäessään valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden nojalla paikallisista opetussuunnitelmista turvata opiskelijoille riittävät mahdollisuudet yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin. Valinnanmahdollisuudet tulee ehdotuksen mukaan turvata tarvittaessa siten, että opiskelijalla on käytännössä mahdollisuus käyttää hyväksi myös muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta. Tähän liittyen opiskelijalle ehdotetaan säädettäväksi oikeus saada lukea hyväkseen muualla kuin ensisijaisessa opiskelupaikassa suoritettut opinnot, jos ne ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään opetussuunnitelman mukaisia. Päätös muualla suoritettavien opintojen hyväksilukemisesta tulee pyynnöstä tehdä ennen mainittujen opintojen aloittamista.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen koulutuksen järjestämisestä päättää näyttötutkintojen perusteiden mukaisesti koulutuksen järjestäjä. Näin ollen laissa ei säädettäisi mainitun lain mukaisen koulutuksen opetussuunnitelmien perusteista eikä opetussuunnitelmista. Kun opetussuunnitelma ja henkilökohtainen opiskeluohjelma näissäkin tapauksissa käytännössä vahvistetaan, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa opiskelijoilla olisi oikeus saada lukea opinnoissa hyväkseen myös muualla suoritettuja opintoja.

Opiskelijan työaikaa koskevasta sääntelystä luopuminen muussa kuin oppivelvollisuusikäisten koulutuksessa

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuusikäisille annettavaa perusopetusta lukuun ottamatta luovuttavaksi opiskelijan työajan sääntelystä. Koulutusta koskevassa lainsäädännössä määriteltäisiin oppimäärien ja tutkintojen laajuus vuosina ja opintoviikkoina tai muina opetuksen laajuutta kuvaavina aikamääreinä. Koulutuksen järjestäjät sen sijaan päättäisivät opetuksen ja loma-aikojen jaksottamisesta.

Opiskelijoiden ja oppilaitosten työaikaa koskevilla säännöksillä on ollut merkitystä oppilaita ja opettajia koskevana työsuojelunormina, opetuksen määrää ja siten myös välillisesti koulutuksen tasoa säätelevinä normeina, oppilaiden koulutuksellisia oikeuksia ja oppilaitoksen ylläpitäjien opetuksen ja opintososiaalisten etujen järjestämistä tämentävinä normeina sekä koulutuksen kustannusten säätelynä.

Opiskelijan työajan sääntelyn merkitys ja sääntelytapa vaihtelee nykyisin oppilaitosmuodoittain. Peruskoulun, lukion ja ammatillisten oppilaitosten nuorisosaasteen koulutuksen työaika on varsin tarkasti säännelty. Oppilaitoksen lukuvuodesta, 1.8.—31.7., säädetään laissa ja lukuvuoden jakautumisesta syys- ja kevätlukukauteen asetuksissa. Peruskoulun ja lukion osalta vuotuisten työpäivien määrä sisältyy lakiin. Ammatillisten oppilaitosten työpäivien lukumäärästä säädetään asetuksella ja eräiden oppilaitosmuotojen osalta opetusministeriön päätöksellä. Työpäivien määrä vaihtelee oppilaitosmuodoittain. Kaikkien mainittujen oppilaitosmuotojen osalta säädetään lisäksi viikoittaisesta opituntien määrästä ja opituntien pituudesta. Peruskoulu- ja lukiolainsäädäntö sisältää lisäksi säännökset oppilaan päivittäisestä työmäärästä, lomista ja vapaapäivistä sekä ajankohdista, milloin vuosittainen koulutyö on aloitettava ja päätettävä. Lomien ja vapaapäivien sekä koulutyön aloittamisen osalta koulutuksen järjestäjän päätösvaltaa on kuitenkin viime vuosina merkittävästi lisätty.

Luokattoman lukion myötä työaikaa koskevan sääntelyn merkitys on yksittäisen lukion opiskelijan kannalta vähentynyt olennaisesti. Työaikasäännöksillä on vaikutusta lähinnä siihen, kuinka monena päivänä lukuvuodessa lukiossa annetaan opetusta ja jär-

jestetään kouluruokailu. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen ei sovelleta mainittuja ammatillisten oppilaitosten työaikaa koskevia säännöksiä. Myös muussa ammatillisessa koulutuksessa opetuksen järjestämistavat ovat erilaisten etä- ja monimuoto-opetuksen sovellutusten käyttöönoton myötä monipuolistuneet siten, ettei opiskelijan työaikaa koskevien säännösten soveltaminen ole aina mahdollista. Musiikkioppilaitosten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten ja muiden laitosten työajasta on säännöksiä mainittuja laitoksia koskevissa laeissa. Niissä säädetään muun muassa luku- ja työvuodesta, työvuoden aikana annettavan opetuksen määrästä ja koulutustilaisuuden vähimmäiskestosta. Työaikaa koskevat säännökset ovat väljiä.

Työaikaa koskevat säännökset edustavat sellaista sääntelytapaa, jossa koulutuksen taso pyritään turvaamaan sääntelemällä yksityiskohtaisesti koulutusprosessia. Koulutuksen tuloksellisuutta korostavassa sääntelyjärjestelmässä työaikaa koskevilla säännöksillä ei ole vastaavaa merkitystä. Myöskään koulutuksen kustannusten kannalta ei työajan sääntelyllä ole enää aikaisempaa merkitystä sen jälkeen, kun koulutuksen rahoituksessa on siirrytty laskennalliseen järjestelmään. Opettajien työaika määräytyy virka- ja työehtosopimusten perusteella. Oppivelvollisten perusopetuksessa työaikaa koskevat säännökset ovat edelleen tarpeen, koska opetuksessa on kysymys itsenäiseen työskentelyyn ikänsä puolesta vielä rajoitetusti kykenevien lasten lakisääteisen oikeuden ja velvollisuuden täyttämisestä.

Ehdotetut lait koskevat lähiopetuksena, etäopetuksena ja monimuoto-opetuksena annettavaa opetusta. Uusien säännösten mukaan koulutuksen järjestäjä valitsee opetuksen järjestämistavan ja -muodon kulloiseenkin tilanteeseen ja opetuksen kohderyhmään sopivaksi. Tällaisessa järjestelmässä ei valtakunnallisia ja yhtenäisiä opiskelijan työaikaa koskevia säännöksiä voida antaa, vaan opetustarjonta ja työaika jää koulutuksen järjestäjän päätettäväksi. Koulutuksen järjestäjä voisi siten päättää esimerkiksi, että opetusta annetaan neljänä päivänä viikossa, kuten osassa aikuislukioita nykyisin menetellään, tai että osa opetuksesta järjestetään myös kesäaikana. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin ennalta ilmoittaa opiskelijoille, missä muodossa ja mitä työaikaa noudattaen koulutus järjestetään niin, että laeissa ja opetussuunnitelmissa asianomaiselle tutkinnolle

ja oppimäärälle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa. Lisäksi koulutuksen järjestäjä sitoo koulutuksen järjestämisluvan koulutuksen järjestämismuotoa koskevat määräykset. Opintojen suunnittelussa ja opinto-ohjelmien muodostamisessa oppilaanohjauksella on tärkeä merkitys.

Oppivelvollisille järjestettävässä opetuksessa säilytettäisiin sen sijaan työaikaa koskevat säännökset. Oppilaan päivittäisestä ja viikottaisesta työajasta säädettäisiin perusopetuslain nojalla asetuksella.

Mahdollisuus koulutuspalveluiden hankkimiseen muilta kuin koulutuksen järjestämisluvan saaneilta yhteisöiltä ja säätiöiltä

Esityksessä ehdotetaan, että lukiolakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaan lakiin ja taiteen perusopetuksesta annettavaan lakiin otetaan säännökset, jotka antavat koulutuksen järjestäjälle mahdollisuuden hankkia osan koulutuspalveluista paitsi toisiltaan myös muilta kuin koulutuksen järjestämisluvan saaneilta yhteisöiltä tai säätiöiltä. Kunta tai muu koulutuksen järjestäjä ei sen sijaan voisi hankkia perusopetusta laeissa tarkoitettua perusopetusta viimeksi mainituilta ulkopuolisilta tahoilta. Tällä halutaan turvata pääasiassa oppivelvollisuusikäisiä koskevan perusopetusjärjestelmän yhtenäisyys sekä estää se, että opetus ja kasvatustyö oppilaan näkökulmasta pirstoutuisi useiden henkilöiden tehtäväksi.

Voimassa olevan lukiolain ja ammatillisesta oppilaitoksista annetun lain mukaan oppilas voi omassa oppilaitoksessaan järjestettävän opetuksen lisäksi osallistua muussa opetusministeriön tai opetushallituksen toimialaan kuuluvassa oppilaitoksessa järjestettävään opetukseen sen mukaan kuin oppilaitosten ylläpitäjät keskenään sopivat. Oppilaitosten ylläpitäjät voivat sopia myös kustannusten jaosta. Muussa oppilaitoksessa suoritettua opintoja voidaan lukea hyväksi oppilaan omassa oppilaitoksessa myös silloin, kun oppilaitosten ylläpitäjät eivät ole tehneet edellä todettua yhteistoimintasopimusta. Opetustyöstä huolehtivat kunkin oppilaitoksen omat opettajat, jotka ovat virkasuhteessa opetuksen järjestämisestä huolehtivaan kuntaan tai valtioon tai jotka ovat yksityisen oppilaitoksen palveluksessa työsuhteessa.

Oppilaitoksilla voi kuitenkin olla myös yhteisiä opettajia.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, ammatillisen aikuiskoulutuksen ja taiteen perusopetuksen järjestäjät voisivat hankkia osan koulutuksesta soveltuvilta koulutuspalveluiden tuottajilta nykyistä vapaammin. Kysymys olisi mahdollisuudesta täydentää koulutuksen järjestäjän itse tuottamaa koulutusta ulkopuolisilta hankittavilla palveluilla. Koulutuksen järjestäjät voisivat hankkia palveluita paitsi toisilta koulutuksen järjestämisluvan saaneilta organisaatioilta myös muilta rekisteröidyiltä yhteisöiltä tai säätiöiltä.

Vastuu opetuksesta ja muiden koulutuspalveluiden laadusta sekä asianmukaisesta järjestämisestä suhteessa oppilaaseen säilyisi aina kunnalla tai muulla luvan saaneella koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen ulkopuolisilta tahoilta hankkimat palvelut järjestetään lainsäädännön, koulutuksen järjestäjälle myönnetyn koulutuksen järjestämisluvan sekä valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden ja koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaisesti. Koulutuksen järjestäjä on vastuussa myös siitä, että opetuksesta antavat säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävät opettajat. Hallinnolliset päätökset muun muassa oppilaiden ottamisesta ja kurinpidosta sekä todistusten antaminen säilyisivät kunnan tai muun koulutuksen järjestämisluvan saaneen yhteisön yksinomaisena tehtävänä.

Ulkopuolisilta voitaisiin hankkia esimerkiksi yksittäisen oppiaineen, muiden opintojen tai niiden osan opetus. Opetuksesta voisi huolehtia esimerkiksi liikunnan opetuksen osalta urheiluseura, uskonnon opetuksen osalta seurakunta ja erikoistunutta osaamista vaativien ammatillisten opintojen osalta asianomaisen alan yritys.

Lainsäädäntöön ei otettaisi tarkempia säännöksiä koulutuksen hankinnasta, vaan asia jäisi koulutuksen hankintasopimuksessa tarkemmin määriteltäväksi. Rahoitus myönnettäisiin aina kunnalle tai muulle koulutuksen järjestämisluvan saaneelle yhteisölle.

Opettajia koskevan sääntelyn uudistaminen

Opettajien oikeudellisen aseman sääntelyä ehdotetaan uudistettavaksi.

Eri koulutusalojen ja oppilaitosten ope-

tushenkilöstö on pääsääntöisesti oppilaitoksen ylläpitäjästä riippuen joko virkasuhteessa valtioon tai kuntaan taikka työsuhteessa yksityiseen työnantajaan. Opettajia koskevat säännökset ovat perinteisesti olleet keskeisellä sijalla koulutusta koskevassa lainsäädännössä. Tarkimmin säädelty ryhmä on ollut peruskoulun opettajat. Vaikka peruskoulun opettajat ovat valtaosin kunnan palveluksessa, opettajien oikeudellinen asema on määräytynyt pitkälti valtion virkamiehiä koskevien säännösten mukaisesti. Valtion virkamieslainsäädäntöä vastaavat säännökset on otettu peruskoululakiin. Lukion opettajia koskeva sääntely on vuodesta 1985 vastannut peruskoulun opettajien oikeudellisen aseman sääntelyä.

Opettajia koskevien erityissäännösten määrää on kuitenkin merkittävästi vähennetty koulutusta koskevassa lainsäädännössä. Peruskoululain ja lukiolain mukaan näiden koulumuotojen opettajan viroista ja viranhaltijoista sekä tuntiopettajista on voimassa, mitä kunnan viroista ja viranhaltijoista kunnallislaissa säädetään ja sen nojalla kunnan virkasäännössä määrätään, jollei peruskoulutai lukiolaissa toisin säädetä. Peruskoulu- ja lukiolaki sisältää säännökset virkojen määristä, virkanimikkeistä, kelpoisuusvaatimuksista, nimitysharkinnasta, erivapausmenettelystä, viranhaltijoiden siirtämisestä ja nimitämisestä toiseen virkaan viran lakkauttamistilanteesta ja eräissä muissa tapauksissa, irtisanomisesta, viranhaltijoiden tasapuolisesta kohtelusta, viranhaltijoiden tehtävistä, viranhaltijan määräämisestä terveydentilaa koskeviin tarkastuksiin, aiheettomasti maksetun palkan takaisinperinnästä, erorahasta korvauksesta, eroamisesta sekä eläkeoikeudesta.

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys laeiksi peruskoululain, lukiolain, aikuiskoululain 21 ja 24 §:n, ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 24 §:n sekä ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain 20 §:n muuttamisesta (HE 128/1996 vp), jossa suurin osa edellä todetuista opetustoimen erityissäännöksistä ehdotetaan kumottaviksi heinäkuussa 1996 voimaan tulleen kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain (484/1996) ja työsupeimslain (320/1970) kanssa päällekkäisinä säännöksinä. Hallituksen esitykseen sisältyvät lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Muiden kuin kunnan ylläpitämien peruskoulu- ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten henkilöstön asema määräytyy joko valtion virkamieslain (750/1994) tai työsopimuslain perusteella. Peruskoulua korvaavien koulujen osalta peruskoululaki ja yksityisten lukioiden osalta lukiolaki sisältävät kuitenkin lukuisia viittauksia kunnan viranhaltijoita koskeviin säännöksiin, joita noudatetaan työsopimuslain sijasta.

Ammatillisia oppilaitoksia koskevissa säännöksissä säädetään virkanimikkeistä ja kelpoisuusvaatimuksista sekä yleisesti opettajien tehtävistä. Aikuisoppilaitoksia koskeva lainsäädäntö sisältää puolestaan yleissäännökset oppilaitoksen henkilöstöstä sekä säännökset kelpoisuusvaatimuksista ja erivapausmenettelystä. Muilta osin noudatetaan palvelussuhteen laadusta riippuen palvelussuhteita koskevia yleissäännöksiä. Yhteisistä opettajista annetun lain (710/1992) perusteella eri oppilaitoksilla voi olla yhteisiä opettajia. Yhteiset opettajat ovat joko yhteisen viran ja toimen haltijoita tai opettajia, jotka ovat määrättyt väliaikaisesti opettamaan toiseen oppilaitosmuotoon kuuluvassa oppilaitoksessa. Yhteisen opettajan palvelussuhteen ehdot ja kelpoisuusvaatimukset määräytyvät ensisijaisen oppilaitoksen mukaan.

Valtion virkamieslain, kuntalain ja kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain sekä työsopimuslain säännökset virkamiesten, viranhaltijoiden ja työntekijöiden oikeudellista asemasta ja palvelussuhteeseen liittyviä oikeuksia ja etuja sekä velvollisuuksia koskevat säännökset ja määräykset ovat sisällöllisesti lähentyneet toisiaan. Opettajien oikeudellista asemaa koskevien erityissäännösten säilyttämiselle ei ole enää erityisiä perusteita. Eri koulumuotojen opettajien erilaiset virka- ja tehtävänimikkeet sekä muut opettajia koskevat toisistaan poikkeavat säännökset ovat myös käytännössä esteenä oppilaitosten yhteistyölle ja muulle koulutuksen kehittämislle.

Edellä esitetyn perusteella esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi opettajien asemaa koskevasta sääntelystä koulutusta koskevassa lainsäädännössä ja siirryttäväksi noudattamaan eri palvelussuhdelajeja koskevia yleisiä säännöksiä. Opettajia koskisivat siten koulutuksen järjestäjästä ja valitusta palvelussuhdelajista riippuen valtion virkamieslain, kuntalain, kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain ja työsopimuslain säännökset. Kunnan ja valtion jär-

jestämässä koulutuksessa koulutuksen järjestäjä päättäisi, otettaisiinko opettaja virkasuhteeseen vai työsopimussuhteeseen. Ratkaisu tulisi tehdä opettajan tehtävien ja opetuksen järjestämistavan mukaan.

Perusopetuslakiin, lukiolakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaan lakiin ja vapaasta sivistystyöstä annettavaan lakiin ehdotetaan otettavaksi yleissäännökset henkilöstön määrästä. Esityksen mukaan jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla toiminnasta vastaava rehtori. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä tulee koulutuksen järjestämisuoto huomioon ottaen olla riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimussuhteisia opettajia. Tämän lisäksi koulutuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja sekä muuta henkilöstöä. Muuta henkilöstöä olisivat muun muassa oppilashuollon henkilöstö, koulunkäyntiavustajat ja oppilaitosten kansliahenkilöstö.

Koulutuksen laadun varmistamiseksi koulutusta koskevassa lainsäädännössä säädettäisiin myös rehtorilta ja opettajilta vaadittavasta kelpoisuudesta. Perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavan lain, vapaasta sivistystyöstä annettavan lain ja taiteen perusopetuksesta annettavan lain mukaan opettajien ja rehtorin kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin asetuksella. Tarkoituksena on koota kaikkien edellä mainittujen lakien perusteella säädettävät kelpoisuusvaatimukset yhteen asetukseen. Kelpoisuusvaatimuksia ei sidottaisi tiettyyn virka- tai tehtävänimikkeeseen, vaan kelpoisuus määriteltäisiin oikeutena antaa määrätyn sisältöistä opetusta tai toimia oppilaitoksen rehtorina. Kelpoisuusvaatimukset vastaisivat pääpiirteissään nykyisiä kelpoisuusvaatimuksia. Aineenhallintaa koskevat vaatimukset koskisivat kuitenkin kaikkia opetettavia aineita ja lukion opettajalta edellytettäisiin aina vähintään 55 opintoviikon laajuiset opettajan koulutukseen kuuluvat opinnot yhdessä opetettavassa aineessa. Lakien nojalla opetusministeriö voisi, kuten nykyisin, myöntää erivapauden säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista.

Edellä todetun lisäksi laeissa säädettäisiin ennen lakien voimaantuloa peruskoulun, lukion ja eräiden yksityisten oppilaitosten kouluhenkilöstön oikeudesta valtion varoista maksettaviin etuuksiin. Opettajien eläkejär-

jestelmän uudistamisesta annetaan erillinen hallituksen esitys.

Kun koulutuksen järjestäjä päättäisi vastaisuudessa oppilaitosten ja muiden koulutusta antavien yksiköiden muodostamisesta, koulutuksen järjestäjä päättäisi myös rehtorin ja opettajien virka- ja tehtävänimikkeistä sekä tehtävistä. Nimikkeen valintaa ohjaisi kelpoisuusvaatimusten määrittely sekä mahdolliset virka- ja työehtosopimusten määräykset. Virkanimikkeen ja siihen liittyen myös rehtorin ja opettajan tehtävien määrittely lisäisi merkittävästi joustavuutta opetustyön järjestämisessä. Enää ei tarvittaisi yhteisistä opettajista annetun lain mukaista menettelyä, jotta opettaja voisi opettaa useassa eri koulumuotoon kuuluvassa oppilaitoksessa. Myös rehtori voisi olla usean oppilaitoksen yhteinen. Edellytyksenä olisi toistaiseksi voimassa olevien palvelussuhteiden osalta ainoastaan se, että tehtävään valittava henkilö täyttää eri koulumuotoja koskevat kelpoisuusvaatimukset. Lainsäädäntö ei rajoittaisi mahdollisuuksia jatkossa yhdistää opettajan tehtäviin myöskään muita kuin varsinaisia opetustehtäviä.

Opettajien oikeudellista asemaa koskevan sääntelyn uudistaminen ei merkittävällä tavalla muuttaisi opettajien oikeuksia ja velvollisuuksia nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Ehdotettuun uuteen järjestelmään ei sisältyisi enää kuitenkaan säännöksiä peruskoulun ja lukion opettajien siirtämisestä viran lakkauttamistilanteissa ja eräissä muissa tapauksissa. Käytännössä näiden niin sanottujen siirtosuojausäännösten merkitys on jäänyt vähäiseksi. Opetushallitus on sille säännöksissä annettun toimivallan nojalla siirtänyt tai nimittänyt viime vuosina enää muutaman henkilön toiseen opettajan virkaan tai toimeen. Uudessa järjestelmässä ennen virkamiehen tai viranhaltijan taikka työsuhtesuhteessa olevan opettajan irtisanomista työnantajan tulisi mainittujen palvelussuhdetta koskevien yleislakien nojalla selvittää, onko henkilölle tarjottavissa työtä saman työnantajan muissa tehtävissä. Lisäksi lakeihin sisältyy säännökset irtisanotun henkilön takaisinottamisesta eräissä tapauksissa.

Ehdotettuihin koulutusta koskeviin lakeihin sisällytettäisiin siirtymäsäännökset, joiden mukaan ehdotetuilla uusilla laeilla kumottavien lakien nojalla toimivien oppilaitosten viran- ja toimenhaltijat sekä tuntiopettajat jatkaisivat uusien lakien voimaan tullessa aikaisemmissa tehtävissään. Näin ollen

mahdolliset muutokset rehtoreiden, opettajien ja muun henkilöstön palvelussuhdelajissa sekä virkanimikkeissä ja tehtävissä tapahtuisivat sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjät niistä päättävät. Myös oppisopimuskoulutuksen paikallishallintoviranomaisina toimivien koulutustarkastajien virat ja tehtävät säilyisivät lainsäädäntöuudistuksen yhteydessä entisellään.

Koulutuksen arviointi ja laadun varmistaminen

Esityksessä ehdotetaan, että koulutusta koskevaan lainsäädäntöön otetaan säännökset koulutuksen arvioinnista. Arviointi koskisi kaikkea esityksessä tarkoitettua koulutusta. Arvioinnilla selvitettäisiin, miten koulutukselle säädetty ja määrätty tavoitteet toteutuvat käytännössä. Koulutuksen valtakunnallisista tavoitteista säädettäisiin laeissa ja päätettäisiin valtioneuvoston päätöksillä sekä määrättäisiin näyttötutkintoja ja vapaata sivistystyötä lukuun ottamatta opetushallituksen antamissa valtakunnallisissa opetussuunnitelmien perusteissa. Näyttötutkintoja ja niihin valmistavan koulutuksen järjestämistä ohjaisivat puolestaan ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomien näyttötutkintojen perusteet, jotka opetushallitus vahvistaisi. Lisäksi koulutuksen järjestäjä määrää paikallisista koulutuksen tavoitteista päättäessään esimerkiksi opetussuunnitelmistaan.

Lakisääteisen arviointijärjestelmän luominen on tullut välttämättömäksi siirryttäessä koulutusprosessin ennakollisesta sääntelystä yhä enemmän koulutuksen tavoitteisiin ja toimintaan perustuvaan lainsäädäntöön. Koulutuksen arviointi on keskeinen keino turvattaessa koulutuspalvelujen laatu ja valtakunnallinen vertailukelpoisuus. Koulutusprosessin ennakollista sääntelyä on 1990-luvulla olennaisesti vähennetty purettaessa paikallista tasoa sitovia lain ja asetuksen säännöksiä sekä niiden nojalla annettuja opetusministeriön ja keskusvirastojen normipäätöksiä. Esityksessä ehdotetaan, että koulutusta koskevaa lainsäädäntöä edelleen pelkistetään ja kootaan.

Tavoitteisiin ja toimintaan pohjautuva lainsäädäntö edellyttää, että koulutuksen tavoitteet on määriteltävä riittävän täsmällisesti ja tavoitteiden toteutumista seurataan jatkuvasti. Ehdotetussa lainsäädännössä tavoitteet määriteltäisiin oppilaitosmuotokohtaisten tavoitteiden sijasta kunkin koulutusmuodon,

kuten perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen tavoitteina. Tavoitteet ilmaistaisiin laeissa nykyistä pelkistetymin. Opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista päätäisi tarkemmin valtioneuvosto. Opetushallituksen päättämässä opetus suunnitelman perusteissa määrätään opetuksen tarkemmista tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä.

Lainsäädäntöön ehdotetaan otettavaksi yleiset säännökset arvioinnin tarkoituksesta ja kohteista, arvioinnin suorittajista, arvioinnin tasosta ja arviointien keskeisten tulosten julkistamisesta.

Esityksen mukaan arvioinnin tarkoituksena on tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä. Laissa ehdotetaan säädettäväksi koulutuksen järjestäjälle velvollisuus arvioida järjestämäänsä koulutusta ja sen vaikuttavuutta. Tämä itsearviointi pitää sisällään sekä oppilaitostason että koulutuksen järjestäjätason, kuten kuntatason, arvioinnin. Itsearviointia koskevat säännökset edellyttävät, että koulutuksen järjestäjät jatkuvasti ja systemaattisesti tarkastelevat omaa toimintaansa. Tarkastelu tuottaa tietoa, jonka pohjalta koulutuksen järjestäjä voi kehittää koulutustaan. Opiskelijat ja heidän huoltajansa saavat arvioinnista tietoa opetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta sekä tietoa erilaisten valintojen tekemiselle.

Opetusministeriö päättäisi ulkopuolisten arviointien yleisistä perusteista, kuten arvioinnin painopistealueista. Opetushallitus huolehtisi opetusministeriön määräämien perusteiden rajoissa arvioinnin kehittämisestä ja ulkopuolisten arviointien toimeenpanosta. Opetusministeriö voisi antaa yksittäisen arvioinnin suorittamisen myös muun tahon kuin opetushallituksen tehtäväksi. Opetusministeriö voisi tarvittaessa siten antaa arviointitoimeksiantoja suoraan esimerkiksi yliopistoille ja tutkimuslaitoksille.

Opetushallitus voisi tehdä arviointeja sekä itse että antaa arviointien toteuttamista koskevia toimeksiantoja ulkopuolisille tahoille kuten yliopistoille, tutkimuslaitoksille, lääninhallituksille ja maakuntien liitoille. Opetushallitus voisi myös päättää osallistumisesta valtakunnallisesti merkittäviin kansainvälisiin arviointeihin. Koulutuksen järjestäjä olisi velvollinen osallistumaan opetusministeriön ja opetushallituksen järjestämään tai niiden toimeksiannosta suoritettuun arviointiin. Itsearvioinnissa syntynyttä tietoa voitaisiin käyttää hyväksi ulkopuolisessa arvi-

oinnissa. Toisaalta ulkopuolinen arviointi ohjaisi koulutuksen järjestäjiä suuntaamaan itsearviointia myös niille koulutuksen osaluueille, jotka kulloinkin ovat valtakunnallisen arvioinnin kohteena.

Vaikka koulutuksen järjestäjät sekä opetusministeriö että opetushallitus voisivat arviointeja suorittaessaan käyttää apunaan myös muita viranomaisia tai hankkia arviointipalvelut ulkopuolisilta tahoilta, vastuu arviointien asianmukaisuudesta sekä arviointien tulosten julkistamisesta olisi kuitenkin aina opetusministeriöllä, opetushallituksella ja koulutuksen järjestäjillä.

Koska arviointijärjestelmä ei ole staattinen, ehdotetut arviointia koskevat säännökset olisivat väljiä. Ne jättäisivät opetusministeriölle, opetushallitukselle ja koulutuksen järjestäjille arvioinnin suuntaamisen ja kehittämisen edellyttämää liikkumavaraa.

Arvioinneissa selvitetään, toteutuvatko koulutuksen tavoitteet ja opetus suunnitelma sekä onko koulutus järjestetty laadukkaasti ja taloudellisesti. Lakiin otettava säännös koulutuksen vaikuttavuuden arvioinnista edellyttää, että arvioinnilla seurataan muun ohella opiskelijoiden sijoittumista jatkoopintoihin ja työelämään koulutuksen jälkeen.

Koulutukselle säädettyjen ja määrättyjen tavoitteiden valtakunnallinen arviointi käsittäisi esimerkiksi oppimistulosten laadullisen ja määrällisen kansallisen arvioinnin. Arvioinnissa selvitetäisiin oppimistuloksia maan eri osissa ja väestöryhmissä. Väestöryhmittäinen arviointi pitäisi sisällään esimerkiksi eri sukupuoliin ja kieliryhmiin kuuluvien väestönosien oppimistulosten keskinäistä vertailua. Ulkopuolisissa arvioinneissa voidaan käyttää koulutuksen järjestäjien suorittamista itsearvioinneista saatavien tietojen lisäksi valtakunnallisia tasokokeita sekä testien, yleisten kielitutkintojen ja ammatillisten näyttötutkintojen perusteella saatavissa olevia tietoja.

Arvioinnilla hankittaisiin tietoa koulutusjärjestelmän yleistä kehittämistä varten. Arvioinnin kohteena olisivat esimerkiksi pedagogisten järjestelyiden laatu, henkilöstön ammattitaito, taloudellisten voimavarojen käytön tehokkuus ja tarkoituksenmukaisuus sekä koulutuksen lainsäädännön ajanmukaisuus. Valtakunnallisissa arvioinneissa hankittaisiin myös koulutuksen kansainvälisten vertailujen ja arviointien edellyttämiä tietoja. Valtakunnallisen arvioinnin tehtävänä olisi

tuottaa myös muuta koulutuspoliittisessa päätöksenteossa tarvittavaa tietoa.

Arviointijärjestelmän tarkoituksena on tuottaa koulutuksen paikallisessa, alueellisessa ja valtakunnallisessa kehittämistyössä ja päätöksenteossa tarvittavaa tietoa. Lisäksi arviointien tulisi tuottaa tietoa opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa valintojen perusteeksi. Arviointijärjestelmä on tärkeä osa kehitettäessä koulutuspalveluja, ei hallinnollisen valvonnan väline. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa. Julkistaminen edellyttää arvioinnista vastaavalta taholta aktiivisia toimia.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Ehdotettujen uusien rahoitussäännösten mukaan kunnan valtionosuus sekä kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän koulutuksen rahoitus määräytyisi nykyiseen tapaan oppilasta, opetustuntia, opintoviikkoa, opiskelijavuorokautta tai muuta vastaavaa suoritetta kohden määrättyjen laskennallisten yksikköhintojen perusteella sekä kunnan rahoitusosuus asukasmäärän perusteella. Yksikköhinnat laskettaisiin edelleenkin tiettyinä vuosina toteutuneiden kokonaiskustannusten perusteella. Koulutusta koskevaan lainsäädäntöön esitetyt rakenteelliset muutokset eivät vaikuttaisi valtionrahoituksen määrään. Ne eivät myöskään vaikuttaisi valtion ja kuntien väliseen kustannusten jakoon.

Ehdotuksen mukaan uudet koulutusta koskevat lait tulevat voimaan 1 päivästä elokuuta 1998. Uutta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaa lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran lakien voimaantuloa seuraavan varainhoitovuoden eli vuoden 1999 rahoitukseen. Vuoden 1998 ja sitä edeltävien vuosien rahoitukseen sovellettaisiin kaikilta osin lakien voimaan tullessa voimassa olleita rahoitussäännöksiä. Näin ollen ehdotetulla uudistuksella ei ole vaikutusta vuoden 1998 talousarvioon.

Luopuminen peruskoulun hallinnollisesta jaosta ala- ja yläasteeseen edellyttää peruskoulun valtionosuuden perusteena olevien yksikköhintojen laskentaperusteiden muuttamista. Voimassa olevan rahoituslain mukaan peruskoulun yksikköhintaa porrastetaan muun ohella kunnan kouluverkon rakenteen perusteella. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun asetuksen mukaan kunnan kouluverkkoa kuvaavan tunnusluvun vaikutus peruskoulun yksikköhintaan on 40 prosenttia. Laskettaessa tunnuslukua otetaan erikseen huomioon kunnan pienet ala-asteet, yläasteen ylläpitäminen sekä kunnan ainoa samankielinen alle 180 oppilaan yläaste. Ehdotettu perusopetuslaki edellyttää näin ollen muutoksia tunnusluvun laskentaperusteisiin. Näillä muutoksilla ei kuitenkaan ole vaikutusta valtionosuuksien kokonaismäärään, ja tarkoitus on, että myös muutokset yksittäisten kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien rahoitukseen jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

Ehdotetussa ammatillisesta koulutusta koskevassa lainsäädännössä koulutusta ei enää jaettaisi oppilaitosmuotoihin. Tällöin myös käään rahoituksen perusteena olevia opiskelijakohtaisia yksikköhintoja ei enää voitaisi nykyiseen tapaan porrastaa eri oppilaitosmuotojen välillä olevien kustannuserojen perusteella. Yksikköhinnat ehdotetaan oppilaitosmuotojen sijaan laskettavaksi koulutusaloittain. Ehdotetut uudistukset edellyttävät myös, että nykyisin musiikkioppilaitoksissa, liikunnan koulutuskeskuksissa, kansanopistoissa, kansalaisopistoissa ja opintokeskuksissa järjestettävän ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteet yhtenäistetään muun ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteiden kanssa.

Oppisopimuskoulutuksen erillinen valtionosuusjärjestelmä ehdotetaan yhdistettäväksi opetustoimen rahoitusjärjestelmään. Oppisopimuskoulutuksen nykyinen valtionosuusprosentti on 97. Esityksen mukaan oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen järjestäjä saa rahoitukseksi opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tulo täysimääräisenä. Yksikköhinta on oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä ammatillisessa peruskoulutuksessa 80 prosenttia ja ammatillisessa lisäkoulutuksessa 45 prosenttia ammatillisen koulutuksen yksikköhintojen keskimääräisestä markkamäärästä. Prosentit on määritelty siten, että oppisopimuskoulutuksen valtionrahoituksen keskimäärä opiskelijaa kohden ei muuttuisi.

Yksikköhintojen uusi laskentatapa pitäisi kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien keskinäiset rahoitussuhteet pääosin nykyisellään. Yksikköhintojen porrastusperusteiden muuttaminen aiheuttaa kuitenkin vähäisiä muutoksia valtionosuuden saajien keskinäiseen rahanjakoon. Muutoksia voidaan

pitää perusteltuina, koska uudessa järjestelmässä erilaisten ylläpitäjien järjestämää ta-voitteiltaan ja sisällöltään samanlaista koulu-tusta käsiteltäisiin rahoituksellisesti yhden-mukaisin perustein. Rahoitusjärjestelmän rakenteellinen uudistaminen tulee pitemmällä aikavälillä todennäköisesti myös johtamaan nykyistä taloudellisempiin koulutuksen jär-jestämiskäytäntöihin, muun muassa yhteisten opettajien käyttöön ja päällekkäisen opiske-lun vähenemiseen.

Ehdotukseen sisältyy eräitä toiminnallisia uudistuksia, joilla on vuodesta 1999 lukien kustannusvaikutuksia. Tällaisia uudistuksia ovat koulukodeissa annettavan opetuksen siirto opetustoimen piiriin ja kesäyliopistojen ottaminen lakisääteisen valtionosuusjärjestel-män piiriin.

Edellä todettujen uudistusten lisäksi ylä-asteen opetuksen järjestämistä koskevista rajoituksista luopumisesta, lapsen oikeudesta aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikai-semmin, oppilaan oikeudesta tukiopetukseen ja erityisopetukseen, kuntien velvollisuudesta saamenkielisen ja viittomakielisen opetuksen järjestämiseen eräissä tapauksissa sekä mak-suttoman ateriaedun ulottamisesta kaikkiin lukion oppimäärää ja ammatillista perustut-kintoa suorittaviin päätoimisiin aikuisopiske-lijoihin saattaa aiheutua lisäkustannuksia op-pilaitosten ylläpitäjille. Kuntien osalta muu-tokset riippuvat muun ohella siitä, miten kunnat ovat opetuksen ja mainitut edut ny-kyisin järjestäneet.

Valtiolle lisämenoja viimeksi mainituista uudistuksista aiheutuisi välittömästi vain lapsen oikeudesta aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin, mikä lisäisi tilapäi-sesti oppilasmääriä. Lisäkustannusten määrä riippuisi siitä, kuinka suuri osuus niistä op-pilaista, joilla on valmiudet aloittaa perus-opetus vuotta säädettyä aikaisemmin, käyttää hyväkseen mainittua oikeutta. Lisäkustan-nukset arvioidaan kuitenkin vähäisiksi. Muista mainituista uudistuksista aiheutuisi valtiolle lisäkustannuksia aikaisintaan vuon-na 2001, jolloin yksikköhinnat lasketaan todellisten kustannusten mukaan. Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelun pää-toimisuus on tarkoitus määritellä siten, että oikeus maksuttomaan ateriaetuu ei koko-naisuudessaan lisääntyisi olennaisesti nykyi-sestä.

Työajan sääntelystä luopuminen perusope-tuksen jälkeisessä koulutuksessa ei aiheuta lisäkustannuksia voimassa olevassa opiskeli-

jamäärien laskentapäiviin perustuvassa rahoi-tusjärjestelmässä. Yksityisten perusopetuksen järjestäjien nykyistä laajempi velvollisuus opettaa vaadittaessa oppilaiden oman tun-nustuksen mukaista uskontoa sekä järjestää niin sanottua osa-aikaista erityisopetusta li-sää yksityisten opetuksen järjestäjien kustan-nuksia. Valtion ylläpitämillä vieraskielisillä kouluilta poistuu lakisääteinen velvollisuus osallistua perusopetusta saavien oppilaiden koulumatkoista aiheutuviin kustannuksiin.

Opiskelijamaksujen perintäoikeuden pois-tuminen aikuiskoulutuksena järjestetystä am-matillisesta peruskoulutuksesta vähentää mainittua koulutusta nykyisin järjestävien oppilaitosten ylläpitäjien maksutuloja arviol-ta noin 20 miljoonalla markalla vuodessa. Oppilasmaksujen perintäoikeuden poistumi-nen kolmelta nykyisin Steiner-koulusta an-netun lain nojalla toimivalta Steiner-koululta vähentää mainittujen koulujen maksutuloja noin kahdella miljoonalla markalla vuodessa.

Vapaasta sivistystyöstä annettavassa laissa säädettyjen valtionosuusprosenttien yh-tenäistäminen lisäisi valtionosuuksia noin 8,5 miljoonalla markalla. Lisäyksestä suurin osa aiheutuisi kansanopistojen valtionosuus-prosentin korotuksesta. Vapaasta sivistys-työstä annettavassa laissa tarkoitettujen oppi-laitosten järjestämän tutkintotavoitteisen koulutuksen rahoitus määräytyisi esityksen mukaan perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien perusteena olevien yksikköhintojen mukaan. Mainittujen yksikköhintojen mukaan mää-räytyvä rahoitus olisi alhaisempi kuin nykyi-sen lainsäädännön mukainen rahoitus. Kun tutkintotavoitteisen koulutuksen osuus var-sinkin kansanopistojen järjestämästä koulu-tuksesta on suuri, ei esityksen arvioida va-paan sivistystyön osalta lisäävän valtion me-noja.

Koulukodeissa annettavan opetuksen siirtä-minen opetustoimeen lisää opetustoimen val-tionosuuksia arviolta noin 6,5 miljoonalla markalla vuodessa. Kuntien rahoitusvastuu alenee vastaavasti. Arvio perustuu oletuk-seen, että perusopetuksen yksikköhinta kou-lukotiopetuksessa on 60 000 markkaa oppi-lasta kohden.

Kun otetaan huomioon opiskelijamaksujen perintäoikeuden poistuminen aikuisten am-matillisesta peruskoulutuksesta ja kouluko-tien tulo opetustoimen valtionosuusjärjestel-män piiriin, ehdotus lisää kuntien menoja nettomääräisesti noin 14 miljoonalla markal-

la vuodessa.

Kesäyliopistojen ottaminen mukaan la-
kisääteisen valtionosuuden piiriin ja kansa-
laisopistojen valtionosuusprosentin sovelta-
minen lisäisi valtionosuusmenoja noin 8 mil-
joonalla markalla olettaen, että valtion ta-
lousarvioon otettava opetustuntikiintiö vastaa
toiminnan todellista laajuutta.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Uudistuksella ei ole merkittäviä välittömiä
vaikutuksia koulutuksesta ja sen hallinnosta
huolehtivien organisaatioiden asemaan ja
tehtäviin. Uudistus ei myöskään välittömästi
vaikuta opetus- ja hallinto henkilöstön mää-
rään ja asemaan.

Esitykseen sisältyvät lait kuitenkin antavat
koulutuksen järjestäjille nykyistä huomatta-
vasti suuremmat mahdollisuudet joustavasti
paikallisten tarpeiden ja käytettävissä olevien
tilojen mukaan päättää oppilaitoksista sekä
niiden tehtävistä ja organisaatiosta. Koulut-
uksen järjestäjä voisi esimerkiksi keskittää
kaiken sekä yleissivistävän että ammatillisen
aikuiskoulutuksen yhteen oppilaitokseen
taiikka järjestää nuorten lukiokoulutus ja am-
matillinen peruskoulutus samassa oppilaitok-
sessa. Toisaalta voitaisiin noudattaa myös
hajautettua mallia, jossa on useita oppilai-
toksia. Oppilaitokset voidaan myös nykyi-
seen tapaan organisoida sen perusteella,
minkä lain mukaista koulutusta niissä järjes-
tetään.

Esityksen mukaan perusopetusta voitaisiin
järjestää nykyistä laajemmin myös kuntayh-
tymissä. Tältä osin esityksellä pyritään hel-
pottamaan kuntien välistä yhteistyötä järjes-
tettäessä perusopetusta. Esitykseen sisältyvät
koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteet
lisäävät eri oppilaitosten toiminnan verkottu-
mista.

Esityksen mukaan opetusministeriö myön-
täisi opetushallituksen sijasta luvan erityises-
tä syystä periä maksuja lukiokoulutuksesta
tai ammatillisesta koulutuksesta. Opetus-
ministeriö vahvistaisi perusopetuslain, lu-
kiolain, ammatillisesta koulutuksesta annet-
tavan lain, ammatillisesta aikuiskoulutukses-
ta annettavan lain, vapaasta sivistystyöstä
annettavan lain ja taiteen perusopetuksesta
annettavan lain nojalla oppilailta perittävien
maksujen perusteet. Opetushallituksesta
poistuisi eräitä valtion oppilaitosten hallinto-
asioita. Opetushallitus ei enää huolehtisi pe-

ruskoulun ja lukion opettajien siirtämisestä
ja nimittämisestä eräissä tapauksessa. Ope-
tushallituksen toiminnan painopiste keskit-
tyisi nykyistä selkeämmin opetussuunnitel-
majärjestelmän kehittämiseen ja koulutuksen
arviointiin. Koska edellä todettujen muutos-
ten takia organisaatiosta toiseen siirtyvien
hallinnollisten tehtävien määrät olisivat vä-
häiset, ehdotetut muutokset eivät vaikuttaisi
henkilöstön kokonaismäärään opetusministe-
riössä ja opetushallituksessa. Lääninhallitus-
ten tehtävät säilyisivät pääosin nykyisellään.

Rehtorit ja koulun johtajat, opetushenkilös-
tö ja muu henkilöstö sekä oppisopimuskou-
lutuksen paikallishallintoviranomaistehtävistä
huolehtivat koulutustarkastajat jatkaisivat
lakien voimaan tullessa aikaisemmissa pal-
velussuhteissaan. Virkarakenteesta ja tehtävi-
en määrittelystä luopuminen lisäisi kuitenkin
vastaisuudessa mahdollisuuksia määritellä
rehtorien ja opettajien tehtävien uudelleen ja
käyttää henkilöstöä nykyistä joustavammin
eri koulutusmuotoihin kuuluvassa opetukses-
sa. Joustavuuden ja tehokkuuden lisääntymi-
sen vaikutuksia rehtorien ja opetushenkilös-
tön määriin ei ole voitu arvioida.

5. Asian valmistelu

Opetusministeriö asetti 9 päivänä syyskuu-
ta 1993 hankkeen, jonka tehtävänä oli arvi-
oida koulutusta koskevan lainsäädännön ny-
kyinen rakenne ja sisältö sekä valmistella
säädös- ja muut ehdotukset koulutusta kos-
kevan lainsäädännön yhtenäistämiseksi ja
pelkistämiseksi. Hanke luovutti mietintönsä
20 päivänä tammikuuta 1995 (Opetusminis-
terion työryhmien muistioita 1:1995). Hanke
ehdotti yliopistoja ja korkeakouluja edeltä-
vän koulutusta koskevan lainsäädännön ko-
koamista seitsemään lakiin. Lisäksi koulu-
tuksen rahoituslainsäädäntöä ehdotettiin
muutettavaksi.

Opetusministeriö asetti 26 päivänä tammi-
kuuta 1995 poliittisesti kokoonpannun toimi-
kunnan, jonka tuli edellä mainitun hankkeen
työn pohjalta selvittää koulutusta koskevan
lainsäädännön kokonaisuudistuksen toteutta-
misen edellytykset, arvioida esitettyjen sisäl-
löllisten uudistusten toteuttaminen ja jatkaa
aiempaa selvitystyötä ja uudistuksen val-
mistelua. Toimikunta luovutti 19 päivänä
maaliskuuta 1996 mietintönsä "Koulutuksen
lainsäädännön kokonaisuudistus" (Komi-
teanmietintö 1996:4). Järjestetyllä lausunto-

kierroksella vastaanotettiin lausunnot 196 eri taholta. Saaduista lausunnoista on laadittu yhteenvedo, Koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistus — Lausunnot komiteamietinnöstä KM 1996:4 (Opetusministeriö, lokakuu 1996). Hallituksen esitys on valmistettu opetusministeriössä mainitun komiteamietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta.

Edellä mainittuihin mietintöihin sisältyi myös ehdotus lapsen oikeudesta saada maksutta vuoden kestävää esiopetusta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Esitykseen ei ole julkisen talouden tilaan liittyvistä syistä sisällytetty mainittua ehdotusta.

Asiaa on käsitelty hallituksen sivistyspoliittisessa ministerityöryhmässä.

Esityksestä on käyty kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain (389/1944) sekä yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (651/1988) ja viimeksi mainitun lain perusteella tehdyn opetusministeriön hallinnonalaan koskevan yhteistoimintasopimuksen mukai-

set neuvottelut työntekijöitä edustavien järjestöjen kanssa.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys on osa koulutusta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistusta. Uudistuksen toisen osan muodostaa eduskunnalle annettu hallituksen esitys yliopistolaiksi ja laiksi yliopistolain voimaansaattamisesta. Yliopistojen yhteydessä toimivista harjoittelukouluista ehdotetaan niiden hallintoa lukuun ottamatta säädettäväksi tähän esitykseen sisältyvissä perusopetuslaissa ja lukiolaissa.

Esitys edellyttää, että peruskoulun ja lukion opettajien sekä eräiden muiden valtion eläkejärjestelmään kuuluvien opettajien ja muun henkilöstön eläkeoikeuden määräytymistä koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan. Tästä on tarkoitus antaa erikseen hallituksen esitys. Tarkoituksena on säätää, että mainittu henkilöstö siirtyisi asteittain oman palvelussuhdelajinsa mukaisesti joko kunnalliseen tai valtion eläkejärjestelmään taikka työeläkejärjestelmään.

Esitys edellyttää eräitä muutoksia myös opintotukea koskevaan lainsäädäntöön. Myös siitä on tarkoitus antaa erikseen hallituksen esitys.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Perusopetuslaki

Lakia sovelletaan kattavasti kaikkeen nykyisin kunnan peruskoulussa ja eri lakien nojalla toimivissa kuntayhtymien, valtion ja yksityisissä kouluissa annettavaan peruskouluopetukseen ja sitä vastaavaan opetukseen. Laki korvaa nykyiset peruskouluopetusta ja sitä vastaavaa opetusta koskevat yhteensä 10 eri lakia. Lakia sovelletaan myös kansalaisopistojen ja kansanopistojen antamaan perusopetukseen. Lain soveltamisalan piiriin kuuluu lisäksi nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonalaan kuuluva koulukodeissa annettava peruskouluopetusta vastaava opetus. Laissa säädetään myös perusopetusta ja oppivelvollisuuden alkamista edeltävästä pääsääntöisesti vuoden kestävästä opetusministeriön luvalla järjestettävästä esiopetuksesta sekä perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettavasta lisäopetuksesta ja oppivelvollisuusikäisille maahanmuuttajille tarkoitettua perusopetukseen valmistavasta opetuksesta.

Perusopetuksen yhteydessä voidaan järjestää edelleen myös muuta siihen läheisesti liittyvää toimintaa, kuten koulukirjastotoimintaa sekä oppilaskerhoja.

Lain nimeksi ehdotetaan otettavaksi hallitusmuodon 13 §:n mukaisesti perusopetuslaki. Laki sisältää mainitun hallitusmuodon pykälän edellyttämät säännökset oppivelvollisuudesta ja perusopetuksen antamisesta. Laissa säädetään luvuittain soveltamisalasta ja tavoitteista, kunnasta opetuksen järjestäjänä, muista opetuksen järjestäjistä, opetuksesta, arvioinnista, työajasta, oppivelvollisuudesta, oppilaan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä erinäisistä muista asioista.

Lain säännöksiä sovelletaan eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta yhtäläisesti valtion, kuntien, kuntayhtymien ja yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden järjestämään opetukseen.

Muiden kuin oppivelvollisten osalta laki mahdollistaa perusopetuksen järjestämisen eri muodoissa kuten lähiopetuksena, etäopetuksena tai niiden sovellutuksina monimuoto-opetuksena.

Ehdotettuun lakiin ei sisälly nykyiseen peruskoululakiin ja muihin perusopetusta antavia kouluja koskeviin lakeihin sisältyviä säännöksiä koulujen hallinnosta sekä rehtorien ja opettajien oikeudellisesta asemasta eräitä siirtymäkautta koskevia säännöksiä lukuun ottamatta. Kuntien opetustoimen hallintoon sovelletaan vastaisuudessa kuntalakia sekä yksityisten koulutuksen järjestäjien ja valtion oppilaitosten hallintoon tähän esitykseen sisältyvän valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annettavan lain säännöksiä. Toimivallasta opetuksen järjestäjän päätettäväksi tässä laissa säädettyissä asioissa määrätään kunnan, kuntayhtymän, valtion ja yksityisen koulutuksen järjestäjän hyväksymässä johtosäännössä. Rehtoreihin ja opettajiin sovelletaan palvelussuhdelajista riippuen kuntalain, kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain ja kunnan virkasäännön, työsopimuslain tai valtion virkamieslain säännöksiä ja määräyksiä. Ehdotetun lain nojalla annettavassa asetuksessa säädetään kuitenkin rehtorien ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista. Rahoituksesta säädetään tähän esitykseen sisältyvässä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavassa laissa.

Asianomaisella ministeriöllä tarkoitetaan laissa opetusministeriötä.

1 luku. Soveltamisala ja tavoitteet

1 §. *Soveltamisala.* Laki koskee lapsille, nuorille ja aikuisille järjestettävää perusopetusta sekä perusopetusta edeltävää esiopetusta, perusopetuksen oppimäärään suorittaneille järjestettävää lisäopetusta ja maahanmuuttajille järjestettävää perusopetukseen valmistavaa opetusta. Oppivelvollisuuden määrittely sisältyy lain 7 lukuun. Muille kuin oppivelvollisuusikäisille järjestettävässä perusopetuksessa noudatetaan vain osaa lain säännöksistä sen mukaan kuin 46 §:ssä säädetään. Lain piiriin kuuluvan toiminnan erotelulla perusopetukseen ja muuhun opetukseen on merkitystä muun muassa siihen, että perusopetukseen kuulumattomassa opetuksessa opintososiaaliset edut voidaan säätää perusopetuksessa annettavien etujen rajoitetumaksi.

Perusopetusta ei jaeta laissa erikseen alasteen opetuksiksi ja yläasteella annettavaksi opetuksiksi. Opetuksen laajuus säilyy kuitenkin nykyisellään.

Yleisesti esiopetukseen, lisäopetukseen ja perusopetukseen valmistavaan opetukseen sovelletaan kaikkia ehdotetun lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä, jollei säännöksessä erikseen todeta, että sitä sovelletaan vain perusopetukseen. Esiopetuksen, lisäopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuudesta säädetään lain 9 §:n nojalla tarkemmin asetuksessa. Esiopetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen ja lisäopetuksen laajuus on tarkoitus määritellä vuotuisena vähimmäistuntimääränä.

2 §. *Opetuksen tavoitteet.* Perusopetuksen tavoitteet vastaavat nykyisiä peruskouluopetukselle säädettyjä tavoitteita, mutta ne määritellään erityisesti kasvatustavoitteiden osalta nykyistä peruskoululakia huomattavasti yleisemmin ja pelkistetympin. Pykälän 1 momentin tavoitemäärittely sisältää perusopetuksen kasvatustavoitteena nykyisin erikseen mainitun siveellisyyden ja hyvät tavat sekä tasapainoisuuden, hyväkuntoisuuden, vastuuntuntoisuuden, itsenäisyyden, luovuuden, yhteistyökykyisyyden ja rauhantahtoisuuden. Edelleen uusi määritelmä kattaa nykyisen peruskoululain tavoitteet antaa oppilaalle persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen, yhteiskunnan ja työelämän, ammatinvalinnan ja jatko-opintojen, elinympäristön ja luonnon suojelemisen, kansallisen kulttuurin ja kansallisten arvojen sekä kansainvälisen yhteistyön ja rauhan edistämisen kannalta tarpeellisia valmiuksia sekä edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tavoitteiden pelkistetympi määrittely mahdollistaa säädettyjen yleisten tavoitteiden puitteissa perusopetuksen tavoitteiden painottumisen ja muuttumisen yhteiskunnan kehityksen mukana.

Edellä todetut tavoitteet koskevat kaikkea laissa tarkoitettua opetusta. Pykälän 1 momentissa asetetaan lisäksi esiopetuksen tavoitteeksi parantaa lasten oppimisedellytyksiä ja siten heidän valmiuksiansa perusopetuksen aloittamiseen.

Perusopetuksen, esiopetuksen, lisäopetuksen ja maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteet määritellään tarkemmin valtioneuvoston 14 §:n perusteella tekemässä päätöksessä ja opetushallituksen saman pykälän

nojalla antamissa valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa sekä koulutuksen järjestäjien 15 §:n mukaan hyväksymissä opetussuunnitelmissa.

Pykälän 2 momentti on nykyisiin säännöksiin verrattuna uusi. Peruskoulun yleistä tavoitetta edistää tasa-arvoa yhteiskunnassa ei ole kirjattu nykyisiin säännöksiin. Perusopetuksella kohotetaan väestön yleistä koulutustasoa, mikä edistää yksilöiden valmiuksia toimia yhteiskunnan jäseninä. Tasa-arvon edistäminen ilmenee muun ohella opetuksen sisällöissä sekä lain mukaisissa opetusjärjestelyissä, joiden avulla kaikille oppivelvollisuusikäisille turvataan yhtäläiset mahdollisuudet perusopetuksen saamiseen muun muassa sukupuolesta, kansalaisuudesta, terveydentilasta ja kehitystasosta, asuinpaikasta sekä huoltajien tuloista ja varallisuudesta riippumatta. Momentin jälkiosan säännöksellä korostetaan elinikäisen oppimisen periaatteen huomioon ottamista opetuksessa. Lain mukaisen opetuksen tavoitteena on herättää oppilaissa myönteinen suhtautuminen oppimiseen ja opiskeluun elämän eri vaiheissa. Perusopetuksen oppimäärän suorittaminen antaa yleisen kelpoisuuden hakeutua perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen eli lukioon tai ammatilliseen koulutukseen.

3 §. *Opetuksen järjestämisen perusteet.* Pykälän 1 momentissa ilmaistaan opetuksen järjestämistä ohjaava yhtenäiskouluperiaate. Säännöksen mukaisesti opetuksen tavoitteet ja sisältö määritellään laissa ja sen nojalla annettavissa päätöksissä valtakunnallisesti pääosin yhtenäisiksi. Laki sallii kuitenkin opetussuunnitelmien erilaisuuden, valinnaisuuden ja opetuksen yksilöllisen mukauttamisen kulloinkin voimassa olevien tuntijakopäätösten ja opetussuunnitelmien perustepäätösten sekä erityisestä koulutustehtävästä tehtävän päätöksen mukaisesti. Lisäksi eräiden erityisryhmien, esimerkiksi vaikeimmin kehitysvammaisten opetuksessa, opetuksen tavoitteet ja sisällöt voivat poiketa merkittävästikin opetuksen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä.

Pykälän 2 momentin säännös opetuksen järjestämisestä oppilaan ikäkauden ja edellytysten mukaisesti on pohjana kaikelle opetuksen sekä opetukseen liittyvien järjestelyiden ja tukitoimenpiteiden suunnittelulle ja toteuttamiselle. Tukiopetuksesta, erityisopetuksesta ja mahdollisuudesta poiketa säännöksistä yksittäisen oppilaan osalta säädetään tarkemmin 16—18 §:ssä. Vammaiselle

ja muulle erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle annettavista tulkittamis- ja avustajapalveluista, muista opetus- ja oppilashuoltopalveluista ja erityisistä apuvälineistä säädetään 31 §:n 1 momentissa. Aikuiskoulutuksena järjestettävästä perusopetuksesta säädetään 46 §:ssä.

Velvoite toimia yhteistyössä kotien kanssa vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

2 luku. Kunta opetuksen järjestäjänä

4 §. *Velvollisuus järjestää perusopetusta.* Kunnan velvollisuus järjestää perusopetusta sen alueella asuville oppivelvollisille lapsille ja nuorille säilyy nykyisellään. Lain 24 §:n mukaan oppivelvollisia ovat kuitenkin vastaisuudessa myös muut kuin Suomen kansalaiset. Elokuun 1997 alusta voimaan tulevan peruskoululain muuttamisesta annetun lain perusteella kunnat ovat velvollisia järjestämään peruskouluopetusta myös vaikeimmin kehitysvammaisille lapsille. Heinäkuun 1997 loppuun vaikeimmin kehitysvammaisten opetus järjestetään erityishuoltona kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisesti.

Kunta voi hankkia opetuspalvelut myös muulta kunnalta, kuntayhtymältä, valtiolta tai 7 §:ssä tarkoitettulta yksityiseltä koulutuksen järjestäjältä. Kuntayhtymä voi olla sellainen, johon asianomainen kunta kuuluu, tai muu kuntayhtymä. Lakiin ei oteta tarkempia säännöksiä opetuksen hankkimisesta, vaan asia jäisi kunnan ja muun opetuksen järjestäjän sopimuksen varaan. Lain voimaantulosäännöksen nojalla nykyiset korvaavia kouluja koskevat sopimukset ovat edelleen voimassa lain tultua voimaan 7 §:ssä tarkoitettuina sopimuksina. Myös harjoittelukoulujen oppilaaksiottoalueet säilyvät lain voimaan tultua entisellään.

Lain tultua voimaan ei kuntien yhteistyöhön sovelleta enää peruskoulun voimaannapovaiheeseen liittyviin toimeenpanosuunnitelmiin sisältyviä yhteistoimintavelvoitteita. Yhteistyöstä on vastaisuudessa voimassa, mitä kunnat keskenään sopivat.

Pykälän 2 momentin perusteella kuntien yhteistyötä varten voidaan perustaa kuntayhtymä. Kuntayhtymän perustaminen ei edellytä valtion viranomaisen lupaa. Kuntayhtymän perustaminen voi tulla kysymykseen esimerkiksi erityisopetuksen järjestämisessä. Myös esimerkiksi kuntien yhteistä yläastetta

vastaava opetus voitaisiin pykälän mukaan antaa kuntayhtymän vastuulle. Kuntayhtymään sovelletaan laissa ja sen nojalla annettussa asetuksessa opetuksen järjestäjää koskevia säännöksiä. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain mukaan toimintaa varten myönnettävä rahoitus maksetaan suoraan kuntayhtymälle.

Myös sairaalan sijaintikunnan velvollisuus järjestää sairaalassa potilaana olevalle oppivelvolliselle opetusta säilyy pykälän 3 momentin mukaan pääosin nykyisellään. Opetuksen järjestäjän päätösvaltaa kuitenkin lisätään ja opetusministeriön määräyksistä luovutaan. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain 51 §:n 1 momentin mukaan sairaalan sijaintikunnalla on oikeus laskuttaa oppilaan kotikunnalta sairaalaopetuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset siltä osin kuin sairaalan sijaintikunnan sairaalaopetusta varten saamat valtionosuudet eivät niitä kata.

Kuten nykyisinkin kunta on velvollinen järjestämään opetuksen erikseen suomenkielisiä ja ruotsinkielisiä oppilaita varten. Lakiin ei sisälly nykyisenkaltaista säännöstä vähimmäisoppilasmäärästä, joka velvoittaisi opetuksen järjestämiseen omassa kunnassa. Opetuksen järjestämisestä ja oppilaan koulupaikan määräytymisestä säädetään yleisesti 6 §:ssä. Velvollisuudesta saamenkielisen ja viittomakielisen opetuksen järjestämiseen säädetään opetuskieltä koskevassa 10 §:ssä.

5 §. *Esiopetuksen, lisäopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen.* Perusopetusta edeltävän esiopetuksen oppimäärän suorittaneille oppilaille annettavan lisäopetuksen ja maahanmuuttajille tarkoitetun peruskouluun valmentavan opetuksen järjestämistä koskevat säännökset säilyvät pääosin nykyisellään.

Pykälän 1 momentin nojalla kunnat ovat velvollisia järjestämään vaikeasti vammaisille ja sairaille 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille esiopetusta. Voimassa olevan peruskoululain 5 §:n 2 momentin mukaan peruskoulussa voi olla enintään kaksivuotinen esiaste niitä oppilaita varten, joiden oppivelvollisuus kestää yksitoista vuotta. Tämän lain 9 §:n 2 momentin mukaan mainittujen lasten esiopetus voi kunnan päätöksen mukaan kestää edelleen kaksi vuotta. Perusopetuksen alkamista edeltävänä vuonna annettava esiopetus kuuluu oppivelvollisuuden piiriin ja siihen osallistuminen on maini-

tulle lapsille pakollista. Muille kuin edellä mainituille lapsille järjestettävään esiopetukseen kunta tarvitsee nykyiseen tapaan opetusministeriön luvan.

Lukuvuodelle 1996-97 lupia on myönnetty esiopetuksen järjestämiseen yhteensä 6 000 lapselle. Lain 50 §:n 4 momentin nojalla lain voimaantullessa voimassa olevat luvat ovat voimassa niissä määrätyn ajan loppuun. Opetustoimen piirissä järjestetyn esiopetuksen tarkoituksena on kuusivuotiaiden päiväkotipalveluita täydentäen edistää oppivelvollisuuskäytännön nuoremmille lapsille tarkoitettujen kasvatus- ja opetuspalvelujen tasavertaista jakamista kunnassa. Esiopetukseen osallistuminen on lapselle vapaaehtoista.

Pykälän 2 momentin mukaan kunta päättää nykyiseen tapaan lisäopetuksen ja perusopetuksen valmistavan opetuksen järjestämisestä. Opetukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Esiopetuksen, lisäopetuksen ja perusopetuksen valmistavan opetuksen laajuudesta säädetään 9 §:ssä ja opetuksen sisällöstä 11 §:ssä.

6 §. *Oppilaan koulupaikan määräytyminen.* Pykälä sisältää kuntia koskevan yleisen säännöksen opetuksen ja siihen liittyvien koulukuljetusten suunnittelusta ja järjestämisestä. Koulumatkojen turvallisuutta ja lyhyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon muun ohella asutuksen ja koulujen sekä muiden opetuksen järjestämispaikkojen, kuten päiväkotien, sijainti sekä muut asianomaisen kunnan olosuhteet ja oppilaiden ikä. Ajasta, joka perusopetuksessa saa päivittäiseen koulumatkaan odotuksineen enintään kulua, säädetään lain 32 §:n 2 momentissa.

Nykyisestä oppivelvollisen asuinpaikkaan ja piirijakoon perustuvasta koulun määräytymisestä luovutaan. Kunta osoittaa pykälän 2 momentin mukaan oppilaalle koulun tai muun opetuksen antamiseen sopivan paikan, jossa opetus annetaan sellaisella 10 §:ssä säädetyllä oppilaan omalla kielellä, jolla koulutuksen järjestäjä on velvollinen opetusta antamaan. Kysymykseen tulevat näin ollen suomen ja ruotsin kieli, saamelaiden koteutumisalueella saamen kieli ja vaikeasti kuulo- ja näkövammaisten opetuksessa viittomakieli. Kunnan osoittama koulu voi olla joko oppilaan oman kunnan tai oman kunnan tekemän sopimuksen perusteella toisen kunnan, kuntayhtymän, valtion tai yksityisen ylläpitämä. Päätöstä voi edeltää lapsen huoltajien kuuleminen ja hakutoiveen selvittäminen. Päätös

voidaan tehdä määrääjäksi tai oppilaan koko kouluajaksi. Kunnan tulee vastaavia perusteita noudattaen osoittaa myös esiopetukseen, lisäopetukseen ja perusopetukseen valmistavaan opetukseen tulevalle lapselle ja nuorelle opetuksen järjestämispaikka.

Lasta ei saa vastoin huoltajan tahtoa osoittaa sellaiseen kouluun, jossa peritään 31 §:n 3 momentin nojalla maksuja, eikä kouluun, joka koululle määrätyn tehtävän mukaisesti noudattaa opetuksessaan johonkin erityiseen maailmankatsomukselliseen suuntaukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa opetussuunnitelmaa.

Kun 28 §:n 1 momentissa säädetään oppivelvolliselle oikeus käydä kunnan osoittamaa koulua, kunnan päätös koulun vaihtamisesta edellyttää sellaista tosiasiallista syytä, joka estää mainitun koulun käymisen. Tällaisena syynä voi tulla kysymykseen, että koulun toiminta lakkautetaan, edellä todettu kunnan tekemä sopimus opetuksen hankkimisesta päättyy tai koulu tulee käyttökelvottomaksi. Oppilaaseen liittyvistä syistä tehtävä koulun vaihtaminen edellyttää, mikäli mahdollista, yhteisymmärrystä oppilaan huoltajien kanssa.

Lain 28 §:n 2 momentin mukaan oppivelvollinen voi pyrkiä myös muuhun kuin kunnan osoittamaan kouluun tai opetuksen järjestämispaikkaan. Oppilaan huoltaja voi 26 §:n 1 momentin nojalla huolehtia oppivelvollisuuden täyttämisestä myös muualla ja muulla tavoin kuin ehdotetussa laissa säädetyn opetuksen järjestäjän opetuksessa.

3 luku. Muut opetuksen järjestäjät

7 §. *Yksityinen yhteisö tai säätiö opetuksen järjestäjänä.* Pykälässä säädetään hallitusmuodon 82 §:n edellyttämällä tavalla oikeudesta perustaa yksityiskouluja ja järjestää niissä perusopetusta. Yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annettu laki ehdotetaan kumottavaksi tähän esitykseen sisältyvällä lailla valtion ja yksityisten järjestämän koulutuksen hallinnosta.

Nykyiseen tapaan perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta voivat järjestää luvan saaneet yksityiset yhteisöt tai säätiöt. Säännöksessä ei kuitenkaan edellytetä enää, että yhteisö tai säätiö on suomalainen. Mahdollisuudesta myöntää yksittäiselle kansalaiselle lupa koulun perustamiseen kuitenkin luovutaan. Nykyisin yhdenkään yksityisen koulun ylläpitä-

jänä ei ole yksittäinen Suomen kansalainen. Lupa voidaan myöntää myös esiopetuksen, lisäopetuksen ja perusopetuksen valmistavan opetuksen järjestämiseen.

Pykälä ei koske opetusta, josta oppivelvollisen huoltajat vastaavat. Hallitusmuodon 82 §:n 2 momentin perusteella kotiopetus ei ole viranomaisten valvonnan alaista. Kotiopetusta voidaan järjestää kotona tai kodin ulkopuolella ryhmissä ja koulumaisesti. Oppilaan huoltajat voivat päättää opetuksen antamisesta kotona tai muun kuin perusopetuslaissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän toimesta.

Pykälässä tarkoitettu lupa ei koske nykyisestä poiketen koulun tai oppilaitoksen perustamista tai ylläpitämistä vaan lupaa opetuksen järjestämiseen. Luvan saaja päättää opetuksen järjestämistavasta, kuten yhden tai useamman kouluyksikön muodostamisesta, lupapäätökseen sisältyvien ehtojen puitteissa.

Laissa säädetään kattavasti kaikista yksityisistä perusopetuksen järjestäjistä. Laissa luovutaan yksityisten koulujen jakamisesta peruskoulua korvaaviin kouluihin, peruskoulua vastaavaksi järjestettyyn yksityiseen kouluun sekä peruskoulua vastaaviin kouluihin. Nykyisin kahteen ensiksi mainittuun ryhmään kuuluviin kouluihin on sovellettu peruskoululakia ja peruskoulua vastaaviin kouluihin kouluja koskevia omia lakejaan, kuten vieraskielisistä yksityisistä kouluista annettua lakia, ulkomailla toimivasta peruskoulua vastaavasta yksityiskoulusta annettua lakia ja Anna Tapion koulusta annettua lakia. Pykälän soveltamisalan piiriin tulee myös sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluva yksityisissä koulukodeissa annettava peruskouluopetus.

Nykyisten korvaavien koulujen kunnan kanssa tekemät sopimukset muuttuvat tässä pykälässä tarkoitetuiksi sopimuksiksi. Korvaava koulu, jolla on koulupiiri, toimii sopimuksessa mainituilta osin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuna piirin alueella asuvan oppilaan ensisijaisena kouluna siihen saakka, kunnes kunta tai yksityinen opetuksen järjestäjä toisin sopivat. Ehdotetun lain perusteella kunnat voivat tehdä opetuspalveluiden hankkimisesta sopimuksen kaikkien laissa tarkoitettujen yksityisten opetuksen järjestäjien kanssa. Oppilaan koulupaikan määräytymisessä tulee ottaa huomioon kuitenkin 6 §:n 3 momenttiin sisältyvät rajoitukset.

Yksityisten opetuksen järjestäjien toiminnan rahoitusta koskevia säännöksiä yhden-

mukaistetaan. Uusien, perustettavien yksityisten koulujen rahoitus perustuisi koulun sijaintikunnan perusopetuksen yksikköhintaan siten, että yksikköhinta olisi 90 prosenttia mainitusta yksikkö hinnasta. Nykyisten yksityisten koulujen rahoituksen perusteena olisi asianomaisen sijaintikunnan perusopetuksen yksikköhinta. Kaikkien yksityisten opetuksen järjestäjien toiminnan rahoitusta koskevat säännökset otetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaan lakiin. Rahoitus myönnetään ja maksetaan aina suoraan opetuksen järjestäjälle. Uusi menettely muuttaa ennen kaikkea peruskoulua korvaavien koulujen ja koulukodeissa toimivien koulujen rahoitusjärjestelmää. Nykyisin peruskoulua korvaavien koulujen osalta rahoitus myönnetään koulun kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle ja kunta maksaa koululle sopimuksessa määritellyn korvauksen. Koulukodeissa annettavan opetuksen kustannukset voidaan nykyisin periä kokonaisuudessaan lastensuojelulain 45 §:ssä tarkoitettua kunnalta. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain 50 §:n 2 momenttiin otetaan säännös, jonka nojalla koulukotiopetuksen järjestäjällä on oikeus laskuttaa oppilaan kotikuntaa siltä osin kuin valtionosuus ei kata opetuksesta aiheutuvia kustannuksia. Rahoitussäännösten sisältö selvitetään tarkemmin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain perusteluissa.

Lupa opetuksen järjestämiseen voidaan myöntää edelleen myös ulkomailla annettavaan opetukseen. Säännös mahdollistaa ulkomaankoulujen toiminnan. Nykyisin ulkomaankoulut antavat peruskouluopetusta. Lukiolain 3 §:n 1 momenttiin otetaan säännös, joka mahdollistaa myös lukio-opetuksen antamisen ulkomailla toimivassa koulussa.

Opetuksen järjestämislupa yksityiselle koulutuksen järjestäjälle voidaan myöntää erityisen koulutus- ja sivistystarpeen perusteella. Koulutuksen tarpeellisuutta tarkastellaan esimerkiksi suhteessa asianomaisen paikkakunnan tai alueen koulutuskysyntään ja -tarjontaan. Nykyiseen lainsäädäntöön sisältyvistä yksityisten koulujen järjestämää opetusta koskevista rajoituksista, esimerkiksi erityisopetuksen järjestämisen osalta, luovutaan. Yksityisen yhteisön ja säätiön järjestämän opetuksen tulee olla tavoitteeltaan tämän lain mukaista.

Säännöksessä tarkoitettun yksityisen perusopetusta antavan koulun perustaminen edellyttäisi erityisen koulutus- tai sivistystarpeen

lisäksi, että opetuksen järjestäjä ja kunta, jossa opetusta järjestetään, ovat asiasta sopineet.

Kunnan kanssa tehtävällä sopimuksella luvan myöntämisen edellytyksenä korostetaan kunnan kokonaisvastuuta asukkaidensa perusopetuksen järjestämisessä. Tarkoituksena on säilyttää kunnan koululaitos perusopetuksen runkona. Tarkoituksena ei ole tavoitella valtion tai yksityisten perusopetusta antavien koulujen lukumäärän lisäämistä.

Pykälän mukaan lupa voidaan kuitenkin alueellisen tai valtakunnallisen koulutus- tai sivistystarpeen perusteella myöntää myös ilman kunnan koulustusta. Tällöin luvan myöntäminen perustuu siihen, että kunnat eivät järjestä koulutusta, joka palvelisi myös muita kuin asianomaisen kunnan koulutustarpeita. Tällöinkin lupa voitaisiin myöntää vain erityisopetuksen, vieraskielisen opetuksen tai erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen järjestämiseen. Lisäksi lupa voitaisiin nykyiseen tapaan myöntää yksityisille kansanopistoille muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen järjestämiseen. Perustettaessa valtakunnalliseen tai alueelliseen sivistystarpeeseen perustuvia kouluja tulisi kuulla kuntia, joissa opetusta järjestetään.

Valtioneuvoston ohjesääntöä on tarkoitus muuttaa siten, että lupa-asia ja luvan peruuttaminen ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa.

Koulutuksen tarpeellisuuden lisäksi lupaa myönnettäessä kiinnitetään huomiota pykälän 2 momentissa mainittuihin luvan hakijalle asetettuihin edellytyksiin. Ammatillisten edellytysten arvioinnissa huomiota kiinnitetään muun muassa opetushenkilöstön määrään ja opettajien pätevyyskseen. Taloudellisten edellytysten arvioinnissa huomiota kiinnitetään puolestaan muun muassa hakijan taloudelliseen asemaan, opetustiloihin sekä kykyyn huolehtia koulutuksen rahoituksesta pidemmällä aikavälillä. Erillisestä todistuksenanto-oikeuden myöntämisestä luovutaan. Todistuksenanto-oikeuden myöntämistä edeltävät tutkimukset ja selvitykset korvataan mainituilla ammatillisten ja taloudellisten edellytysten tutkimisella.

Opetuksen järjestämisluvan myöntäminen on vapaaharkintainen hallintotoimi. Näin ollen luvan hakijalla ei ole lakiin perustuvaa oikeutta koulutuksen järjestämisluvan saamiseen, vaikka luvan myöntämiselle säädetyt edellytykset täyttyisivät. Lupahakemusten

käsittelyssä ja lupien myöntämisessä tulee noudattaa yleisiä hallinnon oikeusturvaperiaatteita kuten yhdenvertaisen kohtelun ja tarkoituksidonnaisuuden periaatteita.

Ennen 4 momentissa tarkoitettua luvan peruuttamista tulee opetuksen järjestäjää ja koulun sijaintikuntaa kuulla. Lupa voidaan peruuttaa myös osittain esimerkiksi siten, ettei koulutukseen saa ottaa enää uusia oppilaita. Luvan peruuttamisessa noudatettava harkintavalta on luvan myöntämistä koskevaa harkintavaltaa suppeampi. Luvan peruuttamisen tulee perustua siihen, ettei opetuksen järjestäjä enää täytä luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä. Tällöin lupa myös tulee peruuttaa.

Pykälän 3 momentissa luetellaan asiat, joista tulee lupapäätöksessä määrätä. Päätöksessä voidaan määrätä, että opetusta järjestetään useamman kuin yhden kunnan alueella. Erityisenä koulutustehtävänä voi olla esimerkiksi vieraskielisen opetuksen tai vammaisopetuksen järjestäminen taikka opetuksen järjestäminen koulukodissa. Kunnat ja kuntayhtymät voivat järjestää vieraskielistä opetusta ja erityisopetusta oman päätöksensä perusteella. Mahdollisuudesta määrätä opetuksen järjestäjälle erityisopetukseen liittyviä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtäviä säädetään lain 39 §:ssä. Opetuksen järjestämisluvan voi normaalin lähiopetuksen ohella olla monimuoto- tai etäopetus taikka opetuksen järjestäminen sisäoppilaitosmuotoisesti. Monimuoto- ja etäopetus tulee kysymykseen muille kuin oppivelvollisille järjestettävässä opetuksessa. Lupapäätöksessä voidaan rajoittaa opetukseen otettavien oppilaiden määrää.

Lain 51 §:n mukaan muiden koulujen ohella kaikki peruskouluopetusta järjestävät yksityiset koulut ja oppilaitokset jatkavat ilman eri toimenpiteitä tässä laissa tarkoitettua opetuksen järjestäjinä.

8 §. *Valtio opetuksen järjestäjänä.* Pykälässä säädetään valtion järjestämästä opetuksesta. Opetusministeriön päätöksessä määrätään soveltuvin osin samoista asioista kuin 7 §:n 3 momentin perusteella yksityiselle opetuksen järjestäjälle annettavassa luvassa. Myös valtion oppilaitoksessa voidaan opetusministeriön päätöksen nojalla järjestää esiopetusta, lisäopetusta ja perusopetuksen valmistavaa opetusta. Mahdollisuudesta määrätä opetuksen järjestäjälle erityisopetukseen liittyviä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtäviä säädetään lain 39 §:ssä. Nykyisin valtion ylläpitäville vammaisten lasten kouluille kuulu-

vista kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä säädetään kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista annetun lain 17 §:ssä. Lain 53 §:n 2 momenttiin sisältyvän säännöksen perusteella mainitut päätökset muuttuvat lain 39 §:ssä tarkoitetuiksi päätöksiksi.

Valtion ylläpitämät koulut jatkavat 53 §:n mukaan muiden koulujen ohella ilman eri toimenpiteitä toimintaansa lain mukaisina perusopetuksen järjestäjinä. Laki mahdollistaa niiden toiminnan säilymisen nykymuotoisena. Opetuksen painottaminen ja koulujen erityispiirteet määräytyvät vastaisuudessa kuitenkin lainsäädännön sijasta opetusministeriön tekemien koulutuksen järjestämistä koskevien päätösten ja koulujen opetussuunnitelmien mukaan. Valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain perusteella muun muassa koulujen johtokunta asetettaessa varataan koulujen hallinnossa nykyisin mukana oleville yhteisöille ja muille tahoille mahdollisuus ehdottaa johtokuntaan nimitettäväksi yhteisöjä edustavia jäseniä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain 50 §:n 2 momentin säännöstä oppilaan kotikunnan maksuosuudesta sovelletaan myös valtion koulukodeissa järjestettävään perusopetukseen.

4 luku. Opetus

9 §. *Opetuksen laajuus.* Perusopetuksen oppimäärän laajuus säilyy nykyisellään yhdeksänä vuotena. Myös esiopetuksen, lisäopetuksen ja maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus säilyy nykyisellään.

Perusopetuslain 25 §:n 2 momentin mukaisen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluville oppilaille sekä vieraskielisessä opetuksessa oleville oppilaille annettava esiopetus voi kestää kaksi vuotta. Tämä vastaa nykytilannetta. Tarkoituksena ei ole laajentaa kaksi vuotta kestäväksi esiopetuksen määrää vieraskielisessä opetuksessa, vaan turvata lain voimaan tullessa toimivien yksityisten ja valtion vieraskielisten koulujen opetustarjonta nykyisellään.

Lakiin ei sisälly enää säännöstä perusopetuksen jakautumisesta erikseen ala-asteen ja erikseen yläasteen opetukseen. Muutos antaa mahdollisuuden määrittellä vastaisuudessa eri aineiden opetukseen käytettävä tuntimäärä yhtenäisesti kaikkea perusopetusta varten.

Nykyisin tuntijako annetaan peruskoulussa erikseen ala-astetta ja erikseen yläastetta varten. Ehdotetun lain nojalla perusopetuksesta annettavaan asetukseen on tarkoitus ottaa säännös, jonka mukaan perusopetus järjestetään pääosin yhden opettajan antamana luokanopetuksena tai perusopetukseen kuuluvien eri aineiden opetukseen erikoistuneiden opettajien antamana aineenopetuksena. Opettajien kelpoisuusvaatimukset on puolestaan tarkoitus säätää opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa erikseen luokanopetusta ja erikseen aineenopetusta varten. Luokanopetuksen ja aineenopetuksen määrää ja keskinäistä suhdetta perusopetuksessa ei määritellä laissa eikä asetuksessa, vaan tarkoituksena on, että asia jää pedagogisena kysymyksenä opetussuunnitelman perusteiden ja opetussuunnitelmien perusteella paikallisella tasolla määritettäväksi. Nykyisin eri peruskouluopetusta antavissa oppilaitoksissa luokanopetuksen ja aineenopetuksen määrä ja suhde vaihtelee merkittävästikin.

Pykälän 5 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden. Nykyisestä poiketen esiopetuksesta, lisäopetuksesta ja maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta ei anneta enää määräyksiä opetusministeriön päätöksellä. Nykyisiin päätöksiin sisältyvät määräykset otetaan perusopetusasetukseen ja opetussuunnitelman perusteisiin.

10 §. *Opetuskieli.* Pykälässä säädetään koulun opetuskielestä. Käytettävällä opetuskielillä tulee antaa paitsi varsinainen opetus myös muut opetukseen liittyvät palvelut. Opetuskieltä koskevat säännökset säilyvät pääosin nykyisellään. Pykälän 2 momenttiin otetaan kuitenkin säännös, joka nykyistä selkeämmin velvoittaa saamen kielellä annettavaan opetukseen. Nykyisin velvollisuudesta antaa opetusta saamelaisen kotiseutualueen kunnissa saamen kielellä säädetään peruskouluasetuksessa. Asetuksessa ei määritellä, kuinka suuri osa opetuksessa tulee antaa saamen kielellä, vaan saamenkielisen opetuksen määrästä päättää asianomainen kunta. Uusi säännös edellyttää, että yli puolet opetuksesta annetaan saamen kielellä.

Pykälän 2 momenttiin otetaan lisäksi säännös velvollisuudesta käyttää viittomakieltä opetuskielenä. Säännös on uusi. Velvollisuus määräytyisi oppilaiden kuulovammaisuuden asteen mukaan. Ainakin viittomakieltä ensimmäisenä kielenä oppineille kuuroille ope-

tus tulee antaa viittomakielellä.

Pykälän 3 momentin mukaan oppilaan huoltaja saa valita opetuskielen, jos oppilas pystyy opiskelemaan usealla sellaisella kielellä, joilla opetusta annetaan. Opetuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää opetusta useammalla kuin yhdellä kielellä säädetään 4 §:n 4 momentissa ja tämän pykälän 2 momentissa.

Pykälän 4 momentin säännös mahdollistaa laajan vieraskielisen opetuksen esimerkiksi vieraskielisissä kouluissa ja erillisillä vieraskielisillä luokilla.

11 §. *Opetuksen sisältö.* Perusopetuksen oppiaineet säilyvät nykyisen peruskoululain mukaisina. Äidinkielen oppiaineen nimikkeeseen lisätään kuitenkin kirjallisuus. Muutoksella korostetaan kirjallisuuden tuntemuksen merkitystä ja painoarvoa äidinkielen opetuksen osana. Lisäksi kuvaamataito muutetaan oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä paremmin vastaavaksi nimikkeeksi kuvataide. Mahdollisuus antaa opetusta muissakin peruskoulun tehtävään kuuluvissa aineissa antaa mahdollisuuden opettaa esimerkiksi sellaisia nykyisin Steiner-kouluissa opetettavia aineita, joita ei sisälly 1 momentissa olevaan luetteloon opetettavista aineista. Opetussuunnitelman perusteissa voidaan määrätä, että yksittäisissä oppiaineissa on erilaajuisia oppimääriä. Säännöksen mukaan esimerkiksi kielen opetukseen voidaan nykyiseen tapaan vahvistaa oppimäärä erikseen perusopetuksen kuuden ensimmäisen vuoden aikana alkavaa laajaa oppimäärää ja kolmen viimeisen vuoden aikana alkavaa suppeaa oppimäärää varten. Säännöksen perusteella voidaan edelleen vahvistaa esimerkiksi erillinen oppimäärä äidinkieleen ja toiseen kotimaiseen kieleen kaksikielisiä oppilaita varten sekä toiseen kotimaiseen kieleen vieraskielisille oppilaille tarkoitettua suomi tai ruotsi toisena kielenä varten. Mahdollisuus vahvistaa erilaajuisia oppimääriä ei mahdollista niin sanottua tasokurssijärjestelmää, jossa oppilaiden tekemillä valinnoilla olisi vaikutus myös jatko-opintokelpoisuuteen.

Erityisen koulutustehtävän saaneiden opetuksen järjestäjien opetuksessa, kuten vieraskielisessä opetuksessa, voidaan sen mukaan kuin opetusministeriön päätöksessä todetaan poiketa oppiaineita koskevista säännöksistä. Nykyisin vieraskielisessä yksityisessä koulussa on peruskoulusta poikkeava kieliohjelma.

Erityisopetuksessa voidaan 17 §:n 2 mo-

mentin nojalla ja muille kuin oppivelvollisille annettavassa opetuksessa 46 §:n 3 momentin nojalla poiketa tämän pykälän säännöksistä sen mukaan kuin opetussuunnitelman perusteissa määrätään. Oppiaineiden lisäksi pykälässä mainitaan oppilaanohjaus. Nykyisin oppilaanohjauksesta säädetään asetuksessa ja määrätään valtioneuvoston tuntijakopäätöksessä. Oppilaanohjauksella tarkoitetaan tässä sekä ryhmämuotoisena annettavaa ohjausta että henkilökohtaista ohjausta.

Esiopetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen ja lisäopetuksen sisällöstä määrätään 14 §:n mukaan annettavassa tuntijakopäätöksessä ja opetussuunnitelman perusteissa.

12 §. *Äidinkielen opetus.* Äidinkielenä opettavat kielet ovat pääosin nykyisten säännösten mukaiset. Uutena kielenä pykälän 2 momentissa mainitaan kuitenkin viittomakieli. Pykälän 1 momenttia on nykyiseen peruskoululain säännökseen nähden sanonnallisesti uudistettu siten, että äidinkieli määräytyy käytetyn opetuskielen mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa mainittuja kieliä voidaan opettaa 1 momentissa mainitun kielen sijasta tai myös niiden ohella, jolloin äidinkieleen tuntijaon mukaan varatuilla tunteilla voidaan opettaa kahta eri kieltä. Pykälän 2 momentin mukaan saamenkieltä voidaan opettaa äidinkielenä myös sellaisille oppilaille, joiden opetuskieli on muu kuin saamen kieli.

13 §. *Uskonnon ja elämäntutkimustiedon opetus.* Uskonnonopetusta koskeva säännös säilyy nykyisellään. Velvollisuus opettaa muuta kuin oppilaiden enemmistön vakaumuksen mukaista uskontoa laajenee kuitenkin koskemaan myös kaikkia yksityisiä opetuksen järjestäjiä. Pykälässä saman opetuksen järjestäjän oppilaita tarkastellaan kokonaisuutena. Pykälässä tarkoitettu velvollisuus tietyn uskonnon tai elämäntutkimustiedon opettamiseen syntyy näin ollen vaikka samassa koulussa ei olisi pykälässä tarkoitettua vähimmäismäärää oppilaita. Elämäntutkimustietoa voidaan opettaa nykyiseen tapaan uskontokuntiin kuulumattomille oppilaille. Lain 46 §:ään sisältyy aikuiskoulutuksena järjestettävää opetusta koskeva erityissäännös, jonka mukaan myös uskontokuntiin kuuluva 18 vuotta täyttänyt oppilas voi valita elämäntutkimustiedon.

14 §. *Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet.* Opetukseen käytettävän ajan jakaminen eri oppiaineiden opetukseen eli tuntijako

on tarkoitus säilyttää valtioneuvoston yleisistunnon päätösvallassa. Valtioneuvosto päättää myös perusopetuksen, esiopetuksen, lisäopetuksen, perusopetukseen valmistava opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista. Päätöksessä tarkennetaan opetukselle säädettyjä tavoitteita ja siihen voidaan sisällyttää myös esimerkiksi nykyiseen kielenopetuksen yleissuunnitelmaan kuuluvia tavoite-määrityksiä. Opetusta koskevat yleiset valtakunnalliset tavoitteet voitaisiin tarvittaessa määrittellä valtioneuvoston päätöksellä vahvistettavassa koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa tai erillisellä päätöksellä. Nykyisin opetuksen valtakunnallisten tavoitteiden määrittely kuuluu pääosin opetushallitukselle. Kielenopetusta koskevat tavoitteet määrittää nykyisin puolestaan koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa.

Laissa ei 3 §:ssä säädettyä opetuksen yleistä yhtenäisyysvaatimusta lukuun ottamatta säädetä tarkemmin, miten opetus tulee eri vuosiluokilla järjestää, vaan asia jää tuntijaossa ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltäväksi.

Opetushallitus antaa, kuten nykyisinkin, opetussuunnitelmien laadintaa varten opetussuunnitelman perusteet, joissa määrittellään perusopetuksen eri oppiaineiden sekä oppilaanohjauksen ja muun laissa tarkoitetun opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Perusteet annetaan kaikkea perusopetusta, esiopetusta, lisäopetusta ja perusopetukseen valmistavaa opetusta varten. Tarkoituksena on, että opetushallitus osallistuu vastaisuudessa edelleen myös opetuksen valtakunnallisten tavoitteiden ja tuntijaon valmisteluun. Lain 50 §:n mukaan nykyistä tuntijakopäätöstä sekä nykyisiä opetussuunnitelman perusteita ja opetussuunnitelmia noudatetaan, kunnes tämän lain nojalla annetaan uudet päätökset. Opetussuunnitelman perusteiden uudistamista edellyttävät muun muassa ne valtion ja yksityisten koulut, joita varten ei nykyisin vahvisteta valtakunnallisia opetussuunnitelman perusteita. Tällaisia kouluja ovat esimerkiksi vieraskieliset koulut ja Steiner-koulut.

15 §. *Opetussuunnitelma.* Säännös jättää opetuksen järjestäjille laajan harkintavallan siitä, miten ja missä muodossa paikallinen opetussuunnitelma hyväksytään. Kunnan järjestämässä opetuksessa opetussuunnitelma voidaan hyväksyä joko kunta- tai koulukoh-

taisena taikka osittain koko kuntaa koskevana ja osittain koulukohtaisena. Myös esiopetusta, lisäopetusta ja perusopetukseen valmistavaa opetusta varten tulee hyväksyä opetussuunnitelma. Muutoksena nykytilaan verrattuna myös saamenkielistä opetusta varten tulee hyväksyä oma opetussuunnitelma. Myös vieraskielistä opetusta varten voidaan laatia erillinen opetussuunnitelma. Lain 3 §:n perusteella oppilaiden huoltajille tulee varata mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa opetuksen suunnitteluun.

Pykälän 2 momentin säännös mahdollistaa esimerkiksi Steiner-kouluille yhtenäisen perusopetuksen ja lukio-opetuksen kattavan opetussuunnitelman laatimisen sekä Anna Tapion koululle nykyiseen tapaan yhteisen perusopetuksen sekä koti- ja laitostalouden opintoja sisältävän ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelman. Yksittäisiä ammatillisia aineita voidaan sisällyttää opetussuunnitelmaan 11 §:n 2 momentin nojalla opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti ilman opetusministeriön lupaa.

16 §. *Tukiopetus.* Pykälässä opetuksen järjestäjälle säädetään nykyistä selkeämmin velvollisuus järjestää tukiopetusta.

Tukiopetusta tulee antaa esimerkiksi sairauden tai muun syyn takia opetuksessa jälkeensäjääneille oppilaille sekä oppilaille, joilla on esimerkiksi oman opetuskielensä poikkeavan äidinkielensä takia vaikeuksia seurata opetusta. Opetusministeriö myöntää nykyisin harkinnanvaraista valtionavustusta maahanmuuttajien sekä saamenkielisten, romanikielisten ja vieraskielisten oppilaiden täydentävään opetukseen peruskoulussa ja lukiossa. Perusteet on vahvistettu maahanmuuttajien sekä saamenkielisten, romanikielisten ja vieraskielisten oppilaiden täydentävään opetukseen peruskoulussa ja lukiossa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetulla opetusministeriön päätöksellä (248/1995). Mainittu toiminta luetaan vastaisuudessa perusopetuksen osalta pykälän mukaiseksi toiminnaksi, jota varten voidaan edelleen myöntää myös harkinnanvaraista valtionapua.

Pykälässä ei määritellä tukiopetuksena annettavan opetuksen määrää, vaan se määräytyy oppilaskohtaisesti. Varsinaisen tukiopetuksen lisäksi opetuksessa jälkeen jääneiden ja muiden tukiopetusta tarvitsevien tukemisessa voidaan käyttää muita opetusjärjestelyjä, kuten opetuksen eriyttämistä.

17 §. *Erytisopetus.* Pykälän 1 momentti koskee muun opetuksen ohessa annettavan

eli niin sanotun osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisestä. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi puhe-, lukemis- ja kirjoittamishäiriöistä kärsiville oppilaille. Opetuksen järjestäjälle säädetään nykyistä selkeämmin velvollisuus osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämiseen.

Pykälän 2 momentissa säädetään 16 §:ssä tarkoitettua tukiovetusta ja 1 momentissa tarkoitettua osa-aikaista erityisopetusta pidemmälle meneviä erityistoimenpiteitä tarvitsevien oppilaiden opetuksesta. Erityisopetusta tarvitsevien oppilaiden määrittely vastaa pääosin nykyistä peruskoululakiin sisältyvää määrittelyä. Ehdotuksen mukaan myös sairaus voi olla perusteena erityisopetuksen käytölle.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettua erityisopetuksen antaminen edellyttää kuten nykyisinkin hallinnollista päätöstä, jolla oppilas otetaan tai siirretään erityisopetukseen. Perusopetuksesta annettavassa asetuksessa on pykälän 4 momentin nojalla tarkoitus säätää muun muassa neuvottelusta oppilaan huoltajan kanssa sekä tarpeellisten tutkimusten tekemisestä oppilaalle ennen erityisopetukseen ottamista tai siirtämistä. Pykälän 3 momentin perusteella, jos erityisopetusta tarvitseva oppilas on sellaisessa yksityisen tai valtion järjestämässä opetuksessa, jossa ei erityisopetusta anneta, opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppilas tämän asuinkunnalle erityisopetukseen siirtämistä varten. Siirrosta päättävä kunta osoittaa samalla oppilaalle uuden koulun tai muun paikan, jossa opetus annetaan erityisopetuksena. Jos tarve erityisopetuksen antamiseen myöhemmin poistuu, oppilas tulee siirtää takaisin yleisopetukseen.

Pykälän 2 momentin mukaan erityisopetuksessa voidaan tarvittaessa poiketa 11 §:ssä määritellystä oppiainejaosta tai vapauttaa oppilas jonkin yksittäisen aineen, esimerkiksi vieraan kielen, opiskelusta. Vaikeimmin kehitysvammaisten opetus järjestetään oppiainejakoisuuden sijasta toimintalueisiin jaettuna. Erityisopetukseen otettujen ja siirrettyjen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien oppilaiden opetus voi kestää muusta esiopetuksesta poiketen kaksi vuotta. Pykälä antaa mahdollisuuden erityisopetuksen järjestämiseen erillisessä ryhmässä tai yhdessä muiden oppilaiden kanssa. Opetuksen järjestäjä päättää opetuksen toteuttamistavoista.

Erityisopetuksen asianmukainen järjestämi-

nen edellyttää opetuksen ja siihen liittyvien tukitoimenpiteiden yksilöllistä suunnittelua. Pykälän 2 momentin perusteella oppilaalle tulee laatia henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Suunnitelmaa laadittaessa tulee kuulla esimerkiksi oppilaan kuntoutuksesta vastaavia henkilöitä ja oppilaan huoltajia.

Oppilaalle annettavista tulkitsemis- ja avustajapalveluista, muista oppilashuoltopalveluista sekä erityisistä apuvälineistä säädetään 31 §:ssä. Opetusministeriö voi 39 §:n perusteella määrätä, että koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia ehdotetussa pykälässä tarkoitettua erityisopetuksen yhteydessä annettavasta kuntoutuksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Erityisopetuksen yhteydessä annetaan nykyisin sosiaalista ja lääkinnällistä kuntoutusta valtion ylläpitämissä kuulovammaisten, näkövammaisten ja liikuntavammaisten kouluissa.

Pykälässä tarkoitettua opetuksen järjestämistä ei rajata mihinkään määrättyyn koulutuksen järjestäjätahoon, vaan erityisopetusta voidaan järjestää myös yksityisissä kouluissa. Lain nojalla annettavassa opetustoimen henkilöstön kelpoisuuksia koskevassa asetuksessa on tarkoitus säätää tässä pykälässä tarkoitettua opetusta antavien erityisopettajien kelpoisuusvaatimukset.

Pykälän 4 momentin mukaan asetuksella voidaan säätää esimerkiksi opetusryhmien enimmäiskoosta vaikeasti vammaisten ja sairaiden oppilaiden opetuksessa. Nykyisen peruskouluasetuksen mukaan opetusryhmän enimmäiskoko on pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa opetuksessa kahdeksan oppilasta ja vaikeimmin kehitysvammaisille annettavassa opetuksessa kuusi oppilasta.

18 §. *Erityiset opetusjärjestelyt.* Pykälä antaa mahdollisuuden oppilaskohtaisesti poiketa lain ja sen nojalla annettavan asetuksen säännöksistä ja lain nojalla annettavista määräyksistä myös muussa kuin 17 §:ssä säädettyssä erityisopetuksessa. Säännös korvaa muun muassa yksittäisen oppiaineen opiskelusta vapauttamista koskevan nykyisen peruskouluasetuksen säännöksen.

Poikkeaminen voi tulla kysymykseen pykälän 1 kohdan nojalla esimerkiksi sellaisen oppilaan osalta, joka on opiskellut ulkomailta ja muuttaa Suomeen ja tulee täällä sijoitettavaksi hänen tietojensa ja taitojensa vastaavaan opetusryhmään. Mainittu kohta mah-

dollistaa myös vuosiluokan jättämisen väliin, jos oppilaan todetaan jo muuten hallitsevan asianomaisella vuosiluokalla edellytetyt tiedot. Pykälän 2 kohdan nojalla poikkeaminen on mahdollista esimerkiksi erityislahjakkaan oppilaan osalta tai sellaisen vammaisen taikka vieraskielisen oppilaan osalta, jota ei voida kohtuudella velvoittaa tietyn oppiaineen opetukseen. Pykälän 3 kohdan nojalla poikkeus voidaan myöntää esimerkiksi yleisopetuksessa olevan vammaisen oppilaan opiskelun järjestämisessä. Mahdollisuudesta poiketa yleisesti erityisopetuksessa oppiaineita ja opetussuunnitelmaa koskevista säännöksistä säädetään 17 §:n 2 momentissa.

19 §. *Opetuksen julkisuus.* Säännös opetuksen julkisuudesta säilyy nykyisellään. Säännös siirretään asetuksesta lakiin. Oikeutta päästä seuraamaan opetusta voidaan rajoittaa vain poikkeustapauksissa esimerkiksi, jos ulkopuolisten mukanaolosta voi olla käytettävän opetusmenetelmän tai tilojen ahtauden vuoksi haittaa opetustyölle tai jos on ilmeistä, että ulkopuolisten mukanaolo voi häiritä oppilaiden ja opettajan työskentelyä.

20 §. *Kokeilu.* Säännös vastaa pääosin nykyisiä peruskoululakiin ja -asetukseen sisältyviä kokeilusäännöksiä. Säännöksen soveltamisala laajenee kaikkeen, myös yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden järjestämään perusopetukseen, perusopetukseen valmistavaan opetukseen ja esiopetukseen. Nykyisin kokeilusäännös koskee vain osaa yksityisistä kouluista.

5 luku. Arviointi

21 §. *Koulutuksen arviointi.* Säännös on uusi. Säännöksen avulla on tarkoitus selkeyttää ja käsitteellisesti yhdenmukaistaa koulutuksen arviointia. Vastaavan sisältöinen säännös on tarkoitus ottaa myös esimerkiksi lukiolakiin ja ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin.

Arvioinnin tarkoituksena on kerätä koulu- ja kuntatasolla sekä valtakunnan tasolla tehtävää koulutuksen kehittämistä koskevaa päätöksentekoa varten tietoa siitä, miten ehdotetussa laissa tarkoitettulle opetukselle säädetty ja määrätty tavoitteet ovat toteutuneet käytännössä. Arvioinnin avulla on tarkoituksena myös lisätä oppilaiden huoltajien tietämystä koulutuksen tasosta ja parantaa edellytyksiä erilaisten valintojen tekemiseen. Koulutuksen vaikuttavuuden arviointi edel-

lyttää selvitystä myös siitä, miten perusopetuksen oppimäärän suorittaneet ovat sijoittuneet jatko-opintoihin tai työelämään.

Pykälässä arviointitasoja ovat koulutuksen järjestäjän itsearviointi ja toiminnan ulkopuolinen arviointi. Ulkopuolinen arviointi voidaan toteuttaa valtakunnallisena arviointina tai kansainvälisenä arviointina. Valtakunnallisesta arvioinnista ja osallistumisesta kansainväliseen arviointiin päättää opetushallitus opetusministeriön päättämien perusteiden mukaan. Opetushallitus voi käyttää arviointien suorittamisessa apuna esimerkiksi yliopistoja, tutkimuslaitoksia, lääninhallituksia sekä maakuntien liittoja. Opetusministeriö voi lisäksi antaa yksittäisen arvioinnin suorittamisen suoraan esimerkiksi jonkin tutkimuslaitoksen tehtäväksi.

Opetuksen järjestäjän itsearviointi pitää sisällään sekä opetuksen järjestäjätason, kuten kuntatason, arvioinnin että koulukohtaisen arvioinnin.

Arvioinnissa käytettävät menettelytavat jäävät opetushallituksen ja opetuksen järjestäjien päätösvaltaan. Opetushallitus tuottaa virikemateriaalia opetuksen järjestäjien suorittamaa itsearviointia varten.

Arviointien keskeisten tulosten julkistamisen tavat jäävät pykälän 3 momentin mukaan opetuksen järjestäjien ja opetushallituksen päätettäväksi. Kysymyksen voivat tulla esimerkiksi erilaiset julkaisut, tiedotteet tai tutkimukset.

Pykälän säännökset eivät estä myös muita kuin pykälässä mainittuja tahoja suorittamasta opetuksen arviointia ja raportoimasta niiden tuloksista.

22 §. *Oppilaan arviointi.* Pykälän 1 momentissa säädetään oppilasarvioinnin yleisistä tavoitteista. Nykyisin oppilasarvioinnin tavoitteista säädetään asetuksella. Monipuolisen arvioinnin vaatimuksella korostetaan sitä, ettei arvioinnin pohjana saa olla yksipuolisesti esimerkiksi vain kokeissa annetut näytöt.

Opintosuoritusten arvioinnista, opinnoissa etenemisestä ja todistusten antamisesta säädetään pykälän 2 momentin perusteella tarkemmin lain nojalla perusopetuksesta annettavassa asetuksessa. Asetukseen otettavat opinnoissa etenemisestä koskevista säännöksistä säädetään tarkemmin muun muassa opinnoissa etenemisen edellyttämistä vähimmäis-suorituksista ja vuosiluokalle jäämisestä. Lisäksi opetushallitus voi antaa, kuten nykyisinkin, säännöksiä täydentäviä määräyk-

siä arvioinnista. Valtakunnallisen yhtenäisyyden ja oppilaiden oikeusturvan takaamiseksi opetushallitus päättää, mitä tietoja todistuksista tulee vähintäänkin ilmetä.

6 luku. Työaika

23 §. *Lukuvuosi.* Lukuvuoden pituus säilyy perusopetuksessa nykyisellään 187—190 työpäivänä. Työpäivien sijoittamisesta lukuvuoden eri ajankohtiin päättää opetuksen järjestäjä. Koulutyön päättymispäivästä säädetään kuitenkin asetuksella. Nykyisten säännösten mukaan lukuvuoden koulutyö päättyy valtakunnallisesti samana päivänä eli 22 viikon viimeisenä arkipäivänä. Mahdollisuus lisätä opetusministeriön luvalla lukuvuoden työpäivien määrää mahdollistaa esimerkiksi Anna Tapion koulun lukuvuoden säilymisen 210 päivän mittaisena. Työpäivien määrän lisääminen tulee kysymykseen vain poikkeustapauksissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään koulutyön pakottavan keskeyttämisen takia pitämättä jääneiden päivien korvaamisesta. Nykyisin asiasta säädetään asetuksella.

24 §. *Oppilaan työmäärä.* Pykälän 1 momentti sisältää nykyiseen peruskoululakiin sisältyvää säännöstä vastaavan perusopetuksen työaikojen suunnittelussa ja opetuksen järjestämisessä huomioon otettavan yleissäännöksen. Säännöksen tarkoituksena on estää oppilaiden liiallinen koulutyöstä, koulumatkoista ja kotitehtävistä aiheutuva rasitus.

Pykälän 2 momentin perusteella oppilaan päivittäisestä ja viikoittaisesta työmäärästä säädetään perusopetuksesta annettavassa asetuksessa. Asetuksessa päivittäiselle työmäärälle säädetäisiin enimmäisaika ja viikoittaiselle työmäärälle vähimmäisaika. Asetuksessa on edelleen tarkoitus säätää myös oppitunnista. Perusopetuksessa opetukseen olisi käytettävä vähintään 45 minuuttia tunnista. Oppitunnin sääntelyllä määriteltäisiin oppilaan työskentelyaika. Oppituntia koskevat säännökset eivät sen sijaan sitoisi opetuksen järjestäjää sen päättäessä koulutyön käytännön jaksottamisesta. Oppituntisidonnainen opetuksen jaksotus ei esimerkiksi erityisopetuksessa aina ole edes mahdollista.

Esiopetuksen, lisäopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuudesta säädetään 9 §:n 5 momentin nojalla asetuksella.

7 luku. Oppivelvollisuus sekä oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

25 §. *Oppivelvollisuus.* Pykälässä oppivelvollisuus laajennetaan kaikkiin Suomessa vakinaisesti asuviin 7—16 vuotiaisiin lapsiin. Nykyisin oppivelvollisia ovat vain Suomen kansalaiset. Oppivelvollisuuden kesto säilyy nykyisellään. Vaikeasti vammaisten lasten opetuksessa oppivelvollisuus on edelleen vuotta pitempi kuin muussa opetuksessa. Kysymykseen tulevat näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Säännöksen perusteella myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Oppivelvollisuus päättyy, kun oppilas on suorittanut hyväksytysti perusopetuksen oppimäärän tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta.

26 §. *Oppivelvollisuuden suorittaminen.* Pykälä säilyttää periaatteen, jonka mukaan Suomessa ei ole pakkoa osallistua koulujärjestelmän piiriin kuuluvaan opetukseen. Oppilaan huoltajat voivat päättää opetuksen antamisesta kotona tai muun kuin laissa tarkoitetun opetuksen järjestäjän toimesta. Hallitusmuodon 82 §:n 2 momentin perusteella kotiopetus ei ole viranomaisten valvonnan alaisista.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa opetuksessa ensimmäinen oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluva vuosi on nykyiseen tapaan esiopetusta. Tätä ennen nämä oppilaat ovat voineet osallistua vapaaehtoiseen esiopetukseen.

Kuten nykyisinkin oppivelvollisen asuin-kunnan tulee valvoa, että oppivelvollisuusikäiset saavat opetusta. Nykyisin kunta määrää valvovan opettajan, jonka tulee, mikäli mahdollista, lukukausittain tutkia oppivelvollisen edistymisen. Vastaisuudessa valvonnan toteuttamistavat jäävät nykyistä vapaammin kunnan harkintaan. Jos kotona opiskeleva lapsi haluaa arvioinnin suorituksistaan, tulee lapsen osallistua 38 §:ssä tarkoitettuun erityiseen tutkintoon. Lain 45 §:ään sisältyy säännös, joka mahdollistaa huoltajan tuomitsemisen sakkoon, jos hän laiminlyö oppivelvollisuuden valvonnan.

27 §. *Opetuksen poikkeava aloittamisajan-kohta.* Pykälässä todettujen tutkimusten perusteella lapselle, jolla on edellytykset suoriutua opiskelusta, säädetään oikeus aloittaa koulunkäynti vuotta ennen oppivelvollisuu-

den alkamista. Nykyisen lain mukaan kunta voi vastaavien tutkimusten perusteella erityisestä syystä myöntää luvan koulunkäynnin aloittamiseen säädettyä aikaisemmin. Muutoksena nykytilaan pykälässä edellytetään asiantuntijoiden suorittamaa tutkimusta myös ennen koulunkäynnin aloittamisen myöntämistä koskevaa päätöstä.

Ehdotus edellyttää lasten huoltajille suunnatun koulunkäynnin aloittamiseen ja lasten koulukypsyysarvioimiseen liittyvän neuvonnan ja ohjauksen tehostamista. Tärkeä osuus neuvonnasta ja huoltajien tukeminen lasten koulukypsyysarvioinnissa kuuluisi myös lasten päivähoidon henkilöstölle.

28 §. *Koulutuspaikka.* Lain mukaan perusopetuksen järjestäjät päättävät koulujen ja muiden toimintayksiköiden muodostamisesta ja toimintojen järjestämisestä. Pykälän 1 momentin nojalla lapsella on oikeus päästä kunnan hänelle osoittamaan 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tai muuhun opetuksen antamiseen sopivaan paikkaan. Koulun vaihtamisesta säädetään niin ikään 6 §:n 2 momentissa. Osa opetuksesta voidaan, kuten nykyisinkin, järjestää muualla kuin varsinaisessa koulutuspaikassa.

Pykälän 2 momentin nojalla oppilaan huoltajat voivat päättää, että lapsi hakeutuu muuhun kuin kunnan osoittamaan kouluun. Koulu voi olla toinen saman kunnan, toisen kunnan, kuntayhtymän, valtion, yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämä koulu. Tämän momentin mukaista hakeutumismenettelyä sovelletaan yleisesti niihin kouluihin, joilla ei ole sopimusta opetuksen järjestämisestä minkään kunnan kanssa. Kun kouluun otetaan myös muita kuin kunnan sinne 6 §:n 2 momentin nojalla osoittamia oppilaita, tulee hakijoihin soveltaa yhdenvertaisia valintaperusteita. Jos kysymys on kunnan järjestämästä opetuksesta, asianomainen kunta voi kuitenkin asettaa etusijalle omasta kunnasta tulevat hakijat. Lain 32 ja 33 §:n nojalla tässä momentissa tarkoitetuilla oppilailla ei ole oikeutta maksuttomaan koulukuljetukseen eikä majoitukseen, vaan opetuksen järjestäjä päättää etujen antamisesta oppilaak-sioton yhteydessä.

29 §. *Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.* Pykälä sisältää opetuksen järjestäjä velvoittavan työturvallisuussäännöksiä vastaavan uuden säännöksen oppilaiden oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Säännös edellyttää toisaalta, että opetukseen tarkoitettut tilat ja välineet ovat turvallisia, ja

toisaalta se velvoittaa koulutuksen järjestäjän huolehtimaan esimerkiksi siitä, etteivät oppilaat joudu väkivallan tai muun kiusaamisen kohteiksi koulussa tai muussa koulun toiminnassa. Pykälä koskee kaikkea lain mukaista opetusta.

30 §. *Oikeus saada opetusta.* Pykälän 1 momentin tarkoituksena on turvata oppilaalle opetussuunnitelman mukainen opetus ja tarpeellinen ohjaus kaikkina koulun työpäivinä. Opetussuunnitelmassa voidaan määrätä käytettäväksi opetusmenetelminä esimerkiksi työelämään tutustumista tai kohtuullisessa määrin itsenäistä työskentelyä, jolloin oppilaalla ei ole jatkuvaa välitöntä vuorovaikutusmahdollisuutta opettajan kanssa.

Pykälän 2 momentin säännös huoltajalle kuuluvasta oikeudesta valita opetettava aine vastaa nykyistä peruskoululain säännöstä. Pykälä koskee oppiaineiden valinnan lisäksi erilaajuisten oppimäärien valintaa. Opetuksen järjestäjän oikeus muuttaa valinta toiseksi koskee uusien säännösten mukaan myös nykyisin ala-asteella aloitettavia pitkiä A-kieliä. Nykyisin yli 30 000 samankielisen asukkaan kunta on velvollinen kieltenopetuksen järjestämiseen, jos kielen valinneita oppilaita on vähintään 12.

31 §. *Opetuksen maksuttomuus.* Hallitusmuodon 13 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Pykälässä säädetään perusopetuksen, esiopetuksen, lisäopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen maksuttomuudesta sekä siitä, mitkä opetukseen liittyvät edut ja palvelut kuuluvat maksuttomuuden piiriin. Maksuttomat edut säilyvät pääosin nykyisellään. Uusien säännösten mukaan oppilasmaksuja ei saa enää periä Steiner-kouluissa.

Pykälän 1 momenttiin otetaan nykytilaa selkeyttävä säännös, joka turvaa vammaiselle tai muutoin erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalle opetukseen osallistumisen edellyttämät tarpeelliset apuvälineet, tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä muut opetus- ja oppilashuoltopalvelut. Tulkittamispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä oppilaille annettavia yksilöllisiä palveluita. Pykälässä maksuttomalla kuntoutuksella tarkoitetaan sitä kuntoutusta, jota järjestetään opetusministeriön 39 §:n nojalla tekemän päätöksen mukaisesti, esimerkiksi valtion vammaisten lasten kouluissa. Apuvälineillä tarkoitetaan luokka-

ja koulukohtaisia apuvälineitä. Oppilaalla on oikeus henkilökohtaisiin apuvälineisiin lääkinnällisestä kuntoutuksesta annetun asetuksen (1015/1991) mukaisesti.

Opetuksen ja ruokailun maksuttomuudesta voivat pykälän 3 momentin mukaan poiketa ulkomailla toimivat koulut ja opetusministeriön luvalla vieraskielistä opetusta antavat yksityiset koulut Suomessa. Lain voimaan tullessa oikeus maksujen perimiseen on tarkoitus antaa kolmelle vieraskielisistä yksityisistä kouluista annetun lain nojalla nykyään toimivalle koululle. Kun mainittuihin kouluihin hakeutuminen on vapaaehtoista ja kun oppivelvollisuusikäisellä säilyy oikeus päästä halutessaan maksuttomaan opetukseen, ei säännöksellä rikota hallitusmuodon 13 §:n 1 momentissa turvattua oikeutta maksuttomaan perusopetukseen. Opetusministeriö päättää 44 §:n 1 momentin nojalla maksujen perusteista.

32 §. *Koulumatkat.* Pykälään sisältyvä koulumatkaetua koskeva säännös säilyy nykyisellään. Päivittäiseen koulumatkaan odotukseen kuuluva enimmäisaika määritellään pykälän 2 momentissa. Enimmäisaika on ala-asteikäisten oppilaiden osalta kaksi ja puoli tuntia ja erityisopetukseen osallistuvien ja yläasteikäisten oppilaiden osalta kolme tuntia. Nykyisin vastaavat enimmäisajat säädetään peruskouluasetuksessa.

Kuten nykyisinkin oppilaat voivat joutua kulkemaan osan koulumatkasta jalan tai muulla tavoin ilman opetuksen järjestäjän järjestämää kuljetusta tai tukea. Velvollisuus järjestää koulukuljetus tai avustaa oppilaan kuljettamista tai saattamista viittä kilometriä lyhyemmälläkin matkalla voi rajoittua vain osaan lukuvuotta, esimerkiksi vain talviaikaan.

Vaikeasti vammaisten oppilaiden koulumatkaetuuksia koskee myös vammaisen saattajana toimivaa henkilöä.

Pykälän 3 momentin mukaan muuhun kuin kunnan ensisijaisesti osoittamaan kouluun hakeutuvan lapsen kouluun ottamisen ehdoksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa koulumatkoista aiheutuvista kustannuksista. Nykyisin eräiden valtion ja yksityisen ylläpitämien koulujen oppilailla on asianomaisia kouluja koskevien säännösten mukaan oikeus koulumatkaetuuksiin. Etu voidaan myös vastaisuudessa antaa opetuksen järjestäjän päätöksen mukaan. Ennen lain voimaantuloa opintonsa aloittaneiden oikeus koulumatkaetuuksiin nykyisten säännösten mukaan turva-

taan 56 §:ssä.

33 §. *Majoitus.* Myös majoitusetu ja siihen liittyvä oikeus maksuttomiin matkoihin lomien ja viikonloppujen yhteydessä säilyy pääosin nykyisellään.

Muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun tulevilta oppilaita voidaan periä majoituksesta kohtuullisia maksuja. Laki mahdollistaa opetuksen järjestämisen myös kokonaan sisäoppilaitosmuotoisesti. Jos oppilas hakeutuu tällaiseen kouluun, voidaan häneltä periä majoituksesta kohtuullisia maksuja. Maksujen kohtuullisuutta arvioidaan suhteessa annettuun etuun ja opetuksen järjestäjälle aiheutuneisiin kustannuksiin. Opetusministeriö päättää 44 §:n 1 momentin nojalla maksujen perusteista. Oppilaita ei voida 6 §:n 2 momentin mukaan vastoin huoltajan tahtoa osoittaa kouluun, jossa majoituksesta peritään maksuja.

34 §. *Tapaturman hoito ja terveydenhuolto.* Pykälän 1 momenttiin sisältyvä koulutapaturman hoidon maksuttomuutta koskeva säännös vastaa pääosin nykyisen peruskoululain säännöstä. Säännöksen soveltamisalaa laajennetaan koskemaan kuitenkin myös sitä aikaa, jonka oppilas on 33 §:n mukaisesti majoituksessa.

Kouluterveydenhuollosta säädetään kansanterveyslaissa (66/1972) sekä opiskeluun ja oppilaiden kehitykseen liittyvien vaikeuksien poistamiseksi tarvittavista esimerkiksi koulupsykologi ja -kuraattoripalveluista lastensuojelulaissa. Opetuksen järjestäjät päättävät erityisten oppilashuoltoryhmien ja muiden tarvittavien opetustoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoista koostuvien yhteistyöryhmien muodostamisesta.

35 §. *Oppilaan velvollisuudet.* Pykälässä säädetään oppilaan velvollisuuksista. Oppilas voi olla poissa opetuksesta vain, jos hän on saanut siihen luvan. Lupa voidaan myöntää sairauden tai muun ennalta arvaamattoman syyn takia myös jälkikäteen. Oppilaan vapauttamisesta jonkin aineen opetuksesta säädetään 18 §:ssä.

Opetuksen järjestäjä voi hyväksyä koulun työskentelyyn liittyviä ja oppilaita sitovia järjestyssääntöjä. Oppilaan käyttäytymistä ja työskentelyä arvioidaan 22 §:n perusteella. Tehtävien suorittamisen laiminlyönnistä ja epäasiallisesta käyttäytymisestä määrättävistä seuraamuksista säädetään 36 §:ssä.

36 §. *Kurinpito.* Pykälässä säädetään oppilaan kurinpidollisesta rankaisemisesta ja oppilaan ojentamisesta. Rangaistukset ja ojen-

tamiskeinot ovat samat kuin nykyisten säännösten mukaan. Rangaistusta määrättäessä tai oppilasta ojennettaessa tulee ottaa muun ohella huomioon teon tahallisuus ja vakavuus sekä oppilaalle aikaisemmin määrätty mahdolliset rangaistukset. Koulusta voidaan erottaa määrääjäksi enintään kolmeksi kuukaudeksi. Nykyisestä kuukauden vähimmäisajasta samoin kuin eräiden yksityisten koulujen mahdollisuudesta erottaa oppilas kokonaan luovutaan. Opetuksen järjestäjän, joka erottaa oppilaan, tulee huolehtia, ettei oppilas erottamisen aikana jää jälkeen opetuksessa. Tämä edellyttää riittävää ohjausta ja opetusta myös erottamisen aikana. Säännökset oppilaan poistamisesta luokasta, jälki-istunnon määräämisestä ja oppilaan määräämisestä suorittamaan kotitehtäviä koulussa koulutyön päättymisen jälkeen otetaan lukiin, kun niistä nykyisin säädetään asetuksessa. Lain nojalla perusopetuksesta annettavassa asetuksessa on tarkoitus säätää rangaistusten ja ojentamiskeinojen käyttämiseen liittyvistä menettelytavoista, kuten oppilaan ja tämän huoltajan kuulemisesta, päätöksen perustelemisesta ja kirjaamisesta.

8 luku. Erinäiset säännökset

37 §. *Henkilöstö.* Pykälään sisältyy yleissäännös opetuksen järjestäjän velvollisuudesta palkata riittävä määrä henkilöstöä.

Pykälän 1 momentin perusteella jokaisella koululla tulee olla toiminnasta vastaava rehtori. Nykyisen lainsäädännön mukaan koulussa on oppilasmäärästä riippuen joko johtaja tai rehtori. Rehtori voi olla kuten nykyisinkin yhteinen muun koulun tai oppilaitoksen kanssa. Nykyisen lainsäädännön perusteella kysymykseen tulee yksi tai useampi muu peruskoulu taikka lukio. Ehdotuksessa ei ole rajoitettu sitä, millä kouluilla ja oppilaitoksilla voi olla yhteinen rehtori, vaan asia jää opetuksen järjestäjän päätösvaltaan. Rehtorin vastattavana olevien koulujen määrä tulee olla kuitenkin sellainen, että johtaja pystyy tosiasiallisesti vastaamaan jokaisen alaisensa koulun johtajan tehtävistä. Näin ollen rehtoriksi nimittettävä henkilö ei voi yleensä toimia kunnan keskushallinnon tehtävissä. Rehtorin tehtävien hoitamista varten voidaan kunnan tai valtion järjestämässä opetuksessa perustaa johtajan tai rehtorin virka. Rehtorin tehtävät voidaan kuten nykyisinkin järjestää siten, että joku koulun opettajista toimii rehtorina.

Pykälän 2 momentin mukaan opetuksen järjestäjällä tulee olla riittävä määrä opettajan virkoja tai työsuhteessa olevia opettajia. Lisäksi opetuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä. Henkilöstön määrän riittävyyttä arvioitaessa tulee huomiota kiinnittää esimerkiksi oppilaiden ikään ja opetuksessa käytettäviin työmuotoihin sekä siihen, järjestetäänkö opetus lähiopetuksena, etäopetuksena tai sisäoppilaitosmuotoisesti ja mikä on koulujen määrä ja sijainti. Velvollisuus opetuksen järjestäjän omaan henkilöstöön ei koske tilannetta, jossa opetuksen järjestäjä hankkii opetuspalvelut toiselta kunnalta, kuntayhtymältä taikka 7 tai 8 §:ssä tarkoitetulta opetuksen järjestäjältä. Muuta henkilöstöä ovat esimerkiksi erilaisissa 31 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa oppilashuoltotehtävissä toimivat henkilöt sekä koulunkäyntiavustajat.

Säännös ei määrittele rehtorin, opettajien ja muun henkilöstön palvelussuhdelajia eikä tehtävänimikkeitä, vaan niistä päättäisi asianomainen opetuksen järjestäjä. Sama henkilöstö voi huolehtia usean eri lakien mukaisen koulutuksen johtamis- ja opetustehtävistä ja muista opetukseen liittyvistä tehtävistä. Rehtorin valitsemisesta valtion ja yksityisen järjestämässä koulutuksessa säädetään valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annettavassa laissa. Mahdollisuudesta palkata henkilöstöä määrääkseen palvelussuhteeseen säädetään kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetussa laissa, valtion virkamieslaissa ja työsopimuslaissa.

Rehtorin ja opettajien kelpoisuudesta säädetään eri oppilaitosmuotojen yhteisessä opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa. Kelpoisuudet on tarkoitus määritellä tietyn nimensen virkaan liittyvän kelpoisuuden sijasta kelpoisuutena toimia rehtorina tai antaa määrättyyn koulumuotoon kuuluvaa opetusta. Lain nojalla perusopetuksesta annettavassa asetuksessa on tarkoitus säätää, että perusopetus järjestetään luokanopetuksena ja aineenopetuksena. Esiopetusta, luokanopetusta ja aineenopetusta antaville opettajille on tarkoitus asetuksella säätää omat kelpoisuusvaatimuksensa.

38 §. *Erityinen tutkinto.* Pykälässä säädetään perusopetuksen oppimäärän tai sen osan suorittamisesta erityisessä tutkinnossa. Perusopetuksesta annetussa asetuksessa on tarkoitus säätää tutkinnon laajuudesta ja tutkin-

non vastaanottajasta. Tarkoituksena on, että tutkinnon laajuus säilyy nykyisellään. Tutkinnon voi ottaa vastaan laissa tarkoitettu opetuksen järjestäjä. Nykyisestä poiketen siis myös yksityiset opetuksen järjestäjät voivat ottaa vastaan tässä tarkoitettuja tutkintoja. Tutkinnoista ei saa periä maksuja.

39 §. *Erityisopetuksen tukitehtävistä huolehtiminen.* Pykälässä säädetään mahdollisuudesta määrätä kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle opetuksen järjestäjälle ja valtion oppilaitokselle tehtäväksi huolehtia erityisopetukseen liittyvistä tukitehtävistä. Nykyisin erityisopetukseen liittyvistä tukitehtävistä säädetään kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista annetun lain 17 §:ssä. Tehtävä voi olla esimerkiksi opetusmenetelmien ja oppimateriaalien kehittäminen sekä lukion oppimäärän suorittamista edistävä opetus. Pykälä mahdollistaa myös sen, että määrätyn oppilaitoksen pääasiallisena tehtävänä on toimia muille opetuksen järjestäjille pykälässä tarkoitettuja palveluja tuottavana resurssikeskuksena. Resurssikeskuksella voi olla toimintaa myös muussa kuin keskuksen varsinaisessa sijaintikunnassa ja keskus voi toimia yhteistyössä eri vammaisjärjestöjen kanssa. Lain 52 §:n 2 momentin mukaisesti valtion oppilaitoksille mainitun lain 17 §:n perusteella määrätty erityistehtävät muuttuvat tämän lain mukaisiksi tehtäviksi.

40 §. *Salassapito.* Pykälässä säädetään salassapidosta ja poikkeuksesta salassapidettävien tietojen ilmaisemiseen. Pykälä vastaa sisällöllisesti nykyisin kunnan opetustoimen hallinnosta annettuun lakiin sisältyvää säännöstä, jota sovelletaan viittaussäännösten perusteella myös osassa valtion ja yksityisten järjestämää koulutusta.

41 §. *Tietojensaantioikeus.* Pykälässä säädetään oikeudesta eräiden tietojen saamiseen ja velvollisuudesta tietojen luovuttamiseen. Pykälä vastaa sisällöllisesti nykyisin kunnan opetustoimen hallinnosta annettuun lakiin sisältyvää vastaavaa säännöstä.

42 §. *Muutoksenhaku.* Säännös koskee muutoksenhakua yksittäisen oppilaan oikeuksia tai velvollisuuksia koskevaan opetuksen järjestäjän päätökseen. Oppilaan määrääkaista erottamista ja opintososiaalisia etuja koskevista päätöksestä valitetaan asianomaiseen lääninoikeuteen ja muissa pykälän 2 momentissa luetelluista lähinnä pedagogista tarkoituksenmukaisuutta koskevista päätöksistä lääninhallitukseen. Valitukseen so-

velletaan uusia hallintolainkäyttölain (586/1996) säännöksiä. Nykyisin valitus opintososiaalisia etuja koskevasta päätöksestä voidaan tehdä kuntien järjestämässä opetuksessa kuntalain mukaisena laillisuusvalituksena. Muista kuin pykälän 1 ja 2 momentissa mainituista oppilasta koskevista päätöksistä ei saa valittaa. Lääninoikeuden ja lääninhallituksen valitukseen antamasta päätöksestä ei pääsääntöisesti ole jatkovalitusoikeutta. Tämä on perusteltua asioiden kiireellisuuden ja koulutyön jatkuvuuden vuoksi. Lääninhallituksen päätöksestä olisi kuitenkin jatkovalitusoikeus lääninoikeuteen, jos päätös koskee oppilaaksi ottamista tai oppilaan siirtämistä 17 §:n 2 momentissa tarkoitettuun erityisopetukseen vastoin huoltajan tahtoa. Mainittujen päätösten on katsottu koskevan sellaisia Hallitusmuodon 16 §:ssä tarkoitettuja yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka tulee voida saattaa tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Kun 15 vuotta täyttäneen alaikäisen henkilön oikeudesta valittaa huoltajansa ohella itseään koskevissa asioissa säädetään mainitussa hallintolainkäyttölaissa, ei vastaavaa erityissäännöstä tarvitse ottaa ehdotettuun lakiin.

Oikaisun hakemisesta oppilaan suoritusten arviointiin säädettäisiin lain nojalla perusopetuksesta annettavassa asetuksessa. Pykälän 5 momenttiin otetaan valituskieltoa koskeva säännös.

Muihin kuin yksittäistä oppilasta koskeviin päätöksiin haettaisiin muutosta yleisten muutoksenhakua koskevien säännösten mukaan. Muutoksenhakuoikeus määräytyisi siten opetuksen järjestäjän mukaan joko kuntalain tai mainitun hallintolainkäyttölain säännösten mukaan. Koska viimeksi mainittu laki ei säädä yleistä muutoksenhakuoikeutta yksityisen opetuksen järjestäjän päätöksiin, hallintovalituksen käyttöä rajoittuu yksityisen järjestämässä koulutuksessa oppilasta koskeviin asioihin. Yksityisen opetuksen järjestäjän henkilöstöä koskevat riita-asiat kuuluvat asianomaisen käräjäoikeuden tai työtuomioistuimen ratkaistaviksi.

Kuntalain 8 §:n 2 momentin nojalla lääninhallitus voi katelun johdosta tutkia, onko kunta toiminut voimassa olevien lakien mukaisesti. Lääninhallitus voi lääninhallituslain nojalla määrätä antamansa kiellon tai kehotuksen tehostukseksi uhkasakon. Myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta an-

nettu laki sisältää säännökset, joiden nojalla opetusviranomaiset voivat puuttua kunnan lainvastaiseen toimintaan.

Jos yksityinen opetuksen järjestäjä toimii tämän lainsäädännön vastaisesti, voidaan opetuksen järjestäjän laittomaan menettelyyn puuttua tähän esitykseen sisältyvän, kuntalain 8 §:n 2 momenttia vastaavan, valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annettavan lain 6 §:n tai opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain säännösten nojalla taikka viime kädessä 7 §:n 4 momentin nojalla peruuttamalla opetuksen järjestämislupa.

43 §. *Rahoitus.* Pykälä sisältää perusopetuksen rahoituksen osalta viittauksen tähän esitykseen sisältyvään lakiehdotukseen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta. Lakiehdotuksen piiriin tulee nykyisin lain ulkopuolella olevasta toiminnasta koulukotilasten opetus sekä erityislakien nojalla nykyään toimivissa valtion ja yksityisissä oppilaitoksissa ja kansanopistoissa järjestettävä perusopetus.

44 §. *Oppilailta perittävät maksut.* Tässä laissa tarkoitettuja maksuja, joihin säännöstä sovelletaan, ovat 31 §:n 3 momentin mukaan ulkomailta annettavasta opetuksesta ja vieraskielisestä opetuksesta, 33 §:n 4 momentin mukaan majoituksesta sekä 46 §:n 2 momentin mukaan yksittäisiä aineita opiskelevilta aikuisopiskelijoilta perittävät maksut. Opetusministeriö päättää maksujen perusteista.

45 §. *Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönti.* Pykälässä säädetään nykyiseen tapaan mahdollisuudesta määrätä oppilaan huoltajalle sakkorangaistus, jos hän ei valvo, että oppivelvollisuus tulee täytettyä. Sen sijaan mahdollisuudesta tuomita oppivelvollisen palkanneelle työnantajalle sakkorangaistus, jos työnteko estää oppivelvollisuuden täyttämisen, luovutaan.

46 §. *Muiden kuin oppivelvollisten opetus.* Pykälä sisältää luettelon niistä säännöksistä, joita noudatetaan muille kuin oppivelvollisille järjestettävässä perusopetuksessa. Pykälää sovelletaan nykyisin aikuislukiossa, kansalaisopistoissa ja kansanopistoissa annettavaan perusopetukseen.

Opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä voidaan poiketa siten kuin opetussuunnitelman perusteissa määrätään. Tarkoituksena on mahdollistaa nykyisenkaltaisen aikuislukion tuntijaon noudattaminen vastaisuudessa. Opetusta voidaan järjestää aikuisten

opetukseen soveltuvia erilaisia opetusmenetelmiä ja järjestämistapoja käyttäen. Pykälän 4 momentin mukaan opetus voidaan järjestää lähiopetuksena, etäopetuksena tai niiden yhdistelmänä monimuoto-opetuksena. Kuten nykyisin aikuislukiossa, evankelisluterilaiseen kirkkoon, ortodoksiseen kirkkokuntaan tai muuhun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluva voi valita uskonnon sijasta elämänkatsomustiedon. Säännös edellyttää kuitenkin, että opiskelija on täyttänyt 18 vuotta.

Hallitusmuodon 13 §:n perusteluiden mukaan maksuttoman perusopetuksen piiriin kuuluvat opetuksen lisäksi välttämättömät opetusvälineet kuten oppikirjat. Pykälässä ehdotetaan muutoksena nykytilaan nähden, että oppikirjat sekä työvälineet ja -aineet olisivat maksuttomia myös aikuisopiskelijoille. Sisäoppilaitosmuotoisina toimivissa oppilaitoksissa, joita ovat nykyisen lainsäädännön mukaan kansanopistot, opiskelijalla säilyy perusopetuksessa oikeus maksuttomaan asumiseen ja useampaan kuin yhteen ateriaan päivässä. Yhden tai useamman aineen opiskelijalta voidaan nykyiseen tapaan periä maksuja. Opetusministeriö päättää 44 §:n 1 momentin nojalla maksujen perusteista.

47 §. *Perusopetuksen yhteydessä järjestettävä muu toiminta.* Pykälässä tarkoitettua muuta toimintaa on muun muassa oppilas- ja nuorisokerhotoiminta sekä koulukirjastotoiminta. Toiminnan tulee olla 2 §:ssä säädettyjen tavoitteiden mukaista. Oppilaiden osallistuminen toimintaan on vapaaehtoista. Opetuksen järjestäjät päättävät tarkemmin toiminnan sisällöstä ja järjestämistavoista. Toiminnan kustannukset voidaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaan lukea opetustoimen menoiksi. Pykälä ei koske opetuksen järjestäjien mahdollisesti harjoittamaa maksullista palvelutoimintaa.

48 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälään sisältyy yleinen asetuksenantovaltuutus.

9 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

49 §. *Voimaantulo.* Pykälän 1 momentissa säädetään lain voimaantulosta ja 2 momentissa lain nojalla kumottavista säännöksistä. Pykälän 3 momentti antaa mahdollisuuden ryhtyä ennen lain voimaantuloa tarvittaviin lain täytäntöönpanon edellyttämiin

toimenpiteisiin.

50 §. *Kumottavien säännösten nojalla annettujen määräysten ja päätösten soveltaminen.* Pykälän nojalla lain 14 §:n 1 momentin mukaisen opetuksen yleisiä valtakunnallisia tavoitteita ja opetukseen käytettävän ajan jakamista koskevan päätöksen, 14 §:n 2 momentin mukaisten opetussuunnitelman perusteiden ja 15 §:n mukaisten opetussuunnitelmien käyttöönotolle säädetään siirtymäaika. Laissa ei säädetä kuitenkaan päätösten tekemiselle takarajaa.

Uusien päätösten käyttöönottoon saakka noudatetaan lain voimaan tullessa voimassa olevia päätöksiä. Kun perusopetusta ei jaeta erikseen ala- ja yläasteen opetukseen, pykälän 3 momenttiin sisältyy erikseen ala-astetta ja yläastetta varten tehtyjen päätösten soveltamista selkeyttävä säännös.

Pykälän 4 momentin nojalla lain voimaan tullessa voimassa olevat esiopetusluvut ja -päätökset ovat voimassa niissä määrätyn ajan, jollei opetusministeriö toisin päättä.

Pykälän 5 momentin perusteella ennen lain voimaantuloa valitut johtokunnat ja kunnan opetustoimen hallinnosta annetun lain mukaan valitut muut monijäseniset toimitukset jatkavat toimikautensa loppuun, jollei opetuksen järjestäjä toisin päättä.

51 §. *Opetuksen järjestämistä koskeva siirtymäsäännös.* Pykälän nojalla nykyisin peruskouluopetusta antavien koulujen ja oppilaitosten ylläpitäjät jatkavat ilman erityisiä toimenpiteitä laissa tarkoitettuina opetuksen järjestäjinä. Pykälä koskee myös lastensuojelulain 33 §:n mukaan toimivissa yksityisissä koulukodeissa toimivia kouluja. Aikuislukioiden ylläpitäjät jatkavat perusopetuksen järjestäjinä lukiolain sekä kansalaisopistojen ja kansanopistojen ylläpitäjät vapaasta sivistystyöstä annettavan lain voimaantulosäännösten nojalla.

Pykälän 2 momentti sisältää valtuutuksen opetusministeriölle määrätä yksityisen opetuksen järjestäjän opetuksen järjestämistä koskevan luvan sisällöstä lain voimaantulon yhteydessä.

52 §. *Valtion oppilaitoksia koskeva siirtymäsäännös.* Pykälän perusteella valtion vammaisten lasten koulut, Helsingin ranskalais-suomalainen koulu, Suomalais-venäläinen koulu, yliopistojen yhteydessä toimivat harjoittelukoulut sekä valtion koulukodeissa toimivat peruskoulua vastaavat koulut jatkavat toimintaansa ehdotetun lain mukaisina opetuksen järjestäjinä.

Pykälän 2 momentti sisältää valtuutuksen opetusministeriölle päättää valtion oppilaitoksen perustamisluvan muuttamisesta ehdotetun lain mukaiseksi. Lisäksi momentin perusteella vammaisten lasten kouluille kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista annetun lain 17 §:ssä säädettyt tuki- ja ohjaustehtävät sekä muut opetukseen liittyvät erityistehtävät muuttuvat ehdotetun lain 39 §:n mukaisiksi tehtäviksi.

53 §. *Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös.* Pykälän mukaan lain voimaan tullessa palveluksessa olevat rehtorit, opettajat ja muu koulujen ja oppilaitosten henkilöstö jatkavat ilman erityisiä toimenpiteitä aikaisemmissa tehtävissään. Säännös koskee myös yhteisistä opettajista annetun lain mukaisessa yhteisen opettajan virassa tai tehtävässä toimivia opettajia.

Pykälän 2 momentin perusteella eräät kumottavien lakien nojalla myönnettävät etuudet jäävät voimaan. Opettajien eläkejärjestelmän uudistamisesta annetaan eduskunnalle erillinen esitys.

54 §. *Peruskoulua korvaavia kouluja ja harjoittelukoulujen oppilaaksiottoa koskeva siirtymäsäännös.* Kuntien ja yksityisen peruskoulua korvaavien koulujen ylläpitäjien väliset korvaavia kouluja koskevat sopimukset muuttuvat 7 §:n 1 momentissa tarkoitetuiksi sopimuksiksi, kunnes mainitut tahot toisin sopivat. Pykälän 2 momentin mukaan myös harjoittelukoulujen oppilaaksiottoalueet pysyvät lain voimaan tullessa ennallaan, kunnes asiasta toisin sovitaan.

55 §. *Muiden kuin oppivelvollisten opetusta koskeva siirtymäsäännös.* Nykyisen aikuislukiolainsäädännön mukaan kaikilla aikuislukion ja lukion aikuislinjan opiskelijoilla on iästä ja uskontokunnasta riippumatta oikeus valita, opiskelevatko he uskontoa tai elämäntietoa. Lain 46 §:n 3 momentin mukaan valintaoikeus sidotaan vastaisuudessa 18 vuoden ikään. Jottei nykyisten aikuislukion ja lukion aikuislinjan opiskelijoiden oikeudet ja velvollisuudet muuttuisi kesken opiskelun, pykälään otetaan säännös 46 §:n 3 momentin soveltamisesta lain voimaantulon jälkeen otettaviin uusiin oppilaisiin.

56 §. *Opintososiaalisia etuja koskeva siirtymäsäännös.* Pykälän mukaisesti niillä oppilailla, jotka ovat aloittaneet opintonsa ennen ehdotetun lain voimaantuloa, on oikeus vähintään niihin opintososiaalsiin etuihin,

jotka olivat voimassa, kun laki tulee voimaan.

1.2. Lukiolaki

Laki korvaa nykyiset yhteensä kuusi eri lakia, joissa säädetään lukio-opetuksesta. Lakia sovelletaan nykyisin lukioissa, aikuislukioissa ja kansanopistoissa annettavaan lukiokoulutukseen. Lain soveltamisalan piiriin kuuluvat myös valtion koulujen sekä yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden ylläpitämien vieraskielisten koulujen lukioasteiden ja Steiner-koulujen lukio-opetusta vastaava opetus.

Laki vastaa rakenteeltaan perusopetuslakia eli sääntelyn kohteena eivät ole koulutusta järjestävät oppilaitokset, vaan sääntelyn painopiste on koulutuksen tavoitteissa ja keskeisessä sisällössä sekä opiskelijoiden oikeuksissa ja velvollisuuksissa. Lukiokoulutuksen hallintoon sovelletaan kuntalakia ja sen nojalla annettuja kunnallisia johtosääntöjä sekä yksityisen ja valtion järjestämän koulutuksen osalta tähän esitykseen sisältyvää valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annettavaa lakia. Ehdotetun lain mukaan koulutuksen järjestäjän päättäväksi säädetyssä asiassa päätösvaltaa käyttää koulutuksen järjestäjän hyväksymässä johtosäännössä määrätty toimielin taikka viran- tai toimenhaltija. Rehtoriin, opettajiin ja muuhun henkilöstöön sovelletaan palvelussuhdelajista riippuen kuntalain, kunnallisen viranhaltijan palvelusuhdeturvasta annetun lain ja kunnan virkasäännön, työsopimuslain tai valtion virkamieslain säännöksiä ja määräyksiä. Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään kuitenkin opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa. Lukio-koulutusta varten myönnettävästä rahoituksesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavassa laissa.

Laissa säädetään luvuittain lain soveltamisalasta ja tavoitteista, koulutuksen järjestämisestä, opetuksesta, arvioinnista ja ylioppilastutkinnosta, opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä muista erinäisistä asioista. Laki koskee samoin kuin perusopetuslaki yhtäläisesti valtion, kuntien sekä yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden järjestämää lukiokoulutusta. Laki mahdollistaisi lukio-koulutuksen järjestämisen eri muodoissa lähiopetuksena, etäopetuksena tai niiden soveltuksina monimuoto-opetuksena. Lakiin

sisältyy nykyistä enemmän lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyötä koskevia säännöksiä. Lukio-opetuksen yhteydessä voidaan edelleen järjestää maksullista palvelutoimintaa sekä muuta opetuksen liittyvää toimintaa kuten oppilaskerhoja.

Opiskelija-nimitys otetaan käyttöön kosemaan kaikenikäisiä lukiolaisia. Nykyisin vain aikuislukiolainsäädännössä käytetään käsitettä opiskelija. Nykyisestä lainsäädännöstä poiketen myös alaikäiset opiskelijat käyttävät lain mukaan puhe- ja päätösvaltaa omaa opiskeluaan koskevista asioista.

Jäljempänä lain pykäläkohtaisissa perusteluissa viitataan monilta osin perusopetuslain vastaaviin säännöksiin.

1 luku. Soveltamisala ja tavoitteet

1 §. *Soveltamisala ja tarkoitus.* Lukiokoulutus on koulutusjärjestelmässämme toisen asteen koulutukseksi luettavaa yleissivistävää opetusta. Muu osa toisen asteen koulutuksesta on ammatillisesti suuntautuvaa koulutusta, josta säädetään tähän esitykseen sisältyvässä ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa. Laki koskee yhtäläisesti sekä nuorille että aikuisille järjestettävää lukio-koulutusta. Koulutuksen järjestäjät voivat lainsäädännön puitteissa kuitenkin järjestää opetuksen edelleen erikseen nuorille tarkoitettuna sovellutuksena ja erikseen aikuisille tarkoitettuna sovellutuksena. Laki ei määrittele, minkä ikäistä opiskelijaa on pidettävä aikuisopiskelijana, vaan asia jää opiskelijavalintaan ja opetuksen järjestämistapaan liittyvänä kysymyksenä koulutuksen järjestäjän päätösvaltaan. Edellä todetusta poiketen eräitä lain säännöksiä sovelletaan niihin sisältyvän maininnan mukaan kuitenkin vain joko 18 vuotta täytettyään opintonsa aloittaneisiin tai alaikäisiin opiskelijoihin.

Lukiokoulutus pohjautuu perusopetuksen tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän suorittamiselle. Tarkemmin pohjakoulutusvaatimuksesta ja opiskelijoiden ottamisesta säädetään lain 19 ja 20 §:ssä.

Lukiokoulutuksen tarkoitus antaa edellytyksiä erityisesti jatko-opintoja aloittamista varten säilyä nykyisellään. Lukion oppimäärän suorittaminen antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Uutena jatko-opintoja koskevana koulutusmuotona pykälässä mainitaan ammattikorkeakoulut.

2 §. *Lukiokoulutuksen tavoitteet.* Lukio-koulutuksen tavoitteet vastaavat nykyisiä

lukiokoulutukselle säädettyjä tavoitteita, mutta ne määritellään laissa nykyistä pelkistetympin. Pykälän 1 momenttiin otetaan perusopetuslain tavoitesäännöstä vastaavasti maininta elinikäisen oppimisen periaatteen huomioon ottamisesta. Tavoitteet määritellään tarkemmin valtioneuvoston 10 §:n perusteella tekemässä päätöksessä ja opetushallituksen saman pykälän nojalla antamissa valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa ja koulutuksen järjestäjien 11 §:n nojalla hyväksymissä opetussuunnitelmissa.

Pykälän 2 momentin säännös edellyttää, että nuorille alaikäisille annettavassa koulutuksessa opettajien ja koulun muun henkilöstön tulee olla tarvittaessa yhteydessä myös opiskelijan huoltajiin. Yhteistyön muodot ja käytännön järjestelyt jäävät koulutuksen järjestäjien päätettäväksi.

2 luku. Koulutuksen järjestäminen

3 §. *Koulutuksen järjestäjät.* Lukiokoulutuksen järjestäjinä voivat olla kunnat, kuntayhtymät, valtio sekä yksityiset yhteisöt ja säätiöt. Perusopetuslaista poiketen kuntayhtymä tarvitsee erikseen koulutuksen järjestämisluvan. Nykyisin kuntayhtymälle voidaan myöntää lupa ylläpitää vain aikuislukiota. Sama kuntayhtymä voi järjestää myös muuta koulutusta. Luvan koulutuksen järjestämiseen myöntää opetusministeriö. Nykyisin ulkomailla toimivat yksityiset koulut voivat järjestää vain perusopetusta. Pykälän 1 momentin mukaan koulutus voidaan opetusministeriön luvalla laajentaa koskemaan myös lukiokoulutusta taikka perustaa yksinomaan lukiokoulutusta järjestävä ulkomaankoulu.

Pykälän 3 momentin mukaan lukiokoulutus järjestetään lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjä päättää oppilaitosten muodostamisesta ja nimistä. Samassa oppilaitoksessa voidaan järjestää myös muun lainsäädännön, kuten perusopetuslain ja ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain, soveltamisalaan kuuluvaa koulutusta. Oppilaitoksen nimestä riippumatta lukiokoulutukseen sovelletaan yhtäläisesti ehdotetun lain säännöksiä.

Lain 42 §:n 1 momentin mukaan kaikki nykyisin lukio-opetusta järjestävien oppilaitosten ylläpitäjät jatkavat ilman eri toimenpiteitä tässä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjinä. Kansanopiston ylläpitäjän oikeudesta jatkaa lukiokoulutuksen järjestäjänä säädetään vapaasta sivistystyöstä annettavan

lain voimaantulosäännöksissä.

4 §. *Koulutuksen järjestämislupa.* Pykälässä säädetään koulutuksen järjestämisluvan myöntämisedellytyksistä, lupaan sisältyvistä ehdoista sekä luvan peruuttamisesta. Luvan myöntämisedellytysten osalta pykälä vastaa perusopetuslain 7 §:n 2 momenttia. Ammatillisia edellytyksiä arvioitaessa tulee ottaa huomioon muun ohella, että opettajat täyttävät lukio-opetusta antavilta henkilöiltä edellytetyt opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa säädetty kelpoisuusvaatimukset. Koulutuksen tarpeellisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon muun muassa lukioon hakeutuvien määrä suhteessa ikäluokan kokoon. Valtioneuvoston opetusministeriön hallinnonalan koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta annetun asetuksen 1 §:n mukaan antama kehittämissuunnitelma sisältää muun ohella lukion ja nuorten ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärätavoitteet kieliryhmittäin.

Pykälän 2 momentissa koulutuksen järjestämisluvan tarkoitetaan 12 §:ssä lueteltuja eri tapoja koulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan rajata koskemaan vain tiettyä koulutuksen järjestämisluvan esimerkiksi etäopetusta. Luvassa voidaan koulutuksen järjestäjälle määrätä erityinen koulutustehtävä. Erityinen koulutustehtävä voi olla esimerkiksi jonkin oppiaineen tai aineiden erityinen painotus, vieraskielinen opetus tai International Baccalaureate -opetus. Koulutuksen järjestämisluvaa ei ole tarkoitus antaa erikseen nuorille ja erikseen aikuisille järjestettävää koulutusta varten, vaan luvan perusteella koulutusta voidaan järjestää kaikenikäisille opiskelijoille sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

Koulutuksen järjestämisluvan peruuttamista koskeva 3 momentti vastaa perusopetuslain 7 §:n 4 momentin säännöstä yksityiselle yhteisölle tai säätiölle perusopetuksen järjestämiseen myönnetyn luvan peruuttamista.

5 §. *Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen.* Pykälän 1 momenttiin sisältyy lukio-koulutuksen järjestäjälle yleinen velvoite olla yhteistyössä muiden alueella toimivien koulutuksen järjestäjien kanssa. Säännös edellyttää yhteistyötä niin toisten lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen kuin muunkin koulutuksen järjestäjien, kuten yliopistojen tai ammattikorkeakoulujen, kanssa. Pykälässä tarkoitetun alueen laajuus jää paikallisten olosuhteiden, kuten oppilaitosten si-

jainnin ja kulkuyhteyksien, mukaan ratkais-tavaksi. Jos lukio sijaitsee etäällä muista oppilaitoksista tai yhteistyölle ei ole muista vastaavista syistä luontevia edellytyksiä, yhteistyö muiden koulutuksen järjestäjien kanssa voi jäädä luonnollisesti vähäiseksi.

Säännöksen tavoitteena on erityisesti parantaa koulutuksen laatua ja monipuolisuutta sekä lisätä opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia ja yksilöllisten opetusohjelmien muodostamista. Yhteistyö voi käsittää esimerkiksi yhteisen opetustarjonnan eri koulutuksen järjestäjien oppilaitoksissa oleville opiskelijoille taikka yhteisten opettajien tai tilojen ja välineiden käytön. Velvollisuudesta laatia opetussuunnitelma siten, että opiskelijalle annetaan mahdollisuuksia käyttää hyväksi muiden koulutuksen järjestäjien opetustarjontaa säädetään 11 §:n 2 momentissa. Opiskelijan oikeudesta lukea hyväkseen muualla suoritettuja opintoja säädetään puolestaan 23 §:ssä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjille säädetään vastaava yhteistyövelvoite ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa. Yhteistoiminnan ehdoista, muun muassa kustannusten jakamisesta, voidaan tehdä sopimuksia koulutuksen järjestäjien kesken.

Pykälän 2 momentti sisältää säännöksen mahdollisuudesta koulutuspalveluiden hankkimiseen muilta palveluiden tuottajilta. Kysymykseen tulevat sekä muut koulutuksen järjestämisluvan saaneet tahot että muut koulutuspalveluita tuottavat yhteisöt ja säätiöt. Koulutuspalveluiden hankkimisella täydennetään koulutuksen järjestäjän antamaa opetusta. Säännös ei mahdollista, että luvan saanut koulutuksen järjestäjä itse luopuu koulutuksen järjestämisestä.

Koulutuksen hankkimisesta on voimassa, mitä eri koulutuksen järjestäjien tai muun yhteisön tai säätiön välillä sovitaan. Opiskelija voi olla pääsääntöisesti kirjoilla samanlaisesti vain yhden koulutuksen järjestäjän opetuksessa.

Luvan saanut koulutuksen järjestäjä vastaa hankkimansa koulutuksen laadusta. Koulutuksen laadun valvonnan muodoista voidaan ottaa määräyksiä koulutuksen hankintasopimukseen. Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskelijoidensa osalta tämän lainsäädännön mukaisten hallinnollisten päätösten tekemisestä. Taho, jolta koulutusta hankitaan vastaa ainoastaan opetuksesta ja siihen liittyvistä välittömistä toimenpiteistä, kuten opiskeli-

joiden arvioinnista. Arvioinnin tulokset otetaan kuitenkin koulutuksen järjestäjän antamaan todistukseen.

3 luku. Opetus

6 §. *Opetuskieli.* Pykälässä säädetään luikiokoulutuksessa käytettävästä oppilaitoksen opetuskielestä. Käytettävällä opetuskielillä tulee antaa paitsi varsinainen opetus myös muut opetukseen liittyvät palvelut. Nykyiseen tilanteeseen verrattuna uusina opetuskielinä mainitaan romanikieli ja viittomakieli. Koulutuksen järjestäjä päättää muun kielen kuin suomen tai ruotsin kielen käyttämisestä opetuksessa. Pykälä vastaa pääosin perusopetuslain 10 §:ää. Pykälään ei sisälly kuitenkaan koulutuksen järjestäjälle veloitetta saamenkielisen tai viittomakielisen opetuksen järjestämiseen, vaan opetuksen järjestäminen on koulutuksen järjestäjän päätösvallassa. Viittomakielellä annettavassa opetuksessa opetustoimen vastuulle kuuluu myös mahdollisesti tarvittavien tulkitsemis-palveluiden järjestäminen.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelija, joka pystyy opiskelemaan usealla opetuskielillä, saa hakeutua valitsemallaan opetuskielillä järjestettävään koulutukseen.

Pykälän 3 momentin perusteella vieraskielistä opetusta voidaan antaa esimerkiksi vieraskielisessä koulussa tai erillisellä luokalla.

7 §. *Opetuksen laajuus ja sisältö.* Lukio-koulutuksen laajuus säilyy nykyisellään kolmivuotisena. Opiskelijan tulee suorittaa lukion oppimäärä 24 §:n mukaan pääsääntöisesti enintään neljässä vuodessa. Laissa ei säädetä lukion jakautumisesta vuosiluokkiin eikä lukuvuodesta ja työpäivien määrästä. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten koulutus käytännössä järjestetään, muun muassa siitä, milloin opetus aloitetaan ja päätetään, sekä loma-ajoista. Työaikojen määrittelyyn vaikuttaa käytännössä myös vastaisuudessa esimerkiksi ylioppilastutkinnon ja jatko-opintoihin tähtäävien pääsykokeiden ajankohdat sekä opettajien työaikaa koskevat virka- ja työehtosopimuksen määräykset. Koulutus voidaan järjestää edelleen myös vuosiluokkiin jaettuna. Luokalle jäämisestä säädetään asetuksella. Nykyisin lähes kaikki lukiot toimivat luokattomina. Kun lukiossa annettavan opetuksen määrälle ei säädetä tai määrätä ylärajaa, Steiner-kouluissa voidaan edelleen antaa opiskelijoille vapaaehtoista kolmannentoista lukuvuoden opetusta. Koulu-

tuksen järjestäjän tulee ilmoittaa jo opiskelijaksi hakeutumisvaiheessa, millä tavoin koulutus tullaan järjestämään.

Lukion oppimäärään sisältyvät aineet määritellään pykälässä uudella tavalla. Matemaattis-luonnontieteellisten, humanistis-yhteiskunnallisten sekä taide- ja taitoaineiden opinnot mainitaan aineryhminä, joihin sisältyvät aineet tai opinnot määritellään tarkemmin tuntjakopäätöksessä, opetussuunnitelman perusteissa tai opetussuunnitelmassa. Tarkoituksena on, että opiskelijalle pakolliset aineet säilyvät nykyisellään. Äidinkielen oppiaineen nimi muuttuu kuitenkin perusopetuksen tapaan äidinkieleksi ja kirjallisuudeksi. Säännös erilaajuisista oppimääristä mahdollistaa määrätä tuntijaossa ja opetussuunnitelman perusteissa eri oppiaineisiin ja mainittuihin aineryhmiin oppimäärät esimerkiksi erikseen perusopetuksen kuuden ensimmäisen vuoden aikana aloitettua kieltenopetusta, erikseen kolmen ylimmän vuosiluokan aikana aloitettua opetusta ja lukiossa aloitettavaa opetusta varten.

Taito- ja taideaineet eivät ole nykyisin opiskelijalle pakollisia aineita aikuislukiossa ja kansanopistoissa. Pykälässä taito- ja taideaineiden vapaaehtoisuus sidotaan vastaisuudessa opintojen aloittamisikään. Taito- ja taideaineet olisivat vapaaehtoisia myös henkilöille, jotka aloittavat uudelleen kesken jääneet opintonsa täytettyään 18 vuotta. Kun muutos koskee 44 §:n mukaan lain voimaantulon jälkeen opiskelijaksi otettavia henkilöitä, aikuislukioon ja kansanopistoon ennen lain voimaantuloa otetulle alle 18-vuotiaalle taito- ja taideaineet säilyvät edelleen vapaaehtoisina aineina.

Opiskelijoille tulee pykälän 3 momentin perusteella mahdollisuus opiskella myös muita aineita. Muiden valittavaksi tarjottavien aineiden määrää ei säädetä. Kuten nykyisinkin osa opinnoista voi olla myös ammatillisia. Tästä otettaisiin säännökseen nimenomainen maininta. Enin osa opetuksesta tulee olla kuitenkin lukiokoulutuksen tehtävän ja tavoitteiden mukaan yleissivistävää opetusta. Lailla ei puututa käynnissä oleviin nuorisooasteen koulutuskokeiluihin, joita varten on voimassa erillinen kokeilutuntijako.

Vuosiluokkiin jakamattomassa ja valinnaisuudeltaan laaja-alaisessa opetuksessa opiskelijoiden ohjauksen merkitys korostuu. Velvollisuudesta antaa opiskelijoille ohjausta otetaan säännös pykälän 4 momenttiin.

Lain 41 §:n 1 momentin mukaan lain voimaan tullessa voimassa olevia päätöksiä lukion tuntijaosta ja aikuislukion tuntijaosta sekä opetussuunnitelman perusteista noudatetaan, kunnes tämän lain nojalla toisin päätetään. Laissa ei aseteta aikarajaa päätösten uudistamiselle. Myös nykyisiä opetussuunnitelmia voidaan noudattaa lain voimaantulon jälkeen, vaikka ne eivät olisi voimassa olevien tuntjakopäätösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaista. Nykyisin ei vahvisteta valtakunnallista tuntijakoa eikä opetussuunnitelman perusteita Steiner-kouluissa annettavaa opetusta eikä vieraskielistä opetusta varten.

8 §. *Äidinkielen opetus.* Pykälässä luetaan, mitä kieliä voidaan opettaa lukiossa äidinkielenä. Pykälä vastaa perusopetuslain 12 §:ää.

9 §. *Uskonnon ja elämäntutkimustiedon opetus.* Uskonnonopetusta koskeva säännös säilyy pääosin nykyisellään. Velvollisuus opettaa muita kuin oppilaiden enemmistön vakaumuksen mukaista uskontoa laajenee koskemaan kaikkia yksityisiä koulutuksen järjestäjiä. Koulutuksen järjestäjä voi 5 §:n 2 momentin mukaan hankkia opetuksen muulta luvan saaneelta koulutuksen järjestäjältä taikka muulta yhteisöltä, kuten seurakunnalta.

Pykälän 5 momentin mukaan mahdollisuus valita uskonnon ja elämäntutkimustiedon välillä koskee lukio-opintonsa 18 vuotta täytettyään aloittaneita opiskelijoita. Nykyisin valintaoikeus määräytyy oppilaitoksen mukaan. Kaikilla, myös alle 18-vuotiailla, aikuislukion ja kansanopiston lukiolinjan opiskelijoilla on nykyään oikeus valita elämäntutkimustieto, vaikka he kuuluisivatkin johonkin uskontokuntaan. Kun muutos koskee 44 §:n mukaan lain voimaantulon jälkeen opiskelijaksi otettavia henkilöitä, aikuislukioon ja kansanopistoon ennen lain voimaantuloa otettu alle 18-vuotias opiskelija säilyttää valintaoikeuden.

10 §. *Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet.* Opetuksen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden opetukseen eli tuntijaosta päättää valtioneuvosto. Kuten perusopetuksenkin osalta valtioneuvosto päättää koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista. Opetusta koskevat yleiset valtakunnalliset tavoitteet voitaisiin tarvittaessa määritellä valtioneuvoston päätöksellä vahvistettavassa koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitel-

massa tai erillisellä päätöksellä. Lukion oppimäärän vähimmäislaajuus on nykyisin 75 kurssia ja aikuislukiossa 44 kurssia. Lukiossa kurssin pituus on 38 ja aikuislukiossa 28 oppituntia.

Myös mahdollisuus painottaa tiettyjen aineiden opetusta taikka järjestää opetusta vankilassa pääsäännöstä poikkeavalla tavalla on tarkoitus säilyttää. Koulutuksen järjestäjälle voidaan 4 §:n 2 momentin perusteella määrätä erityinen koulutustehtävä, joka vastaa nykyistä opetussuunnitelmaan perustuvaa erityistä tehtävää. Myös vankilaopetuksesta huolehtiminen voidaan määritellä edellä mainitun säännöksen mukaiseksi erityiseksi koulutustehtäväksi.

Opetushallitus antaa nykyiseen tapaan opetussuunnitelmien laadintaa varten opetussuunnitelman perusteet. Koulutuksen yleisistä valtakunnallista tavoitteista päättäisi valtioneuvosto. Uusien opetussuunnitelman perusteiden soveltamisalaan kuuluu myös esimerkiksi Steiner-kouluissa ja eräissä vieraskielisissä kouluissa annettava opetus, joita nykyiset opetussuunnitelman perusteet eivät koske.

Lain 41 §:n 1 momentin mukaan nykyisiä tuntijakopäätöksiä ja nykyisiä opetussuunnitelman perusteita noudatetaan, kunnes lain nojalla annetaan uudet päätökset.

Pykälän 3 momentti antaa mahdollisuuden antaa tuntijakopäätös ja opetussuunnitelman perusteet edelleenkin erikseen nuorille ja erikseen aikuisille suunnattua koulutusta varten.

11 §. *Opetussuunnitelma.* Pykälässä säädetään opetussuunnitelman hyväksymisestä. Pykälä vastaa pääosin perusopetuslain 15 §:ää. Myös lukiokoulutuksessa hyväksytään erillinen opetussuunnitelma saamenkielistä opetusta varten. Lain 27 §:n mukaan opiskelijoille tulee varata mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman valmisteluun ja muuhun opetuksen kehittämiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle mahdollisuus yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin. Jos koulutuksen järjestäjän oma opetustarjonta ei ole riittävää, tulee opetussuunnitelma laatia siten, että opiskelija voi tarvittaessa sisällyttää omaan opetusohjelmaansa opintoja myös muiden koulutuksen järjestäjien opetustarjonnasta. Säännöksen perusteella osa soveltavista kursseista voidaan esimerkiksi jättää opiskelijan vapaasti valittaviksi. Nykyisessä lukion tuntijaossa soveltavien

kurssien vähimmäismäärä on 16—20.

Pykälän 3 momentti mahdollistaa myöntää esimerkiksi Steiner-koululle luvan laatia nykyisenlainen yhtenäinen opetussuunnitelma sekä perus- että lukio-opetusta varten. Lupa voidaan myöntää koulutuksen järjestämisluvasta myöntämisen yhteydessä.

Lain 41 §:n 1 momentin perusteella nykyisiä opetussuunnitelmia voidaan noudattaa siihen saakka, kunnes koulutuksen järjestäjä hyväksyy lain mukaisen opetussuunnitelman. Myöskään saamenkielisen opetussuunnitelman käyttöönottolle ei säännöksissä ole asetettu aikarajaa.

12 §. *Koulutuksen järjestämisuoto.* Pykälässä säädetään lukiokoulutuksen eri järjestämismuodoista. Järjestämis muodosta päättää koulutuksen järjestäjä, jollei koulutuksen järjestämisluvasta muuta johdu.

Pykälän 2 momenttiin otetaan säännös lukion oppimäärän tai sen osan suorittamisesta erillisissä kokeissa. Kokeet vastaavat nykyisin lukiolain 23 §:n 3 momentissa säädettyä erityistä tutkintoa. Oikeus tutkinnon järjestämiseen on kaikilla lain mukaisilla koulutuksen järjestäjillä. Tutkinnosta voidaan periä maksuja siten kuin 28 ja 36 §:ssä säädetään.

13 §. *Erityiset opetusjärjestelyt.* Pykälässä säädetään mahdollisuudesta järjestää yksittäisen opiskelijan opiskelu osittain laista poikkeavalla tavalla. Pykälä vastaa perusopetuslain 18 §:ää. Nykyisin vastaavanlainen säännös sisältyy lukiolain 18 §:n 4 momenttiin ja aikuislukiolain 13 §:n 4 momenttiin. Ennen sellaisen päätöksen tekemistä, joka merkitsee opiskelijan vapauttamista ylioppilastutkinnossa pakollisena suoritettavasta aineesta, tulee kuten nykyisinkin selvittää, että opiskelija saa vastaavan vapautuksen myös ylioppilastutkinnossa. Asiasta on tarkoitus säätää asetuksella.

14 §. *Opetuksen julkisuus.* Pykälässä säädetään opetuksen julkisuudesta. Pykälä vastaa perusopetuslain 19 §:ää.

15 §. *Kokeilu.* Pykälässä säädetään kokeilutoiminnasta. Pykälä vastaa perusopetuslain 20 §:ää. Lailla ei puututa käynnissä oleviin nuorisoasteen koulutuskokeiluihin, vaan niistä on voimassa, mitä nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeiluista annetussa laissa säädetään.

4 luku. Arviointi ja ylioppilastutkinto

16 §. *Koulutuksen arviointi.* Pykälässä säädetään koulutuksen arvioinnista. Pykälä vas-

taa perusopetuslain 21 §:ää. Lukiokoulutuksen vaikuttavuutta arvioidaan erityisesti opiskelijoiden jatko-opintoihin sijoittumisen perusteella. Lukion päättötutkintona järjestettävästä ylioppilastutkinnosta säädetään 18 §:ssä.

17 §. *Opiskelijan arviointi.* Pykälässä säädetään opiskelija-arvioinnista. Pykälä vastaa perusopetuslain 22 §:ää. Lukion opiskelija-arvioinnista säädetään tarkemmin lain nojalla annettavassa lukioasetuksessa. Lisäksi opiskelija-arvioinnista voidaan sisällyttää määräyksiä koulutuksen järjestäjän hyväksymään opetussuunnitelmaan.

18 §. *Ylioppilastutkinto.* Ylioppilastutkinnon asema lukion päättötutkintona ja koulutuksen valtakunnallisena arviointitapana säilyy nykyisellään. Nykyisen lukiolain nojalla annettu ja vuoden 1996 alussa voimaan tullut ylioppilastutkintoasetus jää 40 §:n 3 momentin perusteella edelleen voimaan. Asetuksessa voidaan säätää ja ylioppilastutkintolautakunta voi määrätä tutkinnon järjestämistavoista ja -paikoista.

Pykälän 2 momenttiin otettavan säännöksen nojalla muiden kuin lukion opiskelijoiden oikeudesta osallistua tutkintoon säädetään asetuksella. Säännökset sisältyvät edellä mainittuun ylioppilastutkintoasetukseen.

Ylioppilastutkinnosta perittävistä maksuista säädetään lain 36 §:ssä.

5 luku. Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

19 §. *Opiskelijaksi hakeutuminen.* Pykälässä säädetään lukioon pyrkivien oikeudesta vapaasti hakeutua haluamaansa lukioon. Pykälä vastaa voimassa olevaa oikeutta. Vastava säännös on tarkoitus ottaa myös ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaan lakiin. Kun lakiin ei sisälly säännöksiä lukion työajoista, voidaan opiskelijoita ottaa koulutukseen vapaasti eri aikoina.

Yhteishakumenettelystä säädetään ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden yhteishakujärjestelmästä annetussa asetuksessa (807/1995). Nykyisin yhteishaun piiriin kuuluu lukioissa tarkoitettu lukiokoulutus ja ammatillisista oppilaitoksista annetussa laissa tarkoitettu ammatilliseen perustutkintoon johtava koulutus. Yhteishaun piiriin ei kuulu aikuiskoulutus. Lisäksi opetusministeriö voi päättää oppilaitoksen esityksestä, ettei oppilaitoksen opiskelijavalintaa suoriteta yhteis-

haun avulla. Pykälän 2 momentin mukaan lukioon hakeutuminen on tarkoitus säilyttää pääosin nykymuotoisena. Yhteishakujärjestelmästä annettuun asetukseen on tarkoitus tehdä tähän esitykseen sisältyvän uuden lain-säädännön edellyttämät muutokset.

20 §. *Opiskelijaksi ottamisen perusteet.* Pykälässä säädetään opiskelijoiden ottamisesta lukiokoulutukseen. Pohjakoulutusvaatimuksena on perusopetuksen tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän eli peruskoulun tai kansakoulun oppimäärän suorittaminen. Koulutuksen järjestäjä voi ottaa koulutukseen myös sellaisen henkilön, joka ei ole suorittanut mitään edellä mainituista oppimääristä mutta jolla muutoin voidaan katsoa olevan edellytykset lukio-opinnoista suoriutumiseen. Koulutuksen järjestäjä saa päättää muista valintaperusteista. Opetusministeriö päättää tarvittaessa opiskelijaksi ottamisen perusteista annettavista määräyksistä. Valintaperusteena ei tarvitse siten välttämättä käyttää perusopetuksen pakollisten aineiden ja eräiden valinnaisten aineiden keskiarvoa, kuten nykyisin saman koulutuksen järjestäjän lukiopaikkoja täytettäessä. Esimerkiksi tiettyjen aineiden opettamiseen erikoistuneet koulutuksen järjestäjät voivat suoraan tämän pykälän nojalla painottaa opiskelijoiden valinnassa opiskelijoiden tietoja ja taitoja kyseisissä aineissa. Myös pääsy- tai soveltuvuuskokeita voidaan käyttää. Valintamenettelyn yhdenvertaisuutta arvioitaessa huomioon tulee ottaa hallitusmuodossa säädetyt yhdenvertaisuusperusteet.

Pykälän 3 momentin perusteella lukiokoulutukseen on mahdollista ottaa opiskelijoita, joiden tarkoituksena on lukion koko oppimäärän sijasta suorittaa vain yhden tai muutamien aineiden oppimäärä. Nykyisin näitä niin sanottuja aineopiskelijoita voidaan ottaa vain aikuislukioihin. Aineopiskelijoilta voidaan 28 §:n mukaan periä opetuksesta maksuja ja heillä ei ole oikeutta maksuttomaan ateriaan.

21 §. *Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.* Pykälään sisältyvä opiskeluympäristön turvallisuutta koskeva säännös vastaa perusopetuslain 29 §:ää. Opiskeluympäristön turvallisuutta harkittaessa tulee ottaa huomioon lukiokoulutuksessa olevien opiskelijoiden ikä ja koulutuksen järjestämistapa.

22 §. *Oikeus saada opetusta.* Pykälässä säädetään opiskelijan oikeudesta saada opetusta ja opintoihin liittyvää ohjausta. Koulutuksen järjestäjän tulee ennalta ilmoittaa opiskelijoiksi hakeutuville muun muassa,

järjestetäänkö opetus lähiopetuksena, etäopetuksena vai monimuoto-opetuksena sekä tarjottavan ainevalikoiman laajuudesta pääpiirteittäin. Koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa ennalta ilmoittamaansa koulutuksen järjestämistapaa ja pyrkii toteuttamaan mahdollisimman pitkälle opiskelijoiden valinnat.

23 §. *Opintojen hyväksilukeminen.* Pykälässä säädetään muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemisesta. Päätöksen opintojen hyväksilukemisesta tekee koulutuksen järjestäjän hyväksymässä johtosäännössä määrätty viran- tai toimenhaltija taikka toimielin.

Opintojen hyväksilukemismenettelyllä pyritään välttämään moninkertaisia päällekkäisiä opintoja ja siten tehostamaan koulutusta. Hyväksilukemisella pyritään myös edistämään opiskelijoiden mahdollisuuksia nykyistä laajempiin valintoihin tarvittaessa oman lukionsa ulkopuolelta. Tältä osin pykälä liittyy lain 5 §:ssä säädettyyn eri koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön ja 11 §:n 2 momentissa koulutuksen järjestäjille säädettyyn velvollisuuteen laatia erilaisia valintoja mahdollistavia opetussuunnitelmia.

Pykälän mukaan opiskelijalla on oikeus muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemiseen, jos hyväksiluettavat opinnot ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään sen lukion opetussuunnitelman mukaisia, jossa opiskelija pyytää opintoja hyväksiluettaviksi. Lukiokoulutuksen järjestäjä voi määrittellä opetussuunnitelmassa osan lukion oppimäärään kuuluvista opinnoista myös sellaisiksi, jotka opiskelijat saavat vapaasti valita muiden koulutuksen järjestäjien opetustarjonnansta. Opiskelija voi hakea muutosta koulutuksen järjestäjän tekemään opintojen hyväksilukemista koskevaan päätökseen lääninhallitukselta siten kuin 34 §:ssä säädetään.

24 §. *Opiskelu-aika.* Opiskelun enimmäiskesto on sama kuin nykyisin luokattomissa lukioissa. Vähimmäisaikaa opiskelulle ei säädetä. Opiskelun enimmäiskeston määrittely on tarpeen muun muassa opetuksen järjestämisestä valtiolle ja kunnille aiheutuvien kustannusten sekä opintotukimien rajoittamiseksi. Suoritusaikaa voidaan jatkaa esimerkiksi pitkäaikaisen sairauden tai ulkoilla opiskelun takia.

Pykälän 2 momenttiin sisältyvät säännökset siitä, milloin opiskelija katsotaan eronneeksi, vastaavat nykyisiä säännöksiä.

25 §. *Opiskelijan velvollisuudet.* Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana on, että opiskelijoiden tulee osallistua opetukseen.

Opetukseen osallistumistapa vaihtelee koulutuksen järjestämis muodosta riippuen.

Pykälän 2 momentin mukainen velvollisuus tehtävien suorittamiseen liittyy opetukseen osallistumisvelvollisuuteen. Asialliseen käytöksen piiriin kuuluu myös nykyisin erikseen säädetty vaatimus käsitellä huolellisesti koulun omaisuutta.

26 §. *Kurinpito.* Pykälässä säädetään oppilaan kurinpidollisesta rankaisemisesta. Rangaistukset ovat samat kuin nykyisessä lukiolaissa ja aikuislukio laissa. Lain nojalla annettavassa lukioasetuksessa on tarkoitus säätää rangaistusten määräämiseen liittyvistä menettelytavoista, kuten opiskelijan kuulemisesta, päätöksen perustelemisesta ja kirjaamisesta.

27 §. *Opiskelijoiden kuuleminen.* Pykälä on uusi nykyiseen lukiolainsäädäntöön verrattuna. Ehdotuksen mukaan opiskelijoille tulee varata mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen ja opiskelijoita tulee kuulla ennen opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemistä. Tällaisia päätöksiä olisivat muun muassa päätökset opetussuunnitelman hyväksymisestä ja muuttamisesta sekä työajoista.

Lain 31 §:n mukaan oppilaskunta käyttää opiskelijoiden tässä pykälässä tarkoitettua puhevaltaa. Opiskelijoiden osallistumista koulutuksen kehittämiseen voidaan edistää myös siten, että koulutuksen järjestäjän asettamaan johtokuntaan valitaan opiskelijoita edustavia jäseniä tai että opiskelijoille varataan muutoin mahdollisuus osallistua johtokunnan työskentelyyn.

28 §. *Opintososiaaliset edut.* Maksuttomat opintososiaaliset edut säilyvät pääosin nykyisellään. Myös mahdollisuus maksujen perimiseen säilyy nykyisen laajuksena. Opetushallituksen sijasta luvan maksujen perimiseen antaa kuitenkin opetusministeriö. Opetusministeriö päättää 36 §:n nojalla maksujen perusteista.

Oikeus maksuttomaan ateriaan määräytyisi nykyisestä poiketen oppilaitosmuodon sijasta sen mukaan, suorittaako opiskelija lukio-opintoja päätoimisesti vai muulla tavoin. Nykyisin aikuislukioissa opiskelevilla ei ole oikeutta maksuttomaan ateriaan. Ateriadun ulottaminen kaikkiin päätoimisesti opiskeleviin on perusteltua, koska opetuksen järjestämistapojen monipuolistumisen myötä rahanveto eri opiskelijaryhmien välille johtaa helposti etujen myöntämiseen epäjohtonmu-

kaisin perustein. Opintojen päätoimisuutta koskeva määritelmä on tarkoitus ottaa tämän säännöksen nojalla annettavaan asetukseen. Nykyisin opintotukiasetuksen (260/1994) 3 §:n 1 momentin mukaan lukion ja kansanopiston päiväopetuksena järjestettyjä opintoja pidetään päätoimisinä. Muu koulutus katsotaan päätoimiseksi, jos kansaneläkelaitos oppilaitosta kuultuaan arvioi opiskelun edellyttämän työmäärän olevan vähintään 25 viikkotuntia tai keskimäärin vähintään kolme opintoviikkoa tukikuukautta kohti. Opintotukilainsäädäntöön on tarkoitus tehdä tähän esitykseen sisältyvien lakien edellyttämät muutokset.

Opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma tai siihen perustuva koulutuksen järjestäjän hyväksymä työsuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuspaikassa. Luokkaopetuksessa ateriat ovat siten nykyiseen tapaan maksuttomat. Jos opetukseen kuuluu etäopetusjaksoja ja niihin liittyvää opiskelua kotona, koulutuksen järjestäjä ei ole tällaisten jaksojen aikana velvollinen järjestämään maksutonta ateriaa tai muuten tukemaan ruokailua. Sisäoppilaitosmuotoisina toimivissa oppilaitoksissa, joita ovat nykyisen lainsäädännön mukaan kansanopistot, opiskelijalla on lisäksi oikeus useampaan kuin yhteen ateriaan päivässä.

Pykälän 3 momentin perusteella lukion koko oppimäärää suorittavilla opiskelijoilla säilyy opintososiaalisena etuna oikeus maksuttomaan asumiseen. Säännöksen mukaan majoituspaikan tulee olla koulutuksen järjestäjän osoittama asuntola. Nykyisin oikeus maksuttomaan asumiseen on kansanopiston lukiolinjan opiskelijalla ja peruskoulun oppilaskotiin majoitetulla lukion oppilaalla. Ehdotuksen mukaan kysymykseen voi tulla muukin asuntola.

29 §. *Muut edut.* Opiskelijan oikeudesta saada tukea koulumatkoista aiheutuviin kustannuksiin säädetään lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkustusta annetussa laissa. Opintotuesta säädetään puolestaan opintotukilaissa.

Pykälän 2 momentin säännös korostaa koulutuksen järjestäjän kokonaisvastuuta vammaisen ja muusta syystä erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan opiskelun järjestämisestä. Pykälässä tarkoitetuista eduista säädetään muun muassa vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa (380/1987). Lukiokoulutuk-

sen järjestäjän tulee tarvittaessa ohjata opiskelijaa hakemaan säännöksessä mainittuja avustajapalveluja ja muita tukipalveluita.

6 luku. Erinäiset säännökset

30 §. *Henkilöstö.* Pykälässä säädetään henkilöstön määrästä sekä kelpoisuusvaatimuksista ja erivapauden myöntämisestä. Pykälä vastaa pääosin perusopetuslain 37 §:ää. Rehtorin ja opettajan viran tai tehtävän nimikkeestä päättää koulutuksen järjestäjä. Rehtorin ja opettajan kelpoisuusvaatimuksista säädetään opetustoimenhenkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa.

Vammaisia ja muita erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita avustavat henkilöt toimivat kuitenkin, toisin kuin perusopetuksessa, asianomaisia tukipalveluita koskevien säännösten mukaisina viran- ja toimenhaltijoita sekä työntekijöinä.

31 §. *Oppilaskunta.* Pykälässä säädetään oppilaskunnasta ja oppilaskunnan tehtävistä. Lukiokoulutuksessa olevat opiskelijat kuuluvat oppilaskuntaan suoraan tämän säännöksen nojalla. Koulutuksen järjestäjä päättää oppilaskuntatoiminnan organisoimisesta kuten siitä, onko oppilaskunta yhteinen yhden tai useamman muun oppilaitoksen tai toimintayksikön kanssa. Nykyisin oppilaskunta ei ole pakollinen aikuislukiossa.

Oppilaskunta päättää itse toimintamuodoistaan ja -tavoistaan.

32 §. *Salassapito.* Pykälässä säädetään salassapidosta ja poikkeuksesta salassapitovelvollisuuteen. Pykälä vastaa perusopetuslain 40 §:ää.

33 §. *Tietojensaantioikeus.* Pykälässä säädetään koulutuksen järjestäjien oikeudesta saada tietoja ja velvollisuudesta antaa tietoja. Pykälä vastaa perusopetuslain 41 §:ää.

34 §. *Muutoksenhaku.* Pykälässä säädetään muutoksenhausta nimetyn opiskelijan oikeuksia tai velvollisuuksia koskevaan koulutuksen järjestäjän päätökseen. Pykälä vastaa pääosiltaan perusopetuslain 42 §:ää. Lukio-koulutuksessa lääninoikeuteen voi valittaa myös opiskelusta pidättämisestä rikostutkinnan ajaksi koskevasta päätöksestä. Lääninhallitukseen voi valittaa myös päätöksestä, joka koskee muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemista.

35 §. *Rahoitus.* Pykälä sisältää rahoituksen osalta viittauksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaan lakiin. Rahoitus-

laissa säädetään muun muassa valtionosuuden perusteena olevien yksikköhintojen määrytyksestä, valtionosuuden myöntämisestä ja maksamisesta sekä opiskelijamäärien laskeamisesta ja ilmoittamisesta.

36 §. *Opiskelijoilta perittävät maksut.* Pykälässä säädetään lukiokoulutuksessa perittävistä maksuista. Maksuja peritään pykälän 1 momentin mukaan valtiolle ylioppilastutkintoon sekä 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuun valtion oppilaitoksessa järjestettyyn tutkintoon osallistumisesta. Pykälän 2 momentissa tarkoitetaan 28 §:n 4 momentissa ja 36 §:ssä säädettyjä maksuja. Opetusministeriö päättää valtion maksuperustelain periaatteiden (150/1992) mukaisesti maksujen suuruudesta.

37 §. *Viivästyskorko ja maksujen periminen.* Pykälä vastaa perusopetuslain 44 §:n 2 ja 3 momenttia.

38 §. *Lukiokoulutuksen yhteydessä järjestettävä muu toiminta.* Pykälässä tarkoitettua muuta toimintaa on muun muassa oppilas-kerhotoiminta sekä koulukirjastotoiminta. Toiminnan tulee olla 2 §:ssä säädettyjen tavoitteiden mukaista. Oppilaiden osallistuminen toimintaan on vapaaehtoista. Opetuksen järjestäjät päättävät tarkemmin toiminnan sisällöstä ja järjestämistavoista. Toiminnan kustannukset voidaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain mukaan lukea opetustoimen menoiksi. Pykälä ei koske koulutuksen järjestäjien mahdollisesti harjoittamaa maksullista palvelutoimintaa.

Valtion oppilaitosten maksullisena palvelutoimintana järjestämästä koulutuksesta perimät maksut määrätään noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään.

39 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälä sisältää tavanomaisen valtuutuksen antaa asetuksella tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta.

7 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

40 §. *Voimaantulo.* Pykälän 1 momentissa säädetään lain voimaantulosta ja 2 momentissa lain nojalla kumottavista säädöksistä. Pykälän 3 momentin nojalla nykyinen ylioppilastutkintoasetus jää lukiolain kumoamisesta huolimatta voimaan.

41 §. *Kumottavien säännösten nojalla annettujen määräysten ja päätösten soveltaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan lukiolain ja aikuislukiolain nojalla annettuja tuntijako-

päätöksiä, opetussuunnitelman perusteita ja opetussuunnitelmia noudatetaan, kunnes lain nojalla annetaan uudet päätökset. Nykyisen lukiolain nojalla myönnetty opetussuunnitelman perustuvat erityiset tehtävät muuttuvat tämän lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi erityiseksi koulutustehtäväksi.

Pykälän 2 momentin mukaan lain voimaan tullessa toimivat lukioiden ja aikuislukioiden sekä muiden ehdotetun lain piiriin kuuluvien oppilaitosten johtokunnat jatkavat toimikautensa loppuun, jollei koulutuksen järjestäjä sitä ennen toisin päättä.

42 §. *Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös.* Pykälän 1 momentin nojalla nykyisin lukiokoulutusta järjestävien oppilaitosten ylläpitäjät jatkavat ilman eri toimenpiteitä laissa tarkoitettuina koulutuksen järjestäjinä. Kansanopistojen ylläpitäjät jatkavat lukiokoulutuksen järjestäjinä vapaasta sivistystyöstä annettavan lain voimaantulosäännösten nojalla.

Pykälän 2 momentti sisältää opetusministeriölle valtuutuksen uudistaa nykyiset koulujen perustamisluvat ehdotetun lain mukaisiksi koulutuksen järjestämisluviksi. Uudistettavaan lupaan voidaan sisällyttää lain 4 §:n 2 momentin ja 11 §:n mukaisia ehtoja.

43 §. *Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös.* Pykälän mukaan lain voimaan tullessa palveluksessa olevat rehtorit, opettajat ja muu oppilaitosten henkilöstö jatkavat ilman eri toimenpiteitä aikaisemmissa viroissaan ja tehtävissään.

Pykälän 2 momentin perusteella eräät kumottavien lakin nojalla myönnetty etuudet jäävät voimaan. Rehtorien ja opettajien eläkejärjestelmän uudistamisesta annetaan eduskunnalle erillinen esitys.

44 §. *Aikuisopiskelijoita koskeva siirtymäsäännös.* Nykyisen aikuislukiolainsäädännön mukaan kaikilla aikuislukion ja lukion aikuislinjan opiskelijoilla on iästä ja uskontokunnasta riippumatta oikeus valita, opiskelvatko he uskontoa tai elämäntutkimustietoa. Lisäksi taito- ja taideaineet ovat aikuislukiossa ja lukion aikuislinjalla vapaaehtoisia aineita. Lain 7 §:n 2 momentin mukaan taito- ja taideaineiden vapaaehtoisuus ja 9 §:n 5 momentin mukaan valintaoikeus uskonnon ja elämäntutkimustiedon välillä sidotaan vastaisuudessa siihen, onko henkilö aloittanut lukio-opintonsa 18 vuotta täytettyään. Jotta nykyisten aikuislukion ja lukion aikuislinjojen opiskelijoiden oikeudet ja velvollisuudet eivät muuttuisi kesken opiskelun,

pykälään otetaan säännös 7 §:n 2 momentin ja 9 §:n 5 momentin säännösten soveltamisesta lain voimaantulon jälkeen otettaviin uusiin oppilaisiin.

1.3. Laki ammatillisesta koulutuksesta

Laissa säädetään kattavasti nuorille ja aikuisille annettavasta ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suorittavista tutkinnoista. Muusta aikuisille annettavasta ammatillisesta koulutuksesta on voimassa, mitä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa säädetään. Viimeksi mainitussa laissa viitataan useissa asioissa ehdotetun lain säännöksiin.

Lain soveltamisalan piiriin kuuluvat kaikki nykyisin ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 1 §:ssä mainitut oppilaitokset. Nämä ovat nykyisin ammattioppilaitokset, hotellija ravintolaoppilaitokset, kauppaoppilaitokset, koti- ja laitostalousoppilaitokset, käsi- ja taideteollisuusoppilaitokset, maatalousalan oppilaitokset, merenkulkuoppilaitokset, metsä- ja puutalousoppilaitokset, sosiaalialan oppilaitokset, taide- ja viestintäkulttuurioppilaitokset, teknilliset oppilaitokset, terveydenhuolto-oppilaitokset, ammatilliset erikoisoppilaitokset sekä ammatilliset erityisoppilaitokset, kun niissä järjestetään ammatillista peruskoulutusta. Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta ja ammatillisesta opettajankoulutuksesta säädetään erikseen. Lisäksi laki koskee myös oppisopimuskoulutuksena järjestettävää ammatillista peruskoulutusta.

Laki korvaa yhdessä ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annettavan lain kanssa viisi nykyistä ammatillista koulutusta koskevaa lakia. Lisäksi lakia sovelletaan nykyisin musiikkioppilaitoksissa, kansanopistoissa ja valtionosuutta saavissa liikunnan koulutuskeskuksissa annettavaan ammatilliseen peruskoulutukseen.

Laki vastaa rakenteeltaan perusopetuslakia ja lukiolakia eli sääntelyn kohteena eivät ole koulutusta järjestävät oppilaitokset, vaan sääntelyn painopiste on koulutuksen tavoitteissa ja keskeisissä sisällöissä sekä opiskelijoiden oikeuksissa ja velvollisuuksissa.

Ammatillisen koulutuksen hallintoon sovelletaan kuntalakia ja sen nojalla annettuja kunnallisia johtosääntöjä sekä yksityisen ja valtion järjestämän koulutuksen osalta tähän esitykseen sisältyvää valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetta-

vaa lakia. Ehdotetun lain mukaan koulutuksen järjestäjän päätettäväksi säädettyssä asiassa päätösvaltaa käyttää koulutuksen järjestäjän hyväksymässä johtosäännössä määrätty toimitusjohtaja, rehtori tai toimenhaltija. Rehtoriin, opettajiin ja muuhun henkilöstöön sovelletaan palvelussuhdelajista riippuen kuntalain, kunnallisen viranhaltijan palvelusuhdeturvasta annetun lain ja kunnan virkasäännön, työsopimuslain tai valtion virkamieslain säännöksiä ja määräyksiä. Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään kuitenkin opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa. Lain mukaista ammatillista koulutusta varten myönnettävästä rahoituksesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavassa laissa.

Laissa säädetään luvuittain lain soveltamisalasta ja tavoitteista, koulutuksen järjestämisestä, opetuksesta, arvioinnista, opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä erinäisistä asioista. Laki koskee samoin kuin perusopetuslaki ja lukiolaki yhtäläisesti valtion, kuntien sekä yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden järjestämää ammatillista koulutusta. Laki mahdollistaa koulutuksen järjestämisen eri muodoissa lähiopetuksena, etäopetuksena, niiden sovellutuksina monimuoto-opetuksena, oppisopimuskoulutuksena tai muutoin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Lakiin sisältyy nykyistä enemmän koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä koskevia säännöksiä. Ammatillisen koulutuksen yhteydessä voidaan edelleen järjestää maksullista palvelutoimintaa sekä muuta opetuksen läheisesti liittyvää toimintaa kuten oppilaskerhoja.

Opiskelija-nimitystä käytetään laissa kaikenikäisistä ammatilliseen koulutukseen osallistuvista. Opiskelijat, jotka eivät ole täysi-ikäisiä, käyttävät lain mukaan puhe- ja päätösvaltaa omaa opiskeluaan koskevilla asioilla.

Laissa ei enää määriteltäisi eri oppilaitosmuotoja, vaan laki ja sen nojalla annettava asetus koskevat yhtäläisesti kaikkia koulutusaloja ja -muotoja. Koulutuksen järjestämislupaan kuuluvaan koulutustehtävään sisältyy määräykset siitä, minkä alan koulutusta luvan saaja voi järjestää. Koulutusalat säädetään asetuksella. Rahoitussäännöksissä otetaan huomioon kustannuksiltaan erihintainen koulutus.

1 luku. Soveltamisala ja tavoitteet

1 §. *Soveltamisala.* Laki sääntelee koulutusjärjestelmässämme toisen asteen koulutukseksi luettavaa ammatillisesti suuntautuvaa koulutusta, johon kuuluvat ammatillisissa oppilaitoksissa, muissa oppilaitoksissa ja oppisopimuskoulutuksena suoritettavat opinnot. Muu osa toisen asteen koulutuksesta on yleissivistävää opetusta, josta säädetään lukiolaissa.

Laki sisältää säännökset yhtäläisesti nuorille ja aikuisille annettavasta ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista. Koulutuksen järjestäjät voivat lainsäädännön puitteissa kuitenkin tarvittaessa järjestää opetuksen edelleen erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina sovellutuksina. Laki ei määrittele, minkä ikäistä opiskelijaa on pidettävä aikuisopiskelijana, vaan asia jää opiskelijavalintaan ja opetuksen järjestämistapaan liittyvänä kysymyksenä koulutuksen järjestäjän päätösvaltaan. Edellä todetusta poiketen eräitä lain säännöksiä sovelletaan niihin sisältyvän maininnan mukaan kuitenkin vain 18 vuotta täytettyään opintonsa aloittaneisiin.

Ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomista näyttötutkinnoista säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa. Ammatillisesta peruskoulutuksesta säädetään aikuisten ja nuorten osalta tässä laissa. Muusta aikuisille annettavasta ammatillisesta koulutuksesta kuin ammatillisesta peruskoulutuksesta säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa. Näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta ja myös muusta kuin näyttötutkintoon valmistavasta ammatillisesta lisäkoulutuksesta säädetään mainitussa laissa.

Lain soveltamisalan piiriin kuuluu 3 §:n mukaisesti myös erityisopetuksen yhteydessä järjestettävä valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus. Samoin lain piiriin kuuluu opiskelijoille järjestettävä opetukseen läheisesti liittyvä muu toiminta, kuten kerhotoiminta. Mainitun 3 §:n mukaan voidaan järjestää myös nykyinen talouskouluopetus.

Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa suoritettavista opinnoista säädetään ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa ja ehdotetussa yliopistolaissa.

2 §. *Koulutuksen tarkoitus.* Pykälä sisältää ammatillisen koulutuksen yleisen tarkoituksen. Koulutuksessa opiskelijalle asetetut yksilötason tavoitteet on säännelty 5 §:ssä.

Ammatillisen koulutuksen yleisenä tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillisista osaamista, kehittää työelämää ja edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista. Ammatillisen koulutuksen yleisen tarkoituksen mukaisesti ammatillisen koulutuksen tehtävänä on osallistua työelämän kehittämiseen yhteistoiminnallisissa kehittämisprojekteissa, tukea tuotekehitystä, yritystoimintaa ja verkostoitumista. Koulutuksen ja työelämän on limittädyttävä nykyistä joustavammin toisiinsa, jotta ammatillisen osaamisen tasoa voidaan nostaa. Toisaalta koulutuksen ja työssäolon on vuoroteltava nykyistä joustavammin ihmisen elämässä, jotta ne tukisivat elinikäistä oppimista.

3 §. *Ammatillinen koulutus.* Pykälän 1 momentin mukaan ammatillisessa peruskoulutuksella tarkoitetaan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelija suorittaa ammatillisen tutkinnon osallistumalla hyväksytysti koulutukseen.

Pykälän 2 momentissa opetukseen läheisesti liittyvällä muulla toiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi koulukirjastoja ja opiskelijoille järjestettäviä kerhoja. Lisäksi momentissa säädetään ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä vammaisille opiskelijoille järjestettävästä valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta. Momentin mukaan maahanmuuttajille voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta, joka luo opiskelijalle esimerkiksi kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia osallistua koulutukseen. Viimeksi mainitusta koulutuksesta, esimerkiksi sen laajuudesta, säädetään asetuksella.

Pykälän 3 momentin nojalla nykyiset talouskoulut voivat jatkaa toimintaansa.

4 §. *Ammatilliset tutkinnot.* Pykälässä säädetään ammatillisista tutkinnoista. Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavia tutkinnoita ovat ammatilliset perustutkinnot ja opistoasteen tutkinnot. Koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan opistoasteen tutkinnoista on tarkoitus luopua. Kun opistoasteen tutkinnoista on luovuttu, voidaan niitä koskeva maininta poistaa säännöksestä. Ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomista näyttötutkinnoista säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa.

Pykälän 3 momentissa säädetään ammatillisessa koulutuksessa suoritettujen tutkinnon antamasta jatko-opintokelpoisuudesta yli-

opistoihin ja ammattikorkeakouluihin. Jatko-opintokelpoisuudesta päättää opiskelijan opinto-ohjelman perusteella asianomainen yliopisto tai ammattikorkeakoulu. Yliopisto tai ammattikorkeakoulu tekee päätöksensä arvioimalla opiskelijan ammatillisessa koulutuksessa suorittamaa opinto-ohjelmaa ja mahdollisesti suoritettuja täydentäviä opintoja verrattuna niihin opintoihin, joihin opiskelija pyrkii yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Tarkoituksena on kuitenkin nykyistä käytäntöä vastaavasti, että toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa suoritettu tutkinto tuottaa aina jatko-opintokelpoisuuden vastaavan alan ammattikorkeakouluopintoihin.

5 §. *Koulutuksen tavoitteet.* Pykälässä säädetään ammatillisessa koulutuksessa opiskelulle asetetuista yksilötason tavoitteista. Ammatillisen koulutuksen tavoitteet vastaavat pääosin nykyisiä ammatilliselle koulutukselle säädettyjä tavoitteita, mutta ne määriteltäisiin laissa aikaisempaa pelkistetymin. Tavoitteiden tarkempi määrittely tapahtuu valtioneuvoston 13 §:n nojalla antamassa päätöksessä, opetusministeriön 12 §:n nojalla antamissa päätöksissä tutkinnoista ja niiden laajuudesta sekä opetushallituksen 13 §:n nojalla antamissa valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa ja koulutuksen järjestäjien 14 §:n nojalla hyväksymissä opetussuunnitelmissa.

Pykälän 1 momentin säännös sisältää ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteen. Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen.

Pykälän 3 momentti edellyttää, että koulutuksessa, joka annetaan niille nuorille, jotka eivät ole täysi-ikäisiä, opettajien ja oppilaitoksen muun henkilöstön tulee olla tarvittaessa yhteydessä myös opiskelijan huoltajiin. Yhteistyön muodot ja käytännön järjestelyt jäävät koulutuksen järjestäjien päätettäväksi.

6 §. *Yhteydet työelämään.* Työelämän tarpeet tulee ottaa erityisesti huomioon kaikessa ammatillisessa koulutuksessa. Koulutuksen järjestäjät päättävät, miten yhteistoiminta elinkeino- ja muun työelämän edustajien kanssa käytännössä järjestetään. Tämä voi tapahtua esimerkiksi ottamalla elinkeino- ja työelämän osapuolet mukaan hallinto- ja muihin toimielimiin, opetussuunnitelman kehittämiseen ja työpaikalla tapahtuvan koulutuksen ja työharjoittelun järjestämiseen.

Oppisopimuskoulutuksesta tai muutoin työpaikoilla järjestettävästä koulutuksesta säädetään 15—18 §:ssä.

7 §. *Palvelu- ja kehittämistoiminta.* Säännös, jonka mukaan koulutukseen voi tarpeen mukaan liittyä alan palvelu- ja kehittämistoimintaa vastaa nykyisiä ammatillisen koulutuksen säännöksiä.

2 luku. Koulutuksen järjestäminen

8 §. *Koulutuksen järjestäjät.* Ammatillisen koulutuksen järjestäjinä voivat olla kunnat, kuntayhtymät, valtio sekä yksityiset yhteisöt ja säätiöt. Kaikki koulutuksen järjestäjät tarvitsevat koulutuksen järjestämiseen luvan. Sama koulutuksen järjestäjä voi järjestää myös muuta kuin tässä laissa tarkoitettua koulutusta. Luvan koulutuksen järjestämiseen myöntää opetusministeriö. Lupa ei koske määrätyn oppilaitoksen ylläpitämistä, vaan luvassa määrätään koulutustehtävä, jota hakija toteuttaa. Lupa voidaan myöntää ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisen lisäksi myös näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjistä ja järjestämisluvasta säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavan lain 4 ja 5 §:ssä.

Pykälän 3 momentin mukaan ammatillinen koulutus voidaan järjestää joko oppilaitosmuotoisesti tai oppisopimuskoulutuksena. Koulutuksen järjestäjä päättää oppilaitosten muodostamisesta ja nimistä. Momentissa mainitaan esimerkkinä oppilaitoksista, joissa koulutusta järjestetään, ammatilliset oppilaitokset ja ammatilliset erityisoppilaitokset. Samassa oppilaitoksessa voidaan järjestää myös muun lainsäädännön, kuten perusopetuslain ja lukiolain, soveltamisalaan kuuluvaa koulutusta. Tähän esitykseen sisältyvän vapaasta sivistystyöstä annettavan lain mukaan kunta voi yhdistää vapaasta sivistystyöstä annettavassa laissa tarkoitetun oppilaitoksen, kuten kansalaisopiston tai kansanopiston, kunnan muun oppilaitoksen, kuten ammatillisen oppilaitoksen kanssa. Oppilaitoksilla voidaan säilyttää nykyiset nimet, kuten ammatillinen oppilaitos, ammatillinen erityisoppilaitos tai antaa oppilaitokselle uusi nimi. Oppilaitoksen nimestä riippumatta ammatilliseen koulutukseen sovelletaan yhtäläisesti lain säännöksiä.

Lain 51 §:n 1 momentin mukaan kaikki

lain voimaan tullessa ammatillista koulutusta järjestävät oppilaitosten ylläpitäjät jatkavat ilman eri toimenpiteitä laissa tarkoitettun koulutuksen järjestäjinä. Kansanopiston ja liikunnan koulutuskeskuksen oikeudesta jatkaa ammatillisen koulutuksen järjestäjänä säädetään vapaasta sivistystyöstä annettavan lain voimaantulosäännöksissä. Opetusministeriö päättää tarvittaessa lupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta lain mukaisiksi.

Laissa luovutaan kunnille voimassa olevan ammatillisista oppilaitoksista annetun lain siirtymäsäännöksen mukaan kuuluvasta velvollisuudesta pitää yllä ammattioppilaitoksia.

9 §. *Koulutuksen järjestämislupa.* Pykälän 1 ja 3 momentti vastaa lukiolain 4 §:n 1 ja 3 momenttia. Arvioitaessa tuottaako koulutus järjestäjälleen taloudellista voittoa tulee huomiota kiinnittää muun muassa koulutuksen järjestäjän toimintaan kokonaisuudessaan. Toiminnasta voi tietyiltä osin jäädä ylijäämääkin, jota koulutuksen järjestäjä voi esimerkiksi rahastoida. Olennaista säännöksen kannalta on se, ettei koulutuksen järjestäjä jaa osinkoa tai muuta vastaavaa etuutta omistajilleen. Ammatillisia edellytyksiä arvioitaessa tulee ottaa huomioon muun ohella, että opettajat täyttävät opetusta antavilta henkilöiltä edellytetyt opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa säädettävät kelpoisuusvaatimukset. Koulutuksen tarpeellisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös muun toisen asteen ammatillisen koulutuksen tarjonta alalla ja alueella.

Pykälän 2 momenttiin sisältyvä koulutustehtävän määrittely on pääosin sen mukainen kuin on säädetty vuoden 1998 alusta voimaan tulevassa ammatillisista oppilaitoksista annetun lain muuttamisesta annetussa laissa. Momentissa säädetään asioista, joista koulutustehtävässä voidaan antaa tarvittaessa määräyksiä sekä menettelystä muutettaessa koulutustehtävää. Koulutustehtävässä määrätään yleisellä tasolla siitä, minkälaista koulutusta luvan saaja voi lakisääteisen rahoitusjärjestelmän turvin järjestää. Koulutustehtävä voi myös sisältää koulutuksen järjestäjää sitovia velvoitteita, kuten esimerkiksi velvollisuuden tarjota tietynlaisia valtakunnallisen tai alueellisen koulutustarpeen edellyttämää koulutusta. Koulutustehtävää koskevissa määräyksissä koulutuksen järjestäjälle annetaan yleiset puitteet, joiden rajoissa koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen järjestämisestä.

Koulutuksen järjestäjän koulutustehtävästä päättää opetusministeriö päättäessään antaa koulutuksen järjestämisluvan tai myöhemmin muuttaessaan koulutustehtävää joko koulutuksen järjestäjän hakemuksesta tai hakemuksetta. Opetusministeriö voi ilman hakemusta muuttaa koulutusaloja, tutkintoja ja opiskelijamääriä koskevia määräyksiä sekä myös muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista. Koulutuksen järjestäjää tulee kuitenkin ennen päätöksen tekemistä kuulla.

Laki sisältää keväällä 1997 määriteltäviin koulutustehtäviin verrattuna lisäyksenä määräyksen koulutuksen järjestämipaikkakunnista. Järjestämipaikkakunnalla tarkoitetaan paikkakuntia, joilla voi sijaita oppilaitoksia. Sillä ei tarkoiteta kaikkia paikkakuntia, joilla opetusta voidaan esimerkiksi etä- ja monimuoto-opetuksena tai tilapäisesti järjestää. Tältä osin järjestämislupia voidaan joutua osittain muuttamaan. Määritellyissä koulutustehtävissä kuntayhtymälle myönnetty koulutustehtävä tarkoittaa ilman eri mainintaa kuntayhtymän oikeutta järjestää koulutusta kuntayhtymän jäsenkunnissa.

Koulutustehtävänä määrättävät koulutusasteet ovat toisen asteen ammatillinen koulutus ja opistoasteen koulutus. Koulutusaloista säädettäisiin lain 12 §:n nojalla asetuksella. Tarkoituksena on edelleen säätää ammatillisen koulutuksen jakamisesta seitsemään koulutusalaan. Nämä olisivat, kuten nykyisinkin, luonnonvara-ala, tekniikka ja liikenne, hallinto ja kauppa, matkailu-, ravitsemis- ja talousala, sosiaali- ja terveysala, kulttuuriala sekä vapaa-aika ja liikunta-ala.

Koulutustehtävässä määrättäisiin opiskelijamääristä koulutusasteittain ja tarvittaessa koulutusaloittain ja tutkinnoittain. Säännös mahdollistaa määrätä opiskelijamääristä vuotuisina opiskelijamäärinä tai vuotta pitemmän ajanjakson keskimääräisinä opiskelijamäärinä. Lain 16 §:n 3 momentin mukaan oppisopimuskoulutuksena järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen otettavien opiskelijoiden enimmäismäärää ei kuitenkaan rajoitaisi. Koulutustarpeen vaatiessa koulutustehtävä voi sisältää myös määräyksiä, jotka koskevat tiettyä koulutusta koulutusalan sisällä. Koulutustehtävä voisi sisältää myös velvoitteen tarjota tiettyä koulutusta.

Koulutustehtävät määrätään myös sellaisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille, jotka järjestävät ammatillista peruskoulutusta tai näyttötutkintona suoritettavaan ammatilli-

seen perustutkintoon valmistavaa koulutusta nykyisin esimerkiksi ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa tai ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa. Koulutustehtävässä määrätään tällöin muun muassa koulutusala ja opiskelijamäärät.

Opetuskielellä tarkoitetaan sitä kieltä, jolla opetus pääosin annetaan. Käytettävällä oppilaitoksen opetuskielellä tulee antaa paitsi varsinainen opetus myös muut opetukseen liittyvät palvelut. Lain 11 §:n 1 momentin mukaan ammatillisessa koulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Kaksikielisen oppilaitoksen opetuskieli on suomi ja ruotsi. Koulutuksen järjestäjä voi antaa opetusta myös muilla kielillä.

Koulutustehtävään sisältyvät määräykset voidaan antaa määräajaksi tai toistaiseksi. Määräajaksi päättämisen voi olla tarpeen erityisesti päätettäessä opiskelijamääristä tai koulutuksen järjestäjän oikeudesta tai velvoitteesta järjestää koulutusta tietyillä aloilla.

Pykälän 2 momentissa koulutuksen järjestämisellä tarkoitetaan 15 §:ssä lueteltuja eri tapoja koulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan rajata koskemaan vain tiettyä koulutuksen järjestämisaluetta esimerkiksi oppisopimuskoulutusta. Luvassa voidaan koulutuksen järjestäjälle määrätä erityinen koulutustehtävä. Erityinen koulutustehtävä voi olla esimerkiksi joidenkin ammatillisten opintojen erityinen painotus, vammaisille annettavan koulutuksen järjestäminen tai vieraskielinen opetus. Koulutuksen järjestämisluvasta ei ole tarkoitus antaa erikseen nuorille ja erikseen aikuisille järjestettävää koulutusta varten, vaan luvan perusteella koulutusta voidaan järjestää kaikenikäisille opiskelijoille sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjä itse päättää. Koulutustehtävät voidaan määrätä myös siten, että koulutuksen järjestäjälle määrätään kokonaisopiskelijamäärä ja nuorten koulutusta varten vähimmäiskiintiö.

Koulutuksen järjestämisluvan peruuttamista koskeva 3 momentti vastaa perusopetuslain 7 §:n 4 momenttia ja lukiolain 4 §:n 3 momenttia.

Lain 51 §:n 1 momentin mukaan kaikki nykyiset ylläpitämisluvan saaneet oppilaitosten ylläpitäjäyhteisöt jatkavat ilman eri toimenpiteitä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjinä. Lailla kumottavien lakien nojalla myönnetty ylläpitämisluvut muuttuvat lain voimaan tullessa pykälän mukaisiksi koulutuksen järjestämisluviksi. Luvat sisältävät koulutuksen järjestäjille myös oikeuden op-

pisopimuskoulutuksen järjestämiseen, jollei opetusministeriön päätöksistä muuta johdu. Kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten oikeus ammatillisen peruskoulutuksen järjestämiseen säilyy ennallaan vapaasta sivistystyöstä annettavan lain 27 §:n 2 momentin perusteella. Musiikkioppilaitosten oikeus järjestää ammatillista peruskoulutusta turvataan taiteen perusopetuksesta annettavan lain 15 §:n nojalla.

10 §. *Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen.* Pykälään sisältyvä koulutuksen järjestäjien yhteistoimintaa ja palveluiden hankkimista koskeva säännös vastaa lukiolain 5 §:ää. Säännös antaa mahdollisuuden muun muassa hankkia oppisopimuskoulutukseen kuuluva tietopuolinen koulutus sellaiselta koulutuksen järjestäjältä, joka pystyy sen parhaiten järjestämään.

Pykälän 1 momenttiin sisältyy ammatillisen koulutuksen järjestäjälle yleinen velvoite olla yhteistyössä muiden alueella toimivien koulutuksen järjestäjien kanssa. Säännös edellyttää yhteistyötä niin toisten ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen kuin muunkin koulutuksen järjestäjien, kuten yliopistojen tai ammattikorkeakoulujen tai perusopetusta antavien oppilaitosten, kanssa. Pykälässä tarkoitetun alueen laajuus jää paikallisten olosuhteiden, kuten oppilaitosten sijainnin ja kulkuyhteyksien, mukaan ratkaistavaksi. Jos ammatillinen oppilaitos sijaitsee etäällä muista oppilaitoksista tai yhteistyölle ei ole muista vastaavista syistä luontevia edellytyksiä, yhteistyö muiden koulutuksen järjestäjien kanssa voi jäädä luonnollisesti vähäiseksi.

Säännöksen tavoitteena on erityisesti parantaa koulutuksen laatua ja monipuolisuutta sekä lisätä opiskelijoiden valinnanmahdollisuuksia tutkintonsa puitteissa ja yksilöllisten opinto-ohjelmien muodostamista. Yhteistyö voi käsittää esimerkiksi yhteisen opetusjärjestelmän eri koulutuksen järjestäjien oppilaitoksissa opiskeleville taikka yhteisten opettajien tai tilojen ja välineiden käytön. Velvollisuudesta laatia opetussuunnitelma siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin valintoihin myös muun koulutuksen järjestäjän opetustarjonnasta, säädetään 14 §:n 2 momentissa. Opiskelijan oikeudesta lukea hyväkseen muualla suoritettuja opintoja säädetään puolestaan 29 §:ssä. Lukiokoulutuksen järjestäjille säädetään vastaava yhteistyövelvoite lukiolaissa ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavan lain

tarkoittaman koulutuksen järjestäjille säädetään vastaava velvoite mainitussa laissa. Yhteistoiminnan ehdoista, muun muassa kustannusten jakamisesta, voidaan tehdä sopimuksia koulutuksen järjestäjien kesken.

Pykälän 2 momentti sisältää säännöksen mahdollisuudesta koulutuspalveluiden hankkimiseen muilta palveluiden tuottajilta. Kysymyksen tulevat sekä muut koulutuksen järjestämisluvan saaneet tahot että muut koulutuspalveluita tuottavat yhteisöt ja säätiöt. Koulutuspalveluiden hankkimisella täydennetään koulutuksen järjestäjän antamaa opetusta. Säännös ei mahdollista, että luvan saanut koulutuksen järjestäjä itse luopuu koulutuksen järjestämisestä.

Koulutuksen hankkimisesta on voimassa, mitä eri koulutuksen järjestäjien tai muun yhteisön tai säätiön välillä sovitaan. Opiskelija voi olla pääsääntöisesti kirjoilla samanlaisesti vain yhden koulutuksen järjestäjän opetuksessa. Luvan saanut koulutuksen järjestäjä vastaa hankkimansa koulutuksen laadusta ja siitä, että koulutus ja muut palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti. Koulutuksen laadun valvonnan muodoista voidaan ottaa määräyksiä koulutuksen hankintasopimukseen. Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskelijoidensa osalta tämän lainsäädännön mukaisten hallinnollisten päätösten tekemisestä. Taho, jolta koulutusta hankitaan, vastaa ainoastaan opetuksesta ja siihen liittyvistä välittömistä toimenpiteistä, kuten opiskelijoiden arvioinnista. Arvioinnin tulokset otetaan kuitenkin koulutuksen järjestäjän antamaan todistukseen.

3 luku. Opetus

11 §. *Opetuskieli.* Pykälässä säädetään ammatillisessa koulutuksessa käytettävästä oppilaitoksen opetuskielestä. Ammatillisessa koulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Kaksikielisen oppilaitoksen opetuskielenä on suomi ja ruotsi. Käytettävällä opetuskielellä tulee antaa paitsi varsinainen opetus myös muut opetukseen ja oppilaitoksen toimintoihin liittyvät palvelut. Nykyiseen tilanteeseen verrattuna uusina opetuskielinä mainitaan romanikieli ja viittomakieli. Koulutuksen järjestäjä päättää muun kielen kuin suomen tai ruotsin kielen käyttämisestä opetuksessa. Pykälä vastaa pääosin perusopetuslain 10 §:ää ja lukiolain 6 §:ää. Pykälään ei sisälly kuitenkaan koulutuksen järjestäjälle velvoitetta saamenkielisen, ro-

manikielisen tai viittomakielisen opetuksen järjestämiseen, vaan opetuksen järjestäminen näillä kielillä on koulutuksen järjestäjän päätoisvallassa.

Pykälän 2 momentin mukaan opiskelija, joka pystyy opiskelemaan usealla opetuskielellä, saa hakeutua valitsemallaan opetuskielellä järjestettävään koulutukseen.

Vieraskielisen oppilaitoksen tai opetusryhmän muodostamisesta säädetään pykälän 3 momentissa.

12 §. *Opetuksen laajuus ja sisältö.* Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavien tutkintojen vähimmäislaajuus säilyy nykyisellään. Vähimmäislaajuutta ei enää määritellä erikseen perusopetukseen ja lukion opimäärään perustuvaan koulutukseen. Perätteisessä koulutusrakenteessa opiskelija saa lukea osan lukio-opinnoistaan hyväksi ammatillisessa koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen koulutusaloista säädetään asetuksella. Koulutusalat ja -asteet on lueteltu 9 §:n perusteluiden yhteydessä. Opetusministeriö päättää tutkinnoista ja niiden laajuudesta.

Pykälän 2 momenttiin otetaan säännös siitä, mitä opintoja ammatillisena peruskoulutuksena suoritettava tutkinto sisältää. Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettava tutkinto sisältää säännöksen mukaan seuraavaa: 1) ammatillisia opintoja ja niitä tukevaa työssä oppimista, 2) ammatitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia ja ammatitaitoa täydentäviä opintoja sekä 3) oppilaanohjausta. Opintojen tavoitteista ja koulutuksen keskeisistä sisällöistä määrätään tarkemmin opetushallituksen 13 §:n 2 momentin nojalla antamissa opetussuunnitelman perusteissa ja koulutuksen järjestäjien 14 §:n 1 momentin nojalla hyväksymissä opetussuunnitelmissa. Pykälässä mainittuja ammatitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia ja ammatitaitoa täydentäviä opintoja ei tarvitse opettaa itsenäisinä aineina tai opintoina, vaan ne voivat olla sisällytettyinä myös ammatillisiin opintoihin.

Koulutuksen järjestäjälle voidaan 9 §:n 2 momentin perusteella määrätä erityinen koulutustehtävä. Tällöin koulutuksen järjestäjä voi poiketa 2 momentin opintoja koskevista säännöksistä siten kuin päätöksessä määrätään.

Pykälässä taito- ja taideaineiden opintojen, esimerkiksi liikunta ja terveystieto, vapaaehtoisuus sidotaan vastaisuudessa opintojen aloittamisikään. Taito- ja taideaineet olisivat vapaaehtoisia myös henkilöille, jotka aloitta-

vat uudelleen kesken jääneet opintonsa täytettyään 18 vuotta. Kun muutos koskee lain voimaantulon jälkeen opiskelijaksi otettavia henkilöitä, ammatilliseen oppilaitokseen, kansanopistoon tai liikunnan koulutuskukseen ennen lain voimaantuloa otetulle alle 18-vuotiaalle taito- ja taideaineet säilyvät edelleen vapaaehtoisina.

Muun ohella valinnaisuuden lisääntymisen vuoksi opiskelijoiden ohjauksen merkitys korostuu. Velvollisuudesta antaa opiskelijoille ohjausta otettaisiin säännös pykälän 2 momenttiin.

Laissa ei säädetä lukuvuodesta ja työpäivien tai työviikkojen määrästä. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten koulutus käytännössä järjestetään, muun muassa siitä, milloin opetus aloitetaan ja päätetään, sekä lomaajoista. Työaikaon määrittelyyn vaikuttavat myös vastaisuudessa esimerkiksi jatko-opintoihin tähtäävien pääsykokeiden ajankohdat sekä opettajien työaikaa koskevat virkaehtosopimuksen määräykset.

Lain 50 §:n 1 momentin mukaan lain voimaan tullessa voimassa olevia päätöksiä opetussuunnitelman perusteista sekä koulutuksen rakenteesta ja tutkinnoista noudetaan, kunnes lain nojalla toisin päätetään. Laissa ei aseteta aikarajaa päätösten uudistamiselle. Myös nykyisiä opetussuunnitelmia voidaan noudattaa lain voimaantulon jälkeen.

13 §. *Koulutuksen tavoitteista päättäminen ja opetussuunnitelman perusteet.* Valtioneuvoston päätösvaltaan kuuluisi perusopetuslain ja lukiolain tapaan koulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden vahvistaminen. Koulutusta koskevat yleiset valtakunnalliset tavoitteet voitaisiin tarvittaessa määritellä valtioneuvoston päätöksellä vahvistettavassa koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa tai erillisellä päätöksellä. Lisäksi valtioneuvosto päättäisi yhteisistä opinnoista ja niiden laajuudesta. Nykyisin opiskelijoille yhteiset opinnot ja niiden laajuudet määrittää opetusministeriön päätöksellä. Yhteisten opintojen laajuus on nykyisin ammatillisissa perustutkinnoissa vähintään 20 opintoviikkoa ja opistoasteen koulutuksessa vähintään 40 opintoviikkoa. Tarkoituksena on, että momentissa tarkoitettut asiat ratkaistaan valtioneuvoston yleisistuvuudessa. Tästä on tarkoitus säätää valtioneuvoston ohjesäännössä.

Opetushallitus päättää koulutusaloittain ja tutkinnoittain opetussuunnitelmien laadintaa

varten opetussuunnitelman perusteet, joissa määritellään opintojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Lain 50 §:n 1 momentin mukaan nykyisiä opetussuunnitelman perusteita noudatetaan, kunnes niistä päätetään tämän lain mukaisesti.

14 §. *Opetussuunnitelma.* Pykälässä säädetään opetussuunnitelman hyväksymisestä. Säännös jättää koulutuksen järjestäjälle laajan harkintavallan siitä, miten ja missä muodossa opetussuunnitelma hyväksytään. Opetussuunnitelman vahvistamisessa tulee ottaa erityisesti huomioon 12 §:n säännökset opetuksen laajuudesta ja sisällöstä sekä tutkinnoista ja niiden laajuudesta, 13 §:n säännökset koulutuksen tavoitteista ja yhteisistä opinnoista ja niiden laajuudesta sekä opetussuunnitelman perusteista. Opetussuunnitelma tulee aina hyväksyä erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa myös muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Pykälän 2 momentin säännös edellyttää, että koulutuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin tarvittaessa myös muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja muun koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen. Säännöksen perusteella ainakin osa vapaaehtoisista kursseista tulee jättää opiskelijan valittaviksi. Säännös vastaa lukiolain 11 §:n 2 momenttia.

Lain 35 §:n perusteella opiskelijoille tulee varata mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen ja opiskelijoita tulee kuulla ennen kuin opetussuunnitelmasta päätetään ja niitä muutetaan.

Lain 50 §:n 2 momentin perusteella nykyisiä opetussuunnitelmia voidaan noudattaa, kunnes koulutuksen järjestäjä hyväksyy tämän lain mukaisen opetussuunnitelman.

15 §. *Koulutuksen järjestämismuoto.* Pykälässä säädetään ammatillisen koulutuksen eri järjestämismuodoista. Järjestämismuodosta päättää koulutuksen järjestäjä, jollei koulutuksen järjestämislupaan kuuluvaan koulutustehtävään sisälly järjestämismuotoa koskevia määräyksiä. Rajauksia voidaan asettaa esimerkiksi erityisen kalliiden koulutuksen järjestämismuotojen osalta. Pääosin työpäikällä tapahtuvan ammatillisen koulutuksen järjestämismuotona on edelleen oppisopimuskoulutus, josta säädetään erikseen 16 ja 17 §:ssä ja oppisopimuskoulutuksena toteutettavan ammatillisen lisäkoulutuksen osalta

ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annettavan lain 6 §:ssä.

16 §. *Oppisopimuskoulutus.* Oppisopimuskoulutus olisi yksi ammatillisen koulutuksen järjestämismuoto. Oppisopimus olisi opiskelijan ja työnantajan väliseen työsuhteeseen perustuva työvaltainen ammatillisen koulutuksen järjestämismuoto. Oppisopimus olisi määräaikainen työopimus, jossa opiskelija sitoutuu tekemään työnantajalle työtä tämän johdon, valvonnan ja ohjauksen alaisena korvausta vastaan saavuttaakseen ammattitaidon tiettyssä ammatissa tai ammatin osa-alueella.

Oppisopimuskoulutuksen ja oppisopimusten valvonnasta ja hallinnosta vastaisivat esityksen mukaan 8 §:n mukaisesti koulutuksen järjestämisluvan saaneet koulutuksen järjestäjät. Lain 8 §:n mukaan opetusministeriö myöntää koulutuksen järjestämisluvan kunnalle tai kuntayhtymälle sekä yksityiselle yhteisölle tai säätiölle. Nykyisin oppisopimuskoulutuksen hallinto on kunnallinen tehtävä suoraan lain nojalla. Esityksen mukaan kaikki ammatillisen koulutuksen järjestäjät voisivat nykyisestä poiketen toimia oppisopimuskoulutuksen järjestäjinä, jollei tätä koulutusmuotoa rajata lain 9 §:n mukaan määrättävän koulutustehtävän ulkopuolelle. Koulutuksen järjestämis lupaa ei ole tarkoitus antaa erikseen nuorille ja erikseen aikuisille järjestettävää oppisopimuskoulutusta varten, vaan luvan perusteella koulutusta voidaan järjestää kaikenikäisille opiskelijoille sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

Koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan oppisopimuskoulutuksen aloittavien oppilaiden lukumäärä on tarkoitus nostaa noin 20 prosenttiin nuorten toisen asteen ammatillisen koulutuksen tarjonnasta. Oppisopimuskoulutukselle asetettujen määrällisten ja muiden kehittämistavoitteiden vuoksi on tarpeen kytkeä oppisopimuskoulutus nykyistä tiiviimpään yhteistyöhön oppilaitoksissa järjestettävän ammatillisen koulutuksen kanssa.

Laissa ei enää säädetä oppisopimuskoulutuksen paikallishallinnosta ja oppisopimuskoulutuksen tehtävistä huolehtivista koulutustarkastajan viroista, vaan koulutuksen järjestäjät voivat itse päättää, miten oppisopimuskoulutuksen hallinto paikallisesti organisoidaan. Koulutustarkastajan virkojen haltijat ja muut henkilöt, jotka toimivat oppisopimuskoulutuksen hallintotehtävissä, jatkavat

53 §:n mukaan nykyisissä tehtävissään.

Koulutuksen hankkimisesta toiselta luvan saaneelta koulutuksen järjestäjältä säädetään 10 §:ssä. Oppisopimuskoulutuksen tietopuolisen koulutuksen hankintatehtävä voidaan tarvittaessa säilyttää vastaisuudessakin oppilaitosten ulkopuolisella organisaatiolla, jolloin voidaan kilpailuttaa koulutuksen tarjoajia nykyiseen tapaan.

Lain 16 §:n 3 momentin mukaan oppisopimuskoulutuksessa poiketaan lain eräistä opiskelijaksi ottamisen perusteita, hakumenettelyä ja opiskeluaikaa koskevista säännöksistä siten kuin siitä sovitaan. Oppisopimuskoulutuksessa olevaan opiskelijaan ei myöskään sovellettaisi opiskelijoiden kurinpitoa koskevaa 34 §:ää, koska oppisopimus voidaan purkaa 17 §:ssä mainituilla perusteilla. Oppisopimuskoulutuksessa olevalla opiskelijalla ei myöskään olisi oikeutta 36 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maksuttomaan ruokailuun eikä mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettuun maksuttomaan majoitukseen eikä mainitun pykälän 4 momentissa tarkoitettuun matkoihin ja asumiseen myönnettävään tukeen. Oppisopimuskoulutuksessa olevien opiskelijoiden osalta vastaavista eduista säädetään 38 §:ssä.

Oppisopimuskoulutuksena järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen otettavien opiskelijoiden enimmäismäärää ei rajoitettaisi. Oppisopimusten määrästä päättäisi koulutuksen järjestäjä. Lain 9 §:n 2 momentissa säädettyssä koulutustehtävässä koulutuksen järjestäjälle voitaisiin kuitenkin asettaa velvollisuus tarjota oppisopimuskoulutusta ja tehdä oppisopimuksia.

Asetuksella on tarkoitus säätää työnantajalle asetettavista vaatimuksista ja niistä edellytyksistä, joilla oppisopimus voidaan hyväksyä, sekä sopimukseen liittyvään opiskelijan henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan sisällytettävistä asioista ja muista oppisopimuksen sisältöön kuuluvista asioista. Oppisopimuksesta tulee muun muassa käydä ilmi se ammatillinen tutkinto, johon koulutus johtaa, tai se ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavan lain mukaan suoritettava näyttötutkinto, jonka suorittamiseen oppisopimuksena annettava koulutus valmentaa, taikka koulutuksen tai tutkinnon osa. Oppisopimus tulee voimaan sen jälkeen, kun koulutuksen järjestäjä on sopimuksen hyväksynyt. Työnantajalle maksetaan työpaikalla annettavan koulutuksen järjestämisestä koulutuskorvausta sen mukaan mitä koulutuksesta arvioidaan

aiheutuvan työnantajalle kustannuksia siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Koulutuksen järjestäjälle on 4 momentissa asetettu velvoite oppisopimuskoulutuksen pääteeksi tai sen aikana järjestää opiskelijalle mahdollisuus osallistua ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa säädetyn näyttötutkinnon suorittamiseen. Oppisopimuksen perustuessa opetussuunnitelman perusteisiin, tutkinnon suorittaminen ei edellytä näyttötutkintoon osallistumista.

17 §. *Työntekijöitä koskevan lainsäädännön soveltaminen oppisopimuskoulutukseen.* Oppisopimus on kuten nykyisinkin määräaikainen työsopimus. Oppisopimuskoulutuksen määrittely sekä työsopimuslain ja muiden työsuhteeseen liittyvien säästöjen soveltaminen oppisopimukseen säilyy pääosin nykyisellään. Nykyisestä oppisopimuskoulutuksesta annetusta laista poiketen pykälässä lueteltaihin ne työsopimuslain säännökset, joita ei oppisopimukseen sovelleta. Muilta osin työsopimuslakia sovellettaisiin sellaisenaan.

18 §. *Opiskelijan työturvallisuus.* Pykälä vastaa nykyisiä ammatillista koulutusta koskevia säännöksiä työturvallisuudesta.

19 §. *Erityisopetus.* Pykälässä säädetään erityisopetuksesta. Erityisopetus määritellään voimassa olevien säännösten mukaisesti. Opetus annetaan erityisopetuksena, kun opiskelijat tarvitsevat vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun niihin rinnastettavan pitkäaikaisen syyn johdosta erityisiä opetus- tai oppilashuoltopalveluja. Opetussuunnitelman perusteissa määrätään erityisopetuksen järjestämisen edellyttämistä muusta opetuksesta poikkeavista koulutusjärjestelyistä. Opiskelijan oikeudet ja etuudet säilyvät nykyisellään.

Pykälän 1 momentin mukaan erityisopetusta saavalle opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Suunnitelma on tarpeen erityisopetusta saavan yksilöllisten tarpeiden turvaamiseksi. Kirjallisen suunnitelman avulla voidaan edesauttaa tarkoituksenmukaisten opetuksellisten ratkaisujen, tarvittavien tukija kuntoutustoimenpiteiden yhteensovittamista sekä toimiin osallistuvien eri tahojen yhteistyötä.

Pykälän 2 momentin mukaan opetusministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on velvollisuus huolehtia erityisopetuksesta ja eräistä siihen liittyvistä tehtävistä. Velvollisuus voi koskea erityisopetusta, sen

yhteydessä annettavaa valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta sekä velvollisuutta huolehtia erityisopetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Viimeksi mainittu tarkoittaa koulutuksen järjestäjän tehtävää toimia erityisopetuksen alalla niin sanottuna resurssikeskukseksi. Siirtymäsäännösten 51 §:n 2 momentin mukaan lain voimaan tullessa ammatillista erityisopilaitosta ylläpitävällä koulutuksen järjestäjällä säilyy erityinen koulutustehtävä suoraan lain nojalla. Opetusministeriö päättää tarvittaessa ylläpitämislupien muuttamisesta.

20 §. *Erityiset opetusjärjestelyt.* Pykälässä säädetään mahdollisuudesta järjestää yksittäisen opiskelijan opiskelu osittain laista poikkeavalla tavalla. Pykälä vastaa perusopetuslain 18 §:ää ja lukiolain 13 §:ää.

21 §. *Opetuksen julkisuus.* Pykälässä säädetään opetuksen julkisuudesta. Pykälä vastaa perusopetuslain 19 §:ää ja lukiolain 14 §:ää. Ammatillisessa koulutuksessa pääsyä seuraamaan opetusta on koulutuksen luonteen vuoksi kuitenkin useissa tapauksissa tarpeen rajoittaa. Tämä koskee erityisesti työpaikalla järjestettävää koulutusta. Lisäksi työturvallisuuteen liittyvät syyt voivat rajoittaa mahdollisuuksia päästä seuraamaan opetusta.

22 §. *Kokeilu.* Pykälässä säädetään kokeilutoiminnasta. Pykälä vastaa perusopetuslain 20 §:ää ja lukiolain 15 §:ää. Lailla ei puututa käynnissä oleviin nuorisosaasteen koulutuskokeiluihin, vaan niistä on voimassa, mitä nuorisosaasteen koulutuksen ja ammatikorkeakoulujen kokeiluista annetussa laissa säädetään.

4 luku. Arviointi

23 §. *Koulutuksen arviointi.* Pykälässä säädetään koulutuksen arvioinnista. Pykälä vastaa perusopetuslain 21 §:ää ja lukiolain 16 §:ää. Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuutta arvioidaan muun ohella opiskelijoiden työelämään ja jatkokoulutukseen sijoittumisen perusteella.

24 §. *Opiskelijan arviointi.* Pykälässä säädetään opiskelija-arvioinnista. Pykälä vastaa lukiolain 17 §:ää. Arvioinnista säädetään tarkemmin lain nojalla annettavassa asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta. Opetushallitus antaa arviointia koskevia tarkempia määräyksiä. Opetushallitus määrää tutkintoa ja sen suorittamista koskeviin todistuksiin mer-

kittävästä tiedoista. Lisäksi opiskelija-arvioinnista voidaan sisällyttää määräyksiä koulutuksen järjestäjän hyväksymään opetussuunnitelmaan.

5 luku. **Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet**

25 §. *Opiskelijaksi hakeutuminen.* Pykälässä säädetään ammatilliseen peruskoulutukseen pyrkivien oikeudesta vapaasti hakeutua haluamaansa ammatillista koulutusta antavaan oppilaitokseen. Pykälä vastaa voimassa olevaa oikeutta. Vastaavan sisältöinen säännös on lukiokoulutuksen osalta lukiolain 19 §:ssä. Kun lakiin ei sisälly säännöksiä oppilaitosten työajoista, voidaan opiskelijoi- ta ottaa koulutukseen vapaasti eri aikoina.

Yhteishakumenettelystä säädetään ammatillisten oppilaitosten ja lukiodien yhteishakujärjestelmästä annetussa asetuksessa. Nykyisin yhteishaun piiriin kuuluu lukiolaissa tarkoitettu lukiokoulutus ja ammatillisista oppilaitoksista annetussa laissa tarkoitettu ammatilliseen perustutkintoon johtava koulutus. Yhteishaun piiriin ei kuulu aikuiskoulutus. Lisäksi opetusministeriö voi päättää oppilaitoksen esityksestä, ettei oppilaitoksen opiskelijavalintaa suoriteta yhteishaun avulla. Pykälän 2 momentin mukaan ammatilliseen koulutukseen hakeutuminen on tarkoitus säilyttää pääosin nykymuotoisena. Ammatillisten oppilaitosten ja lukiodien yhteishakujärjestelmästä annettuun asetukseen on tarkoitus tehdä tähän esitykseen sisältyvän uuden lainsäädännön edellyttämät muutokset.

26 §. *Opiskelijaksi ottamisen perusteet.* Pykälässä säädetään opiskelijoiden ottamisesta ammatilliseen peruskoulutukseen. Pohjakoulutusvaatimuksena ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen on perusopetuksen tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän, peruskoulun tai kansakoulun oppimäärän, suorittaminen. Opi- stoasteen tutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut lukion tai sitä vastaavan oppimäärän, ammatillisen perustutkinnon tai asetuksella säädetyn muun tutkinnon tai muut opinnot. Koulutuksen järjestäjä voi ottaa koulutukseen myös sellaisen henkilön, joka ei ole suorittanut mitään edellä mainituista oppimääristä, mutta jolla muutoin voidaan katsoa olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen. Pykälän 3 momentin mukai-

sesti koulutuksen järjestäjä saa päättää muista valintaperusteista. Myös pääsy- tai soveltuvuuskokeita voidaan käyttää. Valintamenettelyn yhdenvertaisuutta arvioitaessa huomioon tulee ottaa hallitusmuodossa säädetty yhdenvertaisuusperusteet. Tarvittaessa opetusministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Tarkoituksena on, että muun ohella niille alle 25-vuotiaille, joilla ei ole ammatillista peruskoulutusta, annetaan etusija koulutukseen pääsemiseen.

Opiskelijaksi ei voida ottaa sellaista henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle. Nykyisin eri oppilaitosmuotoikohtaisissa asetuksissa edellytetään oppilaalta sellainen terveys, joka ei ole esteenä alan tehtävissä toimimiselle. Sairaus tai vamma ei ole pykälässä tarkoitettulla tavalla esteenä koulutukseen osallistumiselle, jos koulutukseen osallistumisen esteet voidaan poistaa ehdotetussa laissa tai muussa laissa säädetyillä tukitoimenpiteillä. Opiskelijalla olisi lakiin perustuva velvollisuus antaa koulutuksen järjestäjälle opiskelijavalinnan yhteydessä valintapäätöksen edellyttämät tiedot terveydentilastaan.

Pykälän 4 momentin perusteella opiskelija voidaan ottaa suorittamaan ammatillista tutkintoa tai sen osaa yksityisopiskelijana. Säännöksen nojalla oppilaitokseen on mahdollista ottaa opiskelijoita, joiden tarkoituksena on suorittaa ammatillisen tutkinnon opinnot tai opintoja osallistumalla pääasiassa vain tarvittaviin koe- tai muihin suorituksiin, joissa he osoittavat itse opiskelemaansa tiedot ja taidot. Yksityisopiskelijoilta voidaan 36 §:n mukaan nykyiseen tapaan periä maksuja ja heillä ei ole oikeutta maksuttomaan ateriaan. Arvion mukaan ammatillisissa oppilaitoksissa on nykyisin noin 3 000 yksityisopiskelijaa.

27 §. *Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.* Pykälässä säädetään oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Pykälä vastaa perusopetuslain 29 §:ää ja lukiolain 21 §:ää. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen työturvallisuudesta säädetään erikseen 17 ja 18 §:ssä.

28 §. *Oikeus saada opetusta.* Pykälässä säädetään opiskelijan oikeudesta saada opetusta ja opintoihin liittyvää ohjausta. Koulutuksen järjestäjän tulee ennalta ilmoittaa opiskelijoiksi hakeutuville muun muassa, järjestetäänkö opetus lähiopetuksena, etäope-

tuksena vai monimuoto-opetuksena sekä tarjottavien opintojen valikoiman laajuudesta pääpiirteittäin. Koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa ennalta ilmoittamaansa koulutuksen järjestämistapaa ja pyrkiä toteuttamaan mahdollisimman pitkälle opiskelijoiden valinnat. Pykälä vastaa lukiolain 22 §:ää.

29 §. *Opintojen hyväksilukeminen.* Pykälässä säädetään muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemisesta. Pykälä vastaa lukiolain 23 §:ää. Päätöksen opintojen hyväksilukemisesta tekee koulutuksen järjestäjän hyväksymässä johtosäännössä määrätty viran- tai toimenhaltija taikka toimielin. Opintojen hyväksilukemismenettelyllä pyritään välttämään moninkertaisia päällekkäisiä opintoja ja siten tehostamaan koulutusta.

Pykälän mukaan opiskelijalla on oikeus muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemiseen, jos hyväksiluettavat opinnot ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään sen ammatillista koulutusta järjestävän oppilaitoksen opetussuunnitelman mukaisia, jossa opiskelija pyytää opintoja hyväksiluettavaksi. Opiskelija voi hakea muutosta koulutuksen järjestäjän tekemään opintojen hyväksilukemista koskevaan päätökseen lääninhallitukselta siten kuin 43 §:ssä säädetään.

Hyväksilukemisella pyritään myös edistämään opiskelijoiden mahdollisuuksia nykyistä laajempiin valintoihin tarvittaessa oman oppilaitoksensa ulkopuolelta. Tältä osin pykälä liittyy lain 10 §:ssä säädettyyn eri koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön ja 14 §:n 2 momentissa koulutuksen järjestäjille säädettyyn velvollisuuteen laatia opetussuunnitelma siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin valintoihin.

30 §. *Opiskeluaika.* Lakiin otetaan lukiolain 24 §:n tavoin säännös opiskelun enimmäiskestoajasta. Vähimmäisajasta ei säädetä. Kestoajan määrittely on tarpeen muun muassa koulutuksen järjestämisestä valtiolle ja kunnille aiheutuvien kustannusten sekä opintotukimenojen rajoittamiseksi. Opintojen laajuus määritellään lain 12 §:ssä ja opetusministeriön mainitun pykälän nojalla antamalla päätöksellä tutkinnoista ja niiden laajuudesta sekä valtioneuvoston 13 §:n nojalla antamalla päätöksellä yhteisistä opinnoista ja niiden laajuudesta. Oppisopimuskoulutuksen pituus määräytyy oppisopimuksen mukaan.

Opiskelijalle voidaan perustellusta syystä myöntää suoritusaikaa pidennystä. Tällaise-

na syynä pidetään esimerkiksi aikuisille suunnatussa koulutuksessa eräitä ammatillisen koulutuksen monimuotosovelluksia.

Pykälän 2 momenttiin sisällytetään säännökset siitä, milloin opiskelija katsotaan eronneeksi. Säännös vastaa lukiolain 24 §:n 2 momenttia.

31 §. *Opiskelu-oikeuden menettäminen.* Pykälä on taideopintoja koskeva erityissäännös. Säännös voi tulla sovellettavaksi lähinnä musiikin ammatillisessa koulutuksessa. Pykälä edellyttää selkeää näyttöä siitä, ettei opiskelijalla ole edellytyksiä opinnoista suoriutumiseen. Nykyisin vastaavan säännös sisältyy musiikkioppilaitoksista annettuun lakiin. Pykälän 2 momentin nojalla asetuksella on tarkoitus säätää opiskelu-oikeuden menettämistä koskevaan päätöksentekoon liittyvistä menettelyistä.

32 §. *Opiskelijan salassapitovelvollisuus.* Pykälässä säädetään oppisopimuskoulutuksessa, työharjoittelussa ja muussa käytännön työtehtävien yhteydessä annettavassa koulutuksessa oleville opiskelijoille erityinen salassapitovelvollisuus. Pykälän mukaan opiskelijoiden salassapitovelvollisuus vastaisi samoissa tehtävissä olevien työntekijöiden ja viranhaltijoiden salassapitovelvollisuutta.

33 §. *Opiskelijan velvollisuudet.* Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana on, että opiskelijoiden tulee osallistua opetukseen. Opetukseen osallistumistapa vaihtelee koulutuksen järjestämis muodosta riippuen.

Pykälän 2 momentin mukainen velvollisuus tehtävien suorittamiseen liittyy opetukseen osallistumisvelvollisuuteen. Asialliseen käytöksen piiriin kuuluu myös nykyisin erikseen säädetty vaatimus käsitellä huolellisesti oppilaitoksen omaisuutta.

34 §. *Kurinpito.* Pykälässä säädetään opiskelijan kurinpidollisesta rankaisemisesta. Pykälä vastaa lukiolain 26 §:ää. Rangaistukset vastaavat nykyisiä säännöksiä, joista on säädetty ammatillisista oppilaitoksista annetuissa asetuksissa. Kurinpitomenettelystä säädetään ammatillisesta koulutuksesta annettavassa asetuksessa, jossa on tarkoitus säätää rangaistusten määräämiseen liittyvistä menettelytavoista, kuten opiskelijan kuulemisesta, päätöksen perustelemisesta ja kirjaamisesta.

35 §. *Opiskelijoiden kuuleminen.* Pykälässä säädetään opiskelijoiden oikeudesta osallistua koulutuksen kehittämiseen ja opiskelijoiden kuulemisesta. Pykälä vastaa lukiolain 27 §:ää. Päätöksiä, joissa opiskelijoita tulisi

kuulla, olisivat muun muassa päätökset opetussuunnitelman hyväksymisestä ja muuttamisesta sekä työajoista.

Lain 40 §:n 2 momentin mukaan oppilaskunta käyttää opiskelijoiden tässä pykälässä tarkoitettua puhevaltaa. Opiskelijoiden osallistumista koulutuksen kehittämiseen voidaan edistää myös siten, että koulutuksen järjestäjän asettamaan johtokuntaan valitaan opiskelijoita edustavia jäseniä tai että opiskelijoille varataan muutoin mahdollisuus osallistua johtokunnan työskentelyyn.

36 §. *Opintososiaaliset edut.* Opiskelijoiden opintososiaaliset edut säilyvät pääosin nykyisellään. Opetuksen maksuttomuus ja oikeus maksuttomaan ateriaan laajenee kuitenkin kaikkiin opintoja päätoimisesti suorittaviin ammatillisessa peruskoulutuksessa oleviin opiskelijoihin. Maksuja voidaan ammatillisessa peruskoulutuksessa periä yksityisopiskelijoilta. Lisäksi opetusministeriö voi erityisestä syystä antaa koulutuksen järjestäjälle luvan periä muilta opiskelijoilta maksuja. Opetusministeriö päättää 46 §:n 1 momentin nojalla maksujen perusteista.

Nykyisin aikuiskoulutuksena järjestetyssä ammatillisessa peruskoulutuksessa voidaan opiskelijoilta periä opetuksesta maksuja. Koulutuksen järjestäjä saa kaikista edellä tarkoitetuista opiskelijoista koulutuksen yksikköhintaa vastaavan rahoituksen, joten opiskelijoilta perittävistä maksuista voidaan luopua. Sääntely vastaa myös sekä voimassa olevaa että ehdotettua uutta lukiolakia, joiden mukaan lukion koko oppimäärä suorittavilta aikuisopiskelijoilta ei voida periä opetuksesta maksuja.

Pykälän 2 momentin mukaan päätoimisella ammatilliseen peruskoulutukseen osallistuvalla opiskelijalla on opiskelijan iästä riippumatta oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuspaikassa. Näin ollen esimerkiksi opiskeluun mahdollisesti kuuluvilla etäopetusjaksoilla opiskelijalla ei edelleenkään ole oikeutta maksuttomiin aterioihin tai muutoin tuettuun ruokailuun. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan ilta-, yksityis- ja etäopetuksena järjestetyssä aikuisten ammatillisessa peruskoulutuksessa ei opiskelijoille tarvitse tarjota maksutonta ateriaetua. Ehdotuksen mukaan maksuton ateriaetu laajenisi myös iltaopetuksena järjestettävään päätoimiseen aikuisten ammatilliseen peruskoulutukseen. Tämä on perusteltua, koska opetuksen järjestämistapojen

monipuolistumisen vuoksi rajanveto eri opiskelijaryhmien välille johtaa helposti etujen myöntämiseen epäjohtonmukaisin perustein.

Asetuksella on tarkoitus säätää siitä, millöin opetus on päätoimista. Nykyisin opintotukiasetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan ammatillisen oppilaitoksen ja kansanopiston päiväopetuksena järjestettyjä opintoja pidetään päätoimisinä. Muu koulutus katsotaan päätoimiseksi, jos kansaneläkelaitos oppilaitosta kuultuaan arvioi opiskelun edellyttämän työmäärän olevan vähintään 25 viikkotuntia tai keskimäärin vähintään kolme opintoviikkoa tukikuukautta kohti. Opintotukilainsäädäntöön on tarkoitus tehdä tähän esitykseen sisältyvien lakien edellyttämät muutokset.

Oikeus päivittäistä ateriaa laajempaan ruokailuun on pykälän 2 momentin mukaan ammatillisessa koulutuksessa, joka koulutuksen järjestämisluvan perusteella on järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, kuten liikunnan koulutuskeskuksissa ja kansanopistoissa. Lisäksi laajempi ruokailu on tarkoitus asetuksella ulottaa, kuten nykyisin, esimerkiksi niihin luonnonvara-alalla opiskeleviin, joiden opintoihin kuuluvien työ- tai muiden tehtävien vuoksi on oltava koulutuspaikalla iltaisin ja viikonloppuisin sekä saamelaisalueen koulutuskeskuksessa muihin kuin kurssiopiskelijoihin.

Kuten nykyisinkin asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa opiskelija-asuntolassa olisi opiskelijalle maksutonta. Opiskelijan oikeudesta saada tukea matkoista aiheutuviin kustannuksiin säädetään lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuesta annetussa laissa. Opintotuesta säädetään opintotukilainsäädännössä.

37 §. *Lisäedut erityisopetuksessa.* Pykälässä säädetään ammatillisen koulutuksen osalta erityisopetusta saavien opiskelijoiden erityisistä etuuksista. Etuudet vastaavat nykyisiä säännöksiä. Niistä on kuitenkin poistettu ammatillisten erityisoppilaitosten opiskelijoiden käyttöraha, jota ei ole käytännössä myönnetty. Vammaisten opiskelijoiden henkilökohtaisista palveluista ja tukitoimista, kuten henkilökohtaisesta avustajasta, tulkkipalveluista sekä kuljetus- ja saattajapalveluista, säädetään vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa.

Nykyisin pykälän 2 momentissa mainitut etuudet on säädetty yleisesti ammatillisten erityisoppilaitosten opiskelijoille. Ehdotuk-

sen mukaan etuudet voidaan antaa 19 §:n 2 momentissa tarkoitettussa erityisopetuksessa oleville opiskelijoille. Opetusministeriö voi mainitun säännöksen nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä sekä erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta.

38 §. *Opintososiaaliset edut oppisopimuskoulutuksessa.* Pykälässä säädetään oppisopimuskoulutuksessa olevien opiskelijoiden saamista eduista ja korvauksista. Edut ja korvaukset vastaisivat nykyisen lainsäädännön mukaisia etuja ja korvauksia. Asetuksen sijasta päivärahasta sekä avustuksista ja korvauksista on voimassa, mitä opetusministeriö päättää.

6 luku. Erinäiset säännökset

39 §. *Henkilöstö.* Pykälässä säädetään henkilöstön määrästä sekä kelpoisuusvaatimuksista ja erivapauden myöntämisestä. Pykälä vastaa perusopetuslain 37 §:ää ja lukiolain 30 §:ää. Jokaisella oppilaitoksella tulee olla toiminnasta vastaava rehtori. Rehtori voi olla useammalle oppilaitokselle yhteinen, mutta rehtorin tulee pystyä tosiasiallisesti vastaamaan oppilaitoksen toiminnasta. Rehtorin viran tai tehtävän nimekkeestä päättää koulutuksen järjestäjä. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus palkata riittävä määrä opettajia ja muuta henkilöstöä. Oppilaitoksessa voi olla myös tuntiopettajia. Muuta henkilöstöä ovat ammatillisessa koulutuksessa esimerkiksi erityisopetuksessa erilaisissa avustaja- ja tukitehtävissä toimivat henkilöt sekä työnantajien kanssa oppisopimuskoulutuksessa oppisopimusten tekemisestä ja muusta hallintotoiminnasta vastaavat henkilöt.

Rehtorin ja opettajan kelpoisuusvaatimuksista säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa. Erivapautta koskeva säännös vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Yliopisto voisi lisäksi todeta henkilön asetuksella säädettävällä tavalla kelpoiseksi antamaan taitteen ammatillista peruskoulutusta jollakin taiteenalalla. Säännös mahdollistaa musiikkioppilaitoksissa myös ammatillisessa koulutuksessa noudatetun menettelyn, jossa Sibelius-Akatemia ja teatterikorkeakoulu voi todeta henkilön kelpoiseksi antamaan opetusta, vaikka häneltä puuttuu säädetty muodollinen kelpoisuus.

40 §. *Oppilaskunta.* Pykälässä säädetään oppilaskunnasta ja oppilaskunnan tehtävistä. Pykälä vastaa lukiolain 31 §:ää. Ammatillisessa koulutuksessa olevat opiskelijat kuuluvat oppilaskuntaan suoraan tämän säännöksen nojalla. Koulutuksen järjestäjä päättää oppilaskuntatoiminnan organisoimisesta kuten siitä, onko oppilaskunta yhteinen yhden tai useamman muun oppilaitoksen kanssa. Oppilaskunta päättää itse toimintamuodoistaan ja -tavoistaan.

41 §. *Salassapito.* Pykälässä säädetään salassapidosta ja poikkeuksesta salassapitovelvollisuuteen. Pykälä vastaa perusopetuslain 40 §:ää ja lukiolain 32 §:ää.

42 §. *Tietojensaantioikeus.* Pykälässä säädetään oikeudesta tietojen saamiseen ja velvollisuudesta tietojen toimittamiseen. Pykälä vastaa perusopetuslain 41 §:ää ja lukiolain 33 §:ää.

43 §. *Muutoksenhaku.* Pykälässä säädetään muutoksenhausta nimetyn opiskelijan oikeuksia tai velvollisuuksia koskevaan päätökseen. Pykälä vastaa pääosin lukiolain 34 §:ää.

44 §. *Tutkintonimikkeiden suojaaminen.* Pykälässä suojataan ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettavien tutkintojen nimikkeet. Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavien ammatillisten tutkintojen ja opistoasteen tutkintojen tutkintonimikkeitä saa käyttää vain niistä tutkinnoista, jotka on suoritettu lain mukaisesti.

45 §. *Rahoitus.* Pykälä sisältää ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksen osalta viittauksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaan lakiin, jossa säädetään muun muassa valtionosuuden perusteena olevien yksikköhintojen määräytymisestä, valtionosuuden myöntämisestä ja maksamisesta sekä opiskelijamäärien laskemisesta ja ilmoittamisesta. Muutoksena nykytilaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaan lakiin kootaan myös oppisopimuskoulutuksen rahoitusta koskevat säännökset. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavassa laissa säädettäisiin esimerkiksi oppisopimuskoulutuksen yksikköhinnoista. Yksikköhintojen mukaan määräytyvä valtionosuus sisältäisi kuten nykyisin rahoituksen niistä kustannuksista, jotka koulutuksen järjestäjälle aiheutuvat oppisopimuskoulutuksen hallinnosta, työpaikalla annettavasta koulutuksesta, tietopuolisista opinnoista, opiskelijan opintososiaalisista eduista sekä opiskelijan osallistumisesta näyttötutkinnon

suorittamiseen. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaksi ehdotetun lain voimaantulosäännöksen mukaan uusia rahoitus-säännöksiä sovellettaisiin ensimmäisen ker-ran vuoden 1999 rahoitukseen. Vuoden 1998 rahoitus määräytyisi siten kokonaan nykyi-sen säännösten mukaisesti.

Opetusministeriö voisi 2 momentin nojalla antaa määräyksiä korvauksista, joita koulu-tuksen järjestäjät maksavat työnantajille työ-paikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta. Säännöksellä on tarkoitus jatkaa nykyisin koulutussopi-muksissa harjoitettua käytäntöä.

Pykälän 3 momentin mukaan liikunta-alan koulutuksen rahoittamiseen voidaan käyttää arpajaislaissa tarkoitettuja veikkausvoittova-roja. Momentilla mahdollistetaan voimassa olevan käytännön jatkuminen, jonka mukaan nykyään liikunnan koulutuskeskuksissa jär-jestettävän ammatillisen peruskoulutuksen rahoitukseen käytetään veikkausvoittovaroja.

46 §. *Opiskelijoilta perittävät maksut.* Py-kälässä säädetään opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista, viivästyskorosta ja maksujen perimisestä ilman tuomiota ja pää-töstä. Pykälä vastaa perusopetuslain 44 §:ää.

47 §. *Maksullisena palvelutoimintana jär-jestettävä koulutus.* Pykälässä säädetään kou-lutuksen järjestämisluvun perusteella sanottu-na maksullisena palvelutoimintana järjestet-tävästä koulutuksesta. Pykälän mukaan maksullisia palvelutoimintana järjestettävään koulutukseen ei sovellettaisi tämän lain opis-kelijoiden vapaata hakeutumisoikeutta, eräitä opiskelijoiden valintaperusteita ja haku-menettelyä, opintojen suoritusaikaa, kurinpi-toa sekä maksutonta ateriaa ja matka- ja ma-joitusetua koskevia tämän lain säännöksiä. Näistä asioista sovittaisiin kurinpitoa lukuun ottamatta koulutuksen hankintasopimuksessa. Merkittävä osa maksullisena palvelutoimin-tana järjestettävästä koulutuksesta on työvoi-mapoliittista aikuiskoulutusta, josta sääde-tään työvoimapoliittisesta aikuiskoulutukses-ta annetussa laissa.

Valtion oppilaitosten maksullisena palvelu-toimintana järjestämisestä koulutuksesta peri-mät maksut määrätään noudattaen, mitä val-tion maksuperustelaissa säädetään.

48 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälä sisäl-tää tavanomaisen valtuutuksen antaa asetuk-sella tarkempia ammatillista koulutusta kos-kevia säännöksiä.

7 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

49 §. *Voimaantulo.* Pykälän 1 momentissa säädetään lain voimaantulosta ja 2 momen-tissa lain nojalla kumottavista säädöksistä.

50 §. *Kumottavien säännösten nojalla an-nettujen määräysten ja päätösten soveltami-nen.* Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan am-matillista oppilaitoksista annetun lain nojalla annettuja opetussuunnitelman perusteita sekä päätöksiä koulutuksen rakenteesta ja tutkin-noista ja opetussuunnitelmia noudatetaan, kunnes ehdotetun lain nojalla annetaan uudet päätökset.

Pykälän 3 momentin mukaan lain voimaan tullessa toimivat ammatillisten oppilaitosten ja muiden ehdotetun lain piiriin kuuluvien oppilaitosten johtokunnat, neuvottelukunnat tai muut toimielimet jatkavat toimikautensa loppuun, jollei koulutuksen järjestäjä sitä en-nen toisin päätä.

51 §. *Koulutuksen järjestämis lupaa koske-va siirtymäsäännös.* Pykälän 1 momentin nojalla nykyisin ammatillista koulutusta an-tavien oppilaitosten ylläpitäjinä toimivat jat-kavat ilman eri toimenpiteitä laissa tarkoitet-tuina koulutuksen järjestäjinä. Kansanopistot ja liikunnan koulutuskeskukset jatkavat ammatillisen koulutuksen järjestäjinä va-paasta sivistystyöstä annettavan lain ja mu-siikkioppilaitokset taiteen perusopetuksesta annettavan lain voimaantulosäännösten no-jalla.

Pykälän 2 momentin mukaan voimassa olevat ylläpitämisluvut muuttuvat suoraan laissa tarkoitetuiksi koulutuksen järjestämis-luviksi. Pykälän 3 momentti sisältää opetus-ministeriölle valtuutuksen uudistaa nykyiset koulujen ja oppilaitosten perustamis- ja yllä-pitämisluvut lain mukaisiksi koulutuksen järjestämisluviksi. Opetusministeriö päättää tarvittaessa aiemmin myönnettyihin lupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta lain mukaisiksi. Uudistettavaan lupaan voidaan sisällyttää lain 9 §:n 2 momentin ja 19 §:n 2 momentin mukaisia ehtoja.

52 §. *Opintososiaalisia etuja koskeva siir-tymäsäännös.* Pykälän mukaisesti niillä opis-kelijoilla, jotka ovat aloittaneet opintonsa ennen ehdotetun lain voimaantuloa, on oi-keus vähintään niihin opintososiaalisiin etui-hin, jotka olivat voimassa, kun laki tulee voimaan.

53 §. *Henkilöstöä koskeva siirtymäsään-nös.* Pykälän mukaan lain voimaan tullessa

palveluksessa olevat opettajat ja muu oppilaitosten henkilöstö jatkavat ilman eri toimenpiteitä aikaisemmissa viroissaan ja tehtävissään. Rehtorien ja opettajien eläkejärjestelmän uudistamisesta annetaan eduskunnalle erillinen esitys.

54 §. *Oppisopimuskoulutusta koskeva siirtymäsäännös.* Ennen lain voimaantuloa aloitettu oppisopimuskoulutus järjestetään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla. Koulutuksen alkamisajankohtana pidetään sitä aikaa, jolloin työsovimuksessa tarkoitettu oppisopimussuhde syntyy.

1.4. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta

Laissa ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia näyttötutkintoja, näyttötutkintoihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillisen peruskoulutuksen jälkeistä ammatillista lisäkoulutusta. Näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Ammatillisesta peruskoulutuksesta säädetään nuorten ja aikuisten osalta ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa.

Lain soveltamisalan piiriin kuuluvat kaikki nykyisin ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 1 §:ssä mainitut oppilaitokset, ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ja ammatilliset erikoisoppilaitokset, mikäli niissä järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta. Laki koskee myös oppisopimuskoulutuksena järjestettävää ammatillista lisäkoulutusta.

Laki korvaa yhdessä ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain kanssa viisi nykyistä ammatillista koulutusta koskevaa lakia. Lisäksi lakia sovelletaan nykyisin musiikkioppilaitoksissa, kansanopistoissa ja valtionosuutta saavissa liikunnan koulutuskeskuksissa annettavaan näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen ja ammatilliseen lisäkoulutukseen.

Laki vastaa rakenteeltaan muita esitykseen sisältyviä lakeja eli sääntelyn kohteena eivät ole koulutusta järjestävät oppilaitokset, vaan sääntelyn painopiste on koulutuksen ja tutkinnon tavoitteissa ja keskeisissä sisällöissä sekä opiskelijoiden oikeuksissa ja velvollisuuksissa.

Esityksessä ammatillinen koulutus on jaettu kahteen lakiin: lakiin ammatillisesta kou-

lutuksesta ja lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Ensiksi mainittu laki säätelee sekä nuorten että aikuisten ammatillista peruskoulutusta. Jälkimmäiseen lakiin on koottu ammatillista aikuiskoulutusta koskevat muut säännökset. Laki koskee ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia näyttötutkintoja, näyttötutkintoihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillisen peruskoulutuksen jälkeistä ammatillista lisäkoulutusta. Koska ammatillisessa koulutuksessa ammatillinen peruskoulutus, ammatillinen lisäkoulutus sekä ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomat näyttötutkinnot ja niihin valmistava koulutus ovat sääntelyltään pääosiltaan yhteneviä muun ohella opiskelijoita koskevien säännösten osalta, perussäännökset otetaan ammatillista koulutusta koskevaan lakiin, johon ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa viitataan.

Laissa säädetään luvuittain lain soveltamisalasta ja tarkoituksesta, koulutuksen ja tutkintojen järjestämisestä, opetuksesta, ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomista tutkinnoista sekä erinäisistä asioista. Laki koskee samoin kuin laki ammatillisesta koulutuksesta yhtäläisesti valtion, kuntien sekä yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden järjestämää koulutusta. Laki mahdollistaa koulutuksen järjestämisen eri muodoissa lähiopetuksena, etäopetuksena, niiden soveltuksina monimuoto-opetuksena, oppisopimuskoulutuksena tai muutoin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Laissa säädettäisiin myös koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä.

Laissa ei määritellä eri oppilaitosmuotoja, vaan laki ja annettava asetus koskevat yhtäläisesti kaikkia koulutusaloja ja -muotoja. Koulutuksen järjestämisluvassa määrätään opetuskielestä ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä tarpeellisista asioista. Tällaisia olisivat esimerkiksi määräykset siitä, minkä alan koulutusta luvan saaja voi järjestää. Laissa tarkoitettua koulutusta rahoitetaan toisaalta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain nojalla (näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen rahoitus) ja toisaalta ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annettavan lain nojalla (näyttötutkintona suoritettavaan ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen rahoitus ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus).

1 luku. Soveltamisala ja tarkoitus

1 §. *Määritelmä ja suhde muihin säädöksiin.* Ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan laissa ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia näyttötutkintoja, näyttötutkintoihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista lisäkoulutusta. Näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Ammatillisesta peruskoulutuksesta säädetään sekä nuorten että aikuisten osalta ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa. Työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena järjestettävästä koulutuksesta säädetään työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät myös ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa suoritettavat opinnot.

2 §. *Tarkoitus.* Pykälässä todetaan laissa tarkoitettujen koulutuksen ja ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomien näyttötutkintojen yleinen tarkoitus. Niiden tarkoituksena on ylläpitää ja kohottaa aikuisväestön ammatillista osaamista, antaa opiskelijoille valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen, kehittää työelämää ja edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista. Lisäksi 2 momentissa on asetettu lain tavoitteeksi edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista.

Pykälän 3 momentin mukaan näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta ja muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista lisäkoulutusta voidaan järjestää omaehtoisena koulutuksena, henkilöstökoulutuksena ja työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena. Koulutuksen järjestämis- ja rahoitustapojen osalta säännös on toteava. Laissa tarkoitettua koulutusta voidaan järjestää kaikissa edellä mainituissa muodoissa. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen sovelletaan työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia. Henkilöstökoulutuksesta ja sen rahoittamisesta päättää työnantaja. Omaehtoinen koulutus on henkilön omaan valintaan perustuvaa koulutusta, jota rahoitetaan opetusministeriön toimesta.

3 §. *Yhteydet työelämään.* Säännös asettaa velvoitteen ottaa erityisesti huomioon työelämän tarpeet tutkinnoissa ja koulutuksessa. Samoin tutkintojen järjestäjille ja tutkintojen suunnittelijoille asetetaan velvoite suunnitella ja järjestää näyttötutkinnot yhteistyössä elinkeino- ja työelämän kanssa.

2 luku. Koulutuksen ja tutkintojen järjestäminen

4 §. *Koulutuksen järjestäjät.* Säännöksen mukaan näyttötutkintona suoritettavaan ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen sekä muun kuin näyttötutkintoon valmistavan ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjinä voivat olla kunnat, kuntayhtymät, valtio sekä yksityiset yhteisöt ja säätiöt. Kaikki koulutuksen järjestäjät tarvitsevat koulutuksen järjestämisluvan. Sama koulutuksen järjestäjä voi järjestää myös muuta koulutusta. Luvan koulutuksen järjestämiseen myöntää opetusministeriö. Lupa ei koske määrätyn oppilaitoksen ylläpitämistä, vaan luvassa määrätään koulutustehtävä, jota hakija toteuttaa.

Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen on voimassa, mitä ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain 9 §:ssä säädetään. Säännös on tarpeen, koska näiden opiskelijoiden osalta koulutuksen rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavassa laissa säädetyn laskennallisen rahoitusjärjestelmän mukaan. Opiskelijat luetaan mukaan valtionosuuden määrää laskettaessa.

Pykälän 3 momentin mukaan laissa tarkoitettu koulutus voidaan järjestää joko oppilaitoksissa tai oppisopimuskoulutuksena. Koulutuksen järjestäjä päättää oppilaitosten muodostamisesta ja nimistä. Momentissa mainitaan esimerkkinä oppilaitoksista, joissa koulutusta järjestetään, ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset. Samassa oppilaitoksessa voidaan järjestää myös muun lainsäädännön soveltamisalaan kuuluvaa koulutusta. Muun muassa tähän esitykseen sisältyvän vapaasta sivistystyöstä annettavan lain mukaan kunta voi yhdistää laissa tarkoitettua oppilaitoksen, kuten kansalaisopiston tai kansanopiston, muun kunnan oppilaitoksen, kuten ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen kanssa. Oppilaitoksilla voidaan säilyttää nykyiset nimet, kuten ammatillinen aikuiskoulutuskeskus tai antaa oppilaitokselle uusi nimi. Oppilaitoksen nimestä riippumatta laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan ehdotetun lain säännöksiä. Koulutusta voidaan järjestää myös pääasiassa koulutuksen järjestäjän tai sen jäsenyhteisön toiminnan harjoittamiseksi tarvittavaa ammatillista lisäkoulutusta järjestävässä ammatillisessa erikoisoppilaitoksessa.

Lain 22 §:n 1 momentin mukaan kaikki

lain voimaan tullessa ammatillista koulutusta järjestävät oppilaitoksen ylläpitäjät jatkavat ilman eri toimenpiteitä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjinä. Kansanopiston ja liikunnan koulutuskeskuksen oikeudesta jatkaa näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen ja muun lisäkoulutuksen järjestäjänä säädetään vapaasta sivistystyöstä annettavan lain voimaantulosäännöksissä. Opetusministeriö päättää tarvittaessa lupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta tämän lain mukaisesti.

5 §. *Koulutuksen järjestämislupa.* Pykälän 1, 3 ja 4 momentti vastaavat ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain 9 §:n 1, 3 ja 4 momenttia. Arvioitaessa tuottaako koulutus järjestäjälleen taloudellista voittoa, tulee huomiota kiinnittää muun muassa koulutuksen järjestäjän toimintaan kokonaisuudessaan. Toiminnasta voi tietyiltä osin jäädä ylijäämääkin, jota koulutuksen järjestäjä voi esimerkiksi rahastoida. Olennaista säännöksen kannalta on se, ettei koulutuksen järjestäjä jaa toiminnasta syntyvää ylijäämää tai etuutta omistajilleen. Ammatillisia edellytyksiä arvioitaessa tulee ottaa huomioon muun ohella, että opettajat täyttävät opetusta antavilta henkilöiltä edellytetyt opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa säädettävät kelpoisuusvaatimukset. Koulutuksen tarpeellisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös muun laissa tarkoitetun koulutuksen tarjonta alalla ja alueella. Pykälän 2 momentin mukaan järjestämisluvassa määrätään opetuskielestä ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä tarpeellisista asioista.

6 §. *Oppisopimuskoulutuksen mitoitus.* Lain tarkoittamaa ammatillista lisäkoulutusta voidaan järjestää myös oppisopimuskoulutuksena. Säännöksen mukaan opetusministeriö päättää vuosittain valtion talousarviossa asetetun kokonaismäärän rajoissa oppisopimusten enimmäismäärät ammatillista lisäkoulutusta varten. Koulutuksen järjestäjälle on asetettu velvoite järjestää oppisopimuskoulutuksena toteutettavaan ammatilliseen lisäkoulutukseen osallistuvalla opiskelijalla mahdollisuus osallistua osana koulutusta näyttötutkintoon.

7 §. *Tutkintotoimikunnat.* Pykälässä säädetään näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvomisesta vastaavista tutkintotoimikunnista. Tutkintotoimikunnat sopivat tutkintojen järjestämisestä ja antavat tutkintotodistukset. Säännökset vastaavat nykyisiä ammattitut-

kintolain säännöksiä. Asetuksella on tarkoitus säätää tutkintojen järjestämissopimuksen tekemisestä, tutkintotodistuksista, tutkintotoimikuntien tehtävistä, kokoonpanosta ja asettamisesta sekä tutkintotoimikunnan päätöksenteosta, arkistosta sekä jäsenten palkkioista ja korvauksista. Toimikuntien kustannukset katetaan pääosin tutkintoon osallistuvilta perittävillä maksuilla.

3 luku. Opetus

8 §. *Näyttötutkintoon valmistava koulutus.* Pykälässä säädetään näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta. Säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämistavoista. Koulutuksen järjestäjällä on laaja harkintavalta koulutuksen sisällöstä ja laajuudesta. Koulutuksessa tulee ottaa huomioon asianomaista näyttötutkintoa koskevat tutkinnon perusteet, joista säädetään 13 §:ssä. Koulutuksen järjestäjät laativat tutkintojen perusteiden pohjalta opetussuunnitelmat ja opiskelijoiden henkilökohtaiset opiskeluohjelmat. Koulutukseen osallistuvalla tulee järjestää mahdollisuus osana koulutusta suorittaa näyttötutkinto. Ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen rahoitus määräytyy ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annetun lain mukaisesti tehtävien hankintasopimusten perusteella. Näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain mukaisesti laskennallisesti.

9 §. *Ammatillinen lisäkoulutus.* Muun kuin 8 §:nä tarkoitetun, näyttötutkintoon valmistavan ammatillisen lisäkoulutuksen sisällöstä, laajuudesta ja järjestämisestä päättää koulutuksen järjestäjä. Opetusministeriö voi tarvittaessa antaa koulutusta koskevia määräyksiä. Säännöksessä tarkoitetun koulutuksen rahoitus määräytyy ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annetun lain mukaan tehtävien hankintasopimusten perusteella.

10 §. *Opetusta koskeva viittaussäännös.* Säännös sisältää opetusta koskevan viittaussäännöksen, jonka mukaisesti mainittuja opetusta koskevia ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain säännöksiä sovelletaan myös näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen ja muuhun ammatilliseen lisäkoulutukseen. Säännöksen mukaan sovellettaviksi tulevat mainitun lain säännökset opetuskie-

lestä, oppisopimuskoulutuksesta, työntekijöitä koskevan lainsäädännön soveltamisesta oppisopimuskoulutukseen, opiskelijan työturvallisuudesta ja opetuksen julkisuudesta.

11 §. *Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös.* Pykälän mukaan siinä mainittuja opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain säännöksiä sovelletaan myös näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen ja muuhun ammatilliseen lisäkoulutukseen. Säännöksen mukaan sovellettavaksi tulevat mainitun lain säännökset vapaasta hakeutumisoikeudesta ammatilliseen koulutukseen, opiskelijaksi ottamisen perusteista, oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön, oikeudesta saada opetusta, opintojen hyväksilukemisesta soveltuvien osin, opiskelijan salassapidosta, opiskelijan velvollisuuksista, opiskelijan kurinpidosta, opiskelijoiden kuulemisesta sekä opintososiaalisista eduista oppisopimuskoulutuksessa.

4 luku. Ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomat tutkinnot

12 §. *Näyttötutkinnot.* Pykälän mukaan ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomina näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Ensin mainitut tutkinnot vastaavat ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettavia tutkintoja. Ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto ovat yleensä ammatillisen peruskoulutuksen jälkeen suoritettavia ammatillisen lisäkoulutuksen tutkintoja. Näyttötutkinnot on tarkoitettu etupäässä aikuisille.

Pykälän 2 momentissa määritetään ne osaamisen tasot, jotka näyttötutkinnoissa tulee osoittaa. Näyttötutkintoihin valmistavaa koulutusta järjestetään 8 §:n nojalla.

Pykälän 3 momentissa suojataan näyttötutkintojen nimikkeet. Ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen nimikkeitä saa käyttää vain tutkinnoista, jotka on suoritettu ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavan lain mukaisesti. Ammatillisten perustutkintojen nimikkeitä saa käyttää myös näyttötutkintona suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista.

13 §. *Tutkinnoista ja niiden perusteista päättäminen.* Pykälässä säädetään opetusministeriön ja opetushallituksen toimivallasta. Pykälä vastaa voimassa olevan ammattitutkintolain vastaavia säännöksiä, mutta ope-

tusministeriön toimivalta on ilmaistu nykyisestä poikkeavalla tavalla. Nykyisen lain mukaan opetusministeriö päättää tutkintokenteesta. Säännöksen mukaan opetusministeriö päättää niistä tutkinnoista, jotka voidaan suorittaa näyttötutkintoina. Päätös tehdään tutkintonimikkeittäin. Tutkinnot ovat ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Opetushallitus päättää tutkintojen perusteista ottaen huomioon 12 §:n 2 momentissa asetetut osaamisen vaatimukset. Tutkintojen perusteissa määritetään tarvittavassa laajuudessa näyttötutkinnoissa osoitettava ammattitaito, tutkinnon pakolliset ja valinnaiset osat, ammattitaidon osoittamistavat sekä suorituksen arviointiperusteet. Tutkinnon perusteissa määriteltävistä asioista on tarkoitus säätää asetuksella. Lisäksi tutkinnon perusteiden valmisteleminen ja suunnittelemisen yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa säädetään lain 3 §:ssä.

5 luku. Erinäiset säännökset

14 §. *Palvelu- ja kehittämistoiminta.* Säännös vastaa nykyistä tilannetta ja ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain 7 §:ää.

15 §. *Koulutuksen arviointi.* Pykälässä säädetään koulutuksen arvioinnista. Pykälä vastaa perusopetuslain 21 §:ää, lukiolain 16 §:ää ja ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain 23 §:ää. Koulutuksen ja näyttötutkintojen vaikuttavuutta voidaan arvioida muun ohella koulutettavien työllistymisen perusteella.

16 §. *Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain eräiden säännösten soveltaminen.* Säännös sisältää viittaussäännöksen, jonka mukaisesti pykälässä mainittuja ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain säännöksiä sovelletaan myös ehdotetussa laissa tarkoitettuun toimintaan. Säännöksen mukaan näyttötutkintoihin, näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen ja muuhun ammatilliseen lisäkoulutukseen tulevat sovellettavaksi mainitun lain säännökset koulutuksen järjestäjien yhteistyöstä ja koulutuksen hankkimisesta, opiskelijan arvioinnista, henkilöstöstä, salassapidosta, tietojensaantioikeudesta, muutoksenhausta, viivästyskorosta ja maksujen perimisestä sekä maksullisena palvelu toimintana järjestettävästä koulutuksesta.

17 §. *Maksut.* Pykälän 1 momentin mukaan ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa sekä

muussa lisäkoulutuksessa opiskelijoilta voidaan periä kohtuullisia maksuja. Pykälän 2 momentin mukaan näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavassa koulutuksessa opiskelijoilta peritävistä maksuista on voimassa, mitä ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain 36 §:n 1 momentissa säädetään. Viimeksi mainittu koulutus olisi opiskelijalle maksutonta. Tämä muuttaisi nykytilannetta siten, ettei tässä tarkoitettusta aikuisten koulutuksesta enää voisi periä opiskelijalta maksuja. Muutos on perusteltu, koska koulutuksen järjestäjä saa näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaan koulutukseen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain mukaan koulutuksen yksikköhinnan mukaisen laskennallisen rahoituksen. Yksityisopiskelijoilta voitaisiin kuitenkin periä maksuja suoraan lain nojalla. Muilta opiskelijoilta maksuja voitaisiin periä opetusministeriön luvalla. Opetusministeriö päättää 16 §:n 7 kohdan ja ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain 46 §:n nojalla maksujen perusteista.

18 §. *Rahoitus.* Säännöksen mukaan laissa tarkoitettua koulutusta rahoitetaan toisaalta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain nojalla (näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen rahoitus) ja toisaalta ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annetun lain nojalla (näyttötutkinnot ja näyttötutkintona suoritettavaan ammatittutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen rahoitus sekä muun ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus).

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaksi ehdotetun lain voimaantulosäännöksen mukaan uusia rahoitusta koskevia säännöksiä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 1999 rahoitukseen. Vuoden 1998 rahoitus määräytyy siten kokonaan nykyisin voimassa olevien säännösten mukaan.

19 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälä sisältää tavanomaisen valtuutuksen antaa asetuksella tarkempia ammatillista aikuiskoulutusta koskevia säännöksiä.

6 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

20 §. *Voimaantulo.* Pykälän 1 momentissa säädetään lain voimaantulosta ja 2 momentissa lain nojalla kumottavista sääöksistä.

21 §. *Kumottavien lakien nojalla annettu-*

jen määräysten ja päätösten soveltaminen. Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan ammattitutkintolain nojalla annettuja tutkintorakennetta ja tutkintojen perusteita koskevat päätökset sekä tutkintojen järjestämissopimukset pysyvät voimassa, kunnes tämän lain nojalla annetaan uudet päätökset tai tutkintojen järjestämisestä sovitaan uudelleen.

Pykälän 2 momentin mukaan lain voimaan tullessa toimivat ammatillisten erikoisoppilaitosten, ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten ja muiden lain soveltamisalaan kuuluvien oppilaitosten johtokunnat, neuvotelukunnat tai muut toimielimet jatkavat toimikautensa loppuun, jollei koulutuksen järjestäjä sitä ennen toisin päättä. Samoin jatkavat ammattitutkintolain nojalla asetetut tutkintotoimikunnat toimintaansa toimikautensa loppuun.

22 §. *Koulutuksen järjestämisluvaa koskeva siirtymäsäännös.* Pykälän 1 momentin nojalla nykyiset oppilaitosten ylläpitäjät jatkavat ilman eri toimenpiteitä ehdotetussa laissa tarkoitettuina koulutuksen järjestäjinä. Kansanopistot ja liikunnan koulutuskeskukset jatkavat ammatillisen koulutuksen järjestäjänä vapaasta sivistystyöstä annettavan lain ja musiikkioppilaitokset taiteen perusopetuksesta annettavan lain voimaantulosäännösten nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan voimassa olevat ylläpitämisluvut muuttuvat suoraan lain nojalla koulutuksen järjestämisluviksi. Pykälän 2 momentti sisältää opetusministeriölle valtuutuksen uudistaa nykyiset koulujen ja oppilaitosten perustamis- ja ylläpitämisluvut ehdotetun lain mukaisiksi koulutuksen järjestämisluviksi. Opetusministeriö päättää tarvittaessa aiemmin myönnettyihin lupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta lain mukaisiksi. Uudistettavaan lupaan voidaan sisällyttää lain 5 §:n 2 momentin mukaisia ehtoja.

23 §. *Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös.* Pykälän mukaan lain voimaan tullessa palveluksessa olevat opettajat ja muu oppilaitosten henkilöstö jatkavat ilman eri toimenpiteitä aikaisemmissa viroissaan ja tehtävissään.

24 §. *Oppisopimuskoulutusta koskeva siirtymäsäännös.* Ennen lain voimaantuloa aloitettu oppisopimuskoulutus järjestetään ehdotetun lain voimaantullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Koulutuksen alkamisajankohtana pidetään sitä aikaa, jolloin työopimuksessa tarkoitettu oppisopimussuh-

de syntyy.

1.5. Laki vapaasta sivistystyöstä

Laki koskee kansalaisopistoja, kansanopistoja, opintokeskuksia ja liikunnan koulutuskeskuksia, joista nykyään säädetään kustakin erikseen mainittuja oppilaitosmuotoja koskevissa laeissa. Lisäksi laissa säädettäisiin kesäyliopistoista, joista nykyään ei ole omia säännöksiä. Laissa säädettäisiin muista esitykseen sisältyvistä laeista poiketen toiminnan lisäksi kattavasti myös rahoituksesta. Näin ollen lain soveltamisalaan kuuluvien oppilaitosten rahoitukseen ei laissa tarkoitettuna koulutuksen osalta sovelleta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavaksi ehdotettua lakia. Voimassa olevan rahoituslain säännökset kansalaisopistojen rahoituksesta ehdotetaan siirrettäviksi nyt käsiteltävään olevaan lakiin.

Lakia sovelletaan kansalaisopistoissa, kansanopistoissa, opintokeskuksissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja kesäyliopistoissa järjestettävään vapaan sivistystyön koulutukseen. Jos mainituissa oppilaitoksissa järjestetään perusopetusta, lukiokoulutusta, ammatillista peruskoulutusta tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaksi ehdotetussa laissa tarkoitettua koulutusta, sovelletaan koulutukseen perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettavaa lakia tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaa lakia sekä asianomaisen koulutuksen rahoitusta koskevia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain säännöksiä.

Muusta lainsäädännöstä poiketen laissa määritellään oppilaitosmuodot, joissa voidaan järjestää vapaata sivistystyötä. Vapaata sivistystyötä voitaisiin järjestää ylläpitämisluvan saaneissa oppilaitoksissa. Kunta voisi kuitenkin itse päättää ylläpitämiensä vapaan sivistystyön oppilaitoksen ja muun oppilaitoksen yhdistämisestä.

Laissa säädetään vapaan sivistystyön tarkoituksesta, lain piiriin kuuluvaa toimintaa järjestävistä oppilaitoksista, oppilaitoksen ylläpitämisestä, henkilöstöstä, opetuksesta, käyttökustannusten valtionosuudesta, valtionavustuksista ja eräistä muista asioista. Kunnallisen vapaan sivistystyön oppilaitoksen hallinnossa ehdotetaan sovellettavaksi kuntalakia. Yksityisten oppilaitosten hallintoon sovellettaisiin valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annettavaa la-

kia. Lain mukaan valtio ei voisi ylläpitää laissa tarkoitettua oppilaitosta. Rehtoriin, opettajiin ja muuhun henkilöstöön sovelletaan palvelussuhdelajista riippuen joko kuntalain ja kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain tai työsopimuslain säännöksiä. Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädettäisiin kuitenkin opetushenkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa.

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Vapaan sivistystyön tarkoitus.* Pykälässä määritellään vapaan sivistystyön tarkoitus. Vapaalle sivistystyölle on ominaista monipuolisuus ja moniarvoisuus. Vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoama koulutus palvelee nykyisin hyvin monenlaisia tarpeita ja usein niin, että samaan koulutukseen ihmiset osallistuvat erilaisin odotuksin. Toisille sama koulutus on harrastamista tai itsensä kehittämistä ja toisilla se liittyy ammatilliseen osaamiseen tai yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Vapaan sivistystyön tavoitteet liittyvät toisaalta yksilön persoonallisuuden monipuoliseen kehittämiseen ja toisaalta toimimiseen yhteiskunnan jäsenenä. Olennaista on, että opintojen järjestäjätaho itse määrittelee toimintansa tavoitteet ja näistä lähtevät tehtävät. Tavoitteet ja tehtävät voidaan johtaa paikallisista tarpeista, kuten kunnallisessa kansalaisopistotoiminnassa. Huomattava osa vapaan sivistystyön oppilaitoksista toimii kuitenkin valtakunnallisina joko toimien hajautetusti koko maassa kuten opintokeskukset tai rekrytoiden opiskelijoita koko maasta kuten kansanopistot ja urheiluopistot. Urheiluopistot ovat myös osa maan liikuntapolitiikkaa. Useissa kansalaisjärjestöissä taas opintotoiminnan rinnalla on laajaa kulttuuri-toimintaa.

Vapaalle sivistystyölle on ominaista mahdollisuus kansalaisten omiin arvolähtökohtiin perustuvaan opiskeluun. Organisoituminen yhteisten arvolähtökohtien pohjalta on ominaista erityisesti opintokeskustoiminnalle ja suurelle osalle kansanopistoja. Vapaan sivistystyön piirissä ovat näin edustettuina useimmat yhteiskunnalliset ja uskonnolliset kansanliikkeet. Vapaan sivistystyön erilaiset oppilaitosmuodot ja erilaiset oppilaitokset saman liikkeen sisällä muodostavat näin moniarvoisen kokonaisuuden koulutusjärjestelmän piirissä.

2 §. *Lain piiriin kuuluva toiminta.* Pykälässä määritellään vapaan sivistystyön oppilaitokset. Määrittelyt vastaavat pitkälle nykyisten erillisten oppilaitoskohtaisten lakien määrittelyjä.

Kansanopistot ja urheiluopistot syntyivät sisäoppilaitoksina. Sisäoppilaitosluonne on säilynyt niiden toiminnassa, vaikka ulkopuolella asuvien opiskelijoiden määrä ja etäopetustoiminta ovatkin viime vuosina lisääntyneet. Sisäoppilaitoksena toimiminen on muodostanut pohjan opistojen rakennuskannalle ja rakentamista koskeville säännöksille, henkilöstön määrälle ja näiden johdosta normaalia korkeammille kustannuksille. Maininnalla näiden oppilaitosten toimimisesta sisäoppilaitoksina ei ole tarkoitus sulkea esimerkiksi etä- ja monimuoto-opetusta tai rajata muilta oppilaitoksilta pois mahdollisuutta toimia sisäoppilaitoksina. Sisäoppilaitosluonne otettaisiin huomioon valtionosuuden laskennallisissa perusteissa.

Opintokeskukset toimivat järjestöllisen sivistystyön aikuisoppilaitoksina, joiden toimintaan kuuluu olennaisesti yhteistyö jäsenjärjestöjen kanssa. Kansalaisopistot ovat vapaan sivistystyön kentässä tyypillisesti paikallisia sivistystarpeita palvelevia oppilaitoksia. Kesäyliopistot taas toimivat tyypillisesti alueellisina oppilaitoksina. Niiden toiminnassa painottuvat avoimen korkeakoulun opinnot, kieliopinnot sekä ammatillinen lisäkoulutus.

3 §. *Muut tehtävät.* Koulutusta tukevaa kehittämis- ja palvelutoimintaa koskeva säännös vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Myös erilainen maksullisena palvelutoimintana järjestettävä koulutus olisi edelleen mahdollista.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset voisivat nykyiseen tapaan järjestää myös tutkintotavoitteista koulutusta. Tutkintotavoitteiseen koulutukseen sovelletaan perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta ja ammatillisesta koulutuksesta annettavia lakeja sekä niitä koskevia rahoitussäännöksiä.

4 §. *Oppilaitoksen ylläpitäminen.* Oppilaitoksen ylläpitämislupaa koskevat säännökset ovat yhdenmukaiset muiden tähän esitykseen sisältyvien lakien koulutuksen järjestämislupaa koskevien säännösten kanssa ja pitkälle samat kuin nykyisissä vapaan sivistystyön oppilaitoksia koskevissa säännöksissä. Koulutustarpeen sijasta käytetään termiä sivistystarve kuten tähänkin saakka. Ylläpitämisluvan myöntämisessä varmistetaan nimenomaan ylläpitäjän ammatilliset ja ta-

loudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen. Oppilaitoksen tarkoitus ja koulutustehtävä voidaan näin määritellä ylläpitämisluvassa suhteellisen yleisellä tasolla sekä ottaa huomioon ylläpitäjän omat tavoitteet ja valitsemat koulutustehtävät.

Kesäyliopistot saisivat oikeuden valtionosuuteen hakemalla ylläpitämisluvan. Tällöin niiden tulee järjestää toimintansa valtionosuusjärjestelmän edellyttämällä tavalla. Tarkoituksena on, että nykyiset 20 kesäopistoa pääsevät valtionosuuden piiriin.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset voisivat saman ylläpitäjän ollessa kyseessä muodostaa myös eri toiminnot yhdistäviä oppilaitoksia.

Kunta tai kuntayhtymä voisi yhdistää ylläpitämänsä vapaan sivistystyön oppilaitoksen muuhun kunnalliseen oppilaitokseen. Toiminnan rahoitus määräytyisi erikseen oppilaitoksen kunkin toiminnan osalta. Kunnalliset kansalaisopistot ovat viime vuosina aloittaneet yhteistyötä paikallisten lukioiden, lähinnä aikuislukioiden kanssa. Kansalaisopistot ovat tarjonneet lukion opiskelijoille erityisesti kielikoulutusta, lukiot taas lukion aineiden tenttimismahdollisuuksia. Muutamilla paikkakunnilla aikuislukion ja kansalaisopiston yhteistyö on viety pitkälle ja tarvetta oppilaitosten yhdistämiseen on olemassa. Yhteistyötä on jossain määrin myös ammatillisten oppilaitosten kanssa.

2 luku. Henkilöstö

5 §. *Henkilöstö.* Pykälä edellyttää, että kussakin oppilaitoksessa tulee olla toiminnasta vastaava rehtori. Rehtori voi olla yhteinen muun saman ylläpitäjän tai koulutuksen järjestäjän oppilaitoksen kanssa. Opettajien ja muun henkilöstön kohdalla otetaan kulloinkin huomioon koulutuksen järjestämisimuoto. Kesäyliopistoilla ja opintokeskuksilla ei nykyään ole omia päätoimisia opettajia. Säännös ei tämän osalta merkitse muutosta nykytilaan eikä siten velvoita kesäyliopistoja ja opintokeskuksia ottamaan päätoimisia opettajia, jos koulutuksen järjestämistapa ei sitä edellytä. Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista on tarkoitus säätää opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa. Opettajien kelpoisuusvaatimukset vastaisivat vapaan sivistystyön koulutuksen osalta nykyisiä säännöksiä. Sen sijaan tutkintotavoit-

teisen koulutuksen osalta siirryttäisiin aikaisempaa selvemmin kunkin koulutusmuodon yleisiin kelpoisuusvaatimuksiin. Vapaan sivistystyön oppilaitosten rehtoreiden osalta on tarkoitus säädöstasolla luopua johtajalta vaadittavasta opettajakelpoisuudesta. Oppilaitos voi kuitenkin itse asettaa laajemmat vaatimukset.

3 luku. Opetus

6 §. *Opetuksen järjestäminen.* Pykälän 1 momentissa tarkoitettu toimintasuunnitelma on lähinnä aikaisempien toimintasuunnitelmien tapainen oppilaitoksen toiminnan kokonaisuuden esittelevä asiakirja, joka muodostaisi ennen kaikkea toiminnan arviointia palvelevan välineen. Sen avulla tavoitteiden toteutumista voitaisiin seurata sekä itsearviointina että ulkoisena arviointina. Laissa ei, kuten ei nykyisinkään, säädettäisi opetussuunnitelmasta. Kaikki oppilaitokset kuitenkin käytännössä laativat opetussuunnitelmia.

Oppilaitosten opetusta koskevat säännökset ovat nykyisessä lainsäädännössä niukat. Kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuteen oikeuttavan opetuksen kestolle on asetettu 15 tunnin vähimmäisvaatimus pitkälti internaattista aiheutuvien kustannusten vuoksi. Opetuksen vähimmäiskestoja sekä päivittäisen ja viikottaisen työajan kestoa koskevat säännökset on tarkoitus säilyttää asetuksessa nykyisellään. Opintokerhoja koskeva asetuksenantovaltuus on 9 §:ssä.

7 §. *Arviointi.* Pykälä vastaa tähän esitykseen sisältyviin muihin koulutusta koskeviin lakeihin otettavaksi ehdotettuja arviointisäännöksiä. Arvioinnissa otettaisiin kuitenkin huomioon vapaan sivistystyön erityispiirteet, kuten yhtenäisen opetussuunnitelman puuttuminen. Koska toimintamuodot ovat hyvinkin erilaisia, keskeinen arvioinnin muoto olisi itsearviointi.

4 luku. Käyttökustannusten valtionosuus

8 §. *Valtionosuuden laskennallinen peruste.* Käyttökustannusten valtionosuus määräytyisi, kuten nykyisinkin, laskennallisesti. Kansanopistojen valtionosuuden laskemisessa käytettävä suhte on nykyisin opiskelijaviikko, valtakunnallisissa liikunnan koulutuskeskuksissa opiskelijavuorokausi ja alueellisissa koulutuskeskuksissa opiskelijapäivä.

Nämä ottavat huomioon myös opiskelijoiden määrän. Sen sijaan opintokeskusten ja kansalaisopistojen suhte opetustunti mittaa vain annetun opetuksen määrää. Samaan suhteeseen on oppilaitosten koulutustehtävien erilaisuuden vuoksi vaikea päästä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävät suoritteet pysyvät nykyisellään. Näin voidaan säilyttää vertailtavuus aikaisempiin vuosiin, koska suoritteiden määrän vahvistamisessa tukeudutaan pitkälti aikaisempaan toimintaan. Opetustunti sopii myös kesäyliopistojen suoritteeksi, koska sitä käytetään niissä yleisesti jo nykyisin.

Siirtymisen laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään vapaan sivistystyön oppilaitoksissa merkitsi vuosina 1993 ja 1994 suuria muutoksia. Siirtyminen menoperusteisesta järjestelmästä keskimääräisiin yksikköhintoihin merkitsi huomattavia valtionosuuden pudotuksia erityisesti eräille kansanopistoille ja opintokeskuksille. Muutoksia on tasattu porrastamalla yksikköhintoja ja siirtymäkauden aikana myös myöntämällä ylimääräisiä avustuksia. Vastaavasti joidenkin oppilaitosten valtionosuudet ovat nousseet.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat kansalaisopistojen enemmistöä lukuun ottamatta yksityisten ylläpitämiä. Valtionosuudessa tapahtuvat muutokset vaikuttavat välittömästi ylläpitäjän rahoitusasemaan ja opiskelijamaksujen muodossa opiskelijoiden taloudelliseen asemaan.

Käyttökustannusten valtionosuus on tarkoitus pitää pääosin nykyisellään.

Kunnan tai kuntayhtymän toiseen oppilaitokseen yhdistämän oppilaitoksen toiminnan rahoituksessa valtionosuusperuste määrättäisiin erikseen kutakin toimintaa varten.

9 §. *Valtionosuuden määrä.* Valtionosuusprosentit eri oppilaitoksille ovat muovautuneet niiden laskelmien pohjalta, jotka tehtiin siirryttäessä menoperusteisesta laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään. Aiemmat nykyistä korkeammat valtionosuusprosentit alenivat, koska kustannuspohjaa laajennettiin. Laajennuksella oli eri oppilaitoksissa erilainen vaikutus, mikä selittää prosentteissa olevat erot. Valtion ja ylläpitäjien välistä kustannustenjakoa ei ole tässä yhteydessä tarkoitus muuttaa. Kansanopistojen ja opintokeskusten kohdalla pienillä korotuksilla ei ole taloudellista merkitystä. Kansanopistojen kohdalla tutkintotavoitteiseen koulutukseen sovellettava uusi rahoitusperuste merkitsee

kokonaisvolyymistä yli neljäsosan siirtymistä perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmään, missä yksikköhinnat ovat alemmat kuin vapaan sivistystyön oppilaitoksissa nykyään.

10 §. *Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen.* Kansanopistojen suoritteena on lähinnä opiskelun pitkäkestoisuuden vuoksi tarkoituksenmukaista edelleen käyttää opiskelijaviikkoa ja samalla säilyttää liikunnan koulutuskeskusten suoritteet ennallaan opiskelijavuorokautena ja -päivänä. Kansalaisopistojen ja opintokeskusten tarjoaman opintotoiminnan laskentayksikkönä olisi edelleen opetustunti. Myös kesäyliopistojen valtionosuus ehdotetaan laskettavaksi laskennallisen opetustuntimäärän perusteella.

Myös vapaassa sivistystyössä etäopetuksen ja ennen kaikkea lähiopetukseen liittyvän etäopetuksen osuus on kasvanut. Aikuiskoulutukselle ovat ominaista joustavat, monimuotoiset ja yksilölliset opetusjärjestelyt. Etäopetuksen aiheuttamat kustannukset vaihtelevat suuresti, mutta ovat pääsääntöisesti lähiopetusta alhaisemmat. Samalla etäopetus vapauttaa oppilaitoksen tiloja ja muita resursseja muuhun käyttöön. Tämän vuoksi asetuksella on tarkoitus säätää, että etäopetus otetaan huomioon suoritteiden määrässä vain osittain. Näin myös kansanopistoihin yhdistettyjen aiempien kirjeopistojen opetus voitaisiin ottaa laskennassa huomioon suoritteiden määrässä.

11 §. *Yksikköhinta.* Yksikköhintaa koskeva säännös on pääosin samansisältöinen kuin voimassa olevat säännökset. Tämä koskee ennen kaikkea laskentamenettelyä ja hintojen tarkistamista.

Yksikköhintojen keskeinen porrastusperuste liittyy internaattimuotoiseen koulutukseen. Kansanopistojen ja urheiluopistojen on pitkään edellytetty toimivan sisäoppilaitoksina, millä on suuri vaikutus niiden kustannusrakenteelle. Monet oppilaitoksista toimivat myös valtakunnallisina laitoksina. Sisäoppilaitoksen kustannukset muodostavat näin luonnollisen perusteen kansanopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinnoille. Liikunnan koulutuskeskuksilla on lisäksi ylläpidettävinaan kalliita erityiskiinteistöjä kuten uimahalleja ja isoja liikuntahalleja, minkä vuoksi myös erilaisiin yksikköhintoihin näiden oppilaitosten kesken on perustetta.

Vammaisille tarkoitettun koulutuksen kus-

tannukset ovat kaikissa oppilaitosmuodoissa normaalia korkeampia pienten opetusryhmien, yksilöllisen opetuksen ja apuvälineiden vuoksi. Yksikköhintoja korotettaisiin asetuksella säädettävin perustein vammaisille tarkoitettujen opintojen osalta. Muutamia kansanopistoja koskevasta koko oppilaitosta koskevasta erityisopiston korotusperusteesta luovuttaisiin. Esitys ei vähennä rahoitusta vammaisten koulutuksessa.

Yksikköhintoja voidaan porrastaa myös muista perustelluista syistä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Tällaiset porrastustarpeet liittyvät lähinnä eräisiin niin sanottuina kurssiopistoina toimiviin kansanopistoihin.

Koska kansalaisopistot toimivat hajautetusti koko maassa, etenkin matkakustannuksilla on merkitystä erilaisilla paikkakunnilla toimiville opistoille. Niinpä opetustunnin yksikkö hinnassa otettaisiin, kuten nykyisin, huomioon asutusrakenneryhmitys.

Kesäyliopistot tulevat uutena toimintamuotona lakisääteisen valtionosuuden piiriin. Koska kesäyliopistot ovat toiminnoiltaan lähellä kansalaisopistotoimintaa, niihin ei ole tarkoituksenmukaista soveltaa erilaista yksikköhintaa. Sen vuoksi ehdotetaan, että kesäyliopistojen opetustunnin yksikkö hinnaksi määrättäisiin kesäyliopiston sijaintikunnan kansalaisopiston yksikköhinta. Opetustuntipohjaiset yksikkö hinnat voivat olla erilaisia kansalaisopistoille ja opintokeskuksille.

12 §. *Yksikköhinnan tarkistaminen.* Säännös vastaa nykyisiä säännöksiä.

13 §. *Yksikköhintoja laskettaessa huomiotona jätettävät kustannukset.* Yksikköhintojen laskemisen ulkopuolelle jäävät kustannukset ovat pykälän mukaan pääosin samat kuin voimassa olevissa laeissa.

5 luku. Valtionavustukset

14 §. *Eritysavustukset ja ylimääräiset avustukset.* Laskennallinen valtionosuusjärjestelmä on aiheuttanut huomattavia muutoksia oppilaitosten valtionosuuteen silloin, kun valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on huomattavasti alhaisempi kuin oppilaitoksen todelliset kustannukset lasketta suoritetta kohden. Laskennallisen valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on ollut kannustaa taloudellisuuteen. Yksikkökustannusten korkeuteen voi kuitenkin olla myös perusteltuja syitä. Näitä voi olla esimerkiksi oppilaitoksen pieni koko, sijainti tai tietyn

erityistehtävän hoitaminen. Vapaaseen sivistystyöhön kuuluvan moniarvoisuuden vaaliminen edellyttää, ettei tuki keskity vain toiminnaltaan suurille yksiköille. Koulutuksen monipuolisuuteen ja laatuun panostaminen voi lisätä kustannuksia. Erilaisia erityistehtäviä ja uusia toimintoja ei juurikaan voida hoitaa normaalin valtionosuuden puitteissa. Tästä syystä erilaisia erityistehtäviä tai uusien toimintojen käynnistymistä varten voitaisiin oppilaitoksille myöntää avustusta valtion talousarvioon osoitetusta määrärahasta. Avustusta voitaisiin myöntää myös kokeilua ja kehittämistoimintaa varten.

Laissa on edelleen tarpeen säilyttää mahdollisuus myöntää ylimääräistä avustusta. Näin voitaisiin myöntää avustusta myös erityistä kulttuurista tai muuta koulutustehtävää hoitaville oppilaitoksille tai taloudellisissa vaikeuksissa oleville oppilaitoksille.

15 §. *Valtionavustus perustamishankkeisiin.* Perustamishankkeita on vapaan sivistystyön oppilaitoksista lähinnä kansanopistoilla ja liikunnan koulutuskeskuksilla. Perustamishankkeisiin myönnettävä valtionrahoitus on valtionavustusta, eikä avustusta ole sidottu valtionosuusasteikkoon eikä yksikköhintamenettelyyn. Menettely on vastaava kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavassa laissa ehdotetaan säädettäväksi. Säännös ottaa huomioon sekä nykyisen kansanopistoja koskevan käytännön että liikunnan koulutuskeskusten erityistarpeet.

Perustamishankkeina pidettävien hankkeiden kokonaiskustannusten rajasta päättäisi valtioneuvosto. Raja on nyt kansanopistoilla 500 000 markkaa ja liikunnan koulutuskeskuksilla 200 000 markkaa. Aikaisemmasta rakentamisesta aiheutuneiden velkojen hoitamiseen tarkoitettujen rakennusavustusten merkitys vähenee vähitellen, mutta säännös tarvitaan edelleen erikoistapauksia varten.

6 luku. Muut rahoitusta koskevat säännökset

16 §. *Valtionapuviranomainen.* Valtionapuviranomaisena toimisi valtioneuvoston ohjesäännössä määrätty asianomainen ministeriö eli opetusministeriö.

17 §. *Valtionosuuden myöntäminen.* Valtionosuus myönnettäisiin oppilaitoksen ylläpitäjälle ja maksettaisiin nykyiseen tapaan kuukausittain. Kuntien osalta tehtäisiin vain yksi valtionosuuden myöntämispäätös, joka koskisi sekä opetus- ja kulttuuritoimen ra-

hoituksesta annettavan lain että ehdotetun lain nojalla myönnettäviä valtionosuuksia.

18 §. *Maksaminen.* Valtionosuuden maksamisessa noudatettaisiin vastaavaa menettelyä kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavassa laissa ehdotetaan säädettäväksi. Kunnallisten vapaan sivistystyön oppilaitosten valtionosuus maksettaisiin kuitenkin osana kunnan valtionosuuksien kokonaisuutta eli yhdessä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain mukaan määräytyvää valtionosuutta. Tämä koskee valtaosaa kansalaisopistoista ja muutamia kansanopistoja.

19 §. *Saamatta jääneen etuuden suorittaminen ja perusteettoman edun palauttaminen.* Säännös vastaa voimassa olevaa lain-säädäntöä.

20 §. *Suorituksen maksamatta ja perimättä jättäminen.* Säännös on uusi. Pieniä valtionosuussuorituksia ei maksettaisi eikä perittäisi takaisin. Pykälä vastaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain 52 §:ää.

21 §. *Tietojen toimittaminen.* Säännös vastaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain 54 §:ää.

7 luku. Erinäiset säännökset

22 §. *Muutoksenhaku.* Valtionosuuspäätöksiin ei ehdotuksen mukaan olisi valitusoikeutta, vaan muutoksenhakumenettelynä olisi nykyiseen tapaan oikaisun vaatiminen valtionapuviranomaiselta. Muutosta oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen voisi hakea hallintolainkäyttölain mukaisesti.

Muutosta yksityisen oppilaitoksen johtokunnan ja toimenhaltijan päätöksistä saisi hakea lääninoikeudelta. Asetuksella säädettäisiin valituskielloista. Kunnallisten oppilaitosten osalta noudatettaisiin kuntalain muutoksenhakusäännöksiä.

23 §. *Veikkausvoittovarat.* Liikunnan koulutuskeskusten rahoitus tapahtuu pääosin arpajaislain (491/1965) mukaisista veikkausvoittovaroista, jotka on tarkoitettu liikunnan ja nuorisokasvatustyön tukemiseen. Menettely voisi jatkua liikunnan koulutuskeskusten ehdotetun lain mukaisen toiminnan valtionrahoituksessa. Ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain mukaan myös liikunnan ammatillista peruskoulutusta voitaisiin rahoittaa veikkausvoittovaroista.

24 §. *Opiskelijoilta perittävät maksut.* Säännöksessä säädettäisiin opiskelijamaksuista, niiden perusteista määrittämisestä ja

niiden perimismenettelystä. Maksuista ei ole aiemmin säädetty, mutta opiskelijamaksujen merkitys on kaikessa lain mukaisessa toiminnassa nykyisin huomattava. Opiskelijamaksujen tulisi kuitenkin kaikissa tapauksessa olla kohtuullisia.

25 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälään sisältyy yleinen valtuutus asetuksen antamiseen.

8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

26 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi muiden esitykseen sisältyvien lakien tapaan voimaan 1 päivästä elokuuta 1998. Pykälän 2 momentissa mainitaan lailla kumottavat lait. Pykälän 3 momentin mukaan lain rahoitusta koskevia säännöksiä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 1999 rahoitukseen. Koko vuoden 1998 rahoitukseen ja sitä edeltävien vuosien rahoitukseen sovelletaan lailla kumottavaksi ehdotettujen lakien rahoitusta koskevia säännöksiä. Näin ollen esimerkiksi kesäyliopistot voivat tulla lakisääteisen rahoituksen piiriin vasta vuodesta 1999 lukien.

27 §. *Ylläpitämislupaa koskeva siirtymäsäännös.* Nykyiset oppilaitosten ylläpitämisluvut pysyisivät voimassa. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen osalta siirtymäsäännöksellä turvattaisiin aikaisempien säännösten mukaan myönnettyjen todistuksenanto-oikeuksien pysyminen voimassa. Ammatillisen koulutuksen osalta sen säätelyjärjestelmää koskeva muutos vaikuttaa niin, että ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten ylläpitämisluvat joudutaan muuttamaan sen mukaisesti jo ennen uudistuksen voimaantuloa.

28 §. *Rahoitusta koskeva siirtymäsäännös.* Pykälän mukaan vanhan menoperusteisen valtionosuusjärjestelmän mukaisen maksamatta olevan valtionosuuden osalta siirryttäisiin menettelyyn, jossa pienet jaksotetut valtionosuuden loppuerät sekä mahdolliset loppuerät toiminnan päättyessä voitaisiin maksaa pois nopeammin kuin voimassa oleva jaksotus edellyttäisi. Muutoksen taloudellinen merkitys on vähäinen.

29 §. *Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös.* Säännös vastaisi muissa tähän esitykseen sisältyvissä laeissa olevia vastaavia säännöksiä.

30 §. *Yksikköhinnat vuonna 1999.* Pykälässä säädetään vuonna 1999 rahoitusta kos-

kevasta poikkeusmenettelystä. Pykälä turvaa niiden julkisen talouden tasapainottamiseksi tehtyjen säästöpäätösten mukaisten valtionosuuksien vähennysten voimassaolon jatkumisen, jotka tehtiin ennen vuotta 1996 alentamalla myös vapaan sivistystyön oppilaitosten yksikköhintoja.

1.6. Laki taiteen perusopetuksesta

Lakiin kootaan nykyisiin musiikkioppilaitoksista annettuun lakiin ja taiteen perusopetuksesta annettuun lakiin sisältyvät säännökset. Musiikin ja tanssin ammatillisesta peruskoulutuksesta säädetään vastaisuudessa ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa ja lisäkoulutuksesta ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa. Yleissivistävää ja harrastustavoitteista musiikin ja muiden taiteenalojen opetusta voidaan antaa perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain ja vapaasta sivistystyöstä annettavan lain nojalla.

Laki vastaa rakenteeltaan perusopetuslakia, lukiolakia ja ammatillisesta koulutuksesta annettavaa lakia. Sääntelyn kohteena eivät ole koulutusta järjestävät oppilaitokset, vaan koulutuksen tavoitteet ja keskeinen sisältö sekä opiskelijoiden oikeudet ja velvollisuudet. Koulutuksen hallintoon sovelletaan kuntalakia ja sen nojalla annettuja kunnallisia johtosääntöjä sekä yksityisen ja valtion järjestämän koulutuksen hallinnosta annettavaa lakia. Lain mukaan koulutuksen järjestäjän päätettäväksi säädetyssä asiassa päätösvaltaa käyttää koulutuksen järjestäjän hyväksymässä johtosäännössä määrätty toimielin taikka viran tai toimenhaltija. Henkilöstöön sovelletaan palvelussuhdelajista riippuen kuntalain, kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain ja kunnan virkasäännön, työsopimuslain tai valtion virkamieslain säännöksiä ja määräyksiä. Rehtorin ja opettajan kelpoisuusvaatimuksista säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa. Taiteen perusopetusta varten myönnettävästä rahoituksesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavassa laissa.

1 §. *Taiteen perusopetuksen tarkoitus.* Pykälä vastaa nykyistä taiteen perusopetuslain 1 §:ää. Opetuksen tavoitteet on kuitenkin ilmaistu nykyistä lakia pelkistetyimmällä tavalla. Tavoitteet määritellään tarkemmin opetushallituksen 5 §:n 1 momentin nojalla antamissa valtakunnallisissa opetussuunnitel-

man perusteissa ja koulutuksen järjestäjien saman pykälän 2 momentin nojalla hyväksymisissä opetussuunnitelmissa. Tavoitteet määritellään taiteenaloittain.

Pykälän 2 momentissa mainitulla muulla taiteen edistämiseen liittyvällä toiminnalla tarkoitetaan muun muassa konserttien, näytelyiden ja muiden esitysten järjestämistä.

2 §. *Koulutuksen järjestäjä.* Kunnilla on suoraan lain nojalla oikeus järjestää taiteen perusopetusta. Kunta päättää, millä taiteen aloilla se järjestää opetusta. Kunta saa taiteen perusopetukseen valtionosuutta 11 §:n 2 momentin perusteella kunnan asukasmäärän mukaan. Kunta voi viimeksi mainitun pykälän 3 momentin nojalla hakea erikseen oikeutta myös opetustuntien määrän mukaiseen valtionosuuteen, esimerkiksi musiikkioppilaitostoittoa varten.

Pykälän 2 momentin mukaan opetusministeriö voi myöntää luvan taiteen perusopetuksen järjestämiseen myös kuntayhtymälle tai yksityiselle yhteisölle taikka säätiölle. Luvan myöntämisen edellytyksistä, sisällöstä ja luvan peruuttamisesta säädetään 3 §:ssä.

Myös valtio voi pykälän 3 momentin mukaan järjestää taiteen perusopetusta.

Pykälän 4 momentin mukaan taiteen perusopetus voidaan järjestää joko oppilaitosmuotoisesti tai muulla tavoin. Koulutuksen järjestäjä päättää oppilaitosten muodostamisesta ja nimistä. Momentissa mainitaan esimerkkinä musiikkioppilaitos. Samassa oppilaitoksessa voidaan järjestää usealle eri taiteen alalle kuuluvaa opetusta sekä taiteen perusopetuksen että ammatillisen peruskoulutuksen piiriin kuuluvaa musiikin opetusta tai yhdistää oppilaitos muun lainsäädännön piiriin kuuluvaa koulutusta antavan oppilaitoksen kanssa. Koulutuksen järjestäjä voi 4 §:n nojalla hankkia laissa tarkoitettuja palveluita myös muulta koulutuksen järjestäjältä.

3 §. *Koulutuksen järjestämislupa.* Edellä 2 §:n 2 momentissa tarkoitettusta luvasta, lupaan sisältyvistä ehdoista ja luvan peruuttamisesta sisältyvät pykälään vastaavanlaiset säännökset kuin luvan myöntämisestä yksityiselle yhteisölle tai säätiölle perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestämiseen.

Lain 15 §:n 1 momentin mukaan musiikkioppilaitoksista annetun lain nojalla toimivat oppilaitokset jatkavat ilman eri toimenpiteitä ehdotetun lain, ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain ja ammatillisesta ai-

kuiskoulutuksesta annettavan lain mukaisina koulutuksen järjestäjinä.

4 §. *Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen.* Koulutuksen järjestäjä voi hankkia laissa tarkoitettuja palveluita osittain myös muulta koulutuksen järjestäjältä tai palveluiden tuottajalta. Säännös vastaa lukiolain 5 §:ää ja ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain 10 §:ää. Nykyisin taiteen perusopetuksesta annetun lain 2 §:n mukaan kunta voi järjestää taiteen perusopetusta käyttämällä hyväksi kunnan ulkopuolisia palveluita. Pykälän mukaan myös nykyisin musiikkioppilaitoksen ylläpitäjänä toimiva koulutuksen järjestäjä voisi hankkia palveluita oppilaitoksen ulkopuolelta. Palveluiden ostaja vastaa, että sen hankkimat palvelut järjestetään ehdotetun lain mukaisesti. Muun muassa opettajien tulee täyttää asetuksella säädettävät kelpoisuusvaatimukset. Palveluiden hankkimisesta tehtävään sopimukseen voidaan ottaa määräyksiä myös korvausten maksamisesta.

5 §. *Opetussuunnitelma.* Pykälä vastaa nykyisiä taiteen perusopetuksesta annetun lain ja musiikkioppilaitoksista annetun lain opetussuunnitelmaa koskevia säännöksiä. Lain 16 §:n 2 momentin mukaan opetushallituksen nykyisten lakien nojalla antamia opetussuunnitelman perusteita noudatetaan, kunnes lain nojalla annetaan uudet opetussuunnitelman perusteet. Laissa ei ole asetettu määräaikaa, mihin mennessä uudet perusteet tulee hyväksyä.

Nykyisin musiikin opetusta varten musiikkioppilaitoslainsäädännön nojalla vahvistettujen opetussuunnitelman perusteiden mukaiset opinnot ovat laajuudeltaan ja sisällöltään vaativammat kuin taiteen perusopetuksesta annetun lain nojalla musiikinopetusta varten vahvistettujen opetussuunnitelman perusteiden mukaiset opinnot. Jotta nykykäytäntöä voidaan jatkaa, säännökseen on otettu mahdollisuus erilaajuisten oppimäärien vahvistamiseen.

6 §. *Oppilaaksi ottaminen.* Koulutuksen järjestäjät päättävät oppilaaksiottamisen perusteista ja valintamenettelystä. Valintamenettelyssä tulee noudattaa yhdenvertaisuutta ja muita hallitusmuodossa säädettyjä perusteita.

Muutoksenhausta oppilaaksi ottamista koskevaan päätökseen säädetään 10 §:n 2 momentissa.

7 §. *Koulutuksen arviointi.* Pykälä vastaa perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain arviointisään-

nöksiä. Arvioinnin kohteina ovat tämän lain ja sen nojalla annettujen opetussuunnitelmien mukaisten tavoitteiden toteutuminen.

8 §. *Oppilasarviointi.* Pykälä sisältää velvoitteen oppilaiden suoritusten monipuoliseen arviointiin ja säätää opetushallitukselle valtuuden antaa määräyksiä arvioinnista ja todistusten sisällöstä. Arviointimenettelystä ja -tavoista päättää koulutuksen järjestäjä.

9 §. *Henkilöstö.* Pykälä vastaa perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain henkilöstöä koskevia säännöksiä.

Rehtorin ja opettajien kelpoisuudesta on tarkoitus säätää opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa. Kelpoisuusvaatimukset ovat tarkoitus säilyttää pääosin nykyisen lainsäädännön mukaisina. Kelpoisuusvaatimukset säädetään erikseen laajan oppimäärän mukaista opetusta antaville opettajille ja muille opettajille. Asetuksella on tarkoitus säätää nykyisen musiikkioppilaitoksista annetun asetuksen tapaan, että Sibelius-Akatemialla ja teatterikorkeakoululla on oikeus asetuksessa säädetävillä perusteilla todeta henkilö päteväksi, vaikka häneltä puuttuu säädetty muodollinen kelpoisuus.

10 §. *Muutoksenhaku.* Pykälä koskee muutoksen hakemista oppilasmaksuja, oppilaaksiottoa ja oppilasarviointia koskeviin päätöksiin. Oppilasmaksua koskevasta päätöksestä voidaan valittaa hallintolainkäyttölain mukaisesti lääninoikeuteen ja oppilaaksiottoa koskevasta päätöksestä lääninhallitukseen. Arviointia koskeva oikaisuvaatimus tehdään lääninhallitukseen.

Muutoksenhausta kunnan tai kuntayhtymän muihin kuin tässä pykälässä tarkoitettuihin päätöksiin on voimassa mitä, kunta-laissa säädetään. Yksityisen koulutuksen järjestäjän muihin kuin tässä pykälässä tarkoitettuihin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

11 §. *Valtionosuus.* Taiteen perusopetuksen rahoituksesta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavassa laissa. Rahoitusta voidaan myöntää sekä perustamis- että käyttökustannuksiin. Pykälän 2 momentin mukaan käyttömenoihin myönnettävä rahoitus jakaantuu toisaalta kunnalle maksettavaan asukaskohtaiseen valtionosuuteen ja toisaalta koulutuksen järjestäjille 3 momentin nojalla opetusministeriön vahvistaman tuntimäärän mukaan myönnettävään valtionosuuteen. Myös kunta voi hakea

3 momentin mukaista opetustuntimäärään perustuvaa valtionosuutta. Nykyään laskennalliseen opetustuntimäärään perustuvaa rahoitusta myönnetään vain musiikkioppilaitoksille. Opetustuntimäärään perustuvan valtionosuuden myöntämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä koulutuksen järjestämis-luvan myöntämisestä 3 §:ssä säädetään. Opetustuntien määrät on tarkoitus vahvistaa erikseen eri taiteenaloja varten.

12 §. *Oppilailta perittävät maksut.* Pykälä sisältää nykyisen käytännön vahvistavan säännöksen maksujen perimisestä. Maksujen kohtuullisuutta tulee arvioida suhteessa annetun opetuksen määrään ja laatuun sekä kustannuksiin. Opetusministeriö vahvistaa maksujen perusteet. Pykälän 2 momentti mahdollistaa viivästyskoron perimisen ja 3 momentti erääntyneen maksun perimisen ilman tuomiota tai päätöstä.

13 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälään sisältyy yleinen asetuksenantovaltuutus.

14 §. *Voimaantulo.* Laki tulee voimaan yhtäaikaan muiden tähän esitykseen sisältyvien lakien kanssa.

Lailla kumotaan nykyinen musiikkioppilaitoksista annettu laki ja taiteen perusopetuksesta annettu laki.

15 §. *Koulutuksen järjestämis lupaa ja toimi-mielimiä koskeva siirtymäsäännös.* Musiikkioppilaitokset jatkavat toimintaansa ehdotetun lain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisina koulutuksen järjestäjinä. Pykälä sisältää valtuutuksen, jonka nojalla opetusministeriö voi muuttaa nykyisen lainsäädännön mukaisen oppilaitoksen ylläpitämis-luvan tarpeellisilta osiltaan ehdotetun lain mukaiseksi luvaksi tai opetustuntiperusteista valtionosuutta koskevaksi päätökseksi. Myös taiteen perusopetuksesta annetun lain mukainen toiminta jatkuu ilman eri toimenpiteitä ehdotetun lain mukaisena toimintana. Muun muassa kuntien ulkopuolisten palveluiden tuottajien kanssa tekemät sopimukset säilyvät voimassa.

Pykälän 2 momentin nojalla lain voimaan tullessa toimivat toimielimet jatkavat toimikautensa loppuun, jollei koulutuksen järjestäjät toisin päätä.

16 §. *Henkilöstöä ja opetussuunnitelmia koskeva siirtymäsäännös.* Henkilöstön asema, kuten virkojen ja tehtävien nimikkeet sekä palvelussuhteet säilyvät pykälän 1 momentin mukaan nykyisellään.

Nykyisiä opetussuunnitelman perusteita ja opetussuunnitelmia noudatetaan pykälän 2

momentin nojalla, kunnes niiden tilalle hyväksytään lain mukaiset opetussuunnitelman perusteet ja opetussuunnitelmat. Laissa ei säädetä määräaika opetussuunnitelman perusteiden ja opetussuunnitelmien uudistamiselle.

1.7. Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta

Lakiin kootaan valtion ja yksityisten koulutuksen järjestäjien hallintoa koskevat säännökset. Kuntien ja kuntayhtymien järjestämän koulutuksen hallintoon sovelletaan kuntalain säännöksiä ja niiden nojalla annettujen johtosääntöjen määräyksiä. Laissa säädetään sen soveltamisalasta, johtokunnasta, rehtorista, johtosäännöstä, avustusten ja lahjoitusten vastaanottamisesta sekä laillisuusvalvonnasta. Laki korvaa nykyisin eri oppilaitoslakeihin sisältyvät valtion ja yksityisten oppilaitosten hallintoa koskevat säännökset.

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentti sisältää luettelon niistä koulutusta koskevista laeista, joissa tarkoitettuun toimintaan lakia sovelletaan. Lakia ei sen 2 momenttiin sisältyvän säännöksen nojalla sovelleta yliopistojen harjoittelukouluissa järjestettyyn perusopetukseen ja lukiokoulutukseen. Harjoittelukoulujen hallintoon sovelletaan yliopistoja koskevia säädöksiä.

2 §. *Johtokunta.* Johtokunnalle kuuluu ylin päätösvalta ja vastuu koulutuksen järjestämisestä, kehittämisestä ja hallinnosta. Johtokunnan päätösvaltaa voidaan siirtää 4 §:ssä tarkoitettulla johtosäännöllä muulle toimielimelle tai viran- tai toimenhaltijalle. Johtokunta voidaan asettaa oppilaitoskohtaisesti tai usean oppilaitoksen tai muun koulutusta järjestävän yksikön yhteiseksi. Valtion järjestämän koulutuksen osalta opetusministeriö päättää johtokunnan asettamisesta noudatettavista menettelytavoista ja kokoonpanon perusteista. Opetusministeriö päättää esimerkiksi, mikä viranomaisnimitys johtokunnan jäsenet, nimitetäänkö johtokuntaan ja missä suhteessa 2 momentissa tarkoitettuja palveluiden käyttäjien ja henkilökunnan edustajia ja mikä on johtokunnan toimikausi. Opetusministeriö antaa myös tarvittaessa määräykset ulkopuolisia tahoja edustavien jäsenten nimeämisestä johtokuntaan. Tällaisia jäseniä ovat esimerkiksi valtion kielikoulujen johtokuntaan nykyisin kuuluvat asianomaista kieltä ja kulttuuria edistävien järjestöjen edustajat.

Pykälän 2 momentin perusteella voidaan

johtokuntaan valita kuten nykyisinkin opiskelijoita ja henkilöstöä edustavia jäseniä. Haluttaessa osa jäsenistä voidaan valita myös opiskelijoiden huoltajien keskuudesta. Viisitoista vuotta täyttäneiden opiskelijajäsenten oikeus osallistua päätöksentekoon johtokunnassa vastaa nykyistä lainsäädäntöä.

Pykälän 3 momentti sisältää valtion järjestämässä koulutuksessa johtokunnan jäsenille maksettavia palkkioita koskevan erityissäännöksen. Yksityisen järjestämässä koulutuksessa palkkioista päättää koulutuksen järjestäjä.

3 §. *Rehtori.* Uudet koulutusta koskevat lait korostavat tulosvastuuta. Tulosvastuun toteuttaminen edellyttää vastuullisen rehtorin nimeämistä. Sen lisäksi mitä laissa säädetään, myös perusopetuslakiin, lukiolakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaan lakiin, vapaasta sivistystyöstä annettavaan lakiin ja taiteen perusopetuksesta annettavaan lakiin sisältyy säännös rehtorin nimeämisestä. Viimeksi mainitut säännökset koskevat kaikkia koulutuksen järjestäjiä, myös kuntia ja kuntayhtymiä.

Valtion tai yksityisen ylläpitäjän järjestämässä koulutuksessa rehtorille kuuluu pykälän mukaan johtokunnan päätettäväksi määrättyjen asioiden valmistelu ja päätösten täytäntöönpano, toiminnan johtaminen ja valvonta, rehtorin päätettäväksi määrättyjen asioiden käsitteleminen sekä muut johtosäännön mukaan rehtorille kuuluvat asiat. Esittely ja täytäntöönpanotehtävät voidaan haluttaessa siirtää muullekin viran- tai toimenhaltijalle. Rehtori voidaan nimetä samalla tavoin kuin johtokuntakin joko yhtä oppilaitosta tai muuta toimintayksikköä varten tai usean yksikön yhteiseksi.

Pykälä ei edellytä välttämättä johtajan viran tai toimen perustamista, vaan rehtorin tehtävät voidaan yhdistää myös esimerkiksi opettajana toimivan henkilön tehtäviin, mikäli rehtorin tehtävien asianmukainen hoitaminen on tällä tavoin mahdollista. Viran tai toimen perustamisesta ja nimestä päättää koulutuksen järjestäjä. Nykyiset rehtorit ja johtajat jatkavat eri koulutusta koskevien lakien voimaantulosäännösten perusteella nykyisissä tehtävissään. Koulutuksen järjestäjä päättää, nimitetäänkö rehtori määräajaksi vai toistaiseksi. Jos kysymyksessä on rehtorin viran täyttämisestä tai työsopimussuhteesta olevan rehtorin palkkaamisesta, tulee kuitenkin noudattaa, mitä valtion virkamies-

laissa ja työsopimuslaissa määräaikaisen palvelussuhteen käyttämisestä säädetään.

Rehtorilta vaadittavasta pätevydestä säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettavassa asetuksessa.

4 §. *Johtosääntö.* Lain soveltamisalaan kuuluviin koulutusta koskeviin lakeihin ei sisälly säännöksiä siitä, mikä toimielin taikka viran- tai toimenhaltija käyttää koulutuksen järjestäjän päätösvaltaa laissa säädetyissä asioissa. Lain 2 §:n mukaan valtion ja yksityisen järjestämässä koulutuksessa päätösvalta kuuluu lähtökohtaisesti johtokunnalle. Johtosäännöllä määrätään tarkemmin toimivallan jakautumisesta johtokunnan sekä viran- ja toimenhaltijoiden kesken. Johtosäännöllä voidaan asettaa koulun myös muita toimielimiä kuin johtokunta ja antaa näille päätösvaltaa johtosäännössä mainittavissa asioissa. Menettely mahdollistaa esimerkiksi Steiner-koulujen nykyisen hallintomallin, jossa merkittävä osa päätösvalasta kuuluu opettajista muodostetulle opettajakunnalle. Myöskään johtosääntöä ei tarvitse välttämättä hyväksyä erikseen jokaista oppilaitosta tai muuta toimintayksikköä varten, vaan se voi olla usean oppilaitoksen yhteinen. Johtosääntö korvaa nykyisin osassa oppilaitoksia käytössä olevan ohjesäännön. Johtosääntöä ei, ohjesäännöstä poiketen, tarvitse alistaa valtion viranomaisen vahvistettavaksi.

5 §. *Avustukset ja lahjoitukset.* Pykälä vastaa nykyisin valtion oppilaitoksia koskeviin lakeihin sisältyviä säännöksiä lahjoitus- ja testamenttivarojen vastaanottamisesta sekä puhevallan käyttämisestä lahjoitus- ja testamenttivaroja koskevista asioista.

6 §. *Laillisuusvalvonta.* Voimassa olevan lainsäädännön mukaan valtion ja yksityisten oppilaitosten toiminnan valvonta kuuluu opetushallitukselle ja asianomaiselle lääninhallitukselle. Eri oppilaitosten valvontaa koskevista säännöksissä on kuitenkin eroja.

Kuntalain 8 §:n 2 momentin nojalla lääninhallitus voi kantelun johdosta tutkia, onko kunta toiminut voimassa olevien säännösten mukaan. Säännöksen nojalla asianomainen lääninhallitus voi muun ohella selvittää, onko kunta ja kuntayhtymä toiminut voimassa olevan opetustoimen lainsäädännön mukaisesti palveluita järjestäessään.

Kuntalakia vastaava menettely otetaan käyttöön myös yksityisten koulutuksen järjestäjien ja valtion oppilaitosten toiminnan valvonnassa. Jos lääninhallitus havaitsee, ettei toiminnassa ole noudatettu voimassa ole-

vaa lainsäädäntöä ja sen nojalla annettuja määräyksiä, sen tulee kehottaa koulutuksen järjestäjää noudattamaan säännöksiä ja määräyksiä sekä tarvittaessa asettaa uhkasakko kehoituksensa tueksi. Lääninhallitus voi ilmoittaa säännösten ja määräysten vastaisesta toiminnasta myös opetusministeriölle, joka voi puolestaan tarvittaessa vaatia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettavan lain nojalla perusteettomasti maksetun valtionosuuden palauttamista tai ryhtyä koulutuksen järjestämisluvan peruuttamiseen.

Pykälässä tarkoitetut toimenpiteet käynnistävä kantelu voi olla suullinen tai kirjallinen. Suullinen kantelu tulee lääninhallituksessa kirjata. Lääninhallituksella on 1 §:ssä luettelujen toimintalakien mukaan oikeus saada koulutuksen järjestäjiltä tässä pykälässä tarkoitetun valvonnan edellyttämät tiedot ja selvitykset. Lääninhallituksen edustajat voivat käydä tarvittaessa esimerkiksi seuraamassa annettavaa opetusta tai tutustua opetustiloihin ja -välineisiin.

Koulutuksen laatua seurataan eri toimintalakeihin sisältyvien arviointia koskevien säännösten mukaan.

7 §. *Voimaantulo.* Lailla kumotaan kunnan opetustoimen hallinnosta annettu laki sekä yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä annettu laki. Viimeksi mainitulla lailla on säädetty hallitusmuodon 82 §:ssä tarkoitettua oikeudesta perustaa yksityiskouluja ja muita yksityisiä kasvatuslaitoksia sekä oikeudesta järjestää niissä opetusta.

Esityksen mukaan mainitussa hallitusmuodon säännöksessä tarkoitettua oikeudesta perustaa tähän esitykseen sisältyvää koulutusta järjestäviä yksityisiä kouluja säädetään perusopetuslaissa, lukiolaissa, ammatillisesta koulutuksesta annettavassa laissa, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavassa laissa, vapaasta sivistystyöstä annettavassa laissa ja taiteen perusopetuksesta annettavassa laissa. Lisäksi opetusta voidaan antaa sellaisissa yksityisissä oppilaitoksissa, joiden toiminta perustuu yleisiin yksityisoikeudellisia yhdistyksiä ja säätiöitä koskevaan lainsäädäntöön. Näin järjestetty opetus on perusopetuksen osalta oikeudellisesti nykyiseen tapaan kotiopetusta.

8 §. *Siirtymäsäännös.* Nykyisten oppilaitoslakien mukaan asetetut johtokunnat jatkavat tehtävissään toimikautensa loppuun. Koulutuksen järjestäjä voi kuitenkin 1 momentin mukaan päättää, että johtokunnan

toimikausi päättyy ennen asetettua määräaika. Nykyisiä lainsäädäntöön ja johtosääntöihin sisältyviä säännöksiä ja määräyksiä toimielinten sekä viran- ja toimenhaltijoiden toimivallasta ja tehtävistä noudatetaan, kunnes niistä päätetään ehdotetun lain mukaisesti.

1.8. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

Ehdotettu uusi laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta korvaa voimassa olevan rahoituslain. Ehdotetussa laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmä säilyy periaatteiltaan ja rakenteeltaan nykyisellään. Ehdotetut uudet koulutusta koskevat lait kuitenkin poikkeavat voimassa olevasta lainsäädännöstä siten, että myös useita opetus-toimen rahoitussäännöksiä pitää muuttaa. Muutokset koskevat sisällöllisesti pääasiassa säännöksiä opetustoimen yksikköhintojen laskemisesta. Myös uudessa koulutusta koskevassa lainsäädännössä omaksuttu nykyisestä poikkeava käsitteistö edellyttää usean rahoitussäännöksen muuttamista. Koska pääosaa voimassa olevan ja rakenteeltaan useaan eri otteeseen aikaisemmin muutetun rahoituslain säännöksistä jouduttaisiin tässä yhteydessä muuttamaan, ehdotetaan annettavaksi kokonaan uusi laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta, (jäljempänä *rahoituslakiehdotus*).

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovelletaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoitukseen. Rahoitus kattaa käyttökustannuksiin ja perustamishankkeisiin myönnettävän valtionosuuden ja -avustuksen sekä muun rahoituksen. Laissa tarkoitettua rahoitusta voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle.

Valtionosuudella tarkoitetaan laissa rahoitusta, jonka myöntäminen ja määrä perustuu lakiin. Valtionosuuden saajalla on laissa säädetyillä edellytyksillä oikeus saada valtionosuutta laissa säädettyjen laskentaperusteiden mukaisesti. Valtionosuuteen rinnastetaan sellainen myöntämisperusteiltaan ja määrältään lakiin perustuva rahoitus, joka myönnetään kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle valtionosuuden laskentaperusteiden mukaisesti kokonaisuudessaan. Tällai-

nessa rahoituksessa ei, toisin kuin valtionosuudessa, edellytetä valtionosuuden saajalta omaa rahoitusosuutta yksikköhintojen mukaiseen rahoitukseen.

Valtionavustuksella tarkoitetaan avustusta, jonka myöntäminen ja määrä on valtionapuviranomaisen harkinnassa. Valtionavustus myönnetään valtion talousarvioin rajoissa.

Lain mukaista rahoitusta myönnetään sellaiseen opetus- ja kulttuuritoimintaan, josta säädetään 1 momentissa mainituissa rahoitettavaa toimintaa koskevilla laeissa. Voimassa olevaan rahoituslakiin verrattuna rahoituslakiehdotuksessa ei säädetä kansalaisopistojen rahoituksesta. Kansalaisopistojen sekä kansanopistojen, liikunnan koulutuskeskusten, opintokeskusten ja kesäyliopistojen rahoituksesta ehdotetaan säädettäväksi tähän esitykseen sisältyvässä vapaasta sivistystyöstä annettavassa laissa.

Rahoituslakiehdotuksen soveltamisala on toisaalta tietyiltä osin laajempi kuin voimassa olevan rahoituslain soveltamisala, koska pykälän 1 momentissa mainitut lait kattavat myös sellaisia toimintoja, joista ei säädetä voimassa olevan rahoituslain 3 §:ssä mainituissa laeissa. Näin ollen ehdotetun lain nojalla myönnettäisiin rahoitusta perusopetuslain nojalla yksityisissä koulukodeissa järjestettävään opetukseen sekä ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskevien lakien mukaisesti järjestettävään oppisopimuskoulutukseen. Lain nojalla myönnettäisiin rahoitusta myös sellaiseen peruskoulu- ja lukio-opetukseen sekä ammatilliseen peruskoulutukseen, jota nykyään järjestetään ja rahoitetaan erikseen valtionosuutta saavista kansanopistoista ja valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annettujen lakien nojalla.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että lain soveltamisala kattaa myös kunnan laskennallisen rahoitusosuuden opetus- ja kulttuuritoimen kustannuksiin. Tämä kunnan rahoitusosuus lasketaan 9 ja 10 §:n mukaisesti kunnan asukasta kohden erikseen opetustoimintaa ja kirjastoa sekä erikseen kulttuuritoimintaa ja taiteen perusopetusta varten. Kunnan valtionosuus lasketaan 6 §:n mukaisesti vähentämällä 8 §:ssä säädetyllä tavalla lasketusta kunnan valtionosuuden perusteesta 9 ja 10 §:n mukaisesti lasketut kunnan rahoitusosuudet. Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevan rahoituslain 1 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentin mukaan kaikkeen pe-

rusopetuslain nojalla järjestettävään opetukseen sovelletaan yhtenäisiä perusopetuksen rahoitusperusteita.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaksi ehdotetun lain nojalla järjestetään ammatillisia perustutkintoja, jotka suoritetaan ammatitaidon hankkimistavasta riippumattomina näyttötutkintoina. Mainitun lain 8 §:n nojalla myös ammatillisena perustutkintona suoritettavaan näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämistavasta päättää tutkintojen perusteiden mukaisesti koulutuksen järjestäjä. Pykälän 3 momentin mukaan mainitun koulutuksen rahoitukseen sovelletaan lain säännöksiä ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksesta. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaksi ehdotetussa laissa tarkoitettuihin ammatitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin valmistavan koulutuksen rahoituksesta on voimassa, mitä ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annettussa laissa säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan elinkeinoelämän ylläpitämien ammatillisten erikoisoppilaitosten järjestämää ammatillista lisäkoulutusta ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävää ammatillista lisäkoulutusta lukuun ottamatta ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta on voimassa, mitä siitä säädetään mainitussa ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annettussa laissa. Ammatillista lisäkoulutusta rahoitetaan siten, että lääninhallitukset hankkivat koulutusta valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetuilla määrärahoilla. Näin ollen rahoituslakiehdotus koskee edellä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta ammatillisen koulutuksen osalta ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusta. Ammattikorkeakouluissa lisäkoulutuksena järjestettäviä ammatillisia erikoistumisopintoja rahoitetaan rahoituslakiehdotuksen mukaisesti.

Ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa järjestettävää ammatillista lisäkoulutusta ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävää lisäkoulutusta rahoitettaisiin laskennallisten yksikköhintojen mukaisesti siten kuin 11 ja 12 §:ssä säädetään. Ammattikorkeakouluissa järjestettävien ammatillisten erikoistumisopintojen rahoituksesta säädetään 6—9 §:ssä.

2 §. *Opetustoimi.* Opetustoimella tarkoitetaan laissa toimintaa, jota järjestetään perusopetuslain, lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain, ammatillisesta ai-

kuiskoulutuksesta annettavan lain, ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain ja taiteen perusopetuksesta annettavan lain nojalla. Opetustoimi kattaa 1 §:n perusteluissa mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta samat toiminnot kuin voimassa olevassa rahoituslaissa.

3 §. *Kulttuuritoimi.* Kulttuuritoimella tarkoitetaan laissa voimassa olevan rahoituslain mukaisesti kirjastolain, kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain, nuorisotyölain, liikuntalain, museolain sekä teatteri- ja orkesterilain nojalla järjestettyä toimintaa.

4 §. *Suhde kuntien valtionosuuslakiin.* Pykälän mukaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoitukseen sovelletaan kuntien valtionosuuslain niitä säännöksiä, joihin laissa erikseen viitataan. Pykälä vastaa voimassa olevan rahoituslain 2 §:ää.

2 luku. Käyttökustannusten rahoitus

5 §. *Rahoituksen laskentaperuste.* Pykälässä määritellään ne laskentaperusteet, joiden mukaan lain soveltamisalaan kuuluvien eri toimintojen rahoitus määritellään. Laskentaperusteet ovat oppilaiden, opiskelijoiden, opetustuntien, opintoviikkojen, kunnan asukkaiden ja laitoksen laskennallisten henkilötyövuosien määrät sekä niitä kohden määrätyt laskennalliset yksikköhinnat.

6 §. *Kunnan valtionosuus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kunnan valtionosuuden laskemisesta. Pykälä vastaa voimassa olevan rahoituslain 7 §:ää.

Pykäläehdotuksen mukaan kunnalle myönnetään valtionosuutta 5 §:n 1, 3 ja 4 kohdassa mainittujen toimintojen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin markkamäärä, joka saadaan, kun 8 §:ssä säädetyllä tavalla lasketusta kunnan valtionosuuden perusteesta vähennetään 9 §:ssä säädetyllä tavalla kunnan asukasmäärän perusteella laskettu kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin ja 10 §:ssä säädetyllä tavalla kunnan asukasmäärän perusteella laskettu kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin.

Kunnan valtionosuuden peruste lasketaan oppilas-, opiskelija-, opetustunti-, asukas- ja henkilötyövuosimäärän sekä mainittuja suoritteita kohden määrättyjen yksikköhintojen perusteella. Kunnan valtionosuuden peruste lasketaan opetustoimessa kunnan järjestämissä koulutuksessa opiskelevien oppilas- ja opiskelijamäärien perusteella. Kunnan rahoi-

tusosuudet puolestaan lasketaan kaikilta osin kunnan asukasmäärän perusteella. Kunnan rahoitusosuus asukasta kohden on kaikissa kunnissa yhtä suuri.

7 §. *Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämisen koulutuksen rahoitus.* Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevan rahoituslain 7 a §:ää. Momentin mukaan kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään perusopetuksen, esiopetuksen, perusopetukseen valmistavan opetuksen, lukion, ammatillisen peruskoulutuksen ja ammattikorkeakoulun käyttökustannuksia varten rahoitusta 8 §:n 1—4 kohdassa säädettyllä tavalla laskettu valtionosuuden perustetta vastaava markkamäärä kokonaisuudessaan. Kuntien vastuulle jäävä laskennallinen rahoitusosuus kuntayhtymän ja yksityisen järjestämästä koulutuksesta otetaan huomioon 9 §:ssä tarkoitetussa kunnan rahoitusosuudessa opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin. Erillisiä oppilaan kotikunnan maksuosuuksia ei 50 §:ssä säädettyä ehdotettuja poikkeuksia lukuun ottamatta olisi. Lain 50 §:n mukaan perusopetusta sairaalassa tai koulukodissa saavista oppilaista tulisi erikseen maksaa kotikuntien maksuosuudet.

Pykälän 2 momentin mukaan yksityisen yhteisön tai säätiön ulkomaalaisille opiskelijoille järjestämässä perusopetuksessa ja luokkoulutuksessa valtionosuus määräytyisi kuitenkin eräissä tapauksissa prosentiosuutena oppilasmäärän ja oppilaskohtaisten yksikköhintojen mukaan lasketusta markkamäärästä. Tällöin valtioneuvosto tai asianomainen ministeriö on perusopetuslain 7 §:n tai lukiolain 4 §:n nojalla määrännyt mainitun yhteisön tai säätiön erityiseksi koulutustehtäväksi järjestää perusopetusta tai lukio-koulutusta pääosin muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä. Mainituilta ulkomaalaisilta opiskelijoilta voidaan perusopetuslain 31 §:n 3 momentin ja lukiolain 28 §:n 1 momentin nojalla periä oppilasmaksuja. Pykälän 2 momentti mahdollistaa perusopetuslailla kumottavaksi ehdotetun vieraskielisistä yksityisistä kouluista annetun lain nojalla toimivissa kouluissa nykyisin noudatettavan rahoitusmenettelyn jatkumisen. Mainitun lain nojalla toimivat koulut ovat Helsingissä toimiva Englantilainen koulu, Helsingin Saksalainen koulu ja Helsingin kansainvälinen koulu. Näissä kouluissa on paljon Suomessa väliaikaisesti asuvien ulkomaalaisten, kuten diplomaattien lapsia, joiden opiskelusta kansain-

välisen käytännön mukaisesti peritään oppilasmaksuja.

8 §. *Kunnan valtionosuuden peruste.* Pykäläehdotuksen mukaan kunnan valtionosuuden peruste saadaan, kun pykälässä luetellut kullekin koulutusmuodolle, kirjastolle ja kuntien kulttuuritoiminnalle erikseen lasketut valtionosuuden perusteet lasketaan yhteen. Taiteen perusopetus otetaan huomioon vain siltä osin kuin siihen myönnetään valtionosuutta kunnan asukasmäärän perusteella.

Kunnan valtionosuuden perustetta laskettaessa ei voimassa olevasta lainsäädännöstä poiketen otettaisi huomioon yksityisiä peruskoulua korvaavia kouluja, koska mainittujen koulujen rahoitus myönnettäisiin 7 §:n mukaisesti suoraan koulutuksen järjestäjälle, kuten muussakin yksityisen järjestämässä koulutuksessa. Nykyisin yksityisten peruskoulua korvaavien koulujen oppilaat otetaan huomioon kunnan valtionosuuden perustetta laskettaessa ja valtionosuus myönnetään kunnalle, joka on tehnyt koulun ylläpitäjän kanssa sopimuksen. Kunta ja korvaavan koulun ylläpitäjä puolestaan ovat sopineet korvaavalle koululle tulevasta rahoituksesta.

Pykälässä säädettyjen toimintojen lisäksi kunnalle myönnetään rahoitusta myös oppisopimuskoulutukseen, taiteen perusopetuksen laskennallisen opetustuntien määrän perusteella, liikuntatoimintaan ja nuorisotyöhön sekä museon, teatterin ja orkesterin käyttökustannuksiin siten kuin 12—15 §:ssä säädetään. Näihin toimintoihin valtionosuus myönnetään oppisopimuskoulutusta lukuun ottamatta prosentiosuutena vahvistetun opetustuntimäärän, vahvistetun henkilötövuosimäärän tai asukasmäärän ja kutakin mainittua suoritetta kohden määrätyn yksikköhinnan tulosta. Oppisopimuskoulutukseen kunnalle myönnetään rahoitusta yksikköhintojen ja opiskelijamäärien mukaisesti laskettu valtionosuuden peruste kokonaisuudessaan. Edellä mainittuja valtionosuuden perusteita ei oteta huomioon tässä pykälässä tarkoitettua kunnan valtionosuuden perustetta laskettaessa.

Kunnalle myönnetään rahoitusta vapaaseen sivistystyöhön, kuten kansalaisopistojen ja kansanopistojen toimintaan, siten kuin vapaasta sivistystyöstä annettavaksi ehdotetussa laissa säädetään.

9 §. *Kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin.* Pykälässä säädetään kunnan rahoitusosuudesta opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin.

Kunnan rahoitusosuudesta kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin säädetään 10 §:ssä. Pykälä vastaa eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta voimassa olevan rahoituslain 9 §:ää.

Pykäläehdotuksen mukaan kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin on, kuten nykyisinkin, 43 prosenttia kunnan asukasmäärän ja pykälässä säädetyllä tavalla yksikköhintoihin perustuvien valtakunnallisten laskennallisten kustannusten perusteella maan asukasta kohden lasketun markkamäärän tulosta. Kunnan asukasta kohden laskettu osuus opetustoimen ja kirjaston laskennallisista kustannuksista on, kuten nykyisinkin, kaikissa kunnissa sama.

Laskettaessa mainittua valtakunnallista asukaskohtaista markkamäärää 8 §:n 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitetut kuntien valtionosuuden perusteet lasketaan yhteen ja näin saatuun markkamäärään lisätään pykälän 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetut kuntayhtymille ja yksityisille koulutuksen järjestäjille lasketut rahoitusperusteet sekä lisäksi pykälän 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetut valtion oppilaitoksille lasketut valtionosuuden perusteita vastaavat markkamäärät. Lisäksi ammatillisen peruskoulutuksen ja ammattikorkeakoulujen osalta otettaisiin huomioon 10 prosenttia oppilasmäärien ja 16 §:n nojalla vahvistettujen yksikköhintojen keskimääräisten perusteella lasketuista markkamääristä perustamishankkeista aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi. Tämä investointilisä maksetaan koulutuksen järjestäjälle siten kuin 46 §:n 3 momentissa säädetään.

Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa otettaisiin huomioon laskennalliset kustannukset kaikkien niiden toimintojen osalta, joihin oppilaiden ja opiskelijoiden kotikunnat ennen vuoden 1997 alkua olivat velvollisia osallistumaan oppilaiden kotikuntien mak-suosuuksien muodossa. Pykälän 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetut yksityiset koulutuksen järjestäjät kattavat esimerkiksi nykyisin Steiner-koulusta annetun lain nojalla toimivat Steiner-koulut, steinerpedagogisista erityiskouluista annetun lain nojalla toimivat steinerpedagogiset erityiskoulut, vieraskielisistä yksityisistä kouluista annetun lain nojalla toimivat koulut ja Anna Tapion koulusta annetun lain nojalla toimivan koulun. Ulkomaille toimivasta peruskoulua vastaavasta yksityiskoulusta annetun lain nojalla nykyään ulkomaille toimivien koulujen rahoituksen perusteena olevia laskennallisia kustan-

nuksia ei 3 momentin mukaan otettaisi huomioon kunnan rahoitusosuudessa, koska kunnilla ei nykyisinkään ole velvollisuutta osallistua mainittujen koulujen menoihin. Pykälän 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja valtion oppilaitoksia ovat nykyään yliopistojen opettajankoulutusyksiköiden yhteydessä harjoittelukoululain nojalla toimivat harjoittelukoulut, omien lakiansa nojalla nykyisin toimivat Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu, kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista annetun lain nojalla toimivat peruskouluopetusta antavat koulut sekä vammaisille ammatillista koulutusta järjestävät ammatilliset erityisoppilaitokset. Saamelaisalueen koulutuskeskus jatkaisi edelleen toimintaansa erillisen lain nojalla ja sen opiskelijat otettaisiin huomioon kunnan rahoitusosuudessa pykälän 4 momentin nojalla.

Pykälän 3 momentin mukaan kunnan rahoitusosuutta laskettaessa ei mainittujen ulkomaille toimivien koulujen lisäksi otettaisi huomioon perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetukseen valmistavaa opetusta saavia oppilaita eikä opiskelijoita, joilla ei ole kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa tai joilla on kotikunta Ahvenanmaalla. Valtio vastaisi, kuten nykyäänkin, mainittujen oppilaiden ja opiskelijoiden opetuksen rahoituksesta kokonaan yksikköhintojen perusteella laskettuihin kustannuksiin asti. Edellä mainitusta poiketen kotikuntaa vailla olevat perusopetusta saavat oppilaat kuitenkin edelleenkin otettaisiin huomioon kunnan rahoitusosuutta laskettaessa, koska kunta on perusopetuslain 4 §:n mukaan velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisille perusopetusta.

Esityksessä ehdotetaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta saavien opiskelijoiden koulumatkoista aiheutuviin kustannuksiin ei myönnetä rahoitusta ehdotetun lain nojalla. Mainittujen opiskelijoiden koulumatkoja tuetaan 1 päivästä heinäkuuta 1997 lukien ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain mukaisesti. Koska valtio vastaa mainittujen koulumatkojen tukemisesta aiheutuvista kustannuksista kokonaisuudessaan, pykälän 4 momentin mukaan kunnan rahoitusosuudessa otettaisiin valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon ennallaan säilyttämiseksi huomioon lukion ja ammatillisen

koulutuksen opiskelijoiden laskennalliset koulumatkakustannukset vuoden 1997 alusta voimaan tulleen lain mukaisina.

Kunnan rahoitusosuudessa otettaisiin, kuten nykyäänkin, 4 momentin nojalla huomioon, että valtio on vuoden 1997 alusta vastannut kokonaisuudessaan ammatillisesta lisäkoulutuksesta aiheutuvista kustannuksista. Lisäksi kunnan rahoitusosuudessa otetaan 4 momentin nojalla huomioon kaikki ne julkisen talouden tasapainottamiseksi toteutetut valtionosuuksien vähennykset, jotka on vuoden 1996 alusta toteutettu vähentämällä kuntien valtionosuuksista asukasmäärien perusteella. Aikaisempina vuosina yksikköhintojen alentamisen kautta toteutetut valtionosuuksien vähennykset pidetään edelleen voimassa 65 §:n nojalla. Valtionosuuksien vähennystä koskevassa markkamäärässä on lisäksi otettu huomioon kunnan rahoitusosuudet erillisten lakien nojalla toimivien saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja sisäasiainministeriön toimialaan kuuluvan pelastusopiston kustannuksiin.

10 §. *Kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin.* Pykälä vastaa voimassa olevan rahoituslain 9 a §:ää. Pykälän mukaan kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin on 63 prosenttia kunnan asukasmäärän sekä taiteen perusopetuksen ja kuntien kulttuuritoiminnan yksikköhintoihin perustuvien valtakunnallisten laskennallisten kustannusten perusteella maan asukasta kohden lasketun markkamäärän tulosta. Kunnan asukasta kohden laskettu osuus mainituista laskennallisista kustannuksista on ehdotuksen mukaan kaikissa kunnissa sama.

11 §. *Ammatillisen erikoisoppilaitoksen käyttökustannusten rahoitus.* Pykälässä säädetään elinkeinoelämän ylläpitämille ammatillisille erikoisoppilaitoksille myönnettävästä rahoituksesta. Pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevan rahoituslain 9 b §:ää. Ammatilliselle erikoisoppilaitokselle myönnetään rahoitusta markkamäärä, joka saadaan kertomalla koulutuksen järjestäjälle valtionosuuden laskemisen perusteeksi vahvistettu opetustunti- tai opintoviikkomäärä opetustuntia tai opintoviikkoa kohden määrättyllä yksikköhinnalla. Erikoisoppilaitokset järjestävät pääasiassa ammatillista lisäkoulutusta taustayhteisönsä henkilöstön tarpeisiin.

12 §. *Oppisopimuskoulutuksen käyttökustannusten rahoitus.* Lakiin ehdotetaan otetta-

vaksi oppisopimuskoulutuksen rahoitusta koskevat säännökset. Oppisopimuskoulutuksesta säädetäisiin muilta osin ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettavaksi ehdotetuissa laeissa. Oppisopimuskoulutuksen rahoituksesta säädetään nykyään tässä esityksessä kumottavaksi ehdotetussa oppisopimuskoulutuksesta annetussa laissa.

Oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmä pysyy ehdotuksen mukaan pääosin nykyisellään. Koulutukseen myönnetään rahoitusta opiskelijamäärien ja opiskelijaa kohden laskettujen yksikköhintojen mukaisesti. Yksikköhinnat lasketaan erikseen oppisopimuskoulutuksena järjestettävää ammatillista peruskoulutusta ja lisäkoulutusta varten. Yksikköhintojen laskemisesta säädetään 19 §:n 7 momentissa.

Oppisopimuskoulutusta ei edelleenkaan otettaisi huomioon laskettaessa 9 §:ssä tarkoitettua kunnan rahoitusosuutta opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin. Oppisopimuskoulutuksen rahoitus myönnetään ja maksetaan yksikköhintojen mukaisena koulutuksen järjestäjälle. Myös kunnat saisivat yksikköhintojen mukaisen rahoituksen kokonaisuudessaan. Nykyään oppisopimuskoulutukseen myönnetään valtionosuutta 97 prosenttia yksikköhintojen mukaan lasketusta markkamäärästä.

13 §. *Valtionosuus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin.* Pykälässä säädetään koulutuksen järjestäjälle laskennallisen opetustuntimäärän ja opetustuntia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin myönnettävästä valtionosuudesta. Kunnille myönnetään valtionosuutta taiteen perusopetukseen myös asukasmäärän perusteella siten kuin 6, 8 ja 10 §:ssä säädetään. Kunnalle voidaan taiteen perusopetuksesta annettavan lain 11 §:n 3 momentin nojalla myöntää oikeus saada valtionosuutta opetustuntimäärän perusteella.

Pykälän nojalla myönnetään valtionosuutta musiikkioppilaitoksissa nykyisin järjestettävään musiikin perusopetukseen. Musiikkioppilaitoksissa järjestettävään ammatilliseen peruskoulutukseen myönnetään opiskelijamäärään perustuvaa rahoitusta lain ammatillisen koulutuksen rahoitusta koskevien säännösten mukaisesti.

Taiteen perusopetuksesta annettavaksi ehdotetun lain mukaan opetustuntimääriin ja opetustuntikohtaisiin yksikköhintoihin perus-

tuvaan valtionosuutta voidaan myöntää myös muiden taiteenalojen kuin musiikin perusopetukseen. Lain 21 §:n 2 momentin mukaan opetustuntikohtaiset yksikköhinnat lasketaan taiteenaloittain toteutuneiden kustannusten mukaan.

Pykälän mukaan valtionosuus on, kuten musiikkioppilaitoksissa nykyään, 57 prosenttia laskennallisen opetustuntimäärän ja yksikköhinnan tulosta.

14 §. *Valtionosuus liikuntatoiminnan ja nuorisotyön käyttökustannuksiin.* Liikuntatoiminnan ja nuorisotyön valtionosuus on pykäläehdotuksen mukaan nykyiseen tapaan 37 prosenttia asukasta kohden määrätyn yksikköhinnan ja kunnan asukasmäärän tulosta. Liikuntatoiminnalle ja nuorisotyölle määrättäisiin nykyiseen tapaan kummallekin omat asukaskohtaiset yksikköhintansa siten, että nuorisotyön yksikköhinta määrätään alle 29-vuotiaille kunnan asukkaille ja liikuntatoiminnan yksikköhinta kaikille kunnan asukkaille. Pykälä vastaa sisällöltään voimassa rahoituslain 9 d §:ää. Liikuntatoiminnan ja nuorisotyön yksikköhintojen laskemisesta säädetään 26 ja 27 §:ssä.

Liikuntatoiminnan ja nuorisotyön valtionosuuden laskentaperusteet on tarkoituksenmukaista pitää erillään kunnan 6 §:n mukaisesta valtionosuudesta, koska toimintaa rahoitetaan arpajaislaissa tarkoitetuista veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista. Liikuntalain (984/1979) ja nuorisotyölain (235/1995) mukaan käyttökustannusten valtionosuus tulee käyttää liikuntalain ja nuorisotyölain mukaiseen toimintaan.

15 §. *Valtionosuus museon, teatterin ja orkesterin käyttökustannuksiin.* Museon, teatterin ja orkesterin valtionosuus on pykäläehdotuksen mukaan nykyiseen tapaan 37 prosenttia kullekin toiminnalle erikseen henkilötyövuotta kohden määrätyn yksikköhinnan ja laitoksen ylläpitäjälle vahvistetun laskennallisen henkilötyövuosimäärän tulosta. Pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevan rahoituslain 9 e §:ää.

3 luku. Opetustoimen yksikköhinnat

16 §. *Yksikköhintojen keskimääräiset markkamäärät.* Pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevan rahoituslain 10 §:ää. Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain yksikköhintojen keskimääräiset markkamäärät koulutusmuodoittain seuraavaa varainhoitovuotta varten. Opetusministeriö määrää seuraavan va-

rainhoitovuoden valtionosuuden perusteena käytettävät yksikköhinnat pykälässä tarkoitettujen keskimääräisten markkamäärien perusteella. Yksikköhintojen perusteella laskettujen koulutusmuotokohtaisten valtionosuuksien laskennallisten perusteiden tulee yhteenlaskettuina vastata yksikköhintojen keskimääräisten markkamäärien perusteella koulutusmuodoittain laskettuja laskennallisia valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Yksikköhintojen keskimääräistä markkamäärää ei kuitenkaan vahvisteta sellaista koulutusta varten, jonka osalta yksikköhinnan taso määräytyy suoraan lain nojalla. Näin ollen esimerkiksi oppisopimuskoulutusta varten ei vahvisteta yksikköhintojen keskimääräisiä markkamääriä, koska yksikköhinnat lasketaan oppisopimuskoulutuksessa suoraan pykälän nojalla ammatillista koulutusta varten vahvistetusta ammatillisen koulutuksen yksikköhintojen keskimääräisestä markkamäärästä. Ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhinnat määräytyvät niin ikään suoraan 22 §:n nojalla. Myöskään taiteen perusopetuksen asukaskohtaista valtionosuutta varten ei tarvitse vahvistaa keskimääräistä markkamäärää, koska 21 §:n 1 momentin mukaan opetusministeriö vahvistaa taiteen perusopetuksen asukaskohtaisen yksikköhinnan vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

Yksikköhintojen keskimääräisiä markkamääriä vahvistettaessa valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun sekä kustannustason arvioitujen muutokset sekä toteutuneet poikkeamat mainituista arvioista otetaan huomioon siten kuin kuntien valtionosuuslaissa säädetään. Pykälän viittaus kuntien valtionosuuslain 6 §:n 3 momenttiin mahdollistaa kustannustason muutosten ottamisen huomioon todellista pienempänä myös silloin, kun vahvistetaan yksikköhintoja ja niiden keskimääräisiä markkamääriä selvitettyä valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa joka neljäs vuosi.

17 §. *Perusopetuksen yksikköhinnat.* Pykälän 1 momentin mukaan perusopetuksen yksikköhinnat seuraavalle varainhoitovuodelle lasketaan joka toinen vuosi yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä vuotena perusopetuksesta kaikille opetuksen järjestäjille aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Kustannuksissa otettaisiin siten huomioon kunnille, kuntayhtymille, valtiolle ja yksityisille opetuksen järjestäjille aiheutuneet kustannukset. Nykyisin val-

takunnallisissa kokonaiskustannuksissa otetaan huomioon vain kuntien peruskoulujen ja yksityisten peruskoulua korvaavien koulujen kustannukset. Pykäläehdotuksen mukaan yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan otettaisi huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita kustannuksia, koska nämä kustannukset rakenteeltaan poikkeavat Suomessa järjestetyn opetuksen kustannuksista. Ulkomailla perusopetusta annetaan nykyään 11 ulkomailla toimivassa peruskoulua vastaavassa yksityiskoulussa.

Yksikköhintoja laskettaessa otetaan ehdotuksen mukaan nykyiseen tapaan huomioon myös oppilaiden kuljettamisesta ja majoittamisesta aiheutuneet kustannukset.

Pykälän 2 momentissa säädetään kunnille perusopetusta varten määrättävien yksikköhintojen laskemisesta. Yksikköhinnat laskettaisiin pääosin samalla tavalla kuin nykyään. Kuntien yksikköhintoja porrastettaisiin, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, kunnan kouluverkon rakenteen, niin sanottua luokamuotoista erityisopetusta saavien oppilaiden määrän ja kunnan asukastiheyden perusteella. Ruotsinkieliseen opetukseen ruotsinkielisissä ja kaksikielisisä kunnissa osallistuvien oppilaiden sekä saamelaiden kotiseutualueella saamenkieliseen opetukseen osallistuvien oppilaiden osalta yksikköhintoja korotettaisiin kymmenellä prosentilla. Saaristokuntien yksikköhintoja ehdotetaan korotettavaksi joko 10 tai 20 prosentilla riippuen siitä, onko yli puolella asukkaista kiinteä kulkuyhteys mantereeseen.

Asetuksella on tarkoitus säätää, että kuntien yksikköhintoja porrastetaan kunnan kouluverkon rakennetta ja opetuksen järjestämistapaa kuvaavan tunnusluvun ja asukastiheyskertoimen mukaan. Tunnusluvun painoarvo olisi, kuten nykyäänkin 40 prosenttia ja asukastiheyden painoarvo 60 prosenttia.

Tunnusluvun laskemisessa otetaan, kuten nykyäänkin, huomioon kunnan kouluverkon rakenne, opetuksen järjestämistapa ja erityisopetusta saavien oppilaiden määrä. Lisäksi tunnuslukua on tarkoitus nykyiseen tapaan korottaa niiden kuntien osalta, joissa asukastiheys on alle viisi asukasta neliökilometriä kohden.

Koska perusopetuslaissa ei nykyisestä poiketen säädettäisi perusopetusta antavien oppilaitosten jakautumisesta ala- ja yläasteeseen, kouluverkon rakenteen vaikutusta tunnuslukuun ei enää voida määritellä mainitun jaon perusteella. Koska kustannukset ovat

kuitenkin nykyisillä yläasteen vuosiluokilla korkeammat kuin 1—6 luokalla, asetuksella on tarkoitus säätää, että tunnuslukua korotetaan 7—9 vuosiluokan tai niitä vastaavaan ikäluokkaan kuuluvien oppilaiden osalta. Tunnusluvussa otetaan nykyään erikseen huomioon kunnan ainoa samankielinen alle 180 oppilaan yläasteen koulu sekä alle 80 oppilaan ala-asteen koulut. Asetuksella on tarkoitus säätää, että kunnan tunnuslukua korotetaan, jos kunnassa järjestetään opetusta alle 180:lle oppilaalle, jotka opiskelevat 7—9 vuosiluokalla tai kuuluvat niitä vastaavaan ikäluokkaan. Asetuksella on tarkoitus säätää, että tunnuslukua edelleenkin korotettaisiin sellaisten pienten koulujen osalta, jotka järjestävät opetusta alle 80:lle 1—6 vuosiluokan tai niitä vastaavaan ikäluokkaan kuuluvalla oppilaalla.

Tunnuslukua laskettaessa otettaisiin huomioon ne erityisopetusta saavat oppilaat, jotka on perusopetuslain 17 §:n 2 momentin nojalla siirretty erityisopetukseen. Asetuksella on tarkoitus säätää, että yksikköhintoa jatkossakin korotetaan 11-vuotisen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien vammaisten ja vaikeimmin kehitysvammaisten osalta.

Opetusministeriö voisi erityisestä syystä korottaa kunnan perusopetuksen yksikköhintoa. Mainittu korotus voitaisiin tehdä, jos kunnan peruskoulumenot ovat esimerkiksi kunnan koon ja harvan asutuksen, saaristoisuuden, kaksikielisyyden, saamenkielisen opetuksen tai muun niihin verrattavan erityisen syyn vuoksi keskimääräistä korkeammat eikä kunta muutoin pysty turvaamaan asianmukaisen opetuksen antamista. Korotus voidaan tehdä useaksi vuodeksi kerrallaan.

Pykälän 3 momentissa säädetään kuntayhtymän järjestämän perusopetuksen yksikköhinnan laskemisesta. Kuntayhtymän yksikköhinta laskettaisiin samalla tavalla kuin kunnan yksikköhinta. Näin ollen kuntayhtymän yksikköhintoa porrastettaisiin samoilla perusteilla kuin kunnan yksikköhintoa. Opetusministeriö voisi myös kuntayhtymälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa kuntayhtymän yksikköhintoa. Asukastiheys ja saaristoisuus otetaan kuntayhtymän yksikköhintoa laskettaessa huomioon siten kuin asetuksella säädetään. Asetuksella on tarkoitus säätää, että saaristoisuuden perusteella yksikköhintaan tehtävä korotus määräytyy 2 momentissa mainittujen prosenttilukujen suuruusena sen kunnan mukaan, jossa opetus

pääasiassa järjestetään. Asetuksella on myös tarkoitus säätää, että kuntayhtymän yksikköhintaa laskettaessa otettaisiin huomioon kuntayhtymän jäsenkuntien asukastiheydet. Pykäläehdotuksen 8 momentin nojalla on lisäksi tarkoitus asetuksella säätää, että järjestettäessä perusopetusta myös muuna kuntien väliseen sopimukseen perustuvana yhteistyönä perusopetuksen yksikkö hinnassa otettaisiin huomioon yhteistyökuntien asukastiheydet.

Yksityisen perusopetuksen järjestäjän yksikköhinta on pykälän 4 momentin mukaan 90 prosenttia sen kunnan yksikkö hinnasta, jossa opetusta pääasiassa järjestetään. Kuitenkin niillä opetuksen järjestäjillä, jotka ylläpitävät perusopetusta tai sitä vastaavaa opetusta antavaa oppilaitosta ennen lain voimaantuloa 31 päivänä heinäkuuta 1998, yksikköhinta on sama kuin sen kunnan yksikköhinta, jossa opetus pääasiassa järjestetään. Nykyisin perusopetusta tai sitä vastaavaa opetusta järjestetään yksityisen yhteisön tai säätiön toimesta peruskoululain nojalla toimivissa kunnan peruskoulua korvaavissa kouluissa, aikuislukiolain nojalla toimivissa aikuislukioissa, Steiner-koulusta annetun lain nojalla toimivissa Steiner-kouluissa, steinerpedagogisista erityiskouluista annetun lain nojalla toimivissa steinerpedagogisissa erityiskouluissa, vieraskielisistä yksityisistä kouluista annetun lain nojalla toimivissa kouluissa, ulkomailla toimivasta peruskoulua vastaavasta yksityisestä koulusta annetun lain nojalla toimivissa kouluissa ja Anna Tapion koulusta annetun lain nojalla toimivassa Anna Tapion koulussa. Lisäksi perusopetusta järjestetään yksityisissä kansanopistoissa.

Opetusministeriö voi yksityiselle perusopetuksen järjestäjälle perusopetuslain 7 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa. Tällainen erityinen koulutustehtävä olisi esimerkiksi perusopetuksen järjestäminen sisäoppilaitosmuotoisesti. Perusopetusta järjestetään nykyään useassa sisäoppilaitoksena toimivassa kansanopistossa. Mainittujen kansanopistojen ylläpitäjille annetaan lain voimaan tullessa erityiseksi koulutustehtäväksi järjestää internattimutoista perusopetusta. Asetuksella on tarkoitus säätää, että tällaisessa opetuksessa yksikköhintoja korotetaan. Niissä kansanopistoissa, joissa perusopetuksen osuus on opiston toiminnan kokonaismäärästä mer-

kittävä, yksikköhintaa voitaisiin tarpeen mukaan korottaa myös harkinnanvaraisesti. Sisäoppilaitosmuotoisesti järjestetyssä koulutuksessa ei sovellettaisi 7 momenttia, jonka mukaan aikuisopiskelijoiden osalta yksikköhinta olisi muihin oppilaisiin sovellettavaa yksikköhintaa alempi.

Yksityisen perusopetuksen järjestäjän yksikköhintaa voitaisiin korottaa myös esimerkiksi sillä perusteella, että koulutuksen järjestäjälle määrätään erityiseksi koulutustehtäväksi tarjota yhtä kuntaa laajemmalla alueella ilmenneiden koulutustarpeiden edellyttämiä koulutuspalveluja. Tällä perusteella on tarkoitus korottaa vammaisille opetusta järjestävien steinerpedagogisten erityiskoulujen sekä Anna Tapion koulun yksikköhintaa siten, että mainittujen koulujen rahoitusperusteet säilyvät nykyisellään.

Nykyisin perusopetusta järjestetään runsaassa 30 yksityisessä peruskoulua korvaavassa koulussa. Valtionosuus maksetaan näiden koulujen oppilaiden osalta nykyisin sille kunnalle, jonka kanssa koulun ylläpitäjä on tehnyt sopimuksen siitä, että koulu toimii kunnan peruskoulua korvaavana kouluna. Valtionosuus myönnetään kunnalle kunnan peruskoulun yksikköhinnan mukaisena. Kunta puolestaan rahoittaa korvaavaa koulua sen mukaan kuin se on koulun ylläpitäjän kanssa sopinut. Lain 7 §:n ja tämän pykälän 4 momentin mukaan yksityisen perusopetusta järjestävän koulun rahoitus myönnettäisiin ja maksettaisiin nykyisestä poiketen suoraan koulutuksen järjestäjälle. Vuoden 1995 kustannustietojen mukaan peruskoulua korvaavien koulujen oppilaskohtaiset todelliset kustannukset ovat eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta suuremmat kuin asianomaisen kunnan oppilasta kohden laskettu yksikköhinta. Tämä merkitsee sitä, että moni nykyinen peruskoulua korvaavan koulun ylläpitäjä joutuu jatkossakin sopimaan kunnan kanssa yksityiselle koululle yksikköhinnan lisäksi maksettavasta kunnan rahoituksesta.

Pykälän 4 momentin mukaan ulkomailla järjestettävän opetuksen yksikköhinta määrättäisiin porrastamalla 16 §:ssä tarkoitettua perusopetuksen yksikköhintojen keskimääräistä markkamäärää eri maiden kustannustasossa olevien erojen perusteella. Yksikköhinnan laskemisesta säädetään tarkemmin asetuksella ja opetusministeriön päätöksellä. Asetuksella on tarkoitus säätää yksikköhinnan laskemisesta samalla tavalla kuin ulkomailla toimivasta peruskoulua vastaavasta

yksityiskoulusta annetun lain nojalla toimivien koulujen yksikköhintojen laskemisesta nykyisin säädetään.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan Steiner-koulujen rahoitus määräytyy sijaintikunnan peruskoulun yksikköhinnan perusteella, joten mainittujen koulujen rahoitusperuste säilyy ehdotuksen mukaan nykyisellään. Vieraskielisten yksityisten koulujen rahoitus määräytyy nykyään perusopetuksen yksikköhintojen keskimääräisen markkamäärän perusteella siten, että mainitusta markkamäärästä vähennetään neljä prosenttia. Ottaen huomioon mainittujen koulujen sijaintikunnan eli Helsingin kaupungin yksikköhinta, koulujen yksikköhinnat pysyisivät ehdotuksen mukaan likipitään nykyisellä tasolla.

Pykälän 5 momentin mukaan perusopetuksen yksikköhinnat tulee määrätä siten, että yksikköhintojen perusteella lasketut laskennalliset valtakunnalliset kokonaiskustannukset vastaavat toteutuneita perusopetuksesta aiheutuneita valtakunnallisia kustannuksia niinä vuosina, joina yksikköhinnat lasketaan toteutuneiden kustannusten mukaan. Yksikköhinnat lasketaan toteutuneiden kustannusten perusteella joka toinen vuosi. Pykälän 6 momentin mukaan yksikköhinnat lasketaan muilta osin joka vuosi samalla tavalla. Näin ollen esimerkiksi oppilasmäärät ja koulutuksen järjestäjän yksikköhintojen porrastusten muutokset otetaan huomioon vuosittain. Momentit vastaavat voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Lain 65 §:ssä säädetään poikkeusmenettelystä laskettaessa yksikköhintoja toteutuneiden kustannusten mukaan vuodelle 1999. Mainituilla pykälillä turvataan ennen vuotta 1996 yksikköhintoja alentamalla toteutettujen valtionosuuksien leikkausten voimassa pysyminen. Yksikköhinnat poikkeavat mainittuina vuosina todellisista kustannuksista.

Pykälän 7 momentin mukaan yksikköhinta olisi aikuisille järjestetyssä perusopetuksessa alempi kuin muussa perusopetuksessa. Säännös vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä, jonka mukaan aikuislukiossa järjestetyn perusopetuksen yksikköhinnat ovat muuta perusopetusta alemmat. Kun oppilaitosmuodoista ei enää tältä osin säädettäisi, momentissa on aikuisopiskelijaksi määritelty 18 vuotta täyttäneet oppilaat.

Pykälän 8 momentin perusteella asetuksella voidaan yksikköhintojen porrastamisen lisäksi säätää tarkemmin myös yksikköhinnan muusta laskemisesta.

18 §. *Lukion yksikköhinnat.* Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan perusopetuksen yksikköhintojen tapaan joka toinen vuosi yksikköhinnan määrittämistä edeltäneenä vuonna kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Kunnille ja kuntayhtymille määrättäviä lukion yksikköhintoja porrastetaan koulutuksen järjestäjän kokonaisopiskelijamäärän perusteella siten kuin asetuksella säädetään. Yksityisen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta on sama kuin sen kunnan yksikköhinta, jossa koulutus pääasiassa järjestetään.

Asetuksella on tarkoitus säätää, että kunnallisten koulutuksen järjestäjien yksikköhinnat ovat korkeammat, jos kokonaisopiskelijamäärä on alle 200. Korotus olisi edelleen suurempi, jos opiskelijoita on vähemmän kuin 60. Asetuksella on nykyiseen tapaan tarkoitus säätää, että järjestettäessä koulutusta sekä suomen että ruotsin kielellä korotuksen perusteena ovat opiskelijamäärät lasketaan erikseen suomenkielistä ja erikseen ruotsinkielistä koulutusta varten. Korotus määräytyisi kieliryhmittäin laskettujen korotusperusteiden opiskelijamäärillä painotettuna keskiarvona. Ehdotetut korotusperusteet vastaavat voimassa olevia kunnan lukion yksikköhinnan korotusperusteita.

Myös lukion yksikköhintoja voitaisiin 17 §:n perusteluissa selostetulla tavalla korottaa koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä. Erityisenä syynä voi olla esimerkiksi se, että lukion oppilaille järjestetään haja-asutusalueella maksuton majoitus perusopetusta saavien oppilaiden majoituksen yhteydessä. Yksikköhinta on 18 vuotta täytettyään opintonsa aloittaneiden opiskelijoiden osalta kuten nykyisin aikuislukioissa, 60 prosenttia koulutuksen järjestäjän yksikköhinnasta.

Lain 65 §:ssä säädetään 17 §:n perusteluissa todetusta julkisen talouden säästöihin liittyvästä poikkeusmenettelystä laskettaessa yksikköhintoja toteutuneiden kustannusten mukaan vuodelle 1999.

Pykälän 3, 4 ja 6 momentti vastaa 17 §:n 5, 6 ja 8 momenttia.

19 §. *Ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat.* Pykälän 1 momentin mukaan ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan perusopetuksen ja lukiokoulutuksen yksikköhintojen tapaan

joka toinen vuosi yksikköhinnan määrittämistä edeltäneenä vuonna kaikille koulutuksen järjestäjille ammatillisesta koulutuksesta aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Oppisopimuskoulutuksesta aiheutuneita kustannuksia ja oppisopimuskoulutusopiskelijoita ei kuitenkaan otetaisi huomioon yksikköhintoja laskettaessa. Oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen yksikköhinta määräytyy 7 momentin mukaisesti prosenttiosuutena 16 §:n nojalla vahvistetusta ammatillisen koulutuksen yksikköhintojen keskimääräisestä markkamäärästä. Vuodelle 1997 vahvistetun yksikköhintojen keskimääräisen markkamäärän mukaan lasketut oppisopimuskoulutuksen yksikköhinnat vastaavat voimassa olevan lainsäädännön mukaisia oppisopimuskoulutuksen yksikköhintoja. Jatkossa oppisopimuskoulutuksen yksikköhinnat muuttuvat ammatillisen koulutuksen yksikköhintojen keskimääräisessä tasossa tapahtuvien muutosten mukaisesti.

Pykälä kattaisi ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammatillisissa erityisoppilaitoksissa nykyisin järjestettävän koulutuksen lisäksi ammatillisen peruskoulutuksen, jota järjestetään nykyisin musiikkioppilaitoksissa, valtionosuutta saavissa kansanopistoissa ja valtionosuutta saavissa liikunnan koulutuskeskuksissa. Viimeksi mainituissa oppilaitoksissa ehdotetaan siten siirryttäväksi muun ammatillisen koulutuksen tavoin opiskelija-kohtaisiin yksikköhintoihin perustuvaan rahoitukseen. Nykyisin ammatillisen peruskoulutuksen rahoitus perustuu mainituissa oppilaitoksissa opetustuntia, opiskelijaviikkoa tai opiskelijavuorokautta kohden määrättyjen yksikköhintojen ja oppilaitoksen ylläpitäjälle ennalta seuraavaa vuotta varten vahvistetun opetustunti-, opiskelijaviikko- tai opiskelijavuorokausimäärän perusteella. Myös ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa nykyisin järjestettävää ammatillista peruskoulutusta rahoitettaisiin yksikköhintojen perusteella.

Ehdotuksen mukaan yksikköhinnat laskettaisiin toteutuneiden kustannusten mukaisesti koulutusaloittain. Nykyään yksikköhinnat lasketaan oppilaitosmuodoittain toteutuneiden kustannusten perusteella. Esitykseen sisältyvässä uudessa ammatillisesta koulutuksesta koskevassa lainsäädännössä oppilaitosmuodot ehdotetaan korvattavaksi koulutusaloilla. Asetuksella on tarkoitus säätää, että koulutusaloja on ammatillisesta koulutuksesta annettavaksi ehdotetun lain 12 §:n peruste-

luissa selostetulla tavalla seitsemän.

Pykälän 2 momentin mukaan koulutusala-kohtaisia yksikköhintoja korotetaan asetuksella säädettävällä tavalla erityisopetusta saavien opiskelijoiden osalta. Pykälän 7 momentin mukaan yksikköhintaa korotettaisiin nykyisestä poiketen myös oppisopimuskoulutuksena järjestettävässä erityisopetuksessa.

Pykälän 2 momentin mukaan yksikköhintoja porrastetaan myös muiden olennaisesti koulutuksen kustannuksiin vaikuttavien tekijöiden perusteella. Viimeksi mainitulla perusteella yksikköhintoja on tarkoitus porrastaa koulutusalan sisällä sellaisessa koulutuksessa, jossa kustannukset merkittävästi poikkeavat koulutusalan muun koulutuksen kustannuksista. Säännöksen nojalla on tarkoitus muun ohella turvata se, ettei nykyisin musiikkioppilaitoksissa, kansanopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa järjestettävän ammatillisen koulutuksen rahoitukseen tule olennaisia muutoksia. Säännös mahdollistaa yksikköhinnan porrastamisen myös keskimääräisiä koulutusala-kohtaisia yksikköhintoja alemmiksi.

Myös ammatillisessa koulutuksessa yksikköhintoja voitaisiin 17 §:n perusteluissa selostetulla tavalla korottaa koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä.

Pykälän 2 momentin mukaan ammatillisen koulutuksen yksikköhintoja korotettaisiin, kuten nykyisinkin, majoitusedun saaneiden opiskelijoiden osalta. Korotuksesta säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Asetuksella on tarkoitus säätää, että korotus tehdään markkamääräisenä siten, että se vastaa majoituksesta opiskelijaa kohden keskimäärin aiheutuneita kustannuksia. Opiskelijoiden majoittamisesta aiheutuneet kustannukset otetaan huomioon laskettaessa ammatillisen koulutuksen yksikköhintoja.

Ammatillista erityisopetusta järjestetään nykyään sekä ammatillisissa oppilaitoksissa että erityisesti vammaisille tarkoitetuissa ammatillisissa erityisoppilaitoksissa. Viimeksi mainituissa oppilaitoksissa majoituskustannukset opiskelijaa kohden ovat opiskelijoiden suuremman vammaisuusasteen vuoksi huomattavasti korkeammat kuin muualla järjestettävässä ammatillisessa erityisopetuksessa. Asetuksella on tämän vuoksi tarkoitus säätää, että majoitusedun perusteella koulutuksen järjestäjän yksikköhintaan tehtävä korotus on korkeampi, jos opetusministeriö on ammatillisesta koulutuksesta annettavaksi

ehdotetun lain 19 §:n 2 momentin mukaisesti määrännyt koulutuksen järjestäjän erityiseksi koulutustehtäväksi huolehtia vammaisten erityisopetuksen järjestämisestä. Mainitussa erityisopetuksessa opiskelijoille voidaan myös tarjota ammatillisesta koulutuksesta annettavan lain 37 §:n 2 momentissa tarkoitettuja lisäetuja. Tällaisia lisäetuja ovat esimerkiksi maksuttomat oppikirjat ja muut koulutarvikkeet sekä majoituksessa olevien opiskelijoiden tarpeelliset viikottaiset koulumatkat.

Pykälän 4 momentin mukaan kullekin koulutuksen järjestäjälle määrätään koulutusaloitain laskettujen yksikköhintojen ja eri koulutusaloilla opiskelevien määrien perusteella yksi yksikköhinta.

Pykälän 5 momentin mukaan koulutuksen järjestäjälle määrättävää yksikköhintaa voidaan korottaa sillä perusteella, että koulutusta järjestetään toiminnan laajuus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa. Korotuksesta päättää valtionapuviranomainen eli opetusministeriö. Yksikköhintaan erillisten vuokrien perusteella tehtävä korotus on vaihtoehto perustamishankkeeseen myönnettävälle valtionosuudelle. Tämän vuoksi yksikköhinnan korotus tulee kysymykseen vain sellaisten vuokratilojen perusteella, jotka laajuudeltaan ovat verrattavissa tiloihin, joihin voitaisiin myöntää perustamishankkeen valtionosuutta. Vuokrien perusteella yksikköhintoihin tehtävän korotuksen edellytyksenä ei enää olisi, että toiminnan tulee pääasiassa tapahtua vuokratiloissa.

Pykälän 3 ja 6 momentti vastaa 17 §:n 5 ja 6 momenttia. Lain 65 ja 66 §:ssä säädetään julkisen talouden säästöihin ja ammattikorkeakoulujärjestelmän toimeenpanoon liittyvästä poikkeusmenettelystä laskettaessa yksikköhintoja toteutuneiden kustannusten mukaan vuosille 1999 ja 2000.

20 §. *Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat.* Pykälän 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan ammatillisen koulutuksen yksikköhintojen tapaan joka toinen vuosi yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä vuonna kaikkien ammattikorkeakoulujen toteutuneiden kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhinnat lasketaan ammattikorkeakoulututkinnoittain. Pykälän 2 momentin nojalla tutkinnoittain opiskelijaa kohden laskettuja yksikköhintoja voitaisiin, kuten nykyisinkin, asetuksella säädettävällä tavalla porrastaa tutkintoon johtavien koulutusohjelmien ja

muiden opetusjärjestelyjen kustannuksissa olevien olennaisten erojen perusteella. Opetusministeriö voisi lisäksi erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa.

Pykälän 3—6 momentti vastaa jäljempänä selostettavia poikkeuksia lukuun ottamatta 19 §:n 3—6 momenttia. Ammatillisen koulutuksen koulutusaloittaisten yksikköhintojen sijasta pohjana kuitenkin ovat ammattikorkeakoulujen tutkintokohtaiset yksikköhinnat. Pykälän 4 momentin mukaan ammatillisten erikoistumisopintojen yksikköhinta on sama kuin ammattikorkeakoululle määrätty yksikköhinta. Voimassa olevien säännösten mukaan erikoistumisopintojen yksikköhintana opiskelijaa kohden käytetään ammattikorkeakoululle vahvistettua valtakunnallista yksikköhintojen keskimääräistä markkamäärää. Ehdotettu ammattikorkeakoulun oma yksikköhinta kuvaa yksikköhintojen keskimääräistä markkamäärää paremmin ammattikorkeakoulussa järjestettävien erikoistumisopintojen kustannuksia, koska erikoistumisopinnot yleensä ovat lähellä ammattikorkeakoulun tutkintorakenteen mukaista koulutusta.

Lain 65 ja 66 §:ssä säädetään julkisen talouden säästöihin ja ammattikorkeakoulujärjestelmän toimeenpanoon liittyvästä poikkeusmenettelystä laskettaessa yksikköhintoja toteutuneiden kustannusten mukaan vuosille 1999 ja 2000.

21 §. *Taiteen perusopetuksen yksikköhinnat.* Pykälän 1 momentin mukaan opetusministeriö vahvistaa taiteen perusopetuksen yksikköhinnan asukasta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Esitykseen sisältyvän taiteen perusopetuksesta annettavaksi ehdotetun lain 2 §:n mukaan kunta voi järjestää taiteen perusopetusta ilman erillistä lupaa. Mainitun lakiehdotuksen 11 §:n mukaan kunta, joka järjestää taiteen perusopetusta, saa valtionosuutta kunnan asukasmäärän ja pykälän 1 momentissa tarkoitettun asukasta kohden vahvistetun yksikköhinnan mukaisesti. Ehdotus vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Pykälän 2 momentissa säädetään opetustuntia kohti laskettavista taiteen perusopetuksen yksikköhinnoista. Taiteen perusopetuksesta annettavaksi ehdotetun lain mukaan kuntayhtymä, yksityinen yhteisö tai säätiö, jolle opetusministeriö on myöntänyt luvan järjestää taiteen perusopetusta, saa valtionosuutta laskennallisten opetustuntien ja opetustuntia kohden laskettujen yksikköhintojen perusteella. Myös kunnalle voidaan taiteen

perusopetuksesta annettavaksi ehdotetun lain 11 §:n mukaan myöntää oikeus saada valtionosuutta opetustuntimäärän mukaan. Tällöin kunta saa valtionosuutta sekä asukasmäärän että opetustuntimäärän perusteella.

Pykälän 2 momentin mukaan taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaiset yksikköhinnat seuraavalle varainhoitovuodelle lasketaan joka toinen vuosi yksikköhintojen määrittämisestä edeltävän vuoden toteutuneiden kustannusten perusteella. Yksikköhinnat ja niiden perusteena olevat kustannukset lasketaan erikseen kullekin taiteenaloille. Näin ollen esimerkiksi nykyisin musiikkioppilaitoksissa järjestettävää musiikin opetusta varten määrätään oma yksikköhintansa.

Nykyisin opetustuntikohtaiset toteutuneisiin kustannuksiin perustuvat yksikköhinnat on määrätty vain musiikin opetusta varten. Muiden taiteenalojen, kuten esimerkiksi kuvataiteen opetustuntikohtaisia yksikköhintoja ei siten ole toiminnan alkaessa mahdollista laskea pykälässä esitetyn pääsäännön mukaisesti toteutuneiden kustannusten perusteella. Tämän vuoksi yksikköhinnat on järjestelmän piiriin tulevien uusien taiteenalojen osalta laskettava opetustuntia kohden arvioitujen kustannusten perusteella siihen saakka, kunnes yksikköhinnat on mahdollista laskea toteutuneiden kustannusten mukaan.

Lain 65 §:ssä säädetään 17 §:n perusteluissa todetusta julkisen talouden säästöihin liittyvästä poikkeusmenettelystä laskettaessa yksikköhintoja toteutuneiden kustannusten mukaan vuodelle 1999.

22 §. *Ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhinnat.* Pykälän mukaan opetusministeriö vahvistaa, kuten nykyäänkin, vuosittain ammatillisten erikoisoppilaitosten opetustunti- tai opintoviikkokohtaisiksi yksikköhinoiksi edelliselle vuodelle vahvistetut yksikköhinnat tarkistettuna yksikköhintojen soveltamisvuoden arvioituun kustannustasoon. Yksikköhintoja porrastettaisiin asetuksella säädettävällä tavalla olennaisesti koulutuksen kustannuksiin vaikuttavien tekijöiden perusteella. Asetuksella on nykyiseen tapaan tarkoitus säätää, että yksikköhintoja porrastetaan koulutusaloittain ja oppilaitoksittain.

Lain 67 §:n mukaan ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhinoiksi vuodelle 1999 vahvistetaan voimassaolevan rahoituslain nojalla vuodeksi 1998 vahvistetut yksikköhinnat.

23 §. *Yksikköhintoja laskettaessa huomiot-
ta jätettävät kustannukset.* Pykälän 1 mo-

mentissa on lueteltu ne kustannukset, joita ei oteta huomioon laskettaessa opetustoimen valtionosuuden perusteena käytettäviä yksikköhintoja. Pykälä vastaa sisällöltään pääosin voimassa olevan rahoituslain 19 §:ää. Momentin 1 kohdan mukaan 31 §:ssä tarkoitettuja perustamishankkeista ja maa-alueen hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia ei oteta huomioon yksikköhintoja laskettaessa. Perustamishankkeista aiheutuvia kustannuksia ei oteta huomioon silloinkaan, kun hanke on toteutettu ilman valtionosuutta. Momentin 1 kohtaa on voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna selkeytetty siten, että maa-alueen hankkimisen lisäksi myös sen vuokraamisesta aiheutuneita kustannuksia ei oteta huomioon yksikköhintoja laskettaessa. Pykälä tältäkin osin vastaa noudatettua hallintokäytäntöä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijoiden kuljetuksen järjestämisestä aiheutuneita kustannuksia ei otettaisi huomioon yksikköhintoja laskettaessa. Kustannukset, jotka aiheutuvat oppivelvollisten kuljetuksesta saamaan perusopetusta, sisältyisivät kuitenkin yksikköhintoihin. Lukion ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kuljetuksen tukemisesta säädetään lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuesta annetussa laissa.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja laskennallisia poistoja ovat esimerkiksi toimitilojen vuokra-arvojen pääomakorvaukset. Momentin 4 kohdan mukaan yksikköhintoja laskettaessa käyttökustannuksina ei pidetä kustannuksia, joihin myönnetään erikseen lakiin perustuvaa valtionrahoitusta. Tällaisia ovat ensinnäkin kustannukset, joihin myönnetään rahoitusta muun kuin ehdotetun lain nojalla. Myöskään 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua ammattikorkeakoulussa järjestettävästä opettajankoulutuksesta aiheutuvia kustannuksia ja 62 §:ssä tarkoitettuja ammatillisten erityisoppilaitosten lainojen hoito-
menoja ei oteta yksikköhinnoissa huomioon, koska rahoitus mainittuihin kustannuksiin määräytyy erikseen kokonaan mainittujen säännösten nojalla.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan koulutuksen järjestäjän toiselle koulutuksen järjestäjälle palveluista maksamia korvauksia ei lueta kustannuspohjiin, jos palveluista niiden tuottajalle aiheutuneet kustannukset otetaan huomioon ehdotetun lain tai vapaasta sivistystyöstä annettavaksi ehdotetun lain mukaisia yksikköhintoja laskettaessa. Maini-

tun 5 kohdan mukaan huomioon ei myöskään otettaisi kuntayhtymän perussopimuksen mukaisia jäsenkuntien lisämaksuosuuksia koulutuksen järjestäjänä toimivalle kuntayhtymälle, laskennalliset yksikköhinnat ylittävistä kustannuksista maksettavia korvauksia koulutuksen järjestäjälle järjestettäessä koulutusta yhteistyössä muuten kuin kuntayhtymissä eikä muita koulutuksen järjestäjille yhteistyösopimusten perusteella maksettavia lisäsuorituksia.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan yksikköhintoja laskettaessa ei oteta huomioon kustannuksia, jotka ovat aiheutuneet koulutuksen järjestäjälle sen maksullisena palvelutoimintana järjestämistä palveluista. Maksullisessa palvelutoiminnassa koulutuksen järjestäjä perii järjestämästään koulutuksesta ja muista palveluista maksuja ulkopuolisilta palveluiden hankkijoilta, kuten toisilta koulutuksen järjestäjiltä, julkisilta yhteisöiltä tai yksityisiltä yhteisöiltä ja säätiöiltä. Opiskelijoilta perittävät maksut eivät ole maksullista palvelutoimintaa. Ehdotuksen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee kattaa maksullisen palvelutoiminnan kustannukset palveluista perittävillä maksuilla, jotka puolestaan eivät vaikuta lakisääteiseen rahoitukseen. Maksullisena palvelutoimintana järjestettävä koulutus, tutkimus ja muu palvelutoiminta on siten pidettävä kokonaan erillään opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmästä. Maksullisen palvelutoiminnan kustannusten ottaminen huomioon yksikköhinnoissa väristäisi valtionosuuspohjia ja kilpailuolosuhteita markkinoilla tarjottaessa edellä mainittuja palveluja.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaan käyttökustannuksina pidettäisiin vain sellaisia hallintokustannuksia, jotka aiheutuvat välittömästi 1 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestämisestä. Näin ollen esimerkiksi kunnan keskushallinnosta, kuten kunnanhallituksesta, sivistyslautakunnasta ja sivistystoimen johtajasta aiheutuvia kustannuksia ei oteta huomioon yksikköhintoja laskettaessa. Rehtorin ja koulun kanslistin palkat sen sijaan otettaisiin huomioon yksikköhintojen perusteena olevissa kustannuksissa. Oppilaitosten välittömät hallintokustannukset otettaisiin huomioon yksikköhintoja laskettaessa, vaikka tehtävät, kuten kanslistin tehtävät, hoidettaisiinkin usean oppilaitoksen yhteistyönä keskitetysti.

4 luku. Kulttuuritoimen yksikköhinnat

Luvussa ehdotetaan säädettäväksi kulttuuritoimen yksikköhinnoista. Kulttuuritoimen yksikköhinnat ehdotetaan laskettavaksi samalla tavalla kuin voimassa olevassa lainsäädännössä.

24 §. *Kirjaston yksikköhinna.* Pykälän 1 momentin mukaan kirjaston yksikköhinnat lasketaan joka toinen vuosi yksikköhintojen määrittämisestä edeltäneenä vuonna toteutuneiden kustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa otettaisiin huomioon kustannuserot, jotka aiheutuvat kirjastopalveluiden järjestämisestä asutusrakenteeltaan erilaisissa kunnissa. Asetuksella on nykyiseen tapaan tarkoitus säätää asutusrakenneryhmyksestä, jota noudatetaan laskettaessa yksikköhintoja kirjastoille. Kirjaston yksikköhintoja laskettaessa ei otettaisi huomioon 23 §:ssä säädettyjä kustannuksia. Pykälän 2 momentin mukaan myös kirjastoille vahvistetaan 16 §:n mukaisesti vuosittain yksikköhintojen keskimääräinen markkamäärä. Viimeksi mainitun säännöksen nojalla kirjaston yksikköhinnoissa otetaan vuosittain huomioon myös toiminnan laadussa ja laajuudessa sekä kustannustasossa tapahtuvat muutokset.

25 §. *Kulttuuritoiminnan yksikköhinta.* Ehdotuksen mukaan opetusministeriö vahvistaa, kuten nykyisinkin, kulttuuritoiminnan yksikköhinnan kunnan asukasta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

26 §. *Liikuntatoiminnan yksikköhinta.* Ehdotuksen mukaan opetusministeriö vahvistaa, kuten nykyäänkin, liikuntatoiminnan yksikköhinnan kunnan asukasta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

27 §. *Nuorisotyön yksikköhinta.* Ehdotuksen mukaan opetusministeriö vahvistaa, kuten nykyäänkin, nuorisotyön yksikköhinnan kunnan alle 29-vuotiaasta asukasta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

28 §. *Museoiden yksikköhinta.* Ehdotuksen mukaan opetusministeriö vahvistaa, kuten nykyäänkin, museoiden yksikköhinnaksi museoiden laskennallista henkilötyövuotta kohden edelliselle vuodelle vahvistetun yksikköhinnan tarkistettuna arvioitujen kustannustason ja valtion toimenpiteistä aiheutuvien toiminnan muutosten mukaisesti.

29 §. *Orkestereiden yksikköhinta.* Ehdotuksen mukaan opetusministeriö vahvistaa, kuten nykyäänkin, orkestereiden yksikköhinnaksi orkestereiden laskennallista henkilötyövuotta kohden edelliselle vuodelle vahvistetun yksikköhinnan tarkistettuna arvioitujen kustannustason ja valtion toimenpiteistä

aiheutuvien toiminnan muutosten mukaisesti.

30 §. *Teattereiden yksikköhinta.* Ehdotuksen mukaan opetusministeriö vahvistaa, kuten nykyäänkin, teattereiden yksikköhinnan laskennallista henkilötyövuotta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

5 luku. Perustamishankkeen valtionosuus ja -avustus

31—41 §. Luku (31—41 §) vastaa sisällöltään voimassa olevan rahoituslain 4 lukua. Perustamishankkeeseen myönnettäisiin valtionosuutta, kuten nykyäänkin, kunnan asukasta kohden lasketun tasatun laskennallisen verotulon mukaisesti 25—50 prosenttia hankkeen valtionosuuden laskennallisesta perusteesta, joka lasketaan hankkeen laajuuden ja tilakohtaisten yksikköhintojen perusteella. Ammatillista erityisopetusta varten toteutettavan perustamishankkeen valtionosuusprosentti voisi kuitenkin 33 §:n 4 momentin mukaan olla enintään 70. Ehdotuksen mukaan valtionosuutta voitaisiin myöntää enintään mainitun prosenttimäärän mukaan riippumatta siitä, missä oppilaitoksessa erityisopetusta annetaan. Ammatillisten erityisoppilaitosten perustamishankkeisiin myönnetään nykyään valtionosuutta 70 prosenttia valtionosuuden laskennallisesta perusteesta.

Perustamishanke, johon voidaan myöntää valtionosuutta, määritellään luvussa samalla tavalla kuin voimassa olevassa lainsäädännössä. Ehdotettuun 31 §:ään on otettu aikaisemmin rahoitettavaa toimintaa koskevista laeissa olleet poikkeussäännökset, joiden mukaan perustamishankkeena pidetään myös maatilan ja harjoitusmetsän hankintaa sekä valtioneuvoston vahvistaman markkamäärän ylittävää laitehankintaa ammatillisessa koulutuksessa ja ammattikorkeakouluissa sekä kirjastoauton ja -veneen hankintaa.

Perustamishankkeita koskevien säännösten käsitteistö on muutettu vastaamaan 1 §:ssä mainittujen rahoitettavaa toimintaa koskevien lakien mukaisia käsitteitä. Oppilaitoksen ylläpitäjä ja opetusministeriö on korvattu käsitteillä koulutuksen järjestäjä ja asianomainen ministeriö.

Myös perustamishankkeeseen myönnettävää harkinnanvaraista valtionavustusta koskevat säännökset säilyvät nykyisellään.

6 luku. Erityiset valtionavustukset

42 §. *Ylimääräinen valtionavustus sekä kokeilutoimintaa, erityistehtäviin ja toiminnan käynnistämiseen myönnettävä valtionavustus.* Pykälä vastaa voimassa olevan rahoituslain 37 §:ää ja 38 §:n 1 momenttia. Pykälässä tarkoitettujen avustusten myöntäminen ja avustuksen määrä on harkinnanvarainen.

Pykälän 1 momentin mukaan yksityiselle koulutuksen ja muun toiminnan järjestäjälle voidaan myöntää ylimääräistä avustusta käyttökustannuksiin tai perustamishankkeeseen valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Mahdollisuus myöntää ylimääräistä valtionavustusta yksityisille toiminnan järjestäjille on tarpeen sen vuoksi, että yksityisillä ei ole kuntiin verrattavia taloudellisia edellytyksiä rahoittaa toiminnasta aiheutuvia kustannuksia silloin, kun ne olennaisesti ylittävät yksikköhintojen perusteella lasketut valtionosuuden perusteet. Ylimääräisen avustuksen myöntämisestä päättää opetusministeriö.

Pykälän 2 momentissa säädetään mahdollisuudesta nykyiseen tapaan myöntää valtionavustusta toiminnan kehittämiseksi järjestettävää kokeilua, toimintaan liittyviä tarpeellisia erityistehtäviä ja toiminnan käynnistämistä varten. Avustuksen myöntää opetusministeriö valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Eräissä 1 §:ssä mainituissa laeissa on säädetty kokeilun järjestämisen edellytyksistä ja kokeilussa noudatettavasta menettelystä. Momentissa tarkoitetuille avustuksille on ominaista, että ne ovat kertaluonteisia tai määräaikaista. Mahdollisuudesta korottaa valtionosuuden perusteena käytettävää yksikköhintaa koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä säädetään 17—20 §:ssä.

43 §. *Opettajankoulutukseen ja maksullisena palvelutoimintana järjestettävään koulutukseen myönnettävä valtionavustus.* Pykälän 1 momentissa säädetään ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle opettajankoulutusta varten vuosittain myönnettävästä valtionavustuksesta. Ehdotuksen mukaan valtio vastaa, kuten nykyäänkin, ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajien opettajankoulutuksen kustannuksista. Valtionavustusten yhteismäärän tulisi likimäärin vastata opettajankoulutuksen valtakunnallisia vuosikustannuksia. Koska mainitusta koulutuksesta aiheutuvat kustannukset poikkeavat eri ammattikorkeakouluissa, opetusministeriö

päättää avustusten kohdentamisesta ammatikorkeakouluille.

Pykälän 2 momentissa säädetään mahdollisuudesta myöntää valtionavustusta ammatillista koulutusta maksullisena palvelutoimintana järjestävälle koulutuksen järjestäjälle. Maksullisena palvelutoimintana järjestettävän koulutuksen kustannukset tulee lähtökohtaisesti kattaa koulutuspalveluiden myynnistä saatavilla maksutuloilla. Ehdotetulla avustuksella säilytetään mahdollisuus poikkeustapauksissa myöntää avustusta maksullisena palvelutoimintana järjestettävään ammatilliseen koulutukseen. Momentissa tarkoitettun avustuksen perusteista päättää tarkemmin valtioneuvosto. Avustusta on lain voimaan tullessa tarkoitus nykyiseen tapaan myöntää koulutuksen järjestäjille, jotka tällä hetkellä ylläpitävät ammatillisia aikuiskoulutuskeskuksia.

7 luku. Erinäiset säännökset

44 §. *Oppilas- ja opiskelijamäärien laskeminen.* Pykälässä säädetään opetustoimen valtionosuuden laskemisessa käytettävien oppilas- ja opiskelijamäärien laskemisesta. Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan rahoituslain 9 f §:ää.

Valtionosuus myönnetään ja maksetaan aina koulutuksen järjestäjälle. Tämän vuoksi myös valtionosuuden laskemisessa käytettävät oppilas- ja opiskelijamäärät lasketaan koulutuksen järjestäjän oppilas- ja opiskelijamäärän mukaan.

Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan varainhoitovuoden valtionosuutta laskettaessa yksikköhinnan kertojana käytetään varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräistä oppilas- ja opiskelijamäärää. Laskennassa otettaisiin huomioon valtion päätöksiin perustuvat arvioidut olennaiset muutokset varainhoitovuoden oppilas- ja opiskelijamäärissä. Pykälän 1 momentin mukaan laskettaessa perusopetuksen, lukion, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yksikköhintoja seuraavalle varainhoitovuodelle käytetään varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisen oppilas- ja opiskelijamäärän sijasta varainhoitovuotta edeltävän vuoden syksyn todellista oppilas- ja opiskelijamäärää. Tämä on tarpeen, jotta yleensä juuri syksystä tapahtuvat muutokset oppilas- ja opiskelijamäärissä tulisivat otetuiksi huomioon seuraavan vuoden yksikköhinnoissa.

Pykälän 2 momentin mukaan yksikköhin-

nan kertojana käytettävästä varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisestä oppilas- ja opiskelijamäärästä voitaisiin poiketa myös silloin, kun toimintaa käynnistettäessä varainhoitovuoden oppilas- ja opiskelijamäärien tiedetään muuttuvan. Oppilasmäärästä päätetään tällöin arvion mukaan. Koska toimintaa käynnistettäessä myös yksikköhinnat on määrättävä ennen kuin koulutuksen järjestäjän todelliset oppilas- ja opiskelijamäärät ovat tiedossa, lasketaan toimintaa käynnistettäessä myös yksikköhinnat arvioidun oppilas- ja opiskelijamäärän mukaan, jos oppilasmäärä vaikuttaa yksikköhintaan.

Lain 45 §:n 2 momentin mukaan valtion-apuviranomainen tarkistaa myönnetyn rahoituksen varainhoitovuoden toteutuneen yksikköhinnan kertojana käytettävän keskimääräisen oppilas- ja opiskelijamäärän mukaisesti varainhoitovuoden loppuun mennessä. Lakiehdotuksen 46 §:n 2 momentin mukaan tarkistusten mukaiset muutokset myönnettyyn rahoitukseen maksetaan rahoituksen saajille tai peritään valtiolle varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä. Yksikköhintoja ei jälkepäin tarkisteta varainhoitovuoden toteutuneiden oppilas- ja opiskelijamäärien mukaisiksi.

Oppilas- ja opiskelijamäärien laskemisesta säädettäisiin, kuten nykyäänkin, tarkemmin asetuksella. Asetuksella on esimerkiksi tarkoitus säätää, että oppilas- ja opiskelijamäärät lasketaan nykyiseen tapaan tammikuun 20 päivän ja syyskuun 20 päivän tilanteen mukaan. Asetuksella on tarkoitus myös säätää niistä edellytyksistä, joiden vallitessa oppilas tai opiskelija voidaan ottaa huomioon rahoituksessa.

45 §. *Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen.* Pykälä vastaa voimassa olevan rahoituslain 39 §:ää. Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan käyttökustannusten rahoitus myönnetään, kuten nykyäänkin, suoraan koulutuksen järjestäjälle tai muulle 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle riippumatta siitä järjestääkö toimintaa kunta, kuntayhtymä, yksityinen yhteisö tai säätiö. Myös yksityisten peruskoulua korvaavien koulujen rahoitus myönnettäisiin suoraan opetusta järjestävälle yksityiselle yhteisölle. Nykyään peruskoulua korvaavien koulujen osalta rahoitus myönnetään sille kunnalle, jonka kanssa koulu on tehnyt sopimuksen siitä, että se korvaa kunnan peruskoulua. Rahoitus myönnetään nykyiseen tapaan vuosittain viimeistään tammikuun

11 päivänä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan 44 §:n perusteluihin viitaten säädettäväksi myönnetyn rahoituksen tarkistamisesta varainhoitovuoden keskimääräisen oppilas- tai opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä. Pykäläehdotuksen 3 momentti perustamishankkeiden valtionosuuden myöntämisestä toiminnan järjestäjälle on voimassa olevan lainsäädännön mukainen.

46 §. *Rahoituksen maksaminen käyttökustannuksiin.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan rahoituslain 40 §:n 1—4 momenttia. Pykälän 1 momentin mukaan rahoitus maksetaan sille koulutuksen tai muun 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle, jolle rahoitus on 45 §:n mukaisesti myönnetty. Rahoitus maksettaisiin kuntien valtionosuuslain 17 §:n 1 momentin mukaisesti, kuten nykyäänkin, varainhoitovuoden alusta kuukausittain yhtä suurina erinä viimeistään kunkin kuukauden 11 päivänä.

Pykälän 2 momentin mukaan 45 §:n 2 momentissa tarkoitettujen oppilasmäärien tarkistusten edellyttämät markkamäärät maksetaan rahoituksen saajalle tai peritään valtiolle erikseen varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä.

Pykälän 3 momentin mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjälle ja ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle maksettavaan rahoitukseen lisätään perustamishankkeista aiheutuneiden kustannusten perusteella 4,3 prosenttia opiskelijamäärän ja 16 §:n nojalla vahvistetun yksikköhintojen keskimääräisten markkamäärien tulosta. Mainitusta tulosta kuitenkin vähennetään koulutuksen järjestäjälle tai ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle 19 §:n 5 momentin ja 20 §:n 5 momentin nojalla valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistetut vuosivuokrat, joiden perusteella yksikköhintaa korotetaan mainittujen säännösten mukaisesti. Vuokrien vähentäminen on tarpeen, koska muuten koulutuksen järjestäjät saisivat vuokratiloista aiheutuviin kustannuksiin päällekkäistä rahoitusta sekä yksikköhintojen korotuksen että tässä momentissa tarkoitettua investointilisan maksamisen kautta. Perustamishankkeista aiheutuvien kustannusten perusteella maksettavat lisäykset otetaan huomioon laskettaessa asukas-kohtaista kunnan rahoitusosuutta opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin siten kuin 9 §:n 2 momentin 3 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi.

Pykälän 4 momentin mukaan kunnalle

maksettavassa valtionosuudessa otetaan lisäksi huomioon kuntien valtionosuuslain 7 §:ssä tarkoitettujen kuntien verotuloihin perustuvat valtionosuuden tasaukset ja mainitun lain 31 §:ssä tarkoitettujen siirtymätasaukset siten kuin kuntien valtionosuuslain 17 §:n 2 momentissa ja 31 §:n 4 momentissa säädetään.

Pykälän 5 ja 6 momentissa säädetään menettelystä silloin, kun kunnalle 9 ja 10 §:n mukaan lasketut maksuosuudet ja 4 momentin nojalla mahdollisesti kunnan maksettavaksi tulevat osuudet kuntien valtionosuuslain mukaisista verotuloihin perustuvista valtionosuuden tasauksista ja siirtymätasauksista yhteenlaskettuina ovat suuremmat kuin kunnan ehdotetun lain mukaiset rahoitusperusteet lisättyinä kunnalle mahdollisesti maksettavilla osuuksilla kuntien valtionosuuslain mukaisista tasauksista. Kunnan tulee tällöin maksaa erotus valtiolle kahdessa erässä mainituissa momenteissa säädettyihin ajankohtiin mennessä.

47 §. *Valtionosuuden maksaminen perustamishankkeeseen.* Pykälän mukaan perustamishankkeeseen myönnetyn valtionosuuden maksamista koskevat säännökset vastaavat nykyisin voimassa olevia säännöksiä. Perustamishankkeen valtionosuus voitaisiin maksaa joko 1 momentin mukaisesti kuukausittain yhtä suurina erinä hankkeen arvioituna toteutusaikana tai 2 momentin mukaisesti jälkirahoituksena yhtä suurina vuotuisina erinä seitsemän vuoden aikana hankkeen valmistumista seuraavan kalenterivuoden alusta. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan mainittua jälkirahoitusjärjestelmää voidaan väliaikaisena järjestelyinä soveltaa vuoden 1997 loppuun. Pykälässä ehdotetaan, että mahdollisuudesta rahoittaa perustamishankkeita jälkirahoituksena säädetään pysyvästi.

48 §. *Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen.* Pykäläehdotuksen mukaan opetusministeriö vahvistaa, kuten nykyäänkin, 21, 22 ja 28—30 §:ssä tarkoitettujen yksikköhintojen kertojina seuraavan varainhoitovuoden rahoituksessa käytettävien opetustuntien, opinto- viikkojen ja henkilötyövuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Nykyään mainittujen suoritteiden määrän vahvistamisesta säädetään asianomaisissa toimintaa koskevissa laeissa.

49 §. *Perustamishankkeeseen suoritettun valtionosuuden palautus.* Pykälä vastaa voi-

massa olevan rahoituslain 44 §:ää. Perustamishankkeeseen myönnetyn valtionosuuden palauttamisen edellytykset sekä palauttamisessa noudatettava menettely säilyvät nykyisellään.

50 §. *Sairaalassa ja koulukodissa perusopetusta saavan oppilaan kotikunnan maksuosuus.* Pykälässä säädetään poikkeuksesta 6 ja 9 §:n mukaiseen periaatteeseen, jonka mukaan kunnan asukasmäärän perusteella laskettu kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin kattaa kaikki kuntien lakisääteiset rahoitusosuudet mainittuihin kustannuksiin. Pykäläehdotuksen mukaan oppilaiden kotikunnat olisivat 9 §:ssä säädetyn kunnan rahoitusosuuden lisäksi velvolliset osallistumaan kustannuksiin, jotka aiheutuvat sairaalassa tai koulukodissa järjestetystä perusopetuksesta. Erillinen kotikunnan maksuosuus on tarpeen sen vuoksi, että mainitussa opetuksessa kunkin oppilaan saaman opetuksen laajuus, järjestämistapa ja kesto aika vaihtelevat suuresti. Lisäksi opetus on keskimäärin kallista verrattuna muuhun perusopetukseen ja opetusta järjestetään keskitetysti. Kotikunnan rahoitusvastuun jääminen pelkästään kunnan laskennallisen rahoitusosuuden varaan rasittaisi kohtuuttomasti sairaalan sijaintikunnan ja koulukotiopetuksen järjestäjän taloutta ja siten vaarantaisi opetuksen asianmukaisen järjestämisen.

Pykälän 1 momentissa säädetään oppilaan kotikunnan maksuosuudesta sairaalaopetuksen kustannuksiin. Perusopetuslakiehdotuksen mukaan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista. Momentin mukaan sairaalaopetusta saavan oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan maksuosuuden sairaalan sijaintikunnalle. Kotikunnan maksuosuus lasketaan hoitopäivää kohden sairaalan sijaintikunnalle opetuksesta aiheutuneiden todellisten keskimääräisten vuosikustannusten perusteella. Kustannukset lasketaan jakamalla sairaalan sijaintikunnalle kaikista sairaalaopetusta saavista oppilaista aiheutuvat vuosikustannukset vuotuisten hoitopäivien määrällä. Näin ollen sairaalan sijaintikunnan tulee laskutuksessaan soveltaa samoja kustannuksia kaikkiin sijaintikunnassa sairaalaopetusta saaviin oppilaisiin. Pykälän 1 momentin mukaisen kotikuntalaskutuksen pohjana olevat kustannukset lasketaan laskutusvuotta edeltävän vuonna hoitopäivää

kohden toteutuneiden kustannusten perusteella. Kustannuksissa voidaan ottaa huomioon kustannustason muutokset sekä objektiivisesti arvioitavissa olevat kustannuksiin vaikuttavat toiminnan laadun ja laajuuden muutokset.

Jos oppilas luetaan sairaalan sijaintikunnan oppilasmäärään, maksetaan valtionosuus oppilaasta sairaalan sijaintikunnalle. Tällöin 1 momentin mukaisesta oppilaan kotikunnan maksuosuudesta vähennetään oppilaasta sairaalan sijaintikunnalle laskettua valtionosuuden perustetta vastaava markkamäärä.

Pykälän 2 momentin mukaan koulukotiopetusta saavan oppilaan kotikunnan maksuosuus opetuksen järjestäjälle lasketaan samalla tavalla kuin sairaalaopetusta saavan oppilaan kotikunnan maksuosuus sairaalan sijaintikunnalle. Koulukotiopetuksessa maksuosuus lasketaan kuitenkin opetuksen järjestäjälle perusopetuksesta koulun työpäivää kohden aiheutuvien keskimääräisten todellisten vuosikustannusten perusteella. Myös valtio voi olla koulukotiopetuksen järjestäjänä. Jotta valtio osallistuisi myös itse järjestämänsä opetuksen kustannuksiin, valtiolle suoritettavista maksuosuuksista vähennetään perusopetusta varten 16 §:n nojalla vahvistettu yksikköhintojen keskimääräinen markkamäärä.

Pykälän 3 momentin mukaan sairaalan sijaintikunta tai koulukotiopetuksen järjestäjä voi sopia oppilaan kotikunnan kanssa, että kotikunnan maksuosuus määräytyy pykälästä poikkeavalla tavalla.

51 §. *Eriyisopetuksen tukitehtävistä perittävät maksut.* Perusopetuslain 39 §:n mukaan opetusministeriö voi määrätä, että perusopetuksen järjestäjän tulee huolehtia erityisopetuksen yhteydessä annettavasta kuntoutuksesta sekä erityisopetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Opetusministeriö voi 17 §:n nojalla päättää, että perusopetuksen järjestäjän yksikköhintaa korotetaan näiden tehtävien perusteella. Mainittuja palveluita tuotetaan usein kunnille ja muille perusopetuksen järjestäjille, jotta ne voisivat asianmukaisesti suoriutua niille säädettyistä tehtävistä. Tämän vuoksi on perusteltua, että koulutuksen järjestäjä, jonka tehtävänä on huolehtia erityisopetuksen tukipalveluiden tuottamisesta, voi periä muilta koulutuksen järjestäjiltä mainituista palveluista maksuja. Nykyisin näitä palveluita tuottavat maksullisesti erityisesti valtion ylläpitämät kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä

liikuntavammaisten koulut.

Pykälässä ehdotetaan, että opetusministeriö voi päättää perusopetuslain 39 §:ssä tarkoitettua erityisopetuksen tukitehtävistä perittävistä maksuista siten kuin valtion maksuperustelaisissa säädetään julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista. Maksujen perusteena olisi siten lähtökohtaisesti palveluiden omakustannusarvo. Opetusministeriö voisi maksuperustelain 6 ja 8 §:n mukaisesti päättää myös omakustannusarvoa alemmista maksuista. Tarkoitus on, että maksut olisivat omakustannusarvoa alemmat ainakin niissä valtion kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten koulujen tarjoamissa palveluissa, joissa jo nykyään voidaan periä omakustannusarvoa alempia maksuja.

52 §. *Suorituksen maksamatta ja perimättä jättäminen.* Pykälän mukaan alle 10 000 markan suuruista suoritusta, joka perustuu lain nojalla annettuun päätökseen, ei makseta rahoituksen saajalle eikä peritä takaisin valtiolle. Ehdotettu menettely on perusteltu laskennallisessa rahoitusjärjestelmässä, jossa maksettavat markkamäärät ovat suuria ja päätökset koskevat pelkästään julkisyhteisöjä sekä yksityisiä yhteisöjä ja säätiöitä.

Mainittu markkaraja tutkitaan erikseen kunkin lain nojalla annetun päätöksen osalta. Pykälä tulisi sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun 56 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimuksen tai muutoksenhaun johdosta annetun päätöksen perusteella valtionosuuden saajalle tulisi maksettavaksi mainittua markkamäärää pienempi summa. Pykälän mukaan myöskään 57 §:ssä tarkoitettua perusteetonta etua ei tarvitsisi palauttaa valtiolle eikä mainitussa pykälässä tarkoitettua saamatta jäänyttä etuutta tarvitsisi maksaa rahoituksen saajalle, jos maksettava tai perittävä markkamäärä olisi alle 10 000 markkaa. Lain 59 §:n mukaan pykälää sovellettaisiin vuodelle 1999 ja sitä seuraaville vuosille myönnettävään rahoitukseen. Säännöstä sovelletaan myös perustamishankkeiden rahoitusta koskeviin päätöksiin.

53 §. *Valtionapuviranomainen.* Pykälä vastaa voimassa olevan rahoituslain 41 §:ää. Pykälän mukaan valtionapuviranomaisena käyttökustannuksia ja perustamishankkeita koskevista asioista on, kuten nykyäänkin, opetusministeriö. Asetuksella voitaisiin nykyiseen tapaan kuitenkin säätää, että valtionavustuksia koskevista asioista valtionapuviranomaisena voi olla myös muu viranomainen kuin opetusministeriö. Asetuksella on

tarkoitus säätää, että opetushallitus olisi, kuten nykyäänkin, valtionapuviranomainen 42 §:ssä tarkoitettuja kokeilutoimintaa, erityistehtäviä ja toiminnan käynnistämistä varten myönnettäviä valtionavustuksia koskevista asioista. Asetuksella on myös tarkoitus säätää, että lääninhallitukset olisivat valtionapuviranomaisia eräissä liikuntatoiminnan perustamishankkeiden valtionavustuksissa.

54 §. *Tietojen toimittaminen.* Pykälä vastaa pääosin voimassa olevan rahoituslain 42 §:ää. Pykälän mukaan rahoituksen saaja on velvollinen toimittamaan rahoituksen määräämiseksi tarvittavat tiedot opetusministeriön määräämällä tavalla. Pykälää on voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna täsmennetty valtionapuviranomaiselle toimittavien tietojen määrittelyn osalta. Pykälän mukaan rahoitusjärjestelmä edellyttää koulutuksen ja muun rahoituksen perusteena olevan toiminnan kustannuksia ja suoritteiden määrää koskevien tietojen toimittamista valtionapuviranomaiselle. Mainittuja suoritteita ovat yksikköhintojen laskennassa ja niiden kertojina käytettävät oppilas- ja opiskelijamäärät sekä opetustuntien, opintoviikkojen ja laskennallisten henkilötyövuosien määrät. Pykälässä tarkoitettut tiedot kerätään, aina kun se on mahdollista, tilastokeskuksien kautta ja yleisiä tilastotietoja hyväksien käyttäen.

55 §. *Neuvottelumenettely.* Pykälä vastaa voimassa olevan rahoituslain 43 §:ää. Opetusministeriön tulee nykyiseen tapaan neuvotella yksikköhinnoista muiden asianomaisten ministeriöiden ja kuntien keskusjärjestön kanssa. Mainittuja muita asianomaisia ministeriöitä ovat sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö. Lisäksi kuntien keskusjärjestön kanssa tulee neuvotella rahoituksen määräämiseksi tarvittavista tiedoista ja niiden toimittamisesta valtionapuviranomaiselle.

56 §. *Oikaisumenettely ja muutoksenhaku.* Pykälä vastaa voimassa olevan rahoituslain 45 §:n 2 ja 3 momenttia. Pykälän mukaan lain mukaisiin rahoituspäätöksiin voi, kuten nykyäänkin, vaatia oikaisua valtionapuviranomaiselta ja hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin kuntien valtionosuuslain 21 ja 22 §:ssä säädetään. Pykälässä kiellettäisiin nykyiseen tapaan vaatimasta oikaisua ja hakemasta muutosta käyttökustannusten rahoituspäätöksiin siltä osin kuin muutosvaatimus koskee 44 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja oppilas- ja

opiskelijamääriä. Oikaisu- ja muutoksenhakukielto on perusteltu siksi, että myönnetty rahoitus jälkeensä joka tapauksessa tarkistetaan 45 §:n 2 momentin mukaisesti varainhoitovuoden todellisen oppilas- ja opiskelijamäärän mukaiseksi. Oppilas- ja opiskelijamäärien tarkistuksen perusteella annettavaan päätökseen voidaan vaatia oikaisua ja hakea muutosta myös oppilas- ja opiskelijamäärien perusteella. Pykälän mukaan myös kuntayhtymiä ja yksityisiä 1 §:ssä mainitun toiminnan järjestäjiä koskeviin rahoituspäätöksiin voi vaatia oikaisua ja hakea muutosta mainittujen kuntien valtiosuuslain säännösten ja tämän pykälän mukaisesti.

57 §. *Kuntien valtiosuuslain eräiden säännösten soveltaminen.* Pykälä vastaa voimassa olevan rahoituslain 45 §:n 1 ja 3 momenttia. Opetus- ja kulttuuritoimessa kuntien kuntayhtymien sekä yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden rahoitukseen sovellettaisiin, kuten nykyäänkin, kuntien valtiosuuslain säännöksiä saamatta jääneen etuuden suorittamisesta, perusteettoman edun palauttamisesta, suoritusvelvollisuuden raukeamisesta ja uhkasakosta.

58 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälä sisältää tavanomaisen valtuutuksen antaa asetuksella tarkempia opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskevia säännöksiä.

8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

59 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti muiden esitykseen sisältyvien lakien kanssa 1 päivästä elokuuta 1998. Lailla kumotaan voimassa oleva opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettu laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Muista esitykseen sisältyvistä laeista poiketen lakia kuitenkin sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuoden 1999 rahoitukseen. Vuoden 1998 rahoitukseen sovellettaisiin koko vuoden mainittua kumottavaksi ehdotettua rahoituslakia sekä muihin esityksessä kumottavaksi ehdotettuihin lakeihin sisältyviä rahoituslainsäätöjä. Voimassa olevan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain lisäksi rahoituksesta säädetään nykyään valtiosuutta saavista kansanopistoista annetussa laissa, valtiosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetussa laissa, opintokeskuslaissa, oppisopimuskoulutuksesta annetussa laissa sekä ammatillisista ai-

kuiskoulutuskeskuksista ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista annetussa laissa. Myös koulukodeissa järjestettävän perusopetuksen rahoitus, kuntien maksuvelvollisuus mukaan lukien, määräytyisi koko vuoden 1998 sosiaalihuollon rahoitusta koskevien säännösten mukaisesti, vaikka mainittu opetus toiminnallisesti siirtyy opetustoimeen 1 päivästä elokuuta 1998.

60 §. *Erityisen tehtävän saaneen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta.* Pykälän mukaan opetusministeriö korottaa vuoden 1998 alusta hakemusta lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta opetussuunnitelmaan perustuvan erityisen koulutustehtävän perusteella, jos asianomaisen lukion ylläpitäjän yksikköhinta on mainitulla perusteella korotettu ehdotetun lain voimaan tullessa.

61 §. *Vuokrat ja vuokra-arvot.* Pykälän 1 momentin mukaan lain voimaan tullessa ammatillisten oppilaitosten, ammatillisten erityisoppilaitosten, ammatillista peruskoulutusta järjestävien musiikkioppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen yksikköhintojen korotusperusteina käytetyt erilliset vuokrat pysyvät ilman eri toimenpiteitä ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen ylläpitäjien 19 §:n 5 momentissa ja 20 §:n 5 momentissa tarkoitettuina yksikköhintojen korotusperusteina käytettävänä vuokrana. Lain 19 §:n perusteluihin viitaten vuokrien perusteella yksikköhintoihin tehty korotus ei poistu, vaikka vuokratilojen osuus koulutuksen järjestäjän toimitilojen kokonaismäärästä laskisikin alle 50 prosenttiin. Vuokratilojen tulee kuitenkin pysyä koulutuskäytössä.

Pykälän 2 momentin mukaan lain voimaan tullessa käyttökustannusten rahoituksessa huomioon otetut toimitilojen vuokra-arvojen pääomakorvaukset maksetaan koulutuksen järjestäjille erikseen 10 vuoden kuluessa mainittujen tilojen hankintaa tai perusparannusta seuraavan vuoden alusta. Koska mainittu pääomakorvaukset maksetaan koulutuksen järjestäjille kokonaisuudessaan, valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon ennalaa pitämiseksi ne otetaan huomioon lisäyksenä laskettaessa 9 §:ssä tarkoitettua kunnan rahoitusosuutta opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin.

Nykyisin toimitilojen vuokra-arvojen pääomakorvaukset otetaan huomioon vuosittain ammatillisten oppilaitosten ja ammatillista koulutusta järjestävien musiikkioppilaitosten oppilaskohtaisia yksikköhintoja korottavana

tekijänä. Mainittujen pääomakorvausten sisällyttäminen ennalta seuraavaa vuotta varten määrättäviin yksikköhintoihin on osoittautunut hallinnollisesti työlääksi menettelyksi. Koulutuksen järjestäjän oppilasmäärän muuttuessa varainhoitovuoden aikana pääomakorvauksiin yksikköhintojen kautta tuleva rahoitus myös määrällisesti poikkeaa yksikköhintojen korotusten perusteena olevista kiinteämääräisistä vuotuisista pääomakorvauksista. Tämä on osoittautunut ongelmalliseksi erityisesti ammatillisen koulutuksen ylläpitojärjestelmän uudistamiseen liittyvissä oppilasmäärien muutoksissa ja toimitiloja koskevista järjestelyistä, joissa pääomakorvauksiin tuleva rahoitus on usein merkittävässä määrin kohdentunut virheellisesti.

Pykälän 2 momenttiin on myös otettu voimassa olevan lainsäädännön mukainen säännös koulutuksen järjestäjien oikeudesta sopia keskenään pääomakorvausten jakamisesta silloin, kun osa tiloista siirtyy toiselle koulutuksen järjestäjälle.

62 §. *Ammatillisten erityisoppilaitosten lainojen hoitomenot.* Pykälässä ehdotetaan, että lain voimaan tullessa yksikköhintojen korotusperusteina käytetyt ammatillisten erityisoppilaitosten lainojen hoitomenot maksetaan koulutuksen järjestäjälle erikseen siihen saakka, kunnes lainat on maksettu pois. Koska mainitut menot maksetaan koulutuksen järjestäjille kokonaisuudessaan, valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon ennallaan pitämiseksi ne otetaan huomioon lisäyksenä laskettaessa 9 §:ssä tarkoitettua kunnan rahoitusosuutta opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin. Nykyisin mainituista lainoista aiheutuvat kustannukset otetaan huomioon vuosittain ammatillisten erityisoppilaitosten oppilaskohtaisia yksikköhintoja korottavana tekijänä.

Pykäläehdotuksen mukaan ammatillisten erityisoppilaitosten lainoja käsiteltäisiin rahoitusjärjestelmässä samalla tavalla kuin 61 §:n 2 momentissa tarkoitettuja toimitilojen vuokra-arvojen pääomakorvauksia. Lainojen hoitomenojen perusteella maksettava markkamäärä kuitenkin alenisi vuosittain siihen saakka kunnes lainat on maksettu pois. Vuokra-arvon pääomakorvaus pysyy sen sijaan vuosittain samana. Järjestelmän piiriin ei voi tulla uusia lainoja.

63 §. *Eräät maksamatta olevat valtionosuudet, -avustukset ja -avut.* Pykälän mukaan ennen vuosien 1993 ja 1994 alkua maksamatta olleet vanhaan menoperusteiseen

valtionosuusjärjestelmään perustuneet valtionosuudet, -avustukset ja -avut maksetaan ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olevien säännösten mukaan. Ehdotetun lain voimaan tullessa vielä maksamatta olevat mainitut valtionosuudet, -avustukset ja -avut maksetaan lailla kumottavaksi ehdotetun opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 49 §:n 2 momentin (1445/1994) mukaisesti vuoden 2000 loppuun mennessä.

64 §. *Perustamiskustannukset.* Pykälän 1 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa perustamishankkeeseen myönnettyyn valtionosuuteen sovelletaan valtionosuuden myöntämishetkellä voimassa olleita säännöksiä, vaikka valtionosuus maksetaan tai hanke toteutetaan lain voimaantulon jälkeen.

Pykälän 2 momentin mukaan 49 §:ää perustamishankkeeseen maksetun valtionosuuden palauttamisesta sovelletaan, jos mainitussa pykälässä tarkoitettu toimenpide on suoritettu tai vahinko tapahtunut tämän lain voimaantulon jälkeen. Säännöstä sovelletaan valtionosuuksiin, jotka on myönnetty ennen lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten perusteella. Säännös syrjäyttää aikaisemmin voimassa olleeseen lainsäädäntöön sisältyneet valtionosuuden palauttamista koskevat säännökset. Tällaisia säännöksiä on sisältynyt esimerkiksi vuoden 1993 alusta kumottuihin peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annettuun lakiin (1112/1978) ja ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annettuun lakiin (494/1983). Valtionosuuden palauttamista koskevat säännökset pysyvät sisällöltään nykyisellään verrattuna ehdotetulla lailla kumottavaan rahoituslakiin. Momenttia sovelletaan esimerkiksi selvitetäessä, onko 49 §:n 1 momentissa valtionosuuden palautusvelvollisuuden päättymiselle säädetty 30 vuoden määräaika valtionosuuden myöntämisestä täyttynyt.

65 §. *Yksikköhintojen keskimääräiset markkamäärät ja yksikköhinnat vuonna 1999.* Pykälässä säädetään poikkeusmenettelystä laskettaessa opetustoimen ja kirjaston yksikköhintoja vuodeksi 1999. Pykälä turvaa niiden julkisen talouden tasapainottamiseksi tehtyjen säästöpäätösten mukaisten valtionosuuksien vähennysten voimassaolon jatkumisen, jotka tehtiin ennen vuotta 1996 alentamalla opetus- ja kulttuuritoimen yksikköhintoja. Pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun

lain (1151/1996) voimaantulosäännöksen 2 momenttia ja voimassa olevan rahoituslain 51 §:ää.

Pykälän mukaan opetustoimen ja kirjaston yksikköhinnat vuodeksi 1999 lasketaan vuoden 1997 todellisten kustannusten perusteella siten, että vuodelle 1999 määrättävien yksikköhintojen ja vuoden 1998 valtionosuuksia laskettaessa sovellettujen oppilas-, opiskelija-, opetustunti- ja asukasmäärien mukaisesti lasketut valtionosuuden perusteet eivät ylitä kustannustason muutoksella korjattuja vuoden 1998 valtionosuuden laskennallisia perusteita. Pykälän mukaan edellä mainittuihin toimintoihin määrättyjen yksikköhintojen keskinäiset suhteet vastaavat vuonna 1999 mainitusta toiminnoista vuonna 1997 aiheutuneita todellisia kustannuksia. Julkisen talouden tasapainottamiseksi toteutettujen säästöjen mukaisesti lopullisia yksikköhintoja alennetaan tasasuuruisesti sen mukaan kuin todellisten kustannusten mukaiset valtionosuuden laskennalliset perusteet vuodelle 1999 ylittäisivät vuonna 1998 sovelletut valtionosuuden perusteet.

Vuoden 1999 jälkeen yksikköhinnat lasketaan toteutuneiden kustannusten perusteella yksikköhintojen laskemista koskevien säännösten mukaisesti vuodeksi 2001.

66 §. *Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat vuosina 1999 ja 2000.* Pykälässä säädetään niistä poikkeusmenettelyistä, joita 65 §:ssä säädetyn lisäksi sovelletaan laskettaessa ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yksikköhintoja vuosille 1999 ja 2000.

Menettelyllä korjataan vääristymä, joka muuten syntyisi ammattikorkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen pohjana olevan ammatillisen koulutuksen yksikköhintoihin ammattikorkeakoulujärjestelmän vakiintumisen edellyttämänä siirtymä kautena. Pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevan rahoituslain 51 a §:ää.

Ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin, että sekä ammattikorkeakoulujen että ammatillisen koulutuksen 16 §:ssä tarkoitetuissa yksikköhintojen keskimääräisissä markkamäärissä otetaan vuosittain huomioon vakinaisten ammattikorkeakoulujen ja ammattikorkeakoulukokeilussa mukana olevan ammatillisen koulutuksen tutkinto- ja kustannusrakenteessa olevat erot. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mainittujen erojen ottamisesta huomioon laskettaessa yksikköhintoja koulutuksen järjestäjille. Jotta yksikkö-

hinnat oikealla tavalla kuvaisivat tutkinto- ja kustannusrakenteessa olevia eroja varainhoitovuoden aikana ehdotetaan, että yksikköhinnat laskettaisiin varainhoitovuotta edeltävän vuoden syksyn opiskelijamäärien sijasta varainhoitovuodelle arvioitujen opiskelijamäärien perusteella. Menettely koskisi niitä ammattikorkeakouluja ja sitä ammattikorkeakoulujen perustana olevaa ammatillista koulutusta, joissa opiskelijamäärä varainhoitovuoden aikana muuttuu ammattikorkeakoulun perustamisen tai lakkauttamisen taikka toiminnan laajentumisen tai supistumisen vuoksi. Opiskelijamäärät arvioi opetusministeriö päättäessään yksikköhinnoista varainhoitovuodelle. Opiskelijamäärien muutokset arvioidaan ammattikorkeakouluissa seuraavan varainhoitovuoden aikana tapahtuviksi arvioitujen opiskelijamäärien muutosten perusteella.

Pykälän 3 momentiksi otettaisiin säännös kustannuksista, joita sovelletaan laskettaessa ammattikorkeakoulujen yksikköhintoja vuodelle 1999. Yksikköhintoja laskettaessa otettaisiin ammattikorkeakoulujen omien kustannusten lisäksi huomioon kustannukset, jotka ovat vuonna 1997 aiheutuneet ammattikorkeakoulukokeilussa mukana olleesta ammattikorkeakoulututkintoihin johtavasta koulutuksesta ammatillisissa oppilaitoksissa. Viimeksi mainitut kustannukset pitää ottaa huomioon, koska ensimmäiset vakinaiset ammattikorkeakoulut perustettiin vasta 1 päivästä elokuuta 1996. Yksikköhintojen laskeminen pelkästään vakinaisista ammattikorkeakouluista vuonna 1997 aiheutuneiden kustannusten perusteella vääristäisi eräiltä osin kustannuspohjan kapeuden vuoksi yksikköhintoja.

67 §. *Ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhinnat vuonna 1999.* Lakiehdotuksen 22 §:n mukaan opetusministeriö vahvistaa vuosittain ammatillisten erikoisoppilaitosten opetustunti- tai opintoviikkokohtaisiksi yksikköhinnoiksi edelliselle vuodelle vahvistetut yksikköhinnat tarkistettuna yksikköhintojen soveltamisvuoden arvioituun kustannustasoon. Pykälän mukaan ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhinnat vuodelle 1999 vahvistetaan voimassa olevan rahoituslain nojalla vuodeksi 1998 vahvistettujen yksikköhintojen mukaisiksi. Yksikköhinnat vahvistettaisiin vuoden 1999 arvioituun kustannustasoon.

68 §. *Museoiden ja orkestereiden yksikköhinnat vuonna 1999.* Lakiehdotuksen 28 ja

29 §:n mukaan opetusministeriö vahvistaa museoiden ja orkestereiden yksikköhinnoiksi laskennallista henkilötyövuotta kohden edelliselle vuodelle vahvistetut yksikköhinnot tarkistettuna arvioitujen kustannustason ja valtion toimenpiteistä aiheutuvien toiminnan muutosten mukaisesti. Pykälän mukaan museoiden ja orkestereiden yksikköhinnoiksi vuonna 1999 vahvistetaan museoille ja orkestereille voimassa olevan rahoituslain nojalla vuodeksi 1998 vahvistetut yksikköhinnot tarkistettuna vuoden 1999 arvioituun kustannustasoon. Vuonna 1999 ei toteuteta yksikköhintojen tasossa huomioon otettavia toiminnan muutoksia.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakien nojalla annettavien asetusten määrä on tarkoitus pitää nykyisten asetusten määrää merkittävästi pienempänä. Lakien nojalla annettaisiin asetus perusopetuksesta, lukioasetus, asetus ammatillisesta koulutuksesta, asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta, asetus vapaasta sivistystyöstä, asetus taiteen perusopetuksesta, asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista sekä asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.

Perusopetuksesta annettavassa asetuksessa, lukioasetuksessa ja ammatillisesta koulutuksesta annettavassa asetuksessa säädettäisiin muun muassa oppilaiden arvioinnista, oikaisun hakemisesta arviointiin, oppilaiden kurinpitoon liittyvistä menettelytavoista sekä perusopetuksen ja lukion oppimäärän suorittamisesta erityisessä tutkinnossa sekä näyttötutkinnon suorittamisesta. Perusopetusasetuksessa säädettäisiin lisäksi opetuksen järjestämisestä ja työajasta. Ammatillisesta koulutuksesta annettavassa asetuksessa säädettäisiin

siin myös koulutusaloista ja -asteista sekä oppisopimuksen tarkemmasta sisällöstä.

Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettava asetus koskisi kaikkea tämän esityksen piirissä olevaa koulutusta. Asetuksessa säädettäisiin rehtorilta ja opettajilta vaadittavasta pätevyydestä. Kelpoisuusvaatimuksia ei sidottaisi määrättyyn virka- tai tehtävänimikkeeseen, vaan kelpoisuus määriteltäisiin kelpoisuutena antaa opetusta. Vaatimukset vastaisivat keskeisiltä osin nykyisissä asetuksissa säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Aineenhallintaa koskevat suoritukset vaadittaisiin kuitenkin kaikissa opetettavissa aineissa. Nykyisin kelpoisuusvaatimusten mukainen aineenhallinta vaaditaan kahdessa opetettavassa aineessa. Lukion opettajilta vaadittaisiin yleisesti 55 opintoviikon laajuiset opinnot yhdessä opetettavassa aineessa.

Lakiehdotusten voimaantulosäännösten mukaan valtioneuvoston, opetusministeriön ja opetushallituksen ehdotetuilla laeilla kumottavien lakien nojalla antamia päätöksiä ja määräyksiä noudatettaisiin soveltuvin osin, kunnes valtioneuvosto ja opetushallitus antavat uuden lainsäädännön nojalla vastaavat päätökset. Sovellettavia päätöksiä ja määräyksiä olisivat muun muassa valtioneuvoston päätös peruskoulun tuntijaosta, valtioneuvoston päätös lukion tuntijaosta, valtioneuvoston päätös ammatillisen koulutuksen rakenteesta, opetusministeriön päätös aikuislukion tuntijaosta sekä opetushallituksen antamat opetussuunnitelmien valtakunnalliset perusteet.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä elokuuta 1998. Ennen lakien voimaantuloa voidaan ryhtyä niiden täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Perusopetuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Soveltamisala ja tavoitteet

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään perusopetuksesta ja oppivelvollisuudesta.

Lisäksi laissa säädetään oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esioptuksesta, perusopetuksen oppimäärän suorittaneille annettavasta lisäopetuksesta ja maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta.

Muille kuin oppivelvollisille järjestettävästä perusopetuksesta säädetään 46 §:ssä.

2 §

Opetuksen tavoitteet

Tässä laissa tarkoitetun opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista hyviksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä.

Opetuksen tulee edistää tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana.

3 §

Opetuksen järjestämisen perusteet

Opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin tässä laissa säädetään.

Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti.

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

2 luku

Kunta opetuksen järjestäjänä

4 §

Velvollisuus järjestää perusopetusta

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisille perusopetusta. Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkimalla ne 7 ja 8 §:ssä tarkoitetulta perusopetuksen järjestäjältä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua kuntien välistä yhteistyötä varten voidaan perustaa kuntayhtymä. Kuntayhtymästä on voimassa, mitä opetuksen järjestäjästä säädetään.

Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista.

Kunta, jossa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita, on velvollinen järjestämään perusopetuksen erikseen kumpaakin kieliryhmää varten.

5 §

Esiopetuksen, lisäopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille esiopetusta. Asianomainen ministeriö voi myöntää kunnalle luvan esiopetuksen järjestämiseen myös muille oppilaille.

Kunta voi järjestää lisäopetusta ja perusopetukseen valmistavaa opetusta.

6 §

Oppilaan koulupaikan määräytyminen

Opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä.

Kunta osoittaa oppivelvolliselle ja muuta tässä laissa tarkoitettua opetusta saavalle oppilaalle koulun tai muun soveltuvan paikan, jossa tämän lain 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen järjestämään opetusta. Kunta voi perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä opetuskieltä muuttamatta vaihtaa opetuksen järjestämispaikkaa.

Lasta ei ilman huoltajan suostumusta saa osoittaa opetukseen, jossa 31 §:n 3 momentin nojalla peritään oppilaalta maksuja, eikä opetukseen, jossa kunnan päätöksen tai opetuksen järjestämisluvan perusteella noudatetaan erityistä maailmankatsomuksellista tai kasvatusopillista järjestelmää.

3 luku

Muut opetuksen järjestäjät

7 §

Yksityinen yhteisö tai säätiö opetuksen järjestäjänä

Valtioneuvosto voi myöntää yksityiselle yhteisölle tai säätiölle luvan tässä laissa tarkoitettua opetuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että opetuksen järjestäminen perustuu erityiseen koulutus- tai sivistystarpeeseen ja että opetuksen järjestäjä ja kunta, jossa opetusta järjestetään, ovat sopineet asiasta. Lupa vieraskielisen opetuksen, erityisopetuksen, erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen ja kansanopistossa muille kuin oppivelvollisille annettavan opetuksen järjestämiseen voidaan myöntää alueellisen tai valtakunnallisen koulutus- tai sivistystarpeen perusteella, vaikka opetuksen järjestäjä ei ole tehnyt edellä tarkoitettua sopimusta. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää opetusta varten.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Opetusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa luvassa määrätään kunnat, joissa opetusta järjestetään, opetuskieli, erityinen koulutustehtävä, koulutuksen järjestämismuoto sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksesta opetuksen järjestämisluvan päättää asianomainen ministeriö.

Valtioneuvosto voi peruuttaa opetuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei täytä 1 tai 2 momentissa luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai jos opetus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

8 §

Valtio opetuksen järjestäjänä

Valtio voi järjestää tässä laissa tarkoitettua opetusta. Opetuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta päättää asianomainen ministeriö noudattaen soveltuvin osin, mitä 7 §:n 2—4 momentissa säädetään.

4 luku

Opetus

9 §

Opetuksen laajuus

Perusopetuksen oppimäärä on laajuudeltaan yhdeksänvuotinen.

Esiopetus ja lisäopetus kestää yhden vuoden. Esiopetus voi 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa sekä asianomaisen ministeriön luvalla 10 §:n 4 momentissa tarkoitettua vieraskielisessä opetuksessa kestää kaksi vuotta.

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa puolen vuoden oppimäärää.

Opetuksen laajuudesta säädetään tarkemmin asetuksella.

10 §

Opetuskieli

Koulun opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla oppilaan omalla kielellä, jos se ei vaaranna oppilaan mahdollisuutta seurata opetusta.

Saamelaisten kotiseutualueella asuvien saamen kieltä osaavien oppilaiden opetus tulee antaa pääosin saamen kielellä. Kuulovammaisille tulee tarvittaessa antaa opetusta myös viittomakielellä.

Jos opetuksen järjestäjä antaa opetusta useammalla kuin yhdellä sellaisella 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla opetuskielellä, jolla oppilas pystyy opiskelemaan, oppilaan huoltaja saa valita opetuskielen.

Lisäksi erillisessä opetusryhmässä tai koulussa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kuin 1 momentissa mainitulla kielellä.

11 §

Opetuksen sisältö

Perusopetuksen oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään, kaikille yhteisinä aineina äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä, vieraita kieliä, ympäristöoppia, kansalais-taitoa, uskontoa tai elämäntutkimustietoa, historiaa, yhteiskuntaoppia, matematiikkaa, fysiikkaa, kemiaa, biologiaa, maantietoa, liikuntaa, musiikkia, kuvataidetta, käsityötä ja kotitaloutta. Opetus voi perustua, sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään, erilaajuisiin oppimääriin. Perusopetuksen järjestäjä voi 7 tai 8 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa tämän momentin säännöksistä.

Oppilaalle voidaan antaa opetusta muissakin kuin 1 momentissa mainituissa perusopetukseen soveltuvissa aineissa sen mukaan kuin opetussuunnitelmassa määrätään. Näiden aineiden opiskelu voi olla oppilaalle osittain tai kokonaan vapaaehtoista tai valinnaista.

Oppilaalle tulee antaa myös oppilaanohjausta.

Esiopetuksesta, lisäopetuksesta ja perusopetukseen valmistavasta opetuksesta on sen

estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, voimassa, mitä 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään.

12 §

Äidinkielen opetus

Äidinkielenä opetetaan oppilaan opetuskielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieltä.

Äidinkielenä voidaan huoltajan valinnan mukaan opettaa myös romanikieltä, viittomakieltä tai muuta oppilaan äidinkieltä.

13 §

Uskonnon ja elämäntutkimustiedon opetus

Perusopetuksen järjestäjän tulee antaa uskonnonopetusta sen uskontokunnan tunnustuksen mukaan, johon oppilaiden enemmistö kuuluu.

Edellä 1 momentin mukaisesta uskonnonopetuksesta uskonnonvapauslain (267/1922) mukaisesti vapautetulle vähintään kolmelle evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai vähintään kolmelle ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalla oppilaalla järjestetään heidän oman tunnustuksensa mukaista opetusta.

Muuhun kuin 2 momentissa mainittuihin uskontokuntiin kuuluvalla vähintään kolmelle uskonnonopetuksesta vapautetulle oppilaalle järjestetään heidän oman tunnustuksensa mukaista uskonnonopetusta, jos heidän huoltajansa sitä vaativat.

Uskonnonopetuksesta vapautetulle vähintään kolmelle uskontokuntiin kuulumattomalle oppilaalle opetetaan elämäntutkimustietoa.

14 §

Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet

Valtioneuvosto päättää tässä laissa tarkoitettujen opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä perusopetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä oppilaanohjaukseen (*tuntijako*).

Opetushallitus päättää perusopetuksen eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien sekä oppilaanohjauksen ja muun tässä laissa tarkoitettujen opetuksen tavoitteista ja keskeisistä

sisällöistä (*opetussuunnitelman perusteet*).

15 §

Opetussuunnitelma

Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä tässä laissa tarkoitettua opetusta varten opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Asianomaisen ministeriön luvalla perusopetusta ja lukiokoulutusta varten voidaan hyväksyä yhteinen opetussuunnitelma tai perusopetuksen opetussuunnitelma voi sisältää ammatillisia opintoja.

16 §

Tukiopetus

Opinnoissa tilapäisesti jälkeen jääneille tai muutoin erityistä tukea tarvitseville tulee antaa tukiopetusta.

17 §

Erityisopetus

Oppilaalle, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia, on oikeus saada erityisopetusta muun opetuksen ohessa.

Jos oppilaalle ei vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun niihin verrattavan syyn vuoksi voida antaa opetusta muuten, tulee oppilas ottaa tai siirtää erityisopetukseen. Tässä momentissa tarkoitettua oppilaan opetuksessa voidaan poiketa 11 §:stä sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään. Oppilaalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä 2 momentissa tarkoitettua opetusta, oppilaan siirtämisestä erityisopetukseen päättää opetuksen järjestäjän esityksestä oppilaan asuinkunta.

Menettelystä otettaessa tai siirrettäessä oppilas 2 momentissa tarkoitettuun opetukseen sekä opetusryhmien muodostamisesta 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa opetuksessa säädetään asetuksella.

18 §

Erityiset opetusjärjestelyt

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1) oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;

2) perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai

3) se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä.

19 §

Opetuksen julkisuus

Tässä laissa tarkoitettu opetus on julkista. Perustellusta syystä voidaan oikeutta päästä seuraamaan opetusta rajoittaa.

20 §

Kokeilu

Asianomainen ministeriö voi myöntää luvan sellaisen tässä laissa tarkoitettua opetuksen kehittämiseksi tarpeellisen kokeilun järjestämiseen, jossa poiketaan tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen opetusta koskevista säännöksistä sekä niiden nojalla annetuista opetusta koskevista säännöksistä ja määräyksistä. Opetushallitus voi myöntää luvan sellaisen kokeilun järjestämiseen, jossa poiketaan opetushallituksen antamista määräyksistä.

Kokeilussa tulee noudattaa opetushallituksen hyväksymää kokeiluohjelmaa.

5 luku

Arviointi

21 §

Koulutuksen arviointi

Koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä.

Opetuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä

osallistua 3 momentin mukaiseen ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Opetushallitus huolehtii asianomaisen ministeriön päättämien perusteiden mukaisesti arvioinnin kehittämisestä ja ulkopuolisten arviointien toimeenpanosta. Ministeriö voi antaa yksittäisen arvioinnin suorittamisen myös muun kuin opetushallituksen tehtäväksi.

Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.

22 §

Oppilaan arviointi

Oppilaan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti.

Opintosuoritusten arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä on voimassa, mitä niistä asetuksella säädetään ja opetushallitus määrää. Todistuksiin merkittävistä tiedoista päättää opetushallitus.

6 luku

Työaika

23 §

Lukuvuosi

Perusopetuksessa lukuvuosi alkaa 1 päivänä elokuuta ja päättyy 31 päivänä heinäkuuta. Lukuvuodessa on 190 työpäivää. Asianomaisen ministeriön luvalla työpäivien määrä voi erityisestä syystä olla säädettyä suurempi. Lukuvuoden työpäivistä vähennetään kuitenkin muuksi arkipäiväksi kuin lauantaisi sattuva itsenäisyyspäivä, loppiainen ja vapunpäivä.

Lukuvuoden koulutyön päättymisajankohdasta säädetään asetuksella.

Milloin opetusta ei pakottavasta syystä ole voitu järjestää työpäiviksi määrättyinä päivinä eikä opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita voida muutoin saavuttaa, on menetetty työpäivät korvattava lisäämällä työpäiviä enintään kuudella päivällä.

24 §

Oppilaan työ määrä

Perusopetuksessa oppilaan työ määrä saa olla enintään sellainen, että hänelle koulunkäyntiin, koulumatkoihin ja kotitehtäviin käytettävä aika huomioon ottaen jää riittävästi aikaa lepoon, virkistykseen ja harrastuksiin.

Oppilaalle annettavan perusopetuksen päivittäisestä ja viikoittaisesta määrästä säädetään asetuksella.

7 luku

Oppivelvollisuus sekä oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

25 §

Oppivelvollisuus

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta.

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta 1 momentissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta.

26 §

Oppivelvollisuuden suorittaminen

Oppivelvollisen on osallistuttava tämän lain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Edellä 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan tulee osallistua oppivelvollisuuden alkamisvuonna järjestettävään esiopetukseen. Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua.

Jos oppivelvollinen ei osallistu tämän lain mukaisesti järjestettyyn opetukseen, oppivelvollisen asuinkunnan tulee valvoa oppivelvollisen edistymistä.

27 §

Opetuksen poikkeava aloittamisajankohta

Lapsella on oikeus aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsella psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella on edellytykset suoriutua opiskelusta. Opetuksen järjestäjä voi mainittujen selvitysten perusteella antaa lapselle luvan aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin.

28 §

Koulutuspaikka

Perusopetuksessa oppilaalla on oikeus käydä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulua.

Oppivelvollinen voi pyrkiä oppilaaksi myös muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun kouluun. Tässä momentissa tarkoitettuja oppilaita otettaessa hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Kunta voi kuitenkin päättää, että sen järjestämään opetukseen otetaan ensisijaisesti kunnassa asuvia lapsia.

29 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

30 §

Oikeus saada opetusta

Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä oppilaanohjausta.

Oppilaan huoltaja päättää 11 §:ssä tarkoitettuja oppiaineita ja oppimäärää koskevista valinnoista. Valittu aine tai oppimäärä voidaan, sen jälkeen kun huoltajaa on asiasta kuultu, muuttaa toiseksi, jos opetusta ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää oppilaan omassa eikä muussa koulussa.

31 §

Opetuksen maksuttomuus

Opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja

muu oppimateriaali sekä työvälineet ja työaineet ovat oppilaalle maksuttomia. Vammalla ja muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on lisäksi oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkittamis- ja avustajapalvelut, muut opetus- ja oppilashuoltopalvelut, erityiset apuvälineet sekä 39 §:n nojalla järjestettävät palvelut.

Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria.

Ulkomailla järjestettävässä opetuksessa ja yksityisen yhteisön tai säätiön asianomaisen ministeriön antaman erityisen koulutustehtävän perusteella muulla kuin 10 §:n 1 momentissa tarkoitettulla opetuskielellä järjestämässä opetuksessa voidaan oppilaalta 1 ja 2 momentin estämättä periä kohtuullisia maksuja.

32 §

Koulumatkat

Jos perusopetusta, esiopetusta tai lisäopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pidempi tai jos se oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muuten muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi, on oppilaalla oikeus maksuttomaan kuljetukseen taikka oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävään riittävään avustukseen.

Edellä 1 momentin mukaisesti järjestettävä oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas lukuvuoden alkaessa on täyttänyt 13 vuotta tai jos oppilas saa 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetusta, saa koulumatka kestää enintään 3 tuntia.

Jos 1 momentissa tarkoitettu oppilas otetaan muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun, voidaan oppilaaksi ottamisen edellytykseksi asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Kuljetusta odottavalle oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan.

33 §

Majoitus

Jos perusopetusta, esiopetusta, tai lisäope-

tusta saavan oppilaan kuljetusta ei voida järjestää 32 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla, on oppilaalla oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoitoon.

Koulun työvuoden aikana oppilaalla on oikeus maksuttomiin matkoihin majoituspaikan ja kodin välillä lomien ja viikonloppujen yhteydessä.

Majoitetut oppilaat ovat velvolliset majoituspaikassaan suorittamaan kohtuullisen määrän heille soveltuvia tehtäviä.

Oppilaalta, joka on otettu muuhun kuin 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kouluun, voidaan 1 ja 2 momentin estämättä periä kohtuullisia maksuja.

34 §

Tapaturman hoito ja terveydenhuolto

Koulussa, koulumatkalla ja majoituksessa sattuneen tapaturman hoito on oppilaalle maksuton.

Kouluterveydenhuollosta sekä oppilaiden sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi tarvittavista palveluista säädetään erikseen.

35 §

Oppilaan velvollisuudet

Oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta.

Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti.

36 §

Kurinpito

Oppilasta, joka rikkoo järjestystä, menettelee vilpillisesti tai käyttäytyy muuten epäasiallisesti, voidaan rangaista kurinpidollisesti. Kurinpitorangeistuksia ovat kirjallinen varoitus ja oppilaan erottaminen enintään kolmeksi kuukaudeksi. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, ettei oppilas erottamisen aikana jää jälkeen opetuksesta.

Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokasta oppitunnin jäljellä olevaksi ajaksi. Epäasiallisesti käyttäytyvä oppilas voidaan määrätä enintään kahden tunnin jälki-istuntoon.

Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voi-

daan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään.

Menettelystä tässä pykälässä tarkoitetuissa asioissa säädetään asetuksella.

8 luku

Erinäiset säännökset

37 §

Henkilöstö

Jokaisella koululla, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua opetusta, tulee olla toiminnasta vastaava rehtori.

Opetuksen järjestäjällä tulee olla opetuksen järjestämismuoto huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimus-suhteisia opettajia. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä.

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään asetuksella. Asianomainen ministeriö voi erityisestä syystä myöntää niistä erivapauden.

38 §

Erityinen tutkinto

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa erityisessä tutkinnossa sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

39 §

Erityisopetuksen tukitehtävistä huolehtiminen

Asianomainen ministeriö voi päättää, että opetuksen järjestäjän tulee huolehtia 17 §:n 2 momentissa tarkoitettun erityisopetuksen yhteydessä annettavasta kuntoutuksesta sekä mainittuun opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

40 §

Salassapito

Opetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 37 §:ssä tarkoitettut henkilöt ja opetusharjoittelua suorittavat eivät

saa luvottomasti sivullisille ilmaista, mitä he ovat koulutukseen liittyviä tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää oppilaiden tai tässä laissa tarkoitettun henkilöstön taikka heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut henkilöt sekä kouluterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaavat henkilöt saavat sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, antaa toisilleen sekä koulutuksesta vastaaville viranomaisille opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

41 §

Tietojensaantioikeus

Opetuksen järjestäjällä on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Opetuksen järjestäjän tulee pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

Jos oppilaan opetus järjestetään muussa kuin oppilaan asuinkunnan koulussa, opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppilaasta oppivelvollisen valvontaa varten oppilaan asuinkunnalle.

42 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettun opetuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee oppilaan määräämisaikaista erottamista tai 31—33 §:ssä ja 34 §:n 1 momentissa säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) oppilaaksi ottamista;
- 2) oppilaan ottamista tai siirtämistä 17 §:n 2 momentissa tarkoitettuun erityisopetukseen vastoin huoltajan tahtoa;
- 3) 18 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyitä; sekä
- 4) 27 §:ssä säädettyä perusopetuksen poik-

keavaa aloittamisajankohtaa.

Päätökseen, jonka lääninhallitus on antanut 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua asiaa koskevasta valituksesta, haetaan muutosta lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valitus päätöksestä, joka koskee oppilaan määräämisaikaista erottamista tai 2 ja 3 momentissa tarkoitettua asiaa, tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu oppilaan huoltajalle tiedoksi. Tässä momentissa tarkoitettut valitukset tulee käsitellä kiireellisinä.

Muuhun kuin tässä pykälässä säädettyyn tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen perusteella tehtyyn nimettyä oppilasta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Lääninoikeuden ja lääninhallituksen 3 ja 4 momentissa tarkoitettua valituksesta antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Oikaisun hakemisesta oppilaan suoritusten arviointiin säädetään asetuksella. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

43 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitettua opetusta varten myönnetään rahoitusta perustamishankkeisiin ja käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (/) säädetään.

44 §

Oppilailta perittävät maksut

Asianomainen ministeriö päättää tämän lain nojalla oppilailta perittävien maksujen perusteista soveltuvin osin sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

Jos tässä laissa tarkoitettua oppilaalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä siten kuin korkolaissa (633/1982) säädetään.

Maksu saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

45 §

Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönti

Jos oppilaan huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttämistä, hänet on tuomittava *oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä* sakkoon.

46 §

Muiden kuin oppivelvollisten opetus

Muilla kuin oppivelvollisille annettavasta perusopetuksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 2 §:ssä, 3 §:n 1 ja 2 momentissa, 9 §:n 1 momentissa, 10—15, 18—22 ja 29 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa sekä 35, 37, 38 ja 40—44 §:ssä säädetään. Opetus, oppikirjat ja muu oppimateriaali, työvälineet ja työaineet ovat oppilaalle maksuttomia. Opetuksessa, joka on kunnan tai kuntayhtymän päätöksen taikka 7 §:ssä tarkoitettuun lupaan sisältyvän määräyksen perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, oppilaalla on oikeus maksuttomaan asumiseen sekä riittävään päivittäiseen maksuttomaan ruokailuun. Oppilaalle voidaan 36 §:n 1 momentissa mainituilla perusteilla antaa kirjallinen varoitus tai oppilas voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi.

Oppilaaksi voidaan ottaa myös sellainen henkilö, jonka tarkoituksena on ainoastaan yhden tai useamman perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen suorittaminen. Tässä momentissa tarkoitetuilta oppilailta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettussa opetuksessa voidaan poiketa 11 ja 13 §:stä sen mukaan kuin opetussuunnitelman perusteissa määrätään. Oppilaalle, joka on täyttänyt 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntutustumistietoa.

Tässä pykälässä tarkoitettu opetus voidaan järjestää osaksi tai kokonaan etäopetuksena.

47 §

Perusopetuksen yhteydessä järjestettävä muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppi-

laille järjestää opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa.

48 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

9 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

49 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1998.

Tällä lailla kumotaan seuraavat lait niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

1) 27 päivänä toukokuuta 1983 annettu peruskoululaki (476/1983);

2) 31 päivänä tammikuuta 1985 annettu harjoittelukoululaki (143/1985);

3) kuulovammaisten ja näkövammaisten sekä liikuntavammaisten kouluista 27 päivänä toukokuuta 1983 annettu laki (481/1983);

4) Suomalais-venäläisestä koulusta 21 päivänä toukokuuta 1976 annettu laki (412/1976);

5) Helsingin ranskalais-suomalaisesta koulusta 7 päivänä tammikuuta 1977 annettu laki (33/1977);

6) vieraskielisistä yksityisistä kouluista 28 päivänä kesäkuuta 1963 annettu laki (373/1963);

7) ulkomailla toimivasta peruskoulusta vastaavasta yksityiskoulusta 29 päivänä toukokuuta 1981 annettu laki (379/1981);

8) Steiner-koulusta 27 päivänä toukokuuta 1977 annettu laki (417/1977);

9) steinerpedagogisista erityiskouluista 12 päivänä joulukuuta 1986 annettu laki (932/1986);

10) Anna Tapion koulusta 23 päivänä joulukuuta 1988 annettu laki (1197/1988); sekä

11) yhteisistä opettajista 3 päivänä elokuuta 1992 annettu laki (710/1992).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

50 §

Kumottavien säännösten nojalla annettujen määräysten ja päätösten soveltaminen

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla annetut tuntijakoa ja opetus-suunnitelman perusteita koskevat päätökset jäävät voimaan siihen saakka, kunnes tämän lain nojalla toisin päätetään.

Opetuksessa voidaan noudattaa 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla hyväksyttyjä opetussuunnitelmia, kunnes opetuksen järjestäjä hyväksyy tämän lain mukaisen opetussuunnitelman.

Tässä pykälässä tarkoitettuihin päätöksiin sisältyviä määräyksiä ala-asteesta sovelletaan 1—6 luokalla annettavaan opetukseen ja määräyksiä yläasteesta sovelletaan 7—9 luokalla annettavaan opetukseen.

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla tehty esiopetuksen järjestämistä koskevat päätökset ovat voimassa päätöksissä määrätyn ajan, jollei asianomainen ministeriö toisin päättä.

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla asetetut toimet jatkavat toimikautensa loppuun, jollei opetuksen järjestäjä toisin päättä.

51 §

Opetuksen järjestämistä koskeva siirtymäsäännös

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien ja lastensuojelulain (683/1983) 33 §:n nojalla tämän lain voimaan tullessa toimivien koulujen ylläpitäjät jatkavat toimintaansa tässä laissa tai lukiolaissa (/) tarkoitetun opetuksen järjestäjinä. Peruskoulua korvaava koulu jatkaa toimintaansa 7 §:ssä tarkoitettuna kouluna.

Asianomainen ministeriö päättää tarvittaessa tämän lain voimaan tullessa toimivan yksityisen koulun ylläpitäjälle opetuksen järjestämistä varten myönnetyn luvan muuttamisesta 7 §:n 3 momentin ja lukiolain 4 §:n 2 momentin mukaiseksi luvaksi.

52 §

Valtion oppilaitoksia koskeva siirtymäsäännös

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen

lakien ja lastensuojelulain 29 §:n nojalla tämän lain voimaan tullessa toimivat valtion oppilaitokset jatkavat toimintaansa tässä laissa tai lukiolaissa tarkoitettuina oppilaitoksina.

Asianomainen ministeriö päättää tarvittaessa tämän lain voimaan tullessa toimivan valtion oppilaitoksen perustamista koskevan päätöksen muuttamisesta 8 §:n ja lukiolain 3 §:n 2 momentin mukaiseksi päätökseksi. Edellä 49 §:n 2 momentin 3 kohdassa mainitun lain 17 §:n nojalla valtion oppilaitokselle määrätty tehtävät muuttuvat tämän lain 39 §:ssä tarkoitetuiksi erityisopetuksen tukitehtäviksi.

53 §

Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien ja lastensuojelulain 29 ja 33 §:n nojalla toimivissa kouluissa työskentelevät viran- ja toimenhaltijat, työntekijät sekä tuntiopettajat jatkavat tämän lain voimaan tullessa aikaisemmissa tehtävissään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla viran- ja toimenhaltijoilla, työntekijöillä sekä tuntiopettajilla, joilla tämän lain voimaan tullessa on oikeus erorahaan, koulutustukeen, toistuvaan korvaukseen ja lakkautuspalkkaan, on edelleen oikeus mainittuihin etuuksiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan.

54 §

Peruskoulua korvaavia kouluja ja harjoittelukoulujen oppilaaksiottoa koskeva siirtymäsäännös

Kunnan ja yksityisen koulun ylläpitäjän välillä tehty tämän lain voimaan tullessa voimassa oleva sopimus, jonka mukaan yksityinen koulu korvaa kunnan peruskoulua, muuttuu tämän lain voimaan tultua 7 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi sopimukseksi, kunnes kunta ja yksityinen opetuksen järjestäjä toisin sopivat.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita harjoittelukoulujen oppilaaksiottoalueita koskevia päätöksiä sovelletaan, kunnes koulusta järjestävä yliopisto ja harjoittelukoulun sijaintikunta sekä muut kunnat, joiden aluetta sopimukset koskevat, toisin sopivat.

55 §

Muiden kuin oppivelvollisten opetusta koskeva siirtymäsäännös

Edellä 46 §:n 3 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettua oppilaan oikeutta valita uskonto tai elämäkatsomustieto sovelletaan niihin oppilaisiin, jotka aloittavat opintonsa tämän lain voimaantulon jälkeen. Ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa aloittaneisiin oppilaisiin sovelletaan, mitä aikuislukiolaissa (439/1994) ja -asetuksessa

(660/1994) tämän lain voimaan tullessa säädetään ja niiden nojalla määrätään.

56 §

Opintososiaalisia etuja koskeva siirtymäsäännös

Oppilaalla, joka on aloittanut opintonsa ennen tämän lain voimaantuloa, on oikeus vähintään lain voimaan tullessa voimassa olleisiin opintososiaalisiin etuihin.

2.

Lukiolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Soveltamisala ja tavoitteet

1 §

Soveltamisala ja tarkoitus

Tässä laissa säädetään nuorille ja aikuisille annettavasta perusopetuksen oppimäärään perustuvasta yleissivistävästä lukiokoulutuksesta.

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammatikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa.

2 §

Lukiokoulutuksen tavoitteet

Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi koulutuksen tulee tukea opiskelijoiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana.

Nuorten lukiokoulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

2 luku

Koulutuksen järjestäminen

3 §

Koulutuksen järjestäjät

Asianomainen ministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle luvan lukiokoulutuksen järjestämiseen. Lupa voidaan myöntää myös ulko-

mailla järjestettävää opetusta varten.

Lukiokoulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Opetuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta päättää ministeriö noudattaen soveltuvien osin, mitä 4 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Lukiokoulutusta järjestetään lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa.

4 §

Koulutuksen järjestämislupa

Edellä 3 §:ssä tarkoitetun luvan myöntäminen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään, opetuskieli, koulutuksen järjestämismuoto, erityinen koulutustehtävä sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksesta koulutuksen järjestämislupa päätetään asianomaisen ministeriön.

Ministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei täytä 1 momentissa luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

5 §

Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen

Koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä alueella toimivien lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja muun koulutuksen järjestäjien kanssa.

Koulutuksen järjestäjä voi hankkia osan tässä laissa tarkoitetuista palveluista 3 §:ssä tarkoitettulta koulutuksen järjestäjältä tai

muulta yhteisöltä taikka säätiöltä. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

3 luku

Opetus

6 §

Opetuskieli

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä, jos se ei vaaranna opiskelijan mahdollisuutta seurata opetusta.

Jos koulutuksen järjestäjä antaa opetusta useammalla kuin yhdellä sellaisella 1 momentissa tarkoitettulla opetuskielellä, jolla opiskelija pystyy opiskelemaan, saa opiskelija valita opetuskielen.

Erillisessä opetusryhmässä tai oppilaitoksessa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kuin 1 momentissa mainitulla kielellä.

7 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmi-vuotinen.

Lukion oppimäärä sisältää, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla säädetään tai määrätään, äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä ja vieraita kieliä, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, uskontoa tai elämäntutkimustietoa sekä taito- ja taideaineiden opintoja. Tässä momentissa mainituissa opinnoissa voi, sen mukaan kuin 10 §:n nojalla määrätään, olla erilaajuisia oppimääriä. Taito- ja taideaineet ovat niille opiskelijoille, jotka 18 vuotta täytettyään aloittavat lukiokoulutuksen vapaaehtoisia. Koulutuksen järjestäjä voi 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa tämän momentin säännöksistä.

Lukion oppimäärään voi sisältyä myös ammatillisia opintoja ja muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja sen mukaan kuin opetussuunnitelmassa määrätään. Tässä momentissa

tarkoitettut opinnot voivat olla osittain tai kokonaan vapaaehtoisia tai valinnaisia.

Opiskelijalle tulee antaa myös oppilaanohjausta.

8 §

Äidinkielen opetus

Äidinkielenä opetetaan opiskelijan opetuskielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieltä.

Äidinkielenä voidaan opiskelijan valinnan mukaan opettaa myös romanikieltä, viittomakieltä tai muuta oppilaan äidinkieltä.

9 §

Uskonnon ja elämäntutkimustiedon opetus

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa uskonnonopetusta sen uskontokunnan tunnustuksen mukaan, johon opiskelijoiden enemmistö kuuluu.

Edellä 1 momentin mukaisesta uskonnonopetuksesta uskonnonvapauslain (267/1922) mukaisesti vapautetulle vähintään kolmelle evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai vähintään kolmelle ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalla opiskelijalla järjestetään heidän oman tunnustuksensa mukaista opetusta.

Muuhun kuin 2 momentissa mainittuihin uskontokuntiin kuuluvalla vähintään kolmelle uskonnonopetuksesta vapautetulle opiskelijalle järjestetään heidän oman tunnustuksensa mukaista uskonnonopetusta, jos heidän huoltajansa sitä vaativat.

Uskonnonopetuksesta vapautetulle vähintään kolmelle uskontokuntiin kuulumattomalle opiskelijalle opetetaan elämäntutkimustietoa.

Opiskelijalle, joka aloittaa lukiokoulutuksen 18 vuotta täytettyään, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntutkimustietoa.

10 §

Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet

Valtioneuvosto päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä oppilaanohjaukseen (*tuntijako*).

Opetushallitus päättää eri aineiden, aine-ryhmien ja aihekokonaisuuksien sekä oppilaanohjauksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (*opetussuunnitelman perusteet*).

Tässä pykälässä tarkoitettut päätökset voidaan tehdä erikseen nuorille ja aikuisille annettavaa opetusta varten.

11 §

Opetussuunnitelma

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin tarvittaessa myös muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen.

Asianomaisen ministeriön luvalla lukio-koulutusta ja perusopetusta varten voidaan hyväksyä yhteinen opetussuunnitelma.

12 §

Koulutuksen järjestämismuoto

Koulutus voidaan järjestää osaksi tai kokonaan lähiopetuksena tai etäopetuksena.

Lukion oppimäärä tai osa siitä voidaan suorittaa oppimäärään kuuluvien tietojen ja taitojen hankkimistavasta riippumatta kokeissa, joiden toimeenpanosta ja arvostelusta huolehtii tässä laissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä siten kuin asetuksella säädetään.

13 §

Erityiset opetusjärjestelyt

Opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1) opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukion oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;

2) lukion oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai

3) se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

14 §

Opetuksen julkisuus

Opetus on julkista. Perustellusta syystä voidaan oikeutta päästä seuraamaan opetusta rajoittaa.

15 §

Kokeilu

Asianomainen ministeriö voi myöntää luvan sellaisen lukiokoulutuksen kehittämiseksi tarpeellisen kokeilun järjestämiseen, joka edellyttää poikkeamista tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen opetusta koskevista säännöksistä sekä niiden nojalla annetuista säännöksistä ja määräyksistä. Opetushallitus voi myöntää luvan sellaisen kokeilun järjestämiseen, jossa poiketaan opetushallituksen antamista määräyksistä.

Kokeilussa tulee noudattaa opetushallituksen hyväksymää kokeiluohjelmaa.

4 luku

Arviointi ja ylioppilastutkinto

16 §

Koulutuksen arviointi

Koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä.

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Opetushallitus huolehtii asianomaisen ministeriön päättämien perusteiden mukaisesti arvioinnin kehittämisestä ja ulkopuolisten arviointien toimeenpanosta. Ministeriö voi antaa yksittäisen arvioinnin suorittamisen myös muun kuin opetushallituksen tehtäväksi.

Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.

17 §

Opiskelijan arviointi

Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehitt-

tämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.

Opintosuoritusten arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä on voimassa, mitä niistä asetuksella säädetään ja opetushallitus määrää. Todistuksiin merkittävistä tiedoista päättää opetushallitus.

18 §

Ylioppilastutkinto

Lukiokoulutuksen päätteeksi toimeenpannaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään ja sen nojalla asianomainen ministeriö ja ministeriön asettama ylioppilastutkintolautakunta määräävät, ylioppilastutkinto. Tutkinnon tarkoituksena on saada selville, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyyden.

Muiden kuin tässä laissa tarkoitettujen opiskelijoiden oikeudesta osallistua ylioppilastutkintoon säädetään asetuksella.

Ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin.

5 luku

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

19 §

Opiskelijaksi hakeutuminen

Opiskelijaksi pyrkivällä on oikeus vapaasti hakeutua haluamaansa lukioon.

Hakumenettelystä lukiokoulutukseen säädetään erikseen.

20 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös henkilö, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää mutta jolla katsotaan muutoin olevan riittävät edellytykset lukio-opinnoista suoriutumiseen.

Koulutuksen järjestäjä päättää muista opis-

kelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Asianomainen ministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Opiskelijaksi voidaan ottaa myös sellainen henkilö, jonka tarkoituksena on ainoastaan yhden tai useamman lukion oppimäärään kuuluvan oppiaineen suorittaminen.

21 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskelu-
ympäristöön.

22 §

Oikeus saada opetusta

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä oppilaanohjausta.

23 §

Opintojen hyväksilukeminen

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritettut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia.

Päätös muualla suoritettavien opintojen hyväksilukemisesta tulee pyynnöstä tehdä ennen mainittujen opintojen aloittamista.

24 §

Opiskelu-aika

Lukion oppimäärä tulee suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajanaan pidentystä.

Opiskelija, joka ei ole suorittanut lukion oppimäärää 1 momentissa mainitussa ajassa, katsotaan eronneeksi. Eronneeksi katsotaan myös sellainen opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta, jos on ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jatkaa opintoja.

25 §

Opiskelijan velvollisuudet

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta.

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti.

26 §

Kurinpito

Opiskelijaa, joka rikkoo järjestystä, harjoittaa opinnoissaan vilppiä tai käyttäytyy muuten epäasiallisesti, voidaan kurinpidollisesti rangaista. Kurinpitorangaistuksia ovat kirjallinen varoitus ja opiskelijan erottaminen enintään yhdeksi vuodeksi.

Jos opiskelija on tutkimuksen alaisena rikoksesta, voidaan häneltä tutkimuksen ajaksi pidättää oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan tekemäksi epäiltyyn rikokseen tai siihen liittyviin seikkoihin nähden on perusteltua.

Menettelystä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa säädetään asetuksella.

27 §

Opiskelijoiden kuuleminen

Koulutuksen järjestäjän tulee varata opiskelijoille mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen sekä kuulla opiskelijoita ennen opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemistä.

28 §

Opintososiaaliset edut

Opetus on opiskelijalle maksutonta. Edellä 20 §:n 3 momentissa tarkoitettua opiskelijalta sekä 18 §:ssä tarkoitettua ylioppilastutkinnosta ja 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua kokeista voidaan kuitenkin periä maksuja.

Päätoimisella opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Asetuksella säädetään siitä, milloin opetus on päätoimista. Koulutuksessa, joka on 4 §:n 2 momentin perusteella järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti, opiskeli-

jalla on lisäksi oikeus muuhun riittävään päivittäiseen ruokailuun.

Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa asuntolassa on opiskelijalle maksutonta.

Ulkomailla järjestettävässä opetuksessa ja yksityisen yhteisön tai säätiön asianomaisen ministeriön antaman erityisen koulutustehtävän perusteella muulla kuin 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulla opetuskielillä järjestämässä opetuksessa voidaan opiskelijoilta 1—3 momentin estämättä periä kohtuullisia maksuja. Lisäksi ministeriö voi erityisestä syystä antaa luvan maksujen perimiseen muiltakin opiskelijoilta.

29 §

Muut edut

Opiskelijan koulumatkoista aiheutuviin kustannuksiin myönnettävästä tuesta ja opintotuesta säädetään erikseen.

Vammaisen ja muun erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan opetukseen osallistumisen edellyttämistä avustajapalveluista, muista opetus- ja oppilashuoltopalveluista sekä erityisistä apuvälineistä säädetään erikseen.

6 luku

Erinäiset säännökset

30 §

Henkilöstö

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla toiminnasta vastaava rehtori.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla koulutuksen järjestämismuoto huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työopimussuhteisia opettajia. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä.

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään asetuksella. Asianomainen ministeriö voi erityisestä syystä myöntää niistä erivapauden.

31 §

Oppilaskunta

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään

tässä laissa tarkoitettua koulutusta, on opiskelijoista muodostuva oppilaskunta.

Oppilaskunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. Oppilaskunta käyttää opiskelijoiden puhevaltaa 27 §:ssä säädettyissä asioissa.

32 §

Salassapito

Koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 30 §:ssä tarkoitetut henkilöt ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa luvattomasti sivullisille ilmaista, mitä he ovat koulutukseen liittyviä tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää opiskelijoiden ja tässä laissa tarkoitetun henkilöstön sekä heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilöt sekä kouluterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaavat henkilöt saavat sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, antaa toisilleen sekä koulutuksesta vastaaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

33 §

Tietojensaantioikeus

Koulutuksen järjestäjällä on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

34 §

Muutoksenhaku

Päätökseen, joka koskee opiskelijan määräämää erottamista, opiskelusta pidättämisestä rikostutkinnan ajaksi tai 28 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolain-

käyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) opiskelijaksi ottamista;
- 2) 13 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;
- 3) muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemista; sekä
- 4) lukion suoritusajan pidentämistä ja opiskelijan katsomista eronneeksi lukiosta.

Päätökseen, jonka lääninhallitus on antanut opiskelijaksi ottamista koskevasta valituksesta, haetaan muutosta valittamalla lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijan määräämää erottamista, opiskelusta pidättämisestä rikostutkinnan ajaksi tai 2 ja 3 momentissa tarkoitettua asiaa, tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tai hänen huoltajalleen tiedoksi. Tässä momentissa tarkoitetut valitukset tulee käsitellä kiireellisinä.

Muuhun kuin tässä pykälässä säädettyyn tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen perusteella tehtyyn nimettyä opiskelijaa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Lääninoikeuden ja lääninhallituksen 3 ja 4 momentissa tarkoitettua valituksesta antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Oikaisun hakemisesta opiskelijan suorituksen arviointiin säädetään asetuksella. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

35 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta varten myönnetään rahoitusta perustamishankkeisiin ja käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (/) säädetään.

36 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Asianomainen ministeriö päättää ylioppilastutkintoon ja siihen kuuluviin kokeisiin sekä valtion oppilaitoksessa järjestettäviin 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin kokeisiin osallistumisesta valtiolle perittävistä maksuista sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

Tämän lain nojalla opiskelijoilta perittävien muiden kuin 1 momentissa mainittujen maksujen perusteista ministeriö päättää soveltuvien osin sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

37 §

Viivästyskorko ja maksujen periminen

Jos tässä laissa tarkoitettua opiskelijalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä siten kuin korkolaissa (633/1982) säädetään.

Maksu saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

38 §

Lukiokoulutuksen yhteydessä järjestettävä muu toiminta

Lukiokoulutuksen yhteydessä voidaan opiskelijoille järjestää koulutukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa.

39 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

7 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

40 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1998.

Tällä lailla kumotaan seuraavat lait ja asetus niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

1) 27 päivänä toukokuuta 1983 annettu lukiolaki (477/1983);

2) 3 päivänä kesäkuuta 1994 annettu aikuislukiolaki (439/1994); sekä

3) valtion oppikoulujen opettajanvirkain ja -toimien haettavaksi julistamisesta ja hakemisesta sekä opettajien pätevyyssehdosta 20 päivänä elokuuta 1948 annettu asetus (620/1948).

Kumottavan lukiolain nojalla annettu ylioppilastutkintoasetus (1000/1994) jää edelleen voimaan, kunnes toisin säädetään.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

41 §

Kumottavien säännösten nojalla annettujen määräysten ja päätösten soveltaminen

Edellä 40 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla annetut päätökset lukion ja aikuislukion tuntijaosta sekä opetussuunnitelman perusteista jäävät voimaan siihen saakka, kunnes tämän lain nojalla toisin päädetään. Opetuksessa voidaan noudattaa 40 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla hyväksytyjä opetussuunnitelmia, kunnes koulutuksen järjestäjä hyväksyy tämän lain mukaisen opetussuunnitelman. Lukiolle 40 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla määrätty opetussuunnitelmaan perustuva erityinen tehtävä muuttuu tämän lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi koulutuksen järjestämislupaan sisältyväksi erityiseksi koulutustehtäväksi.

Edellä 40 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla asetetut toimet jatkavat toimikautensa loppuun, jollei koulutuksen järjestäjä toisin päättä.

42 §

Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös

Edellä 40 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla tämän lain voimaan tullessa toimivien oppilaitosten ylläpitäjät jatkavat toimintaansa tässä laissa ja perusopetuslaissa (/) tarkoitetun koulutuksen järjestäjinä.

Asianomainen ministeriö päättää tarvittaessa lukiokoulutusta järjestävän oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetyn perustamisluvan muuttamisesta 4 §:n 2 momentin mukaiseksi koulutuksen järjestämisluvaksi.

43 §

Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös

Edellä 40 §:n 2 momentissa tarkoitettujen lakien nojalla toimivien oppilaitosten viran- ja toimenhaltijat, työntekijät sekä tuntiopettajat jatkavat tämän lain voimaan tullessa aikaisemmissa tehtävissään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla viran- ja toimenhaltijoilla, työntekijöillä sekä tuntiopettajilla joilla tämän lain voimaan tullessa on oikeus erorahaan, koulutustukeen, toistuvaan korvaukseen ja lakkautuspalkkaan, on edelleen oikeus mainittuihin etuuksiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaan.

44 §

Aikuisopiskelijoita koskeva siirtymäsäännös

Edellä 7 §:n 2 momentin kolmannen virkkeen säännöstä taito- ja taideaineiden vapaaehtoisuudesta sekä 9 §:n 5 momentin tarkoitettua opiskelijan oikeudesta valita uskonto tai elämäncatsomustieto sovelletaan niihin opiskelijoihin, jotka aloittavat opintonsa tämän lain voimaantulon jälkeen. Ennen tämän lain voimaantuloa opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin sovelletaan, mitä aikuislukiolaissa ja -asetuksessa tämän lain voimaan tullessa säädetään ja niiden nojalla määrätään.

3.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Soveltamisala ja tavoitteet

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään nuorille ja aikuisille annettavasta ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista.

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitettua aikuiskoulutusta on voimassa, mitä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (/) säädetään.

2 §

Koulutuksen tarkoitus

Ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista.

3 §

Ammatillinen koulutus

Ammatillinen peruskoulutus on ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta.

Ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä opiskelijoille voidaan järjestää opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Vammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjaus-

ta. Lisäksi maahanmuuttajille voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta siten kuin asetuksella säädetään.

Kotitalousopetusta voidaan järjestää myös muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena siten kuin asetuksella säädetään.

4 §

Ammatilliset tutkinnot

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavia tutkintoja ovat ammatilliset perustutkinnot ja opistoasteen tutkinnot.

Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa myös ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomassa näyttötutkinnoissa siten kuin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa säädetään.

Edellä 1 momentissa mainitut tutkinnot antavat jatko-opintokelpisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin sen mukaan kuin yliopisto tai ammattikorkeakoulu opiskelijan opinto-ohjelman perusteella päättää.

5 §

Koulutuksen tavoitteet

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen.

Koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasapai-

noisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, harastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja.

Nuorille järjestettävässä koulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Vammaisille järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on lisäksi yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta.

6 §

Yhteydet työelämään

Ammatillisessa koulutuksessa tulee ottaa erityisesti huomioon työelämän tarpeet. Koulutusta järjestettäessä tulee olla yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa.

7 §

Palvelu- ja kehittämistoiminta

Koulutukseen voi tarpeen mukaan liittyä alan palvelu- ja kehittämistoimintaa.

2 luku

Koulutuksen järjestäminen

8 §

Koulutuksen järjestäjät

Asianomainen ministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle luvan koulutuksen järjestämiseen.

Koulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Koulutusta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa erityisoppilaitoksissa ja muissa oppilaitoksissa sekä op-
isopimuskoulutuksena.

9 §

Koulutuksen järjestämislupa

Edellä 8 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilli-

set ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa määrätään koulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset koulutusasteista, koulutusaloista, tutkinnoista, opetuskielistä, kunnista, joissa koulutusta voidaan järjestää, opiskelijamääristä, erityisestä koulutustehtävästä, koulutuksen järjestämis-
muodosta ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Koulutustehtävän muuttamisesta päättää asianomainen ministeriö. Ministeriö voi ilman hakemustakin muuttaa koulutusaloja, tutkintoja ja opiskelijamääriä koskevia määräyksiä sekä muita määräyksiä, jos koulutustarjonta merkittävästi poikkeaa koulutustarpeista.

Ministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei enää täytä 1 momentissa luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää ministeriö noudattaen soveltuvin osin, mitä 1—3 momentissa säädetään.

10 §

Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen

Koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä alueella toimivien ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun koulutuksen järjestäjien kanssa.

Koulutuksen järjestäjä voi hankkia osan tässä laissa tarkoitetuista palveluista 9 §:ssä tarkoitettulta koulutuksen järjestäjältä tai muulta yhteisöltä taikka säätiöltä. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

3 luku

Opetus

11 §

Opetuskieli

Ammatillisessa koulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Kaksikielisen oppilaitoksen opetuskielenä on suomi ja ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös

saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä, jos se ei vaaranna opiskelijan mahdollisuutta seurata opetusta.

Jos koulutuksen järjestäjä antaa opetusta useammalla, kuin yhdellä sellaisella 1 momentissa tarkoitettulla opetuskielellä, jolla opiskelija pystyy opiskelemaan, opiskelija saa valita opetuskielen.

Erillisessä opetusryhmässä tai oppilaitoksessa opetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kuin 1 momentissa mainitulla kielellä.

12 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettu tutkinto on laajuudeltaan vähintään kaksi-vuotinen (80 opintoviikkoa). Koulutusaloista säädetään asetuksella. Tutkinnoista ja niiden laajuudesta päättää tarkemmin asianomainen ministeriö.

Tutkinto sisältää, sen mukaan kuin opetussuunnitelmassa määrätään, ammatillisia opintoja ja niitä tukevaa työssä oppimista sekä ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia ja ammattitaitoa täydentäviä äidinkielen, toisen kotimaisen kielen ja vieraan kielen opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia opintoja, taito- ja taideaineiden opintoja sekä oppilaanohjausta. Taito- ja taideaineiden opinnot ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka 18 vuotta täytettyään aloittavat opintonsa. Koulutuksen järjestäjä voi 9 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa tämän momentin säännöksistä.

Äidinkielenä opetetaan opiskelijan opetuskielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieltä. Äidinkielenä voidaan opiskelijan valinnan mukaan opettaa myös romanikieltä, viittomakieltä tai muuta opiskelijan äidinkieltä.

13 §

Koulutuksen tavoitteista päättäminen ja opetussuunnitelman perusteet

Valtioneuvosto päättää koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä yhteisistä opinnoista ja niiden laajuudesta.

Opetushallitus päättää koulutusaloittain ja tutkinnoittain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettujen opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (*opetussuunnitelman perusteet*). Opetussuunnitelman perusteet voidaan antaa erikseen nuorten ja aikuisten koulutusta varten.

14 §

Opetussuunnitelma

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin tarvittaessa myös muiden ammatillisen koulutuksen ja muun koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen.

15 §

Koulutuksen järjestämismuoto

Koulutus voidaan järjestää lähiopetuksena, etäopetuksena, oppisopimuskoulutuksena tai muutoin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä.

16 §

Oppisopimuskoulutus

Pääosin työpaikalla järjestettävä koulutus voi perustua 15 vuotta täyttäneen opiskelijan ja työnantajan välillä tehtyyn kirjalliseen määräaikaiseen työsopimukseen (*oppisopimus*). Oppisopimus voidaan tehdä, jos työnantaja ja 8 §:ssä tarkoitettu koulutuksen järjestäjä ovat asetuksella tarkemmin säädetty tavalla sopineet oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä. Oppisopimuksen sisällöstä ja työnantajalle maksettavasta koulutuskorvauksesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Oppisopimuskoulutuksessa työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettäviä opintoja täydennetään tietopuolisilla opinnoilla. Sen estämättä, mitä 12 §:ssä sää-

detään, oppisopimuskoulutukseen ei sisälly pakollisia taito- ja taideaineiden opintoja.

Oppisopimuskoulutuksesta on sen estämättä, mitä 26 §:n 2 ja 3 momentissa, 30 ja 34 §:ssä sekä 36 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään, voimassa, mitä siitä tässä laissa säädetään tai 1 momentin nojalla sovitaan. Sen estämättä, mitä 9 §:n 2 momentissa säädetään, oppisopimuskoulutuksena toteutettavan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärästä päättää koulutuksen järjestäjä.

Oppisopimuksena toteuttavaan ammatilliseen peruskoulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa säädetty näyttötutkinto.

17 §

Työntekijöitä koskevan lainsäädännön soveltaminen oppisopimuskoulutukseen

Jollei tässä laissa tai sen nojalla asetuksella toisin säädetä, oppisopimukseen sovelletaan työsopimuslakia (320/1970) lukuun ottamatta sen 2, 4, 6, 9—12, 20, 21, 34 d—34 f, 37, 37 a, 38, 38 a, 39, 39 a, 40, 41, 41 a, 42, 42 a, 42 b, 46, 47, 47 a—47 j, 48—50, 51 a—51 c ja 53 §:ää.

Opiskelija ja työnantaja voivat yhteisellä sopimuksella purkaa oppisopimuksen välittömästi. Sen lisäksi, mitä työsopimuslain 3, 43 ja 44 §:ssä säädetään, oppisopimus voidaan yksipuolisesti purkaa, kun työnantaja lopettaa liikkeensä, joutuu konkurssiin tai kuolee. Koulutuksen järjestäjän luvalla oppisopimus voidaan purkaa myös perusteilla, jotka työsopimuslain mukaan oikeuttaisivat työsopimuksen irtisanomiseen. Koulutuksen järjestäjä voi purkaa oppisopimuksen opiskelijaa ja työnantajaa kuultuaan, jos työpaikalla järjestetyssä koulutuksessa ei noudateta tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen säännöksiä tai 16 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän ja työnantajan välillä tehdyn sopimuksen määräyksiä.

Oppisopimuskoulutuksessa opiskelijaan sovelletaan lisäksi, mitä työntekijän osalta säädetään työajasta, vuosilomasta, työturvallisudesta ja työntekijän muusta suojelusta.

Rangaistuslaitoksen työtoiminnan yhteydessä järjestettävä vankien oppisopimuskoulutus ei perustu työsopimukseen. Koulutuksessa voidaan poiketa edellä tässä pykälässä mainituista säännöksistä.

18 §

Opiskelijan työturvallisuus

Muussa kuin 16 §:ssä tarkoitetussa työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa työnantaja vastaa opiskelijan työturvallisudesta siten kuin siitä työntekijöiden osalta säädetään ja määrätään, vaikka opiskelija ei ole työsopimussuhteessa työnantajaan.

19 §

Erityisopetus

Vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai oppilashuoltopalveluja tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

Asianomainen ministeriö voi 9 §:n nojalla määrätä, että koulutuksen järjestäjän erityisenä koulutustehtävänä on huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä, erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Erityisopetuksessa voidaan poiketa tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksistä siten kuin opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteissa määrätään.

20 §

Erityiset opetusjärjestelyt

Opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1) opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan tutkinnon sisältämiä opintoja vastaavat tiedot ja taidot;

2) tutkinnon sisältämien opintojen suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; tai

3) se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

21 §

Opetuksen julkisuus

Opetus on työpaikalla järjestettävää opetusta lukuun ottamatta julkista. Perustellusta syystä voidaan oikeutta päästä seuraamaan opetusta rajoittaa.

22 §

Kokeilu

Asianomainen ministeriö voi myöntää luvan sellaisen koulutuksen kehittämiseksi tarpeellisen kokeilun järjestämiseen, joka edellyttää poikkeamista tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen opetusta koskevista säännöksistä sekä niiden nojalla annetuista opetusta koskevista säännöksistä ja määräyksistä. Opetushallitus voi myöntää luvan sellaisen kokeilun järjestämiseen, jossa poiketaan opetushallituksen antamista määräyksistä.

Kokeilussa tulee noudattaa opetushallituksen hyväksymää kokeiluohjelmaa.

4 luku

Arviointi

23 §

Koulutuksen arviointi

Koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä.

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Opetushallitus huolehtii asianomaisen ministeriön päättämien perusteiden mukaisesti arvioinnin kehittamisestä ja ulkopuolisten arviointien toimeenpanosta. Ministeriö voi antaa yksittäisen arvioinnin suorittamisen myös muun kuin opetushallituksen tehtäväksi.

Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.

24 §

Opiskelijan arviointi

Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaa-

maan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijoiden oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.

Opinto- ja tutkintasuoritusten arvioinnista sekä opinnoissa etenemisestä on voimassa, mitä asetuksella säädetään ja opetushallitus määrää. Todistuksiin merkittävistä tiedoista päättää opetushallitus.

5 luku

Opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet

25 §

Opiskelijaksi hakeutuminen

Opiskelijaksi pyrkivällä on oikeus vapaasti hakeutua haluamaansa ammatilliseen koulutukseen.

Hakumenettelystä on voimassa, mitä siitä asetuksella säädetään ja sen nojalla tarvittaessa määrätään.

26 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opistoasteen tutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut lukion tai sitä vastaavan oppimäärän, ammatillisen perustutkinnon taikka muun tutkinnon tai muut opinnot siten kuin asetuksella säädetään. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös henkilö, joka ei ole suorittanut vaadittavaa pohjakoulutusta tai tutkintoa, mutta jolla koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen.

Opiskelijaksi ei voida ottaa sellaista henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle. Opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskoeksista. Hakijoihin on sovellettava yhden-

vertaisia valintaperusteita.

Opiskelija voidaan ottaa suorittamaan ammatillinen tutkinto tai sen osa yksityisopiskelijana.

Asianomainen ministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista.

27 §

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskelu-
ympäristöön.

28 §

Oikeus saada opetusta

Opiskelijalla on oikeus saada opetus-
suunnitelman mukaista opetusta ja opintoihin
liittyvää ohjausta.

29 §

Opintojen hyväksilukeminen

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen
muualla suoritettut opinnot, jotka ovat tavoit-
teiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään opetus-
suunnitelman mukaisia.

Päätös muualla suoritettavien opintojen
hyväksilukemisesta tulee pyynnöstä tehdä
ennen mainittujen opintojen aloittamista.

30 §

Opiskelu-aika

Opiskelijan tulee suorittaa opintonsa enin-
tään yhtä vuotta opintojen laajuudeksi määri-
teltyä aikaa pidemmässä ajassa, jollei opis-
kelijalle perustellusta syystä myönnetä suori-
tusaikaan pidennystä.

Opiskelija, joka ei ole suorittanut opinto-
jaan 1 momentissa mainitussa ajassa, katso-
taan eronneeksi. Eronneeksi katsotaan myös
sellainen opiskelija, joka pätevää syytä il-
moittamatta on poissa opetuksesta, jos on
ilmeistä, ettei hänen tarkoituksenaan ole jat-
kaa opintoja.

31 §

Opiskelu-oikeuden menettäminen

Opiskelija voi menettää oikeutensa opis-
kella, jos opinnot edellyttävät erityisiä tai-
teellisia taipumuksia ja jos on ilmeistä, ettei
opiskelijalla ole edellytyksiä opintojen asian-
mukaiseen suorittamiseen.

Menettelystä päätettäessä opiskelu-oikeuden
menettämisestä säädetään asetuksella.

32 §

Opiskelijan salassapitovelvollisuus

Opiskelijan velvollisuudesta pitää salassa
työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydes-
sä järjestetyssä koulutuksessa saamansa tie-
dot on voimassa, mitä vastaavissa tehtävissä
työskentelevien työntekijöiden ja viranhalti-
joiden salassapidosta erikseen säädetään.

33 §

Opiskelijan velvollisuudet

Opiskelijan tulee osallistua opetukseen,
jollei hänelle ole myönnetty siitä vapautusta.

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tun-
nollisesti ja käyttäydyttävä asiallisesti.

34 §

Kurinpito

Opiskelijaa, joka rikkoo järjestystä, harjoit-
taa opinnoissaan vilppiä tai käyttäytyy muu-
ten epäasiallisesti, voidaan kurinpidollisesti
rangaista. Kurinpitovaroituksia ovat kirjal-
linen varoitus ja opiskelijan erottaminen
enintään yhdeksi vuodeksi.

Jos opiskelija on tutkimuksen alaisena ri-
koksesta, voidaan hänet pidättää opiskelusta
tutkimuksen ajaksi, jos se opiskelijan teke-
mäksi epäiltyyn rikokseen tai siihen liittyviin
seikkoihin nähden on perusteltua.

Menettelystä 1 ja 2 momentissa tarkoite-
tuissa asioissa säädetään asetuksella.

35 §

Opiskelijoiden kuuleminen

Koulutuksen järjestäjän tulee varata opis-

kelijoille mahdollisuus osallistua koulutuksen kehittämiseen sekä kuulla opiskelijoita ennen opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavien päätösten tekemistä.

36 §

Opintososiaaliset edut ja eräät muut edut

Ammatillisessa peruskoulutuksessa opetus on opiskelijalle maksutonta. Edellä 26 §:n 4 momentissa tarkoitettua opiskelijalta voidaan kuitenkin periä maksuja. Erityisestä syystä asianomainen ministeriö voi antaa luvan periä opiskelijoilta maksuja muissakin tapauksissa.

Päätoimisella opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Asetuksella säädetään siitä, milloin opetus on päätoimista. Koulutuksessa, joka on 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuna koulutustehtävän mukaisesti järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti tai muulla asetuksella säädetty tavalla, opiskelijalla on edellä säädetyn lisäksi oikeus myös muuhun maksuttomaan ruokailuun.

Asuminen koulutuksen järjestäjän osoittamassa opiskelija-asuntolassa on opiskelijalle maksutonta.

Opiskelijalle matkoista aiheutuviin kuluihin myönnettävästä tuesta ja opintotuesta säädetään erikseen.

37 §

Opintososiaaliset edut erityisopetuksessa

Erityisopetusta saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin oppilashuoltopalveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin. Vammaiselle opiskelijalle järjestettävistä muista palveluista ja tukitoimista säädetään erikseen.

Sen lisäksi, mitä 36 §:ssä säädetään, 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetuksessa opiskelijalle voidaan antaa maksutta oppikirjat ja muut koulutarvikkeet, majoituksessa olevien tarpeelliset viikoittaiset kotimatkat, täysihoito oppilasasuntolassa tai muussa majoituksessa sekä henkilökohalliset työvarusteet.

38 §

Opintososiaaliset edut oppisopimuskoulutuksessa

Sen lisäksi, mitä 36 §:n 1 momentissa säädetään, oppisopimuskoulutuksessa opiskelijalla on tietopuoliseen opetukseen osallistumisen aikana oikeus saada päivärahaa, perheavustusta sekä korvausta matka- ja majoituskustannuksista siten kuin asianomainen ministeriö päättää. Jos opiskelijalle maksetaan samalta ajalta palkkaa tai jos hänellä on oikeus muihin kuin tässä laissa tarkoitettuihin lakisääteisiin etuihin, on opiskelijalla edellä mainitusta poiketen oikeus saada ainoastaan korvausta matka- ja majoituskustannuksista.

6 luku

Erinäiset säännökset

39 §

Henkilöstö

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla toiminnasta vastaava rehtori.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla koulutuksen järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työsuhteisia opettajia. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä.

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään asetuksella. Asianomainen ministeriö voi erityisestä syystä myöntää niistä erivapauden. Yliopisto voi yksittäistapauksessa todeta henkilön kelpoiseksi antamaan ammatillista koulutusta jollakin taiteenala siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

40 §

Oppilaskunta

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, on opiskelijoista muodostuva oppilaskunta.

Oppilaskunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. Oppilaskunta käyttää opiskelijoiden puhevaltaa 35 §:ssä säädettyissä asioissa.

41 §

Salassapito

Koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet, 39 §:ssä tarkoitetut henkilöt ja opetusharjoittelua suorittavat eivät saa luvottomasti sivullisille ilmaista, mitä he ovat koulutukseen liittyviä tehtäviä hoitaessaan saaneet tietää opiskelijoiden ja henkilöstön sekä heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut henkilöt sekä opiskelijaterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaavat henkilöt saavat sen estämättä, mitä 1 momentissa tai salassapitovelvollisuudesta erikseen säädetään, antaa toisilleen sekä koulutuksesta vastaaville viranomaisille opiskelun asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

42 §

Tietojensaantioikeus

Koulutuksen järjestäjällä on tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

43 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskelijan määräaikaista erottamista, koulutuksesta pidättämistä rikostutkimuksen ajaksi tai 36—38 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

1) opiskelijaksi ottamista;

2) 20 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyitä;

3) 29 §:ssä säädettyä opintojen hyväksilukemista;

4) 30 §:ssä säädettyä opiskeluaikaa tai opiskelijan katsomista eronneeksi; sekä

5) 31 §:ssä säädettyä opiskeluoikeuden menettämistä.

Päätökseen, jonka lääninhallitus on antanut opiskelijaksi ottamista ja opiskeluoikeuden menettämistä koskevasta valituksesta, haetaan muutosta lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijan määräaikaista erottamista, koulutuksesta pidättämistä rikostutkimuksen ajaksi tai 2 ja 3 momentissa tarkoitettua asiaa, tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tai hänen huoltajalleen tiedoksi. Tässä momentissa tarkoitetut valitukset tulee käsitellä kiireellisinä.

Muuhun kuin tässä pykälässä säädettyyn tämän lain ja sen nojalla annetun asetuksen perusteella tehtyyn nimettyä opiskelijaa koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Lääninoikeuden ja lääninhallituksen 3 ja 4 momentissa tarkoitettua valituksesta antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Oikaisun hakemisesta opiskelijan suorituksen arviointiin säädetään asetuksella. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

44 §

Tutkintonimikkeiden suojaaminen

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavien ammatillisten perustutkintojen ja opistoasteen tutkintojen tutkintonimikkeitä saa käyttää vain tutkinnoista, jotka on suoritettu tämän lain mukaisesti.

45 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta varten myönnetään rahoitusta perustamishankkeisiin ja käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (/) säädetään.

Asianomainen ministeriö voi antaa mää-

räyksiä korvauksista, joita koulutuksen järjestäjät maksavat työnantajille työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestetystä koulutuksesta.

Tämän lain mukaisesti järjestetyn liikunta-alan koulutuksen rahoittamiseen voidaan käyttää arpajaislaissa (491/1965) tarkoitettuja veikkausvoittovaroja.

46 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Asianomainen ministeriö päättää tämän lain nojalla opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista soveltuvin osin sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

Jos tässä laissa tarkoitettua opiskelijalta perittävää maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä siten kuin korkolaissa (633/1982) säädetään.

Maksu saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottoin annettussa laissa (367/1961) säädetään.

47 §

Maksullisena palvelutoimintana järjestettävä koulutus

Koulutuksesta, joka on 9 §:n 2 momentissa tarkoitettun koulutustehtävän mukaisesti järjestetty maksullisena palvelutoimintana, on sen estämättä, mitä 25 §:ssä, 26 §:n 2 ja 3 momentissa, 30 §:ssä sekä 36 §:n 2—4 momentissa säädetään, voimassa, mitä siitä erikseen koulutuksen hankintasopimuksessa sovitaan.

48 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

7 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

49 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1998.

Tällä lailla kumotaan seuraavat lait niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

1) ammatillisista oppilaitoksista 10 päivänä huhtikuuta 1987 annettu laki (487/1987);

2) ammatillisten oppilaitosten oppilaiden opintososiaalisista eduista 3 päivänä kesäkuuta 1983 annettu laki (498/1983); sekä

3) oppisopimuskoulutuksesta 30 päivänä joulukuuta 1992 annettu laki (1605/1992).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin

50 §

Kumottavien säännösten nojalla annettujen määräysten ja päätösten soveltaminen

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla annetut opetussuunnitelman perusteet sekä koulutuksen rakennetta ja tutkintoja koskevat määräykset jäävät voimaan siihen saakka, kunnes niistä on päätetty tämän lain mukaisesti.

Koulutuksessa voidaan noudattaa 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla hyväksyttyjä opetussuunnitelmia, kunnes koulutuksen järjestäjä hyväksyy tämän lain mukaisen opetussuunnitelman.

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla asetetut toimielimet jatkavat toimikautensa loppuun, jollei koulutuksen järjestäjä toisin päättä.

51 §

Koulutuksen järjestämislupaa koskeva siirtymäsäännös

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla tämän lain voimaan tullessa toimivien oppilaitosten ylläpitäjät jatkavat tässä laissa tarkoitettun koulutuksen järjestäjinä.

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen

lakien nojalla myönnettyt ylläpitämisluvut muuttuvat tämän lain voimaan tullessa 9 §:n mukaisiksi koulutuksen järjestämisluviksi. Koulutuksen järjestäjällä, joka tämän lain voimaan tullessa ylläpitää ammatillista erityisoppilaitosta, on 19 §:n 2 momentissa tarkoitettu erityinen koulutustehtävä, jollei asianomainen ministeriö toisin päättä.

Ministeriö päättää tarvittaessa ylläpitämislupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta tämän lain mukaisiksi.

52 §

Opintososiaalisia etuja koskeva siirtymäsäännös

Opiskelijalla, joka on aloittanut opintonsa ennen tämän lain voimaantuloa, on oikeus vähintään lain voimaan tullessa voimassa olleisiin opintososiaalsiin etuihin.

53 §

Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös

Edellä 49 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla toimivien oppilaitosten viran- ja toimenhaltijat, työntekijät ja tuntiopettajat sekä henkilöt, jotka toimivat oppisopimuskoulutuksen hallintotehtävissä, jatkavat tämän lain voimaan tullessa aikaisemmissa tehtävissään.

54 §

Oppisopimuskoulutusta koskeva siirtymäsäännös

Ennen tämän lain voimaantuloa aloitettu oppisopimuskoulutus järjestetään loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden oppisopimuskoulutusta koskevien säännösten mukaisesti.

4.

Laki

ammattillisesta aikuiskoulutuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Soveltamisala ja tarkoitus

1 §

Määritelmä ja suhde muihin säädöksiin

Ammatillisella aikuiskoulutuksella tarkoitetaan tässä laissa ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia, näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja samoin kuin niihin valmistavaa koulutusta sekä muuta kuin näyttötutkintoon valmistavaa ammatillista lisäkoulutusta.

Aikuisten ammatillisesta peruskoulutuksesta on voimassa, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (/) säädetään.

Työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena järjestettävästä koulutuksesta on voimassa, mitä työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (763/1990) säädetään.

Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa suoritettavista opinnoista on voimassa, mitä ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/1995) ja yliopistolaissa (/1997) säädetään.

2 §

Tarkoitus

Lain tarkoituksena on ylläpitää ja kohottaa aikuisväestön ammatillista osaamista, antaa opiskelijoille valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen, kehittää työelämää ja edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista.

Lain tarkoituksena on lisäksi edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista.

Edellä 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua ammatillista aikuiskoulutusta voidaan järjestää omaehtoisena koulutuksena, henkilöstökou-

lutuksena ja työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena.

3 §

Yhteydet työelämään

Tutkinnoissa ja koulutuksessa tulee ottaa erityisesti huomioon työelämän tarpeet. Näyttötutkintoja tulee suunnitella ja järjestää yhteistyössä elinkeino- ja muun työelämän kanssa.

2 luku

Koulutuksen ja tutkintojen järjestäminen

4 §

Koulutuksen järjestäjät

Asianomainen ministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle luvan ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämiseen. Luvan myöntämisestä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen järjestämiseen on voimassa, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä säädetään.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta järjestetään ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa ja muissa oppilaitoksissa sekä opetus- ja tutkimuslaitoksissa. Koulutusta voidaan järjestää myös pääasiassa koulutuksen järjestäjän tai sen jäsenyhteisön toiminnan harjoittamiseksi tarvittavaa ammatillista lisäkoulutusta järjestävässä ammatillisessa eri-

koisoppilaitoksessa.

5 §

Koulutuksen järjestämislupa

Edellä 4 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelumiseksi.

Luvassa määrätään opetuskielestä ja muista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä tarpeellisista asioista.

Asianomainen ministeriö voi peruuttaa koulutuksen järjestämistä koskevan luvan, jos koulutus ei enää täytä 1 momentissa luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai jos koulutus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Koulutuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää ministeriö noudattaen soveltuvien osin, mitä 1—3 momentissa säädetään.

6 §

Oppisopimuskoulutuksen mitoitus

Asianomainen ministeriö päättää vuosittain valtion talousarviossa asetetun kokonaismäärän rajoissa molemmat kieliryhmät huomioon ottaen oppisopimusten enimmäismäärät ammatillista lisäkoulutusta varten alueittain.

Koulutuksen järjestäjän tulee järjestää oppisopimuksena toteuttavaan ammatilliseen lisäkoulutukseen osallistuvalla osana koulutusta mahdollisuus osallistua näyttötutkinnon suorittamiseen.

7 §

Tutkintotoimikunnat

Näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvomisesta vastaavat tutkintotoimikunnat. Tutkintotoimikuntien tulee edustaa ainakin työnantajia, työntekijöitä, opettajia ja, milloin itsenäinen ammatin harjoittaminen on merkittävän laajuista alalla, itsenäisiä ammattinharjoittajia.

Tutkintotoimikunta sopii tutkintojen järjes-

tämisestä koulutuksen järjestäjien sekä tarvittaessa muiden yhteisöjen tai säätiöiden kanssa. Tutkintotodistuksen antaa tutkintotoimikunta.

Tutkintotoimikuntien toimialoista ja -alueista päättää opetushallitus. Tutkintotoimikuntien tehtävistä, kokoonpanosta ja asettamisesta, tutkintojen järjestämissopimuksista sekä tutkintotodistuksista säädetään tarkemmin asetuksella.

Tutkintotoimikuntien kustannukset kateetaan pääosin tutkintoon osallistuvilta perittävillä tutkintomaksuilla. Tutkintotoimikuntien perimistä maksuista on voimassa, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoi-keudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

3 luku

Opetus

8 §

Näyttötutkintoon valmistava koulutus

Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä päättää 13 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen perusteiden mukaisesti koulutuksen järjestäjä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

9 §

Ammatillinen lisäkoulutus

Muun kuin 8 §:ssä tarkoitetun ammatillisen lisäkoulutuksen sisällöstä, laajuudesta ja järjestämisestä päättää koulutuksen järjestäjä. Asianomainen ministeriö voi antaa koulutusta koskevia määräyksiä.

10 §

Opetusta koskeva viittaussäännös

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opetusta koskevia säännöksiä:

- 1) 11 §:n säännöksiä opetuskielestä;
- 2) 16 §:n säännöksiä oppisopimuskoulutuksesta;

3) 17 §:n säännöksiä työntekijöitä koskevan lainsäädännön soveltamisesta oppisopimuskoulutukseen;

4) 18 §:n säännöksiä opiskelijan työturvallisuudesta; sekä

5) 21 §:n säännöksiä opetuksen julkisuudesta.

11 §

Opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva viittaussäännös

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä:

1) 25 §:n 1 momentin säännöksiä vapaasta hakeutumis-oikeudesta ammatilliseen koulutukseen;

2) 26 §:n 3 ja 5 momentin säännöksiä opiskelijaksi ottamisen perusteista;

3) 27 §:n säännöksiä turvallisesta opiskeluympäristöstä;

4) 28 §:n säännöksiä oikeudesta saada opetusta;

5) 29 §:n säännöksiä opintojen hyväksilukemisesta soveltuvien osien;

6) 32 §:n säännöksiä opiskelijan salassapitovelvollisuudesta;

7) 33 §:n säännöksiä opiskelijan velvollisuuksista;

8) 34 §:n säännöksiä opiskelijan kurinpidosta;

9) 35 §:n säännöksiä opiskelijoiden kuulemisesta; sekä

10) 38 §:n säännöksiä opintososiaalisista eduista oppisopimuskoulutuksessa.

4 luku

Ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomat tutkinnot

12 §

Näyttötutkinnot

Ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomina näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja.

Ammatillisessa perustutkinnossa osoitetaan ammattitaidon saavuttamisen edellyttämät tiedot ja taidot. Ammattitutkinnossa osoite-

taan alan ammattityöntekijältä edellytetty ammattitaito. Erikoisammattitutkinnossa osoitetaan alan vaativimpien työtehtävien hallinta.

Ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen nimikkeitä saa käyttää vain tutkinnoista, jotka on suoritettu tämän lain mukaisesti. Ammatillisten perustutkintojen tutkinonimikkeitä saa käyttää myös näyttötutkintona suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista.

13 §

Tutkinnoista ja niiden perusteista päättäminen

Asianomainen ministeriö päättää tutkinnoista, jotka voidaan suorittaa näyttötutkintona.

Opetushallitus päättää tässä luvussa tarkoitettujen tutkintojen perusteista siten kuin asetuksella säädetään.

5 luku

Erinäiset säännökset

14 §

Palvelu- ja kehittämistoiminta

Ammatilliseen lisäkoulutukseen voi tarpeen mukaan liittyä alan palvelu- ja kehittämistoimintaa.

15 §

Koulutuksen arviointi

Koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä.

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Opetushallitus huolehtii asianomaisen ministeriön päättämien perusteiden mukaisesti arvioinnin kehittämisestä ja ulkopuolisten arviointien toimeenpanosta. Ministeriö voi antaa yksittäisen arvioinnin suorittamisen myös muun kuin opetushallituksen tehtäväksi.

Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.

16 §

*Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain
eräiden säännösten soveltaminen*

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen ja tutkintoihin sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain säännöksiä:

- 1) 10 §:n säännöksiä yhteistyöstä ja koulutuksen hankkimisesta;
- 2) 24 §:n säännöksiä opiskelijan arvioinnista;
- 3) 39 §:n säännöksiä henkilöstöstä;
- 4) 41 §:n säännöksiä salassapidosta;
- 5) 42 §:n säännöksiä tietojensaantioikeudesta;
- 6) 43 §:n säännöksiä muutoksenhausta;
- 7) 46 §:n säännöksiä opiskelijoilta perittävistä maksuista; sekä
- 8) 47 §:n säännöksiä maksullisena palvelutoimintana järjestettävästä koulutuksesta.

17 §

Maksut

Ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa sekä muussa lisäkoulutuksessa opiskelijoilta voidaan periä kohtuullisia maksuja.

Näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavassa koulutuksessa opiskelijoilta perittävistä maksuista on voimassa, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 36 §:n 1 momentissa säädetään.

18 §

Rahoitus

Tässä laissa tarkoitetun koulutuksen käyttökustannusten rahoituksesta on voimassa, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (/) ja ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annetussa laissa (1138/1996) säädetään.

Tässä laissa tarkoitetun koulutuksen perustamishankkeen rahoituksesta on voimassa, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään valtionoavustuksesta perustamishankkeeseen.

19 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

6 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

20 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1998.

Tällä lailla kumotaan:

1) ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista ja valtakunnallisista erikoisoppilaitoksista 31 päivänä elokuuta 1990 annettu laki (760/1990) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen; sekä

2) 29 päivänä huhtikuuta 1994 annettu ammattitutkintolaki (306/1994).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

21 §

*Kumottavien lakien nojalla annettujen
määräysten ja päätösten soveltaminen*

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla annetut tutkintoja koskevat määräykset ja sopimukset ovat voimassa siihen saakka, kunnes niistä on päätetty ja sovittu tämän lain mukaisesti.

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla asetetut toimielimet jatkavat toimikautensa loppuun, jollei koulutuksen järjestäjä toisin päättä.

22 §

*Koulutuksen järjestämislupaa koskeva
siirtymäsäännös*

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla tämän lain voimaan tullessa toimivien oppilaitosten ylläpitäjät jatkavat tässä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäjinä.

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla myönnettyt ylläpitämisluvut

muuttuvat tämän lain voimaan tullessa koulutuksen järjestämisluviksi. Asianomainen ministeriö päättää tarvittaessa lupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta tämän lain mukaisiksi.

23 §

Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös

Edellä 20 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla toimivien oppilaitosten viran-

ja toimenhaltijat, työntekijät ja tuntiopettajat sekä henkilöt, jotka toimivat oppisopimuskoulutuksen hallintotehtävissä, jatkavat tämän lain voimaan tullessa aikaisemmissa tehtävissään.

24 §

Oppisopimuskoulutusta koskeva siirtymäsäännös

Ennen tämän lain voimaantuloa aloitettu oppisopimuskoulutus järjestetään loppuun tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden oppisopimuskoulutusta koskevien säännösten mukaisesti.

5.

Laki**vapaasta sivistystyöstä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Vapaan sivistystyön tarkoitus

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa.

2 §

Lain piiriin kuuluva toiminta

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, opintokeskukset, liikunnan koulutuskeskukset ja kesäyliopistot.

Kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi.

Kansanopistot ovat sisäoppilaitoksia, joiden tarkoituksena on edistää kansalaisten omaehtoista opiskelua siten, että kukin kansanopisto voi samalla painottaa arvo- ja aatetaustaansa ja kasvatustavoitteitaan.

Opintokeskukset toimivat sivistystyön valtakunnallisina aikuisoppilaitoksena järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa.

Liikunnan koulutuskeskukset ovat valta-

kunnallisia sisäoppilaitoksia ja alueellisia oppilaitoksia, joiden tehtävänä on antaa liikunta-alan koulutusta, järjestää valmennustoimintaa sekä antaa näitä täydentävää opetusta.

Kesäyliopistot ovat alueellisen koulutustarjonnan oppilaitoksia, jotka järjestävät pääasiassa avointa yliopisto-opetusta sekä muuta koulutusta.

3 §

Muut tehtävät

Vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat järjestää myös koulutusta tukevaa tai siihen läheisesti liittyvää kehittämis- ja palvelutoimintaa.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämisestä perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta ja ammatillisesta koulutuksesta säädetään perusopetuslaissa (/), lukiolaissa (/), ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (/) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (/).

4 §

Oppilaitoksen ylläpitäminen

Asianomainen ministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle luvan tämän lain mukaisen oppilaitoksen ylläpitämiseen.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että on olemassa sivistystarve ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen. Oppilaitosta ei voida perustaa taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa luvassa määritellään ylläpitäjää ja oppilaitosta koskevien tietojen lisäksi oppilaitoksen tarkoitus, koulutustehtävä, opetuskieli sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Muutoksista ylläpitämislupa- ja muiden kuin kunnallisten vapaan sivistystyön oppilaitosten yhdistämisestä päättää ministeriö.

Kunta tai kuntayhtymä voi yhdistää 2 §:ssä tarkoitettua oppilaitoksensa muuhun ylläpitämäänsä oppilaitokseen.

Ministeriö voi ylläpitäjää kuultuaan peruuttaa ylläpitämisluvansa, jos sivistystarpeen pysyvät muutokset tai muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät painavat syyt sitä edellyttävät tai koulutus järjestetään vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

Yksityisen oppilaitoksen hallinnosta on voimassa, mitä valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetussa laissa (/) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

2 luku

Henkilöstö

5 §

Henkilöstö

Vapaan sivistystyön oppilaitoksessa ja yhdistetyssä oppilaitoksessa tulee olla toiminnasta vastaava rehtori.

Oppilaitoksella tulee olla koulutuksen järjestämisuoto huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työsuhteisia opettajia. Lisäksi oppilaitoksessa voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä.

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksesta säädetään asetuksella. Asianomainen ministeriö voi erityisestä syystä myöntää niistä erivapauden.

3 luku

Opetus

6 §

Opetuksen järjestäminen

Oppilaitoksen tulee laatia opetuksen järjestämistä koskeva toimintasuunnitelma.

Koulutustilaisuuksien vähimmäispituuksista kansanopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa säädetään asetuksella.

7 §

Arviointi

Arvioinnin tarkoituksena on tukea vapaan sivistystyön kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä.

Oppilaitoksen tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Opetushallitus huolehtii asianomaisen ministeriön päättämien perusteiden mukaisesti arvioinnin kehittamisestä ja ulkopuolisten arviointien toimeenpanosta. Ministeriö voi antaa yksittäisen arvioinnin suorittamisen myös muun kuin opetushallituksen tehtäväksi.

Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.

4 luku

Käyttökustannusten valtionosuus

8 §

Valtionosuuden laskennallinen peruste

Vapaan sivistystyön oppilaitosten vuotuisen valtionosuuden peruste lasketaan:

1) kansanopistossa kertomalla sille vahvistetulla opiskelijaviikkojen määrällä opiskelijaviikkoa kohden määrätty yksikköhinta;

2) valtakunnallisessa liikunnan koulutuskeskuksessa kertomalla sille vahvistetulla opiskelijavuorokausien määrällä opiskelijavuorokautta kohden määrätty yksikköhinta;

3) alueellisessa liikunnan koulutuskeskuksessa kertomalla sille vahvistetulla opiskelijapäivien määrällä opiskelijapäivää kohden määrätty yksikköhinta; sekä

4) opintokeskuksessa, kansalaisopistossa ja kesäyliopistossa kertomalla niille vahvistetuilla opetustuntien määrällä opetustuntia kohden kullekin oppilaitosmuodolle määrätty yksikköhinnat.

Yhdistetyssä oppilaitoksessa valtionosuuden laskennallinen peruste saadaan laskemalla yhteen eri oppilaitosmuotoja varten 1 momentin mukaisesti lasketut valtionosuuden perusteet.

9 §

Valtionosuuden määrä

Kansanopiston, kansalaisopiston ja kesäyliopiston ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta 57 prosenttia sekä opintokeskuksen ja liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjälle 65 prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta markkamäärästä.

Yhdistetyssä oppilaitoksessa valtionosuusprosentti määräytyy kunkin oppilaitosmuodon osalta erikseen.

Opintokeskukselle myönnetään asetuksella säädetyt ehdot täyttäviä opintokerhoja varten valtionosuutena markkamäärä, joka saadaan kertomalla opintokeskukselle vahvistettujen opintokerhotuntien määrällä asianomaisen ministeriön kullekin vuodelle määräämä opintokerhotuntien hinta.

10 §

Valtionosuuden laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Asianomainen ministeriö vahvistaa vuosittain valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävän opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien, opetustuntien sekä opintokerhotuntien määrän. Yhdistetyn oppilaitoksen osalta suoritteiden määrät vahvistetaan erikseen kullekin oppilaitosmuodolle.

Suoritteiden määrien laskemisesta säädetään muilta osin asetuksella.

11 §

Yksikköhinta

Asianomainen ministeriö määrää opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien, opetustuntien sekä opintokerhotuntien yksikköhinnat seuraavaa vuotta varten.

Opiskelijaviikon yksikköhinta lasketaan kansanopistoille joka toinen vuosi jakamalla yksikköhintan määräämistä edeltäneenä kalenterivuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset opistojen saman kalenterivuoden opiskelijaviikkojen määrällä. Yksikköhintaa korotetaan vammaisille tarkoitettussa koulutuksessa siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijavuorokauden yksikköhinta lasketaan joka toinen vuosi jakamalla yksikköhintan määräämistä edeltäneenä kalenterivuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset koulutuskeskusten saman kalenterivuoden opiskelijavuorokausien määrällä. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivän yksikköhinta määrätään vuosittain valtion talousarviossa olevan määrärahan rajoissa.

Opetustuntien yksikköhinta opintokeskuksille lasketaan joka toinen vuosi jakamalla yksikköhintan määräämistä edeltäneenä kalenterivuonna niiden toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset opintokeskusten saman kalenterivuoden opetustuntien määrällä.

Opetustuntien yksikköhinta kansalaisopistoille lasketaan asutusrakenteeltaan erilaisissa kunnissa sijaitseville kansalaisopistoille joka toinen vuosi jakamalla yksikköhintan määräämistä edeltäneenä kalenterivuonna asutusrakenteeltaan samanlaisissa kunnissa sijaitsevien kunnallisten ja yksityisten kansalaisopistojen toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset samojen opistojen sinä vuonna pidettyjen opetustuntien määrällä. Kahden tai useamman kunnan ylläpitämän kansalaisopiston yksikköhinta lasketaan sijaintikunnan asutusrakenteen mukaan.

Kesäyliopiston opetustuntien yksikköhinta vahvistetaan samaksi kuin sijaintikunnan kansalaisopiston yksikköhinta.

Yhdistetyssä oppilaitoksessa yksikköhinnat lasketaan erikseen oppilaitosmuodoittain.

Yksikköhintoja voidaan porrastaa oppilaitokselle ylläpitämisluvassa määrätyn erityisen koulutustehtävän, koulutuksen järjestämisuuden sekä muiden olennaisten koulutuksen kustannuksiin vaikuttavien tekijöiden perusteella siten kuin asetuksella säädetään. Yksikköhinnat on määrättävä siten, että yksikköhinnat kerrottuna toteutuneiden opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien ja opetustuntien määrällä yhteenlaskettuina vastaavat edellä mainittuja oppilaitosmuotoikohtaisia kokonaiskustannuksia.

Muina kuin 2—5 momentissa tarkoitettuina vuosina yksikköhinnaksi määrätään edelliselle vuodelle määrätty yksikköhinta tarkistettuna kuluvan ja seuraavan vuoden arvioidulla kustannustason sekä toiminnan laadun ja laajuuden muutoksella. Toiminnan laadun ja laajuuden muutokset otetaan huomioon siltä osin kuin ne aiheutuvat laista, asetuksesta, valtion viranomaisen määräyk-

sestä tai valtion talousarviosta.

Jos kansanopisto tai liikunnan koulutuskeskus toimii toiminnan laajuus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa, yksikköhintaa voidaan vuosittain korottaa markkamäärällä, joka lasketaan jakamalla asianomaisen ministeriön valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistama vuosivuokra oppilaitoksen 10 §:ssä tarkoitettujen opiskelija- viikkojen tai opiskelijavuorokausien määrällä.

12 §

Yksikköhinnan tarkistaminen

Milloin kustannustaso on olennaisesti muuttunut siitä tasosta, jonka perusteella käyttökustannusten yksikköhinta on määrätty, asianomainen ministeriö voi ottaa sen huomioon määrättäessä seuraavan vuoden yksikköhintaa.

13 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Yksikköhintoja laskettaessa käyttökustannuksina ei pidetä:

1) perustamishankkeesta eikä maa-alueen hankkimisesta tai vuokraamisesta aiheutuneita kustannuksia;

2) lainojen hoitokustannuksia eikä laskennallisia korkoja tai poistoja;

3) 11 §:n 10 momentissa mainittuja vuokria;

4) kustannuksia, joihin myönnetään muun lain perusteella valtion rahoitusta;

5) maksuja tämän lain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (/) 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle, jos maksujen perusteena olevasta toiminnasta toiminnan järjestäjälle aiheutuvat kustannukset otetaan huomioon yksikköhintoja laskettaessa;

6) oppilaitoksen maksullisen palvelutoiminnan kustannuksia; eikä

7) muita kuin välittömästi oppilaitoksen sisäisestä hallinnosta aiheutuneita kustannuksia.

Opintokeskusten opetustunnin yksikköhinnan laskemisessa ei oteta huomioon opinto-kerhotoiminnan kustannuksia.

5 luku

Valtionavustukset

14 §

Erityisavustukset ja ylimääräiset avustukset

Oppilaitoksen ylläpitäjälle voidaan toiminnan kehittämiseksi järjestettävää kokeilua, toimintaan liittyviä tarpeellisia erityistehtäviä tai toiminnan käynnistämistä varten taikka koulutustarjonnan monipuolisuuden tukemiseksi myöntää valtionavusta valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen rajoissa.

Oppilaitokselle voidaan myöntää ylimääräistä avustusta käyttökustannuksiin valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetusta määrärahasta.

15 §

Valtionavustus perustamishankkeeseen

Oppilaitokselle voidaan myöntää valtionavustusta perustamishankkeeseen. Perustamishankkeista ja niihin myönnettävistä valtionavustuksista on voimassa, mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään perustamishankkeiden valtionavustuksista.

Perustamishankkeena pidetään hanketta, jonka arvioidut kokonaiskustannukset ovat vähintään valtioneuvoston vahvistaman markkamäärän suuruiset. Perustamishankkeena pidetään myös erillistä toiminnallisen kokonaisuuden muodostamaa kalusto- ja opetusvälinehankintaa, jonka arvioidut kokonaiskustannukset ovat vähintään asianomaisen ministeriön vahvistaman markkamäärän mukaiset.

Oppilaitokselle voidaan aikaisemmasta rakentamisesta aiheutuneiden velkojen hoitamiseen myöntää valtionavustusta valtion talousarviossa osoitetun määrärahan rajoissa.

6 luku

Muut rahoitusta koskevat säännökset

16 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomaisena tässä laissa tarkoitettuja käyttökustannuksia ja perusta-

mishankkeita koskevista asioista on asianomainen ministeriö.

17 §

Valtionosuuden myöntäminen

Käyttökustannusten valtionosuus myönnetään hakemuksetta oppilaitoksen ylläpitäjälle. Kunnallisen oppilaitoksen valtionosuus myönnetään kunnalle tai kuntayhtymälle osana opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaan myönnettävää valtionosuutta.

18 §

Maksaminen

Valtionosuus käyttökustannuksiin maksetaan oppilaitoksen ylläpitäjälle kalenterivuoden alusta kuukausittain yhtä suurina erinä kunakin kuukautena viimeistään sen 11 päivänä. Valtionavustus maksetaan ylläpitäjälle kalenterivuoden loppuun mennessä. Kunnallisen oppilaitoksen valtionosuus maksetaan kunnalle tai kuntayhtymälle osana opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaan maksettavaa valtionosuutta.

19 §

Saamatta jääneen etuuden suorittaminen ja perusteettoman edun palauttaminen

Saamatta jääneen etuuden suorittamiseen, perusteettoman edun palauttamiseen sekä niitä koskevaan suoritusvelvollisuuden raukeamiseen noudatetaan, mitä kuntien valtionosuuslain (1147/1996) 18—20 §:ssä säädetään.

20 §

Suorituksen maksamatta ja perimättä jättäminen

Alle 10 000 markan suuruista tämän lain nojalla annettuun päätökseen perustuvaa suoritusta ei makseta eikä peritä takaisin.

21 §

Tietojen toimittaminen

Vapaan sivistystyön oppilaitoksen on toimitettava valtionapuviranomaiselle tässä laissa tarkoitetun rahoituksen määräämiseksi tarvittavat tiedot siten kuin asianomainen ministeriö päättää.

7 luku

Erinäiset säännökset

22 §

Muutoksenhaku

Asianomaisen ministeriön tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen perusteella tekemään valtionosuutta koskevaan päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen tyytymättömällä oppilaitoksen ylläpitäjällä on oikeus kirjallisesti vaatia päätökseen oikaisua ministeriöltä kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Yksityisen oppilaitoksen johtokunnan tai toimenhaltijan tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen perusteella tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninoikeudelta noudattaen, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään. Asetuksella voidaan säätää, missä asioissa valitusoikeutta ei ole.

Kunnan hallintoelimen tai viranhaltijan tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen perusteella tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin kuntalaissa (365/1995) säädetään.

23 §

Veikkausvoittovarat

Liikunnan koulutuskeskusten tämän lain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin voidaan käyttää arpajaislaissa (491/1965) tarkoitettuja veikkausvoittovaroja.

24 §

Opiskelijoilta perittävät maksut

Opiskelijoilta voidaan periä opetuksesta kohtuullisia maksuja. Asianomainen ministeriö päättää tämän lain nojalla opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista soveltuvin osin sen mukaan kuin valtion maksuperusteissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

Jos opiskelijamaksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä siten kuin korkolaissa (633/1982) säädetään.

Maksu saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

25 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

8 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

26 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1998.

Tällä lailla kumotaan seuraavat lait niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

1) valtionosuutta saavista kansanopistoista 17 päivänä joulukuuta 1993 annettu laki (1218/1993);

2) 3 päivänä elokuuta 1992 annettu kansalaisopistolaki (722/1992);

3) 17 päivänä joulukuuta 1993 annettu opintokeskuslaki (1215/1993); sekä

4) valtionosuutta saavista liikunnan koulutusketuksista 21 päivänä elokuuta 1992 annettu laki (801/1992).

Tämän lain rahoitusta koskevia säännöksiä sovelletaan ensimmäisen kerran myönnettäessä ja maksettaessa rahoitusta vuodelle 1999. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita rahoitusta koskevia säännöksiä sovel-

letaan vuoden 1998 ja sitä edeltävien vuosien rahoitukseen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

27 §

Ylläpitämisilupaa koskeva siirtymäsäännös

Edellä 26 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla myönnettyt ylläpitämisluvut ovat edelleen voimassa tämän lain mukaisina ylläpitämisilupina. Peruskoulun ja lukion todistuksia 26 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla antamaan oikeutetut kansanopistot ja kansalaisopistot jatkavat perusopetuslaissa ja lukiolaissa tarkoitettuina koulutuksen järjestäjinä.

Valtionosuutta saavista kansanopistoista annetun lain ja valtionosuutta saavista liikunnan koulutusketuksista annetun lain nojalla ammatillista koulutusta antavien opilaitosten ylläpitämisluvut muuttuvat tämän lain voimaan tullessa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisiksi koulutuksen järjestämisluviksi. Asianomainen ministeriö päättää tarvittaessa lupiin sisältyvien määräysten muuttamisesta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisiksi.

28 §

Rahoitusta koskeva siirtymäsäännös

Tämän lain voimaan tullessa maksamatta olevat valtionosuudet maksetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden lakien jaksotussäännösten mukaisesti. Jos maksamatta oleva valtionosuus on tämän lain voimaan tullessa alle 10 000 markkaa, se maksetaan vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Jos oppilaitos lopettaa toimintansa, maksetaan maksamatta oleva valtionosuus ylläpitäjälle vuoden kuluessa ylläpitämisluvun peruuttamisesta.

29 §

Henkilöstöä koskeva siirtymäsäännös

Edellä 26 §:n 2 momentissa mainittujen

lakien nojalla toimivien oppilaitosten viran- ja toimenhaltijat jatkavat tämän lain voimaan tullessa aikaisemmissa tehtävissään.

Tämän lain mukaan toimivien oppilaitosten viran- ja toimenhaltijoiden oikeudesta eläkkeeseen ja eräisiin muihin etuihin on voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

30 §

Yksikköhinnat vuonna 1999

Sen estämättä, mitä 11 §:ssä säädetään, määrätään vuoden 1999 yksikköhinnoiksi vuodelle 1998 määrättyt yksikköhinnat. Yksikköhintoja tarkistetaan kuitenkin arvioidulla kustannustason muutoksella.

6.

Laki**taiteen perusopetuksesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §*Taiteen perusopetuksen tarkoitus*

Taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

Taiteen perusopetuksen yhteydessä voidaan järjestää myös muuta taiteen edistämiseen liittyvää toimintaa.

2 §*Koulutuksen järjestäjät*

Kunta voi järjestää taiteen perusopetusta.

Asianomainen ministeriö voi myöntää kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle luvan järjestää taiteen perusopetusta.

Taiteen perusopetusta voidaan, sen mukaan kuin ministeriö päättää, järjestää myös valtion oppilaitoksessa.

Tässä laissa tarkoitettua koulutusta järjestetään musiikkioppilaitoksissa tai muissa taiteen perusopetusta antavissa oppilaitoksissa taikka muulla tavoin.

3 §*Koulutuksen järjestämislupa*

Edellä 2 §:n 2 momentissa tarkoitettun luvan myöntämisen edellytyksenä on, että opetus on tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset opetuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Opetusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Luvassa määrätään kunnat, joissa opetusta järjestetään, opetuskieli, taiteenala sekä muut opetuksen järjestämiseen liittyvät ehdot.

Muutoksesta järjestämislupa päätetään asianomainen ministeriö.

Ministeriö voi peruuttaa opetuksen järjestämistä koskevan luvan, jos opetus ei täytä 1 momentissa luvan myöntämiselle säädettyjä edellytyksiä tai opetus järjestetään muuten vastoin tätä lakia tai jos sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Opetuksen järjestämisestä ja toiminnan lopettamisesta valtion oppilaitoksessa päättää ministeriö noudattaen soveltuvin osin, mitä 2 ja 3 momentissa säädetään.

4 §*Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen*

Koulutuksen järjestäjä voi järjestää tässä laissa tarkoitettut palvelut myös yhdessä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa tai hankkia ne julkiselta tai yksityiseltä yhteisöltä taikka säätiöltä. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

5 §*Opetussuunnitelma*

Opetushallitus päättää taiteenaloittain taiteen perusopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (*opetussuunnitelman perusteet*). Opetussuunnitelman perusteet voivat sisältää erilaajuisia oppimääriä.

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä kullekin taiteenalalle opetussuunnitelma.

6 §*Oppilaaksi ottaminen*

Oppilaaksi ottamisesta päättää koulutuksen järjestäjä. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

7 §

Koulutuksen arviointi

Koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä.

Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua 3 momentin mukaiseen ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Opetushallitus huolehtii asianomaisen ministeriön päättämien perusteiden mukaisesti arvioinnin kehittämisestä ja ulkopuolisten arviointien toimeenpanosta. Ministeriö voi antaa arvioinnin suorittamisen myös muun kuin opetushallituksen tehtäväksi.

Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.

8 §

Oppilasarviointi

Oppilaan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Oppilaan työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.

Oppilaan arvioinnista ja todistukseen merkittävistä tiedoista päättää opetushallitus.

9 §

Henkilöstö

Jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla toiminnasta vastaava rehtori.

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla koulutuksen järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä opettajanvirkoja tai työsopimussuhteisia opettajia. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä voi olla tuntiopettajia ja muuta henkilökuntaa.

Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään asetuksella. Asianomainen ministeriö voi erityisestä syystä myöntää rehtorin kelpoisuusvaatimuksista erivapauden. Yliopisto voi yksittäistapauksessa todeta henkilön kelpoiseksi antamaan opetusta siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

10 §

Muutoksenhaku

Päätökseen, joka koskee 12 §:ssä tarkoitettua oppilasmaksua, haetaan muutosta valittamalla lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Päätökseen, joka koskee oppilaaksi ottamista, haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valitus tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu oppilaalle tai hänen huoltajalleen tiedoksi. Valitus tulee käsitellä kiireellisenä.

Oikaisun hakemisesta oppilaan suoritusten arviointiin säädetään asetuksella. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa haakea valittamalla muutosta.

11 §

Valtionosuus

Koulutuksen järjestäjälle myönnetään valtionosuutta perustamishankkeisiin ja käyttökustannuksia varten siten kuin tässä pykälässä sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (/) säädetään.

Kunta, joka järjestää taiteen perusopetusta, saa valtionosuutta kunnan asukasmäärän mukaan.

Edellä 2 §:n 2 momentissa tarkoitettulle koulutuksen järjestäjälle myönnetään valtionosuutta laskennallisten opetustuntien määrän mukaan. Kunnalle voidaan sen lisäksi, mitä 2 momentissa säädetään, myöntää oikeus saada valtionosuutta opetustuntien määrän mukaan. Oikeuden myöntämisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä 3 §:ssä koulutuksen järjestämisluvan myöntämisestä säädetään.

12 §

Oppilailta perittävät maksut

Oppilailta voidaan periä opetuksesta kohdullisia maksuja. Asianomainen ministeriö päättää tämän lain nojalla oppilailta perittävien maksujen perusteista soveltuvin osin sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

Jos 1 momentissa tarkoitettua maksua ei

ole suoritettu eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä siten kuin korkolaissa (633/1982) säädetään.

Maksu saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/1961) säädetään.

13 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1998.

Tällä lailla kumotaan seuraavat lait niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

1) taiteen perusopetuksesta 15 päivänä toukokuuta 1992 annettu laki (424/1992); sekä

2) musiikkioppilaitoksista 7 päivänä huhtikuuta 1995 annettu laki (516/1995).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

15 §

Koulutuksen järjestämislupaa ja toimielimiä koskeva siirtymäsäännös

Musiikkioppilaitoksista annetun lain nojal-

la tämän lain voimaan tullessa toimivat oppilaitokset jatkavat tässä laissa, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (/) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (/) tarkoitetun koulutuksen järjestäjänä. Asianomainen ministeriö päättää tarvittaessa mainitun lain nojalla myönnetyn ylläpitämisluvan muuttamisesta 2 §:n 2 momentin mukaiseksi koulutuksen järjestämisluvaksi.

Edellä 14 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla asetetut toimielimet jatkavat toimikautensa loppuun, jollei koulutuksen järjestäjä toisin päättä.

16 §

Henkilöstöä ja opetussuunnitelmia koskeva siirtymäsäännös

Musiikkioppilaitoksista annetun lain nojalla toimivien musiikkioppilaitosten viran- ja toimenhaltijat sekä tuntiopettajat jatkavat tämän lain voimaan tullessa aikaisemmissa tehtävissään.

Edellä 14 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla annetut opetussuunnitelman perusteet ovat voimassa siihen saakka, kunnes niistä päätetään tämän lain mukaisesti.

Opetuksessa voidaan noudattaa 14 §:n 2 momentissa mainittujen lakien nojalla hyväksyttyjä opetussuunnitelmia, kunnes koulutuksen järjestäjä hyväksyy tämän lain mukaisen opetussuunnitelman.

7.

Laki**valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §*Soveltaisala*

Tätä lakia sovelletaan valtion, tai yksityisen yhteisön tai säätiön järjestämään koulutukseen, josta säädetään;

- 1) perusopetuslaissa (/);
- 2) lukiolaissa (/);
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (/);
- 4) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (/);
- 5) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (/); sekä
- 6) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (/).

Tätä lakia ei kuitenkaan sovelleta yliopiston järjestämään 1 momentissa mainituissa laeissa tarkoitettuun koulutukseen.

2 §*Johtokunta*

Koulutuksen järjestämisestä ja kehittämisestä sekä hallinnosta vastaa johtokunta, jossa on vähintään kolme jäsentä. Valtion oppilaitoksen johtokuntaa asetettaessa noudatettava menettelystä ja johtokunnan kokoonpanon perusteista päättää asianomainen ministeriö. Yksityisen yhteisön tai säätiön järjestämässä koulutuksessa johtokunnan asettaa mainittu yhteisö tai säätiö. Johtokuntana voi toimia myös yhteisön tai säätiön hallitus. Johtokunta voi olla usean oppilaitoksen yhteinen.

Johtokuntaan voidaan valita jäseniksi opiskelijoiden, opettajien ja muun henkilöstön edustajia. Opiskelijoiden keskuudesta valittavien jäsenten tulee olla 15 vuotta täyttäneitä ja heidän toimikautensa voi poiketa muiden

johtokunnan jäsenten toimikaudesta.

Valtion oppilaitoksen johtokunnan puheenjohtajalle, jäsenille ja sihteerille maksettavista palkkioista ja korvauksista on voimassa, mitä niistä valtion komiteoiden osalta säädetään tai määrätään.

3 §*Rehtori*

Valtion oppilaitoksen johtokunnan tulee valita oppilaitokselle rehtori. Yksityisen yhteisön tai säätiön järjestämässä koulutuksessa rehtorin valitsee koulutuksen järjestäjä.

Rehtori valitaan määräajaksi tai toistaiseksi.

4 §*Johtosääntö*

Koulutuksen järjestämisestä määrätään tarkemmin johtosäännössä. Johtosäännöstä päättää valtion järjestämässä koulutuksessa johtokunta. Yksityisen yhteisön tai säätiön järjestämässä koulutuksessa johtosäännöstä päättää koulutuksen järjestäjä.

Johtosäännössä määrätään koulutuksen järjestämisen yleisistä perusteista, hallinnosta, toimielinten ja henkilöstön toimivallasta ja tehtävistä sekä muista tarpeellisista asioista.

5 §*Avustukset ja lahjoitukset*

Valtion oppilaitos voi vastaanottaa toimintansa järjestämistä varten avustuksia ja lahjoituksia. Oppilaitos käyttää puhevaltaa avustuksia ja lahjoituksia koskevista asioista.

6 §

Laillisuusvalvonta

Lääninhallitus voi kantelun perusteella tutkia, onko tässä laissa tarkoitettua koulutusta järjestettäessä toimittu säännösten ja määräysten mukaan.

7 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1998.

Tällä lailla kumotaan:

1) kunnan opetustoimen hallinnosta 3 päivänä elokuuta 1992 annettu laki (706/1992); sekä

2) yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä 5 päivänä maaliskuuta 1919 annettu laki (26/1919) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

8 §

Siirtymäsäännös

Edellä 7 §:n 2 momentissa ja 1 §:ssä mainittujen lakien nojalla kumottujen lakien nojalla asetetut johtokunnat jatkavat toimikautensa loppuun, jollei koulutuksen järjestäjä toisin päätä.

Johtosäännöstä sekä johtokunnan ja viran- ja toimenhaltijoiden toimivallasta ja tehtävistä on voimassa, mitä niistä on tämän lain voimaan tullessa säädetty tai määrätty, kunnes koulutuksen järjestäjä on antanut tämän lain mukaisen johtosäännön.

8.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltaisala

Tässä laissa säädetään kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle käyttökustannuksiin ja perustamishankkeisiin myönnettävästä valtionosuudesta ja -avustuksesta sekä muusta rahoituksesta sellaista toimintaa varten, josta säädetään:

- 1) perusopetuslaissa (/);
- 2) lukiolaissa (/);
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (/);
- 4) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (/);
- 5) ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/1995);
- 6) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (/);
- 7) kirjastolaissa (235/1986);
- 8) kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa (728/1992);
- 9) nuorisotyölaissa (235/1995);
- 10) liikuntalaissa (984/1979);
- 11) museolaissa (729/1992); sekä
- 12) teatteri- ja orkesterilaissa (730/1992).

Tässä laissa säädetään myös kunnan laskennallisesta rahoitusosuudesta opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannuksiin (*kunnan rahoitusosuus*).

Perusopetuslaissa tarkoitetun esiopetuksen, lisäopetuksen ja maahanmuuttajille järjestettävän perusopetuksen valmistavan opetuksen rahoituksesta on voimassa, mitä tässä laissa säädetään perusopetuksen rahoituksesta jollei tässä laissa erikseen toisin säädetä.

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavan koulutuksen rahoituksesta on voimassa, mitä tässä laissa säädetään ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksesta. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain nojalla järjestetyn ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta on, sen lisäksi mitä tässä laissa säädetään ammatillisen erikoisoppilaitoksen ja oppisopimuskoulutuksen käyttökustannusten rahoituksesta, voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

2 §

Opetustoimi

Opetustoimella tarkoitetaan tässä laissa 1 §:n 1—6 kohdassa mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestämistä.

3 §

Kulttuuritoimi

Kulttuuritoimella tarkoitetaan tässä laissa 1 §:n 7—12 kohdassa mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestämistä.

4 §

Suhde kuntien valtionosuuslakiin

Tässä laissa tarkoitettuun rahoitukseen sovelletaan kuntien valtionosuuslakia (1147/1996) siltä osin kuin tässä laissa niin säädetään.

2 luku

7 §

Käyttökustannusten rahoitus

5 §

Rahoituksen laskentaperuste

Rahoitus opetus- ja kulttuuritoimen käyttö-kustannuksiin määräytyy laskennallisten perusteiden mukaisesti. Rahoitus määräytyy:

1) perusopetuksessa, lukiossa, ammatillisessa peruskoulutuksessa ja ammattikorkeakoulussa oppilas- tai opiskelijamäärien sekä oppilasta tai opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen perusteella;

2) ammatillisessa erikoisoppilaitoksessa oppilaitokselle valtionosuuden laskemisen perusteeksi vahvistetun opetustunti- tai opintoviikkomäärän sekä opetustuntia tai opintoviikkoa kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

3) taiteen perusopetuksessa asukas- tai opetustuntimäärän ja asukasta tai opetustuntia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

4) kunnan yleisessä kirjastossa ja kulttuuri-toiminnassa kunnan asukasmäärän ja asukasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella;

5) liikuntatoiminnassa ja nuorisotyössä kunnan asukasmäärän ja asukasta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella; sekä

6) museossa, teatterissa ja orkesterissa laitokselle vahvistetun laskennallisen henkilötyövuosien määrän ja laskennallista henkilötyövuotta kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella.

6 §

Kunnan valtionosuus

Kunnalle myönnetään valtionosuutta 5 §:n 1, 3 ja 4 kohdassa mainittujen toimintojen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin markkamäärä, joka saadaan, kun 8 §:ssä säädettyllä tavalla lasketusta kunnan valtionosuuden perusteesta vähennetään 9 ja 10 §:n mukaan lasketut kunnan rahoitusosuudet.

Kuntayhtymän ja yksityisen järjestämän koulutuksen rahoitus

Kuntayhtymälle ja yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten rahoitusta 8 §:n 1—4 kohdassa säädettyllä tavalla koulutuksen järjestäjän oppilas-, opiskelija- tai opetustuntimäärien sekä yksikköhintojen mukaisesti laskettu valtionosuuden perustetta vastaava markkamäärä.

Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle, jolle on määrätty erityiseksi koulutustehtäväksi järjestää perusopetusta tai lukiokoulutusta muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä, myönnetään mainittua opetusta varten valtionosuutta 57 prosenttia opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tulosta niiden opiskelijoiden osalta, joilla ei ole kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa.

8 §

Kunnan valtionosuuden peruste

Kunnan valtionosuuden peruste saadaan, kun lasketaan yhteen:

1) kunnan järjestämää perusopetusta saavien oppilaiden määrän ja kunnalle perusopetusta varten oppilasta kohden määrätyn yksikköhinnan tulo;

2) kunnan järjestämää lukiokoulutusta saavien opiskelijoiden määrän ja kunnalle lukiokoulutusta varten opiskelijaa kohden määrätyn yksikköhinnan tulo;

3) kunnan muuna kuin oppisopimuskoulutuksena järjestämää ammatillista peruskoulutusta saavien opiskelijoiden määrän ja kunnalle ammatillista peruskoulutusta varten opiskelijaa kohden määrätyn yksikköhinnan tulo;

4) kunnan ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden määrien ja ammattikorkeakouluille opiskelijaa kohden määrättyjen yksikköhintojen tulot;

5) kunnan asukasmäärän ja taiteen perusopetusta varten asukasta kohden määrätyn yksikköhinnan tulo;

6) kunnan asukasmäärän ja kunnan kirjastolle asukasta kohden määrätyn yksikköhinnan tulo; sekä

7) kunnan asukasmäärän ja kulttuuritoimintaa varten asukasta kohden määrätyn yksikköhinnan tulo.

9 §

Kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin

Kunnan rahoitusosuus opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin on 43 prosenttia markkamäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla laskettu markkamäärä jaetaan maan asukasmäärällä ja näin saatu markkamäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa kaikki 8 §:n 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitetut kuntien valtionosuuden perusteet lasketaan yhteen ja näin saatuun markkamäärään lisätään:

1) kuntayhtymille ja yksityisille koulutuksen järjestäjille 7 §:n 1 momentin mukaisesti lasketut valtionosuuden perusteita vastaavat markkamäärät;

2) valtion oppilaitoksille 5 §:n 1 kohdassa tarkoitettuja toimintoja varten 16 §:n nojalla vahvistettujen yksikköhintojen keskimäärien markkamäärien perusteella lasketut valtionosuuden perusteita vastaavat markkamäärät; sekä

3) perustamishankkeista aiheutuvien kustannusten vuoksi kymmenen prosenttia markkamäärästä, jotka saadaan, kun ammatillisessa peruskoulutuksessa ja ammattikorkeakouluissa opiskelevien määrien sekä 16 §:n nojalla ammatillista peruskoulutusta ja ammattikorkeakouluja varten vahvistettujen yksikköhintojen keskimäärien markkamäärien tuloista vähennetään 19 §:n 5 momentissa ja 20 §:n 5 momentissa tarkoitettut valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistetut vuosivuokrat.

Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa ei oteta huomioon perusopetuslaissa tarkoitettua perusopetukseen valmistavaa opetusta saavia oppilaita eikä perusopetusta saavia oppilaita lukuun ottamatta opiskelijoita, joilla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa tai joilla on kotikunta Ahvenanmaalla. Kunnan rahoitusosuutta laskettaessa ei myöskään oteta huomioon oppilaita ja opiskelijoita, joille perusopetuslain 7 §:n 1 momentin ja lukiolain 3 §:n 1 momentin nojalla järjestetään opetusta ulkomailla.

Kunnan rahoitusosuuteen lisätään vuosittain 33 markkaa kunnan asukasta kohden valtiolle lukion ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta ja ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta aiheutuvi-

en kustannusten perusteella sekä 597 markkaa kunnan asukasta kohden julkisen talouden tasapainottamiseksi toteutettujen valtionosuuksien vähennysten perusteella.

10 §

Kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin

Kunnan rahoitusosuus kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin on 63 prosenttia markkamäärästä, joka lasketaan siten, että kaikkien kuntien yhteenlasketut 8 §:n 5 ja 7 kohdassa tarkoitetut valtionosuuden perusteet jaetaan maan asukasmäärällä ja näin saatu markkamäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä.

11 §

Ammatillisen erikoisoppilaitoksen käyttökustannusten rahoitus

Koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitusta ammatillista erikoisoppilaitosta varten markkamäärä, joka saadaan, kun koulutuksen järjestäjälle valtionosuuden laskemisen perusteeksi vahvistettu opetustunti- tai opintoviikkomäärä kerrotaan opetustuntia tai opintoviikkoa kohden määrätyllä yksikkö hinnalla.

12 §

*Oppisopimuskoulutuksen käyttö-
kustannusten rahoitus*

Koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitusta oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen käyttökustannuksiin markkamäärä, joka saadaan, kun mainittua koulutusta saavien opiskelijoiden määrät kerrotaan erikseen peruskoulutusta ja lisäkoulutusta varten lasketuilla yksikköhinnoilla.

13 §

*Valtionosuus taiteen perusopetuksen
käyttökustannuksiin*

Kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle ja säätiölle myönnetään valtionosuutta taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin 57 prosenttia markkamäärästä, joka saadaan, kun

koulutuksen järjestäjälle valtionosuuden laskemisen perusteeksi mainittua opetusta varten vahvistettu opetustuntimäärä kerrotaan opetustuntia kohden määrätyllä yksikkö hinnalla.

Kunnalle, jolle on myönnetty taiteen perusopetuksesta annetun lain 11 §:n 3 momentin nojalla oikeus saada valtionosuutta opetustuntien määrän mukaan, myönnetään valtionosuutta, sen lisäksi mitä 6, 8 ja 10 §:ssä säädetään, siten kuin 1 momentissa säädetään.

14 §

Valtionosuus liikuntatoiminnan ja nuorisotyön käyttökustannuksiin

Kunnalle myönnetään valtionosuutta liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin 37 prosenttia markkamäärästä, joka saadaan, kun kunnan asukasmäärä kerrotaan liikuntatoimintaa varten asukasta kohden määrätyllä yksikkö hinnalla.

Kunnalle myönnetään valtionosuutta nuorisotyön käyttökustannuksiin 37 prosenttia markkamäärästä, joka saadaan, kun kunnan alle 29-vuotiaiden asukkaiden määrä kerrotaan nuorisotyötä varten asukasta kohden määrätyllä yksikkö hinnalla.

15 §

Valtionosuus museon, teatterin ja orkesterin käyttökustannuksiin

Museon, teatterin ja orkesterin ylläpitäjälle myönnetään valtionosuutta mainituista toimintoista aiheutuviin käyttökustannuksiin 37 prosenttia markkamäärästä, joka saadaan, kun ylläpitäjälle museota, teatteria ja orkesteria varten vahvistettu laskennallinen henkilötyövuosien määrä kerrotaan henkilötyövuotta kohden asianomaista toimintaa varten määrätyllä yksikkö hinnalla.

3 luku

Opetustoimen yksikköhinnat

16 §

Yksikköhintojen keskimääräiset markkamäärät

Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain seuraa-

van varainhoitovuoden rahoituksen perusteina käytettävien yksikköhintojen keskimääräiset markkamäärät siten kuin kuntien valtionosuuslain 3 §:n 1—3 kohdassa sekä 4, 5 ja 15 §:ssä säädetään. Yksikköhintojen keskimääräisten markkamäärien vahvistamisesta kuntien valtionosuuslain 6 §:ssä tarkoitettuna vuonna on lisäksi voimassa, mitä kuntien valtionosuuslain 6 §:n 3 momentissa säädetään.

Yksikköhinnat määrää asianomainen ministeriö. Tässä luvussa tarkoitetut yksikköhinnat määrätään 18 §:n 5 momentissa, 19 §:n 7 momentissa, 20 §:n 4 momentin viimeisessä virkkeessä, 21 §:n 1 momentissa ja 22 §:ssä tarkoitettuja yksikköhintoja lukuun ottamatta siten, että yksikköhintojen mukaisesti lasketut rahoituksen perusteena käytettävät markkamäärät yhteenlaskettuina vastaavat yksikköhintojen keskimääräisten markkamäärien perusteella laskettavia markkamääriä.

17 §

Perusopetuksen yksikköhinnat

Perusopetuksen yksikköhinnat oppilasta kohden lasketaan joka toinen vuosi perusopetuksesta kaikille opetuksen järjestäjille yksikköhintojen määräämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Kustannuksiin ei kuitenkaan lueta ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja. Yksikköhintoja laskettaessa 18 vuotta täyttäneiden oppilaiden määrästä otetaan huomioon 60 prosenttia.

Kunnille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, kunnan kouluverkon rakenteen, perusopetuslain 17 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetusta saavien oppilaiden määrän ja kunnan asukastiheyden perusteella. Ruotsinkielisissä ja kaksikielisissä kunnissa yksikköhintoja korotetaan kymmenellä prosentilla ruotsinkieliseen opetukseen ja saamelaiden kotiseutualueen kunnissa vastaavalla prosenttimäärällä saamenkieliseen opetukseen osallistuvien oppilaiden osalta. Saaristokunnissa, joissa yli puolella asukkaista ei ole kiinteää kulkuyhteyttä mantereeseen, yksikköhintaa korotetaan 20 prosentilla. Muissa saaristokunnissa yksikköhintaa korotetaan kymmenellä prosentilla. Asianomai-

nen ministeriö voi lisäksi erityisestä syystä korottaa tässä momentissa säädetyllä tavalla laskettua yksikköhintaa.

Kuntayhtymän yksikköhinta lasketaan samalla tavalla kuin kunnan yksikköhinta. Asukastiheys ja saaristoisuus otetaan yksikköhintaa laskettaessa huomioon siten kuin asetuksella säädetään.

Yksityisen perusopetuksen järjestäjän yksikköhinta on 90 prosenttia sen kunnan yksikkö hinnasta, jossa opetus pääasiassa järjestetään. Yksikköhinta on kuitenkin sama kuin sen kunnan yksikköhinta, jossa opetus pääasiassa järjestetään, jos opetuksen järjestäjä on 31 päivänä heinäkuuta 1998 ylläpitänyt perusopetusta tai sitä vastaavaa opetusta antavaa oppilaitosta. Ulkomailla järjestettävän opetuksen osalta yksikköhinta määrätään porrastamalla 16 §:n nojalla vahvistettua perusopetuksen yksikköhintojen keskimääräistä markkamäärää siten kuin asetuksella säädetään ja ministeriö asetuksen nojalla määrää. Ministeriö voi lisäksi opetuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa tässä momentissa säädetyllä tavalla laskettua yksikköhintaa.

Yksikkö hinnat määrätään siten, että ne markkamäärät, jotka saadaan kertomalla yksikkö hinnat perusopetusta saavien oppilaiden määrällä, yhteenlaskettuina vastaavat 1 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Muina kuin 1 momentissa mainittuina vuosina yksikkö hinnat lasketaan siten kuin tässä pykälässä säädetään, kuitenkin 1 momentissa tarkoitettua vuoden yksikkö hintoja laskettaessa selvitettyjen kokonaiskustannusten perusteella.

Yksikköhinta on 18 vuotta täyttäneiden oppilaiden osalta 60 prosenttia asianomaiselle opetuksen järjestäjälle oppilasta kohden määrätystä yksikkö hinnasta. Jos opetuksen järjestäjälle ei ole määrätty perusopetuksen yksikköhintaa, yksikköhinta on 60 prosenttia sen kunnan yksikkö hinnasta, jossa opetus pääasiassa järjestetään. Ministeriö voi lisäksi opetuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa tässä momentissa tarkoitettua yksikköhintaa.

Yksikkö hintojen laskemisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

18 §

Lukion yksikkö hinnat

Lukion yksikkö hinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka toinen vuosi kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikkö hinnan määräämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikkö hintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden määrästä, jotka opintonsa aloittaessaan ovat täyttäneet 18 vuotta, otetaan huomioon 60 prosenttia.

Kunnille ja kuntayhtymille määrättäviä yksikkö hintoja porrastetaan opiskelijamäärän perusteella siten kuin asetuksella säädetään. Yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinta on sama kuin sen kunnan yksikkö hinta, jossa koulutus pääasiassa järjestetään. Jos kunta ei järjestä lukiokoulutusta, yksityisen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta lasketaan samalla tavalla kuin kunnan yksikkö hinta. Asianomainen ministeriö voi lisäksi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa.

Yksikkö hinnat määrätään siten, että ne markkamäärät, jotka saadaan kertomalla koulutuksen järjestäjille lasketut yksikkö hinnat koulutuksen järjestäjien opiskelijoiden määrällä, yhteenlaskettuina vastaavat 1 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Muina kuin 1 momentissa mainittuina vuosina yksikkö hinnat lasketaan siten kuin tässä pykälässä säädetään, kuitenkin 1 momentissa tarkoitettua vuoden yksikkö hintoja laskettaessa selvitettyjen kokonaiskustannusten perusteella.

Jos opiskelija on aloittanut opintonsa 18 vuotta täytettyään, yksikköhinta on 60 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikkö hinnasta.

Yksikkö hintojen laskemisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

19 §

Ammatillisen koulutuksen yksikkö hinnat

Ammatillisen koulutuksen yksikkö hinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka toinen vuosi koulutusaloittain siten, että kunkin koulutusalan koulutuksesta yksikkö hinnan määräämistä edeltäneenä vuonna kaikille

ammattillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan asianomaisen koulutusalan koulutusta saaneiden opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon oppisopimuskoulutuksesta aiheutuneita kustannuksia eikä mainittua koulusta saavia opiskelijoita. Jos koulutusalan koulutuksesta aiheutuneita kustannuksia ei ole mahdollista selvittää, määrätään yksikköhintoja asianomaisen koulutusalan arvioitujen kustannusten perusteella.

Yksikköhintoja porrastetaan, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, erityisopetuksen ja muiden olennaisesti koulutuksen kustannuksiin vaikuttavien tekijöiden perusteella. Yksikköhintoa korotetaan majoitusedun saaneiden opiskelijoiden osalta asetuksella säädettyä laskettavalla markkamäärällä. Asianomainen ministeriö voi lisäksi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintoa.

Yksikköhinnat määrätään siten, että ne markkamäärät, jotka saadaan kertomalla koulutusaloittain lasketut yksikköhinnat kunkin koulutusalan opiskelijamäärällä, yhteenlaskettuina vastaavat 1 momentissa tarkoitettuja koulutusaloittaisia valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Kun koulutuksen järjestäjä järjestää koulutusta kahdella tai useammalla 1 momentissa tarkoitettulla koulutusallalla, koulutuksen järjestäjän yksikköhinnoiksi määrätään eri koulutusaloilla opiskelevien opiskelijoiden määrien ja 1 momentissa tarkoitettujen yksikköhintojen perusteella laskettu opiskelijamäärällä painotettu keskiarvo.

Jos koulutusta järjestetään toiminnan laajuus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa, koulutuksen järjestäjälle määrättyä yksikköhintoa voidaan korottaa markkamäärällä, joka lasketaan jakamalla ministeriön valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistama vuosivuokra koulutuksen järjestäjän ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden määrällä. Tässä momentissa tarkoitettuja vuokria ei oteta huomioon laskettaessa 1 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Muina kuin 1 momentissa mainittuina vuosina yksikköhinnat lasketaan siten kuin tässä pykälässä säädetään, kuitenkin 1 momentissa tarkoitettua vuoden yksikköhintoja laskettaessa selvitettyjen kokonaiskustannusten perusteella.

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta on 80 prosenttia ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinta 45 prosenttia 16 §:n nojalla vahvistetusta ammatillisen koulutuksen yksikköhintojen keskimääräisestä markkamäärästä. Yksikköhintoja korotetaan erityisopetuksessa siten kuin asetuksella säädetään.

20 §

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat

Ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka toinen vuosi ammattikorkeakoulututkinnoittain siten, että kuhunkin tutkintoon johtavasta koulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltäneenä vuonna kaikissa ammattikorkeakouluissa aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset jaetaan tutkintoa suorittavien opiskelijoiden yhteismäärällä mainittuna vuonna. Jos tutkintoon johtavasta koulutuksesta aiheutuneita kustannuksia ei ole mahdollista selvittää, lasketaan yksikköhintoja asianomaisen koulutusalan tutkinnoista aiheutuneiden kokonaiskustannusten perusteella.

Yksikköhintoja voidaan porrastaa, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, ottamalla huomioon tutkintoon johtavien koulutusohjelmien ja muiden opetusjärjestelyjen kustannuksissa olevat olennaiset erot. Asianomainen ministeriö voi lisäksi erityisestä syystä korottaa yksikköhintoa.

Yksikköhinnat määrätään siten, että markkamäärät, jotka saadaan kertomalla tutkinnoittain lasketut yksikköhinnat kutakin tutkintoa suorittavien opiskelijoiden määrällä, yhteenlaskettuina vastaavat 1 momentissa tarkoitettuja tutkintokohtaisia valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Kun ammattikorkeakoulussa järjestetään kahteen tai useampaan 1 momentissa tarkoitettuun tutkintoon johtavaa koulutusta, ammattikorkeakoulun yksikköhinnoiksi määrätään eri tutkintoja suorittavien opiskelijoiden määrien ja 1 momentissa tarkoitettujen yksikköhintojen perusteella laskettu opiskelijamäärällä painotettu keskiarvo. Ammatillisten erikoistumisopintojen yksikköhinta on sama kuin ammattikorkeakoululle määrätty yksikköhinta.

Jos koulutusta järjestetään toiminnan laa-

juus huomioon ottaen olennaisessa määrin vuokratiloissa, ammattikorkeakoululle määrättyä yksikköhintaa voidaan korottaa markkamäärällä, joka lasketaan jakamalla ministeriön valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistama vuosivuokra ammattikorkeakoulun opiskelijamäärällä. Tässä momentissa tarkoitettuja vuokria ei oteta huomioon laskettaessa 1 momentissa tarkoitettuja valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Muina kuin 1 momentissa mainittuina vuosina yksikköhinnat lasketaan siten kuin tässä pykälässä säädetään, kuitenkin 1 momentissa tarkoitettua vuoden yksikköhintoja laskettaessa selvitettyjen kokonaiskustannusten perusteella.

21 §

Taiteen perusopetuksen yksikköhinnat

Asianomainen ministeriö vahvistaa 8 §:n 5 kohdassa tarkoitettua taiteen perusopetuksen yksikköhinnan asukasta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

Edellä 13 §:ssä tarkoitettua taiteen perusopetuksen yksikköhinnat lasketaan joka toinen vuosi taiteenaloittain jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä vuonna kunkin taiteenalan opetuksesta aiheutuneet valtakunnalliset kokonaiskustannukset asianomaisella taiteenalalla yksikköhintojen määräämistä edeltäneenä vuonna pidettyjen opetustuntien yhteismäärällä. Jos taiteenalan opetuksesta aiheutuneita kustannuksia ja pidettyjen opetustuntien määrää ei ole mahdollista selvittää, määrätään yksikköhinta asianomaisen taiteenalan opetuksen arvioitujen kustannusten ja opetustuntien määrän perusteella. Muina vuosina yksikköhinnat lasketaan edelliselle vuodelle määrättyjen yksikköhintojen perusteella.

22 §

Ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhinnat

Asianomainen ministeriö vahvistaa vuosittain ammatillisten erikoisoppilaitosten opetustunti- tai opintoviikkokohtaisiksi yksikköhinnoiksi edelliselle vuodelle vahvistetut yksikköhinnat tarkistettuna yksikköhintojen soveltamisvuoden arvioituun kustannustasoon. Yksikköhintoja porrastetaan olennaisesti koulutuksen kustannuksiin vaikuttavien

tekijöiden perusteella siten kuin asetuksella säädetään.

23 §

Yksikköhintoja laskettaessa huomiotta jätettävät kustannukset

Perusopetuksen, lukion, ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulun ja taiteen perusopetuksen käyttökustannuksina ei pidetä:

1) tässä laissa tarkoitettua perustamishankkeesta eikä maa-alueen hankkimisesta tai vuokraamisesta aiheutuneita kustannuksia;

2) perusopetusta lukuun ottamatta opiskelijoiden kuljetuksen järjestämisestä aiheutuneita kustannuksia;

3) lainojen hoitokustannuksia eikä laskennallisia korkoja ja poistoja;

4) kustannuksia, joihin myönnetään erikseen lakiin perustuvaa valtionrahoitusta;

5) maksuja 1 §:ssä mainittujen lakien ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain (/) mukaisen toiminnan järjestäjille, jos maksujen perusteena olevasta toiminnasta toiminnan järjestäjille aiheutuvat kustannukset otetaan huomioon yksikköhintoja laskettaessa;

6) 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjän maksullisen palvelutoiminnan kustannuksia; eikä

7) muita kuin välittömästi 1 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestämisestä aiheutuneita hallintokustannuksia.

4 luku

Kulttuuritoimen yksikköhinnat

24 §

Kirjaston yksikköhinnat

Kirjaston yksikköhinnat lasketaan asutusrakenteeltaan erilaisia kuntia varten joka toinen vuosi jakamalla asutusrakenteeltaan samankaltaisille kunnille kirjaston ylläpidosta yksikköhinnan määräämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneet kustannukset näiden kuntien asukasmäärällä. Yksikköhintoja laskettaessa jätetään huomiotta 23 §:ssä tarkoitettua kustannukset.

Kirjaston yksikköhinnan määräämisestä on lisäksi voimassa, mitä 16 §:ssä säädetään.

25 §

Kulttuuritoiminnan yksikköhinta

Asianomainen ministeriö vahvistaa kulttuuritoiminnan yksikköhinnan kunnan asukasta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

26 §

Liikuntatoiminnan yksikköhinta

Asianomainen ministeriö vahvistaa liikuntatoiminnan yksikköhinnan kunnan asukasta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

27 §

Nuorisotyön yksikköhinta

Asianomainen ministeriö vahvistaa nuorisotyön yksikköhinnan kunnan alle 29-vuotiaasta asukasta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

28 §

Museoiden yksikköhinta

Asianomainen ministeriö vahvistaa museoiden yksikköhinnaiksi museoiden laskennallista henkilötyövuotta kohden edelliselle vuodelle vahvistetun yksikköhinnan tarkistettuna arvioitujen kustannustason ja valtion toimenpiteistä aiheutuvien toiminnan muutosten mukaisesti.

29 §

Orkestereiden yksikköhinta

Asianomainen ministeriö vahvistaa orkestereiden yksikköhinnaiksi orkestereiden laskennallista henkilötyövuotta kohden edelliselle vuodelle vahvistetun yksikköhinnan tarkistettuna arvioitujen kustannustason ja valtion toimenpiteistä aiheutuvien toiminnan muutosten mukaisesti.

30 §

Teattereiden yksikköhinta

Asianomainen ministeriö vahvistaa teatte-

reiden yksikköhinnan laskennallista henkilötyövuotta kohden vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

5 luku

Perustamishankkeen valtionosuus ja -avustus

31 §

Perustamishanke

Perustamishankkeella tarkoitetaan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavaa tilojen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai niitä vastaavaa toimenpidettä ja mainittuihin toimenpiteisiin liittyvää irtaimen omaisuuden hankintaa, jos toimenpiteen arvioitut kokonaiskustannukset ovat vähintään valtioneuvoston vahvistaman markkamäärän suuruiset.

Maa-alueen hankkimista ei pidetä perustamishankkeena. Perustamishankkeena pidetään kuitenkin maatilan ja harjoitusmetsän hankintaa ammatillista koulutusta ja ammattikorkeakouluja varten.

Muun kuin 1 momentissa tarkoitettun irtaimen omaisuuden hankkimista ei pidetä perustamishankkeena. Perustamishankkeena pidetään kuitenkin 1 momentissa säädetyin edellytyksin laitehankintoja ammatillista koulutusta ja ammattikorkeakouluja varten sekä kirjastoauton ja -veneen hankintaa.

Perustamishankkeena voidaan pitää myös sellaista 1—3 momentissa tarkoitettua toimenpidettä, jonka arvioitut kustannukset ovat valtioneuvoston vahvistamaa markkamäärää pienemmät, jos hankkeen rahoitus muodostuisi kunnan tai kuntayhtymän jäsenkuntien asukasmäärän ja taloudellisen aseman vuoksi kunnalle tai kuntayhtymälle erityisen rasittavaksi. Sama koskee soveltuvien osin yksityisen koulutuksen tai muun toiminnan järjestäjän perustamishanketta ja siihen myönnettävää valtionosuutta.

32 §

Perustamishankkeen valtionosuuden laskennallinen peruste

Toimitiloja rakennettaessa tai hankittaessa valtionosuuden perusteena käytetään hankkeelle 36 §:n mukaisesti vahvistetun tilamää-

rän ja asianomaista tilaa varten vahvistetun yksikköhinnan tuloa.

Toimitilojen peruskorjausta tai vastaavaa toimenpidettä koskeissa hankkeissa valtionosuuden perusteena käytetään valtionapuviranomaisen hankkeelle sen arvioitujen kustannusten perusteella vahvistamaa markkamäärää. Jos hanketta varten ei muussa tapauksessa ole vahvistettu yksikköhintaa, valtionapuviranomainen vahvistaa vastaavasti valtionosuuden perusteena käytettävän markkamäärän.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut markkamäärät tarkistetaan hankkeen aloittamisajankohdan hintatason mukaisiksi.

33 §

Perustamishankkeen valtionosuusasteikko

Perustamishankkeeseen myönnetään valtionosuutta 25—50 prosenttia 32 §:ssä tarkoitettua valtionosuuden laskennallisesta perusteesta. Valtionosuus määräytyy kuntien valtionosuuslain 7 §:n mukaisesti kunnan asukasta kohden lasketun tasatun laskennallisen verotulon (*tasattu verotulo*) perusteella. Kunta saa valtionosuutta 50 prosenttia, jos sen tasattu verotulo on tasausrajalla. Jos tasattu verotulo ylittää tasausrajan, valtionosuus määräytyy siten, että kukin tasausrajasta laskettu vähintään yhden prosentin suurinen tasatun verotulon kasvu vähentää valtionosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä siihen saakka, kunnes valtionosuus on 25 prosenttia. Perustamishankkeen valtionosuusprosentti määräytyy valtionosuuden myöntämisvuodelle määritellyn tasatun verotulon perusteella.

Kahden tai useamman kunnan yhteisen taikka kuntayhtymän perustamishankkeen valtionosuus myönnetään kunkin kunnan osuuteen tämän kunnan valtionosuusprosentin mukaan.

Valtionosuus yksityisen koulutuksen järjestäjän perustamishankkeeseen määräytyy hankkeen sijaintikunnan valtionosuusprosentin mukaan.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, valtionapuviranomainen voi myöntää ammatillista erityisopetusta varten toteutettavaan perustamishankkeeseen valtionosuutta enintään 70 prosenttia 32 §:ssä tarkoitettua markkamäärästä.

34 §

Yksikköhintojen vahvistaminen

Asianomainen ministeriö vahvistaa vuosittain perustamishankkeiden yksikköhinnat. Yksikköhinta vahvistetaan markkamääräisenä neliometriä tai muuta mittayksikköä kohden.

Yksikköhintoihin tulee sisältyä kustannukset kaikista niistä toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen toimitilojen käyttöönottamiseksi, kuten rakentamisen suunnittelusta, alueen kuntoon saattamisesta, kunnallisteknisistä ja muista vastaavista töistä sekä tilojen tarkoituksenmukaisesta varustamisesta aiheutuvat kustannukset. Yksikköhintoihin ei kuitenkaan sisällytetä maapohjan hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia.

Yksikköhintojen tulee perustua toteutuneiden rakennushankkeiden keskimääräisiin kustannuksiin. Jos rakentamiskustannuksissa on olennaisia alueellisia eroja, yksikköhinnat voidaan vahvistaa kustannustasoltaan erilaisia alueita varten. Yksikköhintoja vahvistettaessa ilmoitetaan, minkä ajankohdan kustannustasoa yksikköhinnat vastaavat.

35 §

Hankesuunnitelma

Perustamishankkeesta tulee laatia hankesuunnitelma, joka toimitetaan valtionapuviranomaiselle. Hankesuunnitelmaan tulee sisältyä pääpiirteittäinen selostus hankkeesta, selvitys hankkeen toteuttamisen tarpeellisuudesta ja toteuttamisajankohdasta sekä kustannusarvio. Suunnitelmassa on eriteltävä hankkeeseen sisältyvät toimitilat (*tilaohjelma*).

36 §

Perustamishankkeen laajuuden vahvistaminen

Jos valtionapuviranomainen katsoo, että perustamishanke on tarpeellinen ja että hankkeen rahoittamiseen on valtiontaloudelliset edellytykset, valtionapuviranomainen vahvistaa 35 §:ssä tarkoitettua hankesuunnitelman perusteella hankkeen valtionosuuden perusteena olevan laajuuden.

37 §

Perustamishankkeen toteuttaminen

Perustamishankkeen toteuttaminen on aloitettava sinä vuonna, jona 45 §:ssä tarkoitettu valtionosuuden myöntämistä koskeva päätös on tehty tai sitä seuraavana vuonna.

Valtionapuviranomainen voi erityisestä syystä hakemuksesta päättää, että perustamishankkeen toteuttamiseen saadaan ryhtyä ennen kuin valtionosuuden myöntämistä koskeva päätös on tehty.

38 §

Hankeselvitys

Valtionosuuden saajan on toimitettava valtionapuviranomaiselle selvitys toteutuneen perustamishankkeen laajuudesta ja kustannuksista kuuden kuukauden kuluessa hankkeen valmistumisesta.

Valtionosuuden saajan on lisäksi toimitettava valtionapuviranomaiselle urakkasopimuksiin perustuva selvitys rakentamisesta, peruskorjauksesta tai niitä vastaavasta toimenpiteestä aiheutuvista kustannuksista rakennustöiden aloittamista seuraavan kuukauden aikana. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta valtionosuuden saajan pääosin omana työnään toteuttamiin rakennustöihin.

39 §

Valtionavustus perustamishankkeeseen

Jos perustamishankkeeseen voidaan 1 §:ssä mainitun lain mukaan myöntää valtionavustusta, on tällaisesta hankkeesta soveltuvien osien voimassa, mitä 31, 35, 38, 40, 41, 45 ja 49 §:ssä säädetään. Perustamishankkeen laajuuden vahvistamisen asemesta valtionapuviranomainen määrää, mikä suuruusena valtionavustusta enintään myönnetään.

Valtionapuviranomainen päättää valtionavustuksen maksamisesta.

Valtionavustuksen myöntämisestä, käyttämisestä, maksamisesta ja käytön valvonnasta on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään tai määrätään.

40 §

Perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma

Asianomainen ministeriö laatii vuosittain valtion talousarvion valmistelun yhteydessä seuraavaa neljää vuotta varten opetus- ja kulttuuritoimen perustamishankkeiden valtakunnallisen rahoitussuunnitelman. Rahoitussuunnitelma sisältää suunnittelukautena toteutettaviksi tarkoitettujen perustamishankkeiden kalenterivuositteittain toteuttamisjärjestyksessä sekä arvion hankkeiden valtionosuuteen oikeuttavista kustannuksista ja valtionosuuksista.

Perustamishankkeiden rahoitussuunnitelmaa varten lääninhallitus laatii koulutuksen ja muiden 1 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestäjiltä saatujen ehdotusten perusteella luettelon läänin alueella toteutettaviksi aiotuista perustamishankkeista. Hankkeet merkitään luetteloon lääninhallituksen arvioimassa kiireellisyysjärjestyksessä. Tiedot luetteloa varten on toimitettava lääninhallitukselle vuosittain ministeriön määräämään ajankohtaan mennessä.

41 §

Yhteinen perustamishanke

Toteutettaessa useamman hallinnonalan yhteinen perustamishanke tulee asianomaisten valtionapuviranomaisten ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin, jotta hankkeen toteuttaminen voidaan kokonaisuudessaan aloittaa samana vuonna.

6 luku

Erityiset valtionavustukset

42 §

Ylimääräinen valtionavustus sekä kokeilutoimintaan, erityistehtäviin ja toiminnan käynnistämiseen myönnettävä valtionavustus

Yksityiselle koulutuksen tai muun 1 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan järjestäjälle voidaan myöntää ylimääräistä valtionavustusta perustamishankkeeseen ja käytökustannuksiin valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa.

Edellä 1 §:ssä mainittujen lakien mukaisen toiminnan kehittämiseksi järjestettävää ko-keilua, toimintaan liittyviä tarpeellisia erityistehtäviä ja toiminnan käynnistämistä varten voidaan myöntää valtionavustusta valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa.

43 §

Opettajankoulutukseen ja maksullisena palvelutoimintana järjestettävään koulutukseen myönnettävä valtionavustus

Ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle myönnetään vuosittain opettajankoulutusta varten valtionavustusta. Valtionavustukset yhteenlaskettuina likimäärin vastaavat opettajankoulutuksesta aiheutuvia kokonaiskustannuksia.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle, joka koulutuksen järjestämisluvan nojalla järjestää ammatillista koulutusta maksullisena palvelutoimintana, voidaan myöntää vuosittain mainittua toimintaa varten valtionavustusta valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaisesti.

7 luku

Erinäiset säännökset

44 §

Oppilas- ja opiskelijamäärien laskeminen

Varainhoitovuoden rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltävän vuoden keskimääräisen oppilas- ja opiskelijamäärän mukaan. Lisäksi voidaan ottaa huomioon sellaiset arvioitavat oppilas- ja opiskelijamäärien muutokset, jotka aiheutuvat laista, asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai päätöksestä taikka valtion talousarviosta. Yksikköhintoja laskettaessa sovelletaan kuitenkin, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, varainhoitovuotta edeltävän vuoden syksyn oppilas- ja opiskelijamääriä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, toiminnan käynnistytessä rahoitus lasketaan arvioitujen oppilas- ja opiskelijamäärien mukaan.

Rahoituksen määräämisessä käytettävien oppilas- ja opiskelijamäärien laskemisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

45 §

Rahoituksen myöntäminen ja tarkistaminen

Valtionapuviranomainen myöntää 6 ja 13—15 §:ssä tarkoitetun valtionosuuden sekä 7, 11 ja 12 §:ssä tarkoitetun rahoituksen käyttökustannuksiin hakemuksetta kunnalle tai muulle 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle siten kuin kuntien valtionosuuslain 16 §:n 2 momentissa säädetään.

Valtionapuviranomainen tarkistaa 1 momentin mukaan myönnetyn rahoituksen varainhoitovuoden keskimääräisen oppilas- ja opiskelijamäärien mukaiseksi varainhoitovuoden loppuun mennessä.

Valtionapuviranomainen myöntää valtionosuuden perustamishankkeeseen, jollei erikseen toisin säädetä, hakemuksesta 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle.

46 §

Rahoituksen maksaminen käyttökustannuksiin

Valtionapuviranomainen maksaa 45 §:n 1 momentissa tarkoitetun rahoituksen käyttökustannuksiin kunnalle tai muulle 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle siten kuin kuntien valtionosuuslain 17 §:n 1 momentissa säädetään.

Edellä 45 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tarkistusten mukaiset markkamäärät maksetaan valtionosuuden saajille tai peritään valtiolle varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjälle maksettavaan rahoitukseen lisätään perustamishankkeista aiheutuneiden kustannusten perusteella 4,3 prosenttia markkamäärästä, joka saadaan kun koulutuksen järjestäjän opiskelijamäärän ja ammatilliselle koulutukselle 16 §:n nojalla vahvistetun yksikköhintojen keskimääräisen markkamäärän tulosta vähennetään koulutuksen järjestäjälle 19 §:n 5 momentin nojalla valtionosuuden laskenta-perusteeksi vahvistettu vuosivuokra. Ammatikorkeakoulun ylläpitäjälle maksettavaan rahoitukseen lisättävä markkamäärä lasketaan vastaavasti opiskelijamäärän, ammatikorkeakouluille 16 §:n nojalla vahvistetun yksikköhintojen keskimääräisen markkamäärän ja ammatikorkeakoululle 20 §:n 5 momentin

nojalla valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistetun vuosivuokran perusteella.

Kunnalle maksettavassa valtionosuudessa otetaan huomioon kuntien valtionosuuslain 17 §:n 2 momentissa ja 31 §:n 4 momentissa säädettyt kunnalle maksettavat tai kunnan maksettavaksi tulevat markkamäärät.

Jos kunnan 8 §:ssä säädetty valtionosuuden peruste, johon on lisätty 3 momentissa tarkoitettu perustamishankkeista aiheutuneiden kustannusten perusteella laskettu markkamäärä, kunnalle 12—15 §:n nojalla myönnettävä valtionosuus ja kunnalle 4 momentin nojalla maksettavat markkamäärät, on pienempi kuin 9 ja 10 §:n mukaan lasketut markkamäärät, kunnan tulee maksaa erotus valtiolle kahdessa erässä, ensimmäinen erä varainhoitovuoden heinäkuun ja toinen erä varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä.

Jos kunnalle käyttökustannuksiin tämän lain mukaan myönnetty valtionosuus, johon on lisätty 3 momentissa tarkoitettu perustamishankkeista aiheutuneiden kustannusten perusteella laskettu markkamäärä, on pienempi kuin siitä kuntien valtionosuuslain 17 §:n 2 momentin ja 31 §:n 4 momentin mukaisesti vähennettävät markkamäärät, kunnan tulee maksaa erotus valtiolle 5 momentissa säädettyinä ajankohtina.

47 §

Valtionosuuden maksaminen perustamishankkeeseen

Perustamishankkeeseen myönnetty valtionosuus maksetaan, jollei valtionapuviranomainen 2 momentin nojalla toisin päättä, kunnalle tai muulle 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjälle kuukausittain yhtä suurissa erissä hankkeen arvioituna toteutusajana. Ensimmäinen erä maksetaan hankkeen aloitusta koskevan ilmoituksen saapumista seuraavan kuukauden aikana. Jos hankke on aloitettu 37 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa ennen kuin valtionosuuden myöntämistä koskeva päätös on tehty, ensimmäinen erä maksetaan myöntämispäätöksen tekemistä seuraavan kuukauden aikana.

Perustamishankkeeseen myönnetty valtionosuus voidaan maksaa myös hankkeen valmistumista seuraavan kalenterivuoden alusta seitsemän vuoden aikana yhtä suurina vuosittaisina erinä. Kukin vuosierä maksetaan täl-

löin ennen maaliskuun loppua ja siihen lisätään maksamattoman valtionosuuden osalle laskettu Suomen Pankin peruskorkoa vastaava vuotuinen korko, joka lasketaan ensimmäisen vuosierän maksupäivästä. Valtionosuuden hakijan on ilmoitettava, suostuuko se valtionosuuden maksamiseen tässä momentissa tarkoitettulla tavalla.

48 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden määrän vahvistaminen

Asianomainen ministeriö vahvistaa seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteena käytettävien opetustuntien, opintoviikkojen ja henkilötyövuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

49 §

Perustamishankkeeseen suoritettun valtionosuuden palautus

Perustamishankkeeseen saatua valtionosuutta vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan. Palautusta ei määrätä suoritettavaksi, jos valtionosuuden myöntämisestä on kulunut yli 30 vuotta.

Jos omaisuus, johon on saatu valtionosuutta, tuhoutuu tai vahingoittuu, voidaan valtionosuutta vastaava suhteellinen osa vakuutus- tai muusta korvauksesta kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle tai vähentää uuden perustamishankkeen valtionosuudesta.

Palautusvelvollisuudesta ja korvauksen vähentämisestä päättää asianomainen ministeriö. Valtionosuuden saajan on ilmoitettava ministeriölle kuuden kuukauden kuluessa 1 ja 2 momentissa tarkoitettua olosuhteiden muuttumisesta. Jos myöhemmin käy ilmi, ettei ilmoitusta ole tehty määräajassa, on valtionosuutta vastaava suhteellinen osa omaisuuden käyvästä arvosta palautettava valtiolle korkolain (633/1982) 4 §:n 3 momentin mukaisine korkoineen, jollei ministeriö erityisestä syystä toisin päättä.

50 §

Sairaalassa ja koulukodissa perusopetusta saavan oppilaan kotikunnan maksuosuus

Kunta, joka on sairaalassa perusopetuslain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua perusopetusta saavan oppilaan kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta hoidon aikana, on velvollinen maksamaan oppilaasta sairaalan sijaintikunnalle maksuosuuden, joka lasketaan kertomalla hoitopäivien määrä sairaalan sijaintikunnalle opetuksesta hoitopäivää kohden aiheutuvilla keskimääräisillä todellisilla vuosikustannuksilla. Maksuosuudesta vähennetään mainitusta oppilaasta sairaalan sijaintikunnalle lasketun valtionosuuden perusteen mukainen markkamäärä.

Kunta, joka on lastensuojelulain (683/1983) 29 §:ssä tarkoitettussa koulukodissa perusopetusta saavan oppilaan kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta opetuksen aikana, on velvollinen maksamaan oppilaasta koulukotiopetuksen järjestäjälle maksuosuuden, joka lasketaan kertomalla niiden koulun työpäivien määrä, joina oppilaalle on annettu opetusta, opetuksen järjestäjälle opetuksesta koulun työpäivää kohden aiheutuvilla keskimääräisillä todellisilla vuosikustannuksilla. Maksuosuudesta vähennetään mainitusta oppilaasta opetuksen järjestäjälle lasketun valtionosuuden perusteen mukainen markkamäärä. Jos opetusta järjestää valtio, maksuosuudesta vähennetään perusopetusta varten 16 §:n nojalla vahvistettu yksikköhintojen keskimääräinen markkamäärä.

Oppilaan kotikunnan maksuosuudesta voidaan sopia toisin kuin edellä tässä pykälässä säädetään.

51 §

Erityisopetuksen tukitehtävistä perittävät maksut

Asianomainen ministeriö päättää perusopetuslain 39 §:ssä tarkoitetuista erityisopetuksen tukitehtävistä perittävistä maksuista sen mukaan kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) julkisoikeudellisista suoritteista perittävistä maksuista säädetään.

52 §

Suorituksen maksamatta ja perimättä jättäminen

Alle 10 000 markan suuruista tämän lain nojalla annettuun päätökseen perustuvaa suoritusta ei makseta eikä peritä takaisin.

53 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomaisena tässä laissa tarkoitettuja käyttökustannuksia ja perustamishankkeita koskevissa asioissa on asianomainen ministeriö.

Asetuksella voidaan säätää, että valtionapuviranomaisena valtionavustuksia koskevissa asioissa on myös muu kuin 1 momentissa mainittu viranomainen.

54 §

Tietojen toimittaminen

Kunnan ja kuntayhtymän on toimitettava valtionapuviranomaiselle tässä laissa tarkoitettun rahoituksen määräämiseksi tarvittavat talousarvioon, taloussuunnitelmaan, tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen perustuvat tiedot sekä muut rahoituksen määräämiseksi tarpeelliset kustannuksia ja toiminnan laajuutta koskevat tiedot siten kuin asianomainen ministeriö määrää. Yksityisen 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjän on toimitettava valtionapuviranomaiselle vastaavat tiedot.

55 §

Neuvottelumenettely

Ennen kuin asianomainen ministeriö tekee ehdotuksen seuraavan varainhoitovuoden talousarvioon käyttökustannusten valtionosuutta varten otettavasta määrärahasta, sen on neuvoteltava yksikköhinnoista siten kuin kuntien valtionosuuslain 14 §:n 1 momentissa säädetään.

Ministeriön on niin ikään neuvoteltava kuntien keskusjärjestön kanssa siitä, mitä tietoja on pidettävä tarpeellisina yksikköhintojen määräämistä ja vahvistamista sekä valtionosuuden määräämistä varten samoin kuin

siitä, miten nämä tiedot toimitetaan valtion-apuviranomaiselle.

56 §

Oikaisumenettely ja muutoksenhaku

Päätökseen, joka on annettu tämän lain nojalla tai kuntien valtionosuuslain sellaisen säännöksen nojalla, johon tässä laissa viitataan, saa vaatia oikaisua ja hakea muutosta siten kuin kuntien valtionosuuslain 21 ja 22 §:ssä säädetään oikaisumenettelystä ja muutoksenhausta. Päätökseen ei kuitenkaan saa vaatia oikaisua ja hakea muutosta siltä osin kuin se koskee 44 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja oppilas- ja opiskelijamääriä.

Mitä 1 momentissa mainituissa lainkohdissa säädetään kunnasta, koskee soveltuvin osin kuntayhtymää ja tässä laissa säädettyä rahoitusta saavaa yksityistä 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjää.

57 §

Kuntien valtionosuuslain eräiden säännösten soveltaminen

Tässä laissa tarkoitettuun rahoitukseen sovelletaan lisäksi seuraavia kuntien valtionosuuslain säännöksiä:

- 1) 18 §:n säännöksiä saamatta jääneen etuuden suorittamisesta;
- 2) 19 §:n säännöksiä perusteettoman edun palauttamisesta;
- 3) 20 §:n säännöksiä suoritusvelvollisuuden raukeamisesta; sekä
- 4) 24 §:n säännöksiä uhkasakosta.

Mitä 1 momentissa mainituissa lainkohdissa säädetään kunnasta, koskee soveltuvin osin kuntayhtymää ja tässä laissa säädettyä rahoitusta saavaa yksityistä 1 §:ssä mainitun lain mukaisen toiminnan järjestäjää.

58 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

8 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

59 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1998.

Tällä lailla kumotaan opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta 3 päivänä elokuuta 1992 annettu laki (705/1992) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran myönnettäessä ja maksettaessa rahoitusta vuodelle 1999. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita rahoitusta koskevia säännöksiä sovelletaan vuoden 1998 ja sitä edeltävien vuosien rahoitukseen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

60 §

Erityisen tehtävän saaneen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta

Asianomainen ministeriö korottaa hakemuksetta lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhintaa, jos lukion ylläpitäjän yksikköhintaa on tämän lain voimaan tullessa korotettu opetussuunnitelmaan perustuvan erityisen tehtävän perusteella.

61 §

Vuokrat ja vuokra-arvot

Jos ammatillisen oppilaitoksen, ammatillisen erityisoppilaitoksen, ammattikorkeakoulun tai ammatillista koulutusta järjestävän musiikkioppilaitoksen yksikköhintaa on tämän lain voimaan tullessa korotettu 59 §:n 2 momentissa mainitun lain 14 §:n 2 momentissa, 14 a §:n 2 momentissa tai 16 §:n 2 momentissa tarkoitettujen vuokrien perusteella, pidetään tämän lain 19 §:n 5 momentissa tai 20 §:n 5 momentissa tarkoitettuna valtionosuuden laskentaperusteeksi koulutuksen järjestäjälle vahvistettuna vuosivuokrana tämän lain voimaan tullessa sovellettua opetusministeriön oppilaitoksen ylläpitäjälle valtionosuuden laskentaperusteeksi vahvistamaa vuosivuokraa.

64 §

Perustamiskustannukset

Ennen tämän lain voimaantuloa perustamishankkeeseen myönnettyyn valtionosuuteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain 49 §:n säännöksiä perustamishankkeeseen suoritettua valtionosuuden palautuksesta sovelletaan, jos 49 §:ssä tarkoitettu toimenpide on suoritettu tai vahinko on tapahtunut tämän lain voimaantulon jälkeen.

65 §

*Yksikköhintojen keskimääräiset
markkamäärät ja yksikköhinnat vuonna
1999*

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettua yksikköhintojen keskimääräiset markkamäärät sekä 17—20 §:ssä, 21 §:n 2 momentissa ja 24 §:ssä tarkoitettua yksikköhinnat vuodelle 1999 lasketaan vuonna 1997 toteutuneiden kokonaiskustannusten perusteella siten, että vuodelle 1999 määrittävien yksikköhintojen perusteella vuoden 1997 oppilas- opiskelija-opetustunti- ja asukasmäärillä laskettavat valtionosuuden perusteet yhteenlaskettuina vastaavat opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (705/1992) mukaisesti vuodelle 1998 mainituissa pykälissä tarkoitettuja toimintoja varten laskettuja ja kustannustason muutoksella tarkistettuja yhteenlaskettuja valtionosuuden laskennallisia perusteita.

66 §

*Ammatillisen koulutuksen ja
ammattikorkeakoulujen yksikköhinnat
vuosina 1999 ja 2000*

Sen estämättä, mitä 16 §:ssä säädetään, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yksikköhintojen keskimääräisissä markkamääriä otetaan vuosina 1999 ja 2000 huomioon ne vuotuiset kustannuserot, jotka aiheutuvat siitä, että ammattikorkeakoulujen yksikköhintojen perusteena olevat kustannukset poikkeavat ammattikorkeakoulukokeilussa mukana olleille ammatillisen koulutuksen järjestäjille määrättyjen ammatillisen koulutuksen yksikköhintojen perus-

Jos oppilaitoksen yksikköhintaa on tämän lain voimaan tullessa korotettu toimitilojen vuokra-arvon pääomakorvauksen perusteella, maksetaan koulutuksen järjestäjälle erikseen rahoituksena yksikköhinnan korotuksen perusteeksi vahvistettu markkamäärä kokonaisuudessaan. Tässä momentissa tarkoitettua rahoitusta maksetaan kymmenen vuoden ajan vuokra-arvon pääomakorvauksen perusteena olevien tilojen hankintaa tai perusparrannusta seuraavan vuoden alusta. Jos osa tiloista siirtyy toiselle koulutuksen järjestäjälle 1 §:ssä mainitun lain mukaiseen toimintaan, osoitetaan mainitusta markkamäärästä kullekin koulutuksen järjestäjälle niiden keskenään sopima osuus. Tämän momentin nojalla maksettavat markkamäärät lisätään 9 §:n 2 momentin mukaan laskettuun markkamäärään laskettaessa kunnan rahoitusosuutta opetustoimen ja kirjaston käyttökustannuksiin.

62 §

*Ammatillisten erityisoppilaitosten lainojen
hoitomenot*

Jos ammatillisen erityisoppilaitoksen yksikköhintaa on tämän lain voimaan tullessa korotettu lainojen hoitomenojen perusteella, maksetaan ammatillisen erityisoppilaitoksen ylläpitäjänä toimineelle koulutuksen järjestäjälle vuosittain erikseen markkamäärä, joka vastaa yksikköhinnan korotuksen perusteena olleista lainoista yksikköhinnan määrittämisestä edeltäneenä vuonna aiheutuneita kustannuksia. Tämän pykälän nojalla maksettavat markkamäärät lisätään 9 §:n 2 momentin mukaan laskettuun markkamäärään laskettaessa kunnan rahoitusosuutta opetustoimen ja kirjaston käyttö-kustannuksiin.

63 §

*Eräät maksamatta olevat valtionosuudet,
-avustukset ja -avut*

Edellä 59 §:n 2 momentissa mainitun lain 49 §:n 2 momentissa tarkoitettua tämän lain voimaan tullessa maksamatta olevia valtionosuudet, -avustukset ja -avut maksetaan oppilaitosten ylläpitäjänä toimineille koulutuksen järjestäjille siten kuin mainituissa 49 §:n 2 momentissa säädetään.

teena olevista kustannuksista opintososiaalisista eduista aiheutuvilla kustannuksilla vähennettynä.

Sen estämättä, mitä 19 §:n 4 momentissa ja 20 §:n 4 momentissa säädetään, ammattikorkeakoulujen ja ammattikorkeakoulun perustana olevan ammatillisen koulutuksen yksikköhinnat määrätään varainhoitovuosiksi 1999 ja 2000 kummankin varainhoitovuoden arvioitujen keskimääräisten opiskelijamäärien mukaan, jos ammattikorkeakoulun tai mainitun ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä varainhoitovuoden aikana muuttuu ammattikorkeakoulun perustamisen tai muun sen toiminnan laajuutta koskevan päätöksen vuoksi.

Sen estämättä, mitä 20 §:ssä säädetään, määrättäessä ammattikorkeakoulujen yksikköhintoja vuodelle 1999 käytetään yksikköhintojen laskentapohjana ammattikorkeakouluissa ja väliaikaisissa ammattikorkeakouluissa suoritettaviin ammattikorkeakoulututkintoihin johtavan koulutuksen kustannuksia ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden

opintososiaalisista eduista aiheutuvilla kustannuksilla vähennettynä.

67 §

Ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhinnat vuonna 1999

Ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhinnoiksi vuonna 1999 vahvistetaan ammatillisille erikoisoppilaitoksille vuodeksi 1998 vahvistetut yksikköhinnat tarkistettuna vuoden 1999 arvioituun kustannustasoon.

68 §

Museoiden ja orkestereiden yksikköhinnat vuonna 1999

Museoiden ja orkestereiden yksikköhinnoiksi vuonna 1999 vahvistetaan museoille ja orkestereille vuodeksi 1998 vahvistetut yksikköhinnat tarkistettuna vuoden 1999 arvioituun kustannustasoon.

Helsingissä 23 päivänä toukokuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Opetusministeri *Olli-Pekka Heinonen*

